UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA GEOGRAFIE

Bc. et Bc. Jakub CACH

EFEKT KANDIDÁTA PŘI PARLAMENTNÍCH VOLBÁCH V PARDUBICKÉM A KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval sám a uvedl jsem veškerou použitou literaturu.

Olomouc, 17. dubna 2009 ……..……

podpis

Na tomto místě bych rád poděkoval svému vedoucímu diplomové práce RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za odborné vedení, drahocenné rady, připomínky a množství času, které mi věnoval při její tvorbě.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: **2009/2010**

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Bc. Jakub CACH**
Osobní číslo:	**R09877**
Studijní program:	**N1301 Geografie**
Studijní obor:	**Regionální geografie**
Název tématu:	**Efekt kandidáta při parlamentních volbách v Pardubickém a Královéhradeckém kraji**
Zadávající katedra:	**Katedra geografie**

Zásady pro vypracování:

Cílem práce je výzkum projevů efektu kandidáta při parlamentních volbách na území Pardubického a Královéhradeckého kraje. Autor v teoretickém úvodu nastíní problematiku "efektu sousedství" a "efektu kandidáta" a aplikuje ji na soubor dat z voleb Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Cílem bude vedle identifikace jevu také postižení jeho významu pro politické strany v závislosti na jejich celkové volební podpoře a ideologické orientaci s možnými dopady na strategii obsazování kandidátních listin konkrétními kandidáty.

Rozsah grafických prací:	**Podle potřeb zadání**
Rozsah pracovní zprávy:	**20 000 - 24 000 slov**
Forma zpracování diplomové práce:	**tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:	**viz příloha**

Vedoucí diplomové práce:	**RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.** Katedra geografie
Datum zadání diplomové práce:	**25. listopadu 2009**
Termín odevzdání diplomové práce:	**10. dubna 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

Doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 26. listopadu 2009

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

1. práce zabývající se teoretickými aspekty "efektu sousedství":
Foladare, Irving S. (1968): The Effect of Neighborhood on Voting Behavior. Political Science Quarterly, Vol. 83, No. 4, pp. 516-529
Johnston, Ron et al (2005): Environment and Planning, "Neighborhood social capital and neighborhood effects".
2. práce o volbách a analýze volebních výsledků, především:
Blažek, J. - Kostelecký, T (1991): Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990. Sborník ČGS, 96, str. 1-14, Praha, Academia.
Klíma, M. (1998): Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha, Radix.
Klokočka, V. (1991): Politická reprezentace a volby v demokratických systémech. Praha, Aleko.
Krejčí, O. (1994): Kniha o volbách. Praha, Victoria Publishing. Linek, L. et. al. (2003): Volby do poslanecké sněmovny 2002. Praha, Sociologický ústav Akademie věd České republiky.
Sartori, G. (2001): Srovnávací ústavní inženýrství: zkoumání struktur, podnětů a výsledků. Praha, Sociologické nakladatelství.
Šaradín, P (2002): Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny. Olomouc, Periplum.
3. učebnice politické geografie, namátkou:
Short, J. (1993): An Introduction to Political Geography. London, Routledge.
Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie (2000). Praha, Univerzita Karlova.
Baar, V. (1996): Politická geografie. Ostrava, Ostravská univerzita.
4. přehledy výsledků jednotlivých voleb s komentáři o volebních systémech.

Seznam zkratek:

Zkratky politických subjektů:

4 VIZE – 4 VIZE-www.4vize.cz

BPS – Balbínova poetická strana

CZ – Cesta změny

ČMUS – Českomoravská unie středu

ČP – Česká pravice

ČPS – Česká pirátská strana

ČSNS – Česká strana národně sociální

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

DEU – Demokratická unie

DL – Demokratická liga

DSSS – Dělnická strana sociální spravedlnosti

DŽJ – Důchodci za životní jistoty

ES – Evropský střed

HA – Humanistická aliance

KČ – Koruna česká

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

Koal_ČR – Koalice pro Českou republiku

Koalice – Koalice KDU-ČSL, US-DEU

KONS – Konzervativní strana

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

LB – Levý blok

MOR - Moravané

NADĚJE - Naděje

NDS – Národně demokratická strana

NEZ - Nezávislí

NEZ/DEM – Nezávislí demokraté

NS – Národní strana

OBČANÉ.CZ – OBČANÉ.CZ

ODA – Občanská demokratická aliance

ODS - Občanská demokratická strana

PaS – Právo a spravedlnost

PB – Pravý blok; Volte Pravý Blok www.cibulka.net

REP - Republikáni

RMS – Republikáni Miroslava Sládka

SDL – Strana demokratické levice

SD-LSNS – Svobodní demokraté – Liberální strana národně socialistická

SNK – Sdružení nezávislých

SNK ED – Sdružení nezávislých kandidátů Evropští demokraté

SPOZ – Strana práv občanů ZEMANOVCI

SRP-RSČ – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa

SRŠ – Strana rovnost šancí

SSO – Strana svobodných občanů

STOP - STOP

SUVER – Suverenita – blok J. Bobošíkové

SV-SOS – Strana venkova – spojené občanské síly

SZ – Strana zelených

SZR – Strana zdravého rozumu

SŽJ – Strana za životní jistoty

TOP 09 – Tradice, odpovědnost, prosperita 09

US-DEU – Unie svobody – Demokratická unie

VpB – Volba pro budoucnost

VV – Věci veřejné

Pozn. strany, které ve zkoumaném období nepronikly do PS PČR, mající jednoslovný a dvouslovný název (vyjma předložek) budou v textu práce uváděny pod celým svým názvem.

Ostatní zkratky:

PS PČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Obsah:

Úvod 11
2. Cíle práce 13
3. Metody zpracování 14
4. Charakteristika volebního práva ČR s ohledem na volby do PS PČR 17
4.1. Volební právo a principy voleb 17
4.2. Mezinárodní normy upravující volební právo ČR 19
4.3. Vnitrostátní normy upravující volební právo 20
4.4. Preferenční hlasování 27
5. Efekt kandidáta 31
6. Analýza preferenčního hlasování 36
6.1. Počet preferenčních hlasů pro kandidáty politických uskupení 36
6.1.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 38
6.1.2. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998 39
6.1.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 40
6.1.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 41
6.1.5. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 42
6.1.6. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 43
6.1.7. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 45
6.1.8. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 46
6.1.9. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území ... 47
6.2. Rozvržení preferenčních hlasů na kandidátní listině 51
6.2.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 51
6.2.2. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998 52
6.2.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 53
6.2.4. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 54
6.2.5. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 54
6.2.6. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 55
6.2.7. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 56
6.2.8. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 57
6.2.9. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území ... 58
6.2.10. Protestní hlasy ve volbách do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území 64
6.3. Ženy na kandidátní listině 70
6.3.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 70
6.3.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006 72
6.3.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 73
6.3.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006 75
6.3.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 76
6.3.6. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území ... 77
6.4. Kandidáti podle uvedeného vysokoškolského titulu 81
6.4.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 82
6.4.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006 83
6.4.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 85
6.4.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006 86
6.4.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 87
6.4.6. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území ... 89
6.5. Analýza počtu preferenčních hlasů dle profese kandidátů 92
6.5.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 93

6.5.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 93
6.5.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 94
6.5.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 94
6.5.5. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 2006 až 2010 na zvoleném území ...95
6.6. Analýza počtu preferenčních hlasů dle místa trvalého pobytu kandidátů (s ohledem na velikost sídel)....97
6.6.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 97
6.6.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 98
6.6.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 99
6.6.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 99
6.6.5. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 2006 až 2010 na zvoleném území .100
6.7. Strategie pro obsazování kandidátní listiny 102
7. Analýza efektu kandidáta....103
7.1. Analýza efektu kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny 103
7.1.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 105
7.1.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 109
7.1.3. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 118
7.1.4. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 125
7.1.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 132
7.1.6. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 137
7.1.7. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 142
7.2. Efekt kandidáta se zaměřením na prvních 5 kandidátů z kandidátní listiny 148
7.2.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 148
7.2.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 150
8. Závěr....153
9. Shrnutí....157
10. Summary....157
Literatura a zdroje: 159

Úvod

V této diplomové práci je na rozdíl od mnoha jiných prací zabývajících se volbami kladen důraz na kandidáta. Před volbami do Poslanecké sněmovny se v politických diskuzích či tisku hovoří především o politických stranách. Otázky jsou upřeny na témata jako např. která strana zvítězí, jak se umístí a kolik mandátů získají jednotlivé z nich či které překročí hranici 5 % a postoupí do Poslanecké sněmovny. Je zde patrné upřednostňování (větších) politických subjektů, naopak samotní kandidáti, myšleno jako celek, nikoliv zástupci jednotlivých z nich v politických diskuzích, jsou v těchto debatách opomíjeni. Navíc i v politickém systému ČR je při volbách do dolní komory Parlamentu přisouzena kandidátu druhořadá role. Občan nemůže kandidovat samostatně, ale v rámci strany.

Důvod je nasnadě. Pokud neuspěje strana, nedostanou se její kandidáti do Poslanecké sněmovny či do vládních křesel nebo jiných výhodných pozic, tedy neuspějí ani její kandidáti jako celek. Strana je ta, která zaznamenává úspěch, což má dopad na všechny její nominované. Ovšem jaký vliv má strana a jaký kandidát? Kdo má skutečný vliv? Pokud je kandidát zvolen, pak je tím, kdo rozhoduje, nikoliv strana samotná. Může zvažovat, zda upřednostní názor své strany či svůj vlastní. I když je kandidát do Poslanecké sněmovny upozaděn či je v politickém systému druhořadý, je to právě on, kdo má zásadní vliv na utváření budoucnosti státu a nás všech. Na druhou stranu je ale nutné dodat, že většina kandidátu respektuje názor své strany, byť z důvodu, že s ním bytostně souhlasí nebo ze snahy o další zvolení.

Volič volí stranu, ale také svého zástupce, buď přímo či nepřímo. V případě, že volič neoznačí žádného z kandidátů na volebním lístku, znamená to de facto vědomé či nevědomé upřednostnění kandidátů na nejvyšších místech. Při posledních volbách pravděpodobně začali mít kandidáti zvýšený vliv na rozhodování voliče, jak je patrné z množství přeskočených leaderů kandidátek nominovanými ze spodních pozic kandidátní listiny. Z tohoto hlediska je nutné si uvědomit, že strany vytvářejí kandidátní listinu. Na prvních pozicích jsou uvedeni kandidáti, které samotná strana upřednostňuje. V posledních volbách však stoupl neobvyklým způsobem počet tzv. protestních hlasů neboli „kroužkování od spodu“ kandidátní listiny. Někteří z kandidátů z posledních pozic pronikli i do Poslanecké sněmovny. Zde však spíše než sympatie ke kandidátům z posledních míst, kterým voliči přidělili preferenční hlasy, hraje roli nespokojenost

s nynějšími představiteli strany uvedenými na předních místech kandidátní. Tedy je možné pozorovat jakýsi negativní vliv kandidátů na voliče.

Ústředním tématem této práce je právě nalezení odpovědí na otázku, jakou roli hraje kandidát na rozhodování voliče. Výzkum bude zaměřen především na prostorový aspekt vlivu kandidáta na volební chování. Jedná se o tzv. efekt kandidáta, který se projevuje tím, že voliči preferují kandidáta z důvodu, že pochází z jim blízkého okolí. Podpora místního kandidáta se odehrává i bez ohledu na konkrétní stranické preference voličů. Dochází k překlenutí ideových rozdílů. Do rozhodování voličů vstupují samozřejmě sympatie vůči nominovanému, ovšem kromě oblíbenosti kandidáta se do rozhodování mohou promítat i jiné, mnohem racionálnější faktory. Zvolený kandidát ze sousedství by mohl znamenat ekonomický přínos pro region. Z jeho volby by regionu mohly plynout finanční výhody. Na druhou stranu v případě neoblíbeného kandidáta by mohl nastat i opačný jev, a to nízká podpora pro něho samotného i politickou stranu. Tedy práce má odpovědět na otázku: jak působí přítomnost kandidáta v určité lokalitě na voliče a jaký má vliv na voličskou přízeň strany, za níž kandiduje.

2. Cíle práce

Ústředním tématem diplomové práce je efekt kandidáta. Cílem je identifikace tohoto jevu v českém prostředí a analýza jeho možných dopadů na volební chování. Práce bude zkoumat projevy efektu kandidáta z hlediska možné souvislosti mezi místem bydliště příslušného kandidáta a rozhodováním voličů ve volbách. Analyzovány tedy budou dosažené volební výsledky politické strany v okolí místa trvalého pobytu jejich kandidátů. Cílem je analyzovat předpoklad, že přítomnost kandidátů politické strany v určité oblasti se odráží ve vyšší volební podpoře než v oblastech, kde dotyčná politická strana postrádá kandidáty. Zjišťován bude přímý dopad kandidáta na voliče, a tím i na volební podporu strany.

Analýza bude provedena pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v období od roku 1996 až po rok 2010. Za zkoumané území byl zvolen Královéhradecký kraj a Pardubický kraj, resp. administrativně jim předcházející Východočeský kraj. Většina studií na toto téma pochází z anglosaského prostředí, pro které je typický většinový volební systém, a tedy jednomandátové volební obvody. Výzkum je zaměřen povětšinou na analýzu vzdálenosti od bydliště kandidáta a výši volební podpory pomocí korelačních koeficientů. V ČR se však ve volbách do Poslanecké sněmovny uplatňuje systém poměrného zastoupení s více mandátovými obvody. Cílem práce proto také bude navržení metodiky vhodné pro české prostředí. V souvislosti s tímto bude zvažována aplikace GIS analýzy.

Práce se také bude věnovat analýze strategie obsazování kandidátních listin. Záměrem bude posouzení kandidátů, resp. typů kandidátů z hlediska atraktivity pro voliče. K tomuto účelu budou využity jejich charakteristické rysy. Výzkum se bude orientovat na zhodnocení otázky, zda určití kandidáti mají pozitivní vliv na výsledky strany, a jejich umístění na kandidátní listinu, především na přední pozice, je tak vhodné za účelem získání nových voličů pro stranu. K objasnění tohoto výzkumu bude využito mj. analýzy preferenčního hlasování. Analyzovány budou specifické skupiny kandidátů, jako např. ženy, vysokoškolsky vzdělaní, kandidáti dle převládajících profesí aj. v souvislosti s dosaženým počtem preferenčních hlasů či průměrnou pozicí na kandidátní listině. Účelem bude zhodnocení vlivu těchto typů kandidátů na voliče.

3. Metody zpracování

Základem pro vypracování diplomové práce byla analýza volebních dat z voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, a to dvojího charakteru. V první části práce byly užity údaje z preferenčního hlasování. Ve stěžejní části zabývající se konkrétně efektem kandidáta byly použity přímo volební výsledky jednotlivých politických subjektů. V obou případech se jednalo o údaje pocházející z území Královéhradeckého kraje a Pardubického kraje pro volby v letech 2002 až 2010 a dále z Východočeského kraje pro volby v letech 1996 a 1998. Z těchto dat poté vycházely další výpočty či grafická zpracování.

Výše zmíněná data byla získána z webových stánek Českého statistického úřadu z [http://www.volby.cz][1] a menší díl volebních výsledků byl dodán regionálním pracovištěm úřadu – Českým statistickým úřadem Pardubice. V obou případech se jednalo o data užívaná programem MS Excel ve formátu xls.

První část práce se věnuje preferenčnímu hlasování. Bylo zde pracováno jak s celkovým počtem preferenčních hlasů udělených v souhrnu všem kandidátům, tak i s dílčími částmi či hlasy pro jednotlivé kandidáty. Jejím účelem kromě samotné analýzy bylo i zhodnocení potenciální strategie obsazování kandidátních listin a možná specifika jednotlivých stran. V úvodu byla provedena analýza celkového množství preferenčních hlasů udělených voliči v konkrétních volbách, a s tímto také počet připadající na jednotlivé politické strany. Výpočty byly prováděny pouze pro relevantní větší politická uskupení (tj. ta, která přesáhla hranici 3,5 % volebních hlasů, resp. i subjekty mající určitou časovou kontinuitu, jako např. SZ ve volbách v roce 2010). V následující části práce byly vzaty kandidátní listiny, z nichž se zjišťovaly počty hlasů pro jednotlivé kandidáty a skupiny kandidátů z hlediska určení míry jejich preference voliči.

Dále se pozornost zaměřila na specifické skupiny kandidátů. Analyzoval se počet kandidujících žen a průměr preferenčních hlasů připadající na nominovanou ženu u relevantních politických stran, a také v souhrnu všech kandidujících subjektů. Podobná analýza se týkala i vysokoškolsky vzdělaných kandidátů. Zjišťováno bylo i průměrné množství hlasů připadající na kandidáty dle velikosti a funkce sídla (krajská, okresní apod.), v němž měli uvedený trvalý pobyt. Poslední část tohoto oddílu se týkala profese kandidátů s ohledem na získanou míru přednostních hlasů.

[1] Český statistický úřad. *Volby.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://volby.cz/>.

Po analýze preferenčních hlasů následovala stěžejní část práce zabývající se efektem kandidáta z hlediska potenciálního ovlivnění volebních výsledků politické strany. Zde byly využity přímo volební výsledky jednotlivých stran. Pracováno bylo se všemi politickými subjekty, které nominovaly alespoň jednoho kandidáta s trvalým pobytem na území zkoumaného kraje. Výzkumu efektu kandidáta předcházela analýza kandidátních listin, resp. hlasovacích lístků z důvodů identifikace bydliště kandidáta. Propojena byla s předešlou části, při níž se zjišťoval počet hlasů připadající na kandidáty dle velikosti a funkce sídla.

Pro samotnou analýzu efektu kandidáta byl využit speciální kartografický software ArcGIS 9.3 od společnosti ESRI. Kolem zjištěných bydlišť kandidátů byly vytvořeny tzv. obalové vrstvy (zóny buffer), do nichž byly zahrnuty kromě obce bydliště kandidujících i okolní sídla (pozn. pokud se nejednalo o příliš rozsáhle katastrální území obce). Na tomto území byl zjišťován počet hlasů pro politický subjekt kandidáta a celkový počet hlasů pro celou oblast. Dále byla zjišťována i rozloha území, kterou vytváří vybrané obce. Obalové vrstvy byly stanoveny tak, aby zahrnuly veškeré obce v území do 5 km a 10 km od místa bydliště kandidátů. Pracováno bylo s vrstvou obce_body.shp z databáze ArcČR 500 verze 02a, nikoliv ze samotné vrstvy obce z důvodů vyšší přesnosti, protože do obalových vrstev, tak nebyly začleněny obce, které by do zmíněného území zasahovaly okrajovou částí katastrálního území, což by negativně ovlivňovalo výsledné hodnoty. Následně prostým odečtem od celokrajských výsledků příslušné politické strany i celkových výsledků byly zjištěny hodnoty míry preferencí pro území mimo obcí včleněných do obalové vrstvy.

Z výše zmíněné analýzy bylo zjištěno vysoké ovlivnění výsledků městským prostředím, proto bylo přistoupeno na obdobnou analýzu, ovšem s vynecháním obcí, u nichž byl počet obyvatel vyšší než 2 000. Za hodnoty počtu obyvatel byly brány ty k 1. lednu roku, v němž se konaly příslušné volby (resp. k 31. 12. 2009 – pro volby v roce 2010).[2] Počet obyvatel byl zjištěn opět na stránkách Českého statistického úřadu. Dále ze zjištěných výsledků vyplynulo vysoké množství preferenčních hlasů pro kandidáty na předních pozicích kandidátní listiny. Z tohoto důvodu bylo přikročeno k obdobné analýze za použití bydlišť pouze prvních pěti nominovaných kandidátů z kandidátní listiny. Tento výzkum se již týkal pouze voleb v roce 2006. Výsledky prokazující či

[2] Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za obce ČR: Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2009)* [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm>.

silně naznačující efekt kandidáta byly následně graficky zpracovány a část z nich vložena do této práce.

4. Charakteristika volebního práva ČR s ohledem na volby do PS PČR

4.1. Volební právo a principy voleb

Volební právo je jedním ze základních lidských práv. Samo o sobě však nepostačuje. Pro jeho realizaci je nutná existence dalších norem. Musí být doplněno o právo na svobodu projevu, informací, právo shromažďovací a spolčovací a další práva. Nutná je též existence demokratického zřízení. Od výše uvedených práv je však odlišné, protože volební právo nelze uplatňovat bez ohledu na čas a místo.[3] Volby jsou organizovány v určitém termínu na stanoveném místě. Volební právo je individuálním právem, i když s určitou výtkou, protože výsledek je utvářen celým kolektivem. Jedná se sice o právo jednotlivce, ale jako právo směřující ke konkrétnímu užitku má vlastně kolektivní povahu.[4]

Můžeme vyvodit několik obecných principů volebního práva. Lze je také částečně shrnout tímto výrokem o tom, že moderně demokratická koncepce z hlediska volebního práva vychází ze zásady *„jeden člověk, jeden hlas, jedna hodnota“*.[5] V ČR jsou principy definovány už v základním dokumentu, a to v samotné Ústavě České republiky. Konkrétně v článku 18 se praví: *„…volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva“*.[6] Můžeme tak identifikovat několik principů volebního práva, jejich počet se liší u jednotlivých autorů. Např. V. Jirásková stanovuje 4 principy, a to všeobecnost, rovnost, přímost a tajnost hlasování.[7] A taktéž jako ona má většina autorů na mysli principy vážící se k subjektivnímu volebnímu právu jednotlivce.[8] Podle nich je tedy volební právo právem individuálním.

Trochu odlišný pohled nabízí M. Antoš. Na základě analýzy Ústavy České republiky, Základní listiny práv a svobod a několika mezinárodních norem týkajících se

[3] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
[4] tamtéž
[5] tamtéž
[6] *Ústava České republiky*. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
[7] JIRÁSKOVÁ, Věra. Demokracie reprezentativní a přímá v ČR. In:PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda, II. díl: Ústavní právo České republiky, část I*. Praha: Linde Praha, 2001.
[8] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.

lidských práv vymezuje šest základních principů voleb v ČR:
a) všeobecnost volebního práva
b) rovnost volebního práva
c) přímost volebního práva
d) tajné hlasování
e) zásady poměrného zastoupení a většinového systému
f) svobodné (skutečné) volby.[9]

Od části autorů se liší zásadou poměrného zastoupení a většinového systému, která na rozdíl od předešlých principů nemá individuální, ale kolektivní charakter. Dle něho tento princip stanovuje zásady, které popisují základní charakter voleb jako celku, tedy principy voleb.[10]

Všeobecné volební právo znamená, že *„každý člověk má právo volit“*.[11] Všeobecnost volebního práva je omezena censy. V ČR se jich uplatňuje několik, např. věku či občanství. Princip rovnosti vychází z postulátu, že *„všichni voliči mají stejný počet hlasů a hlas každého má stejnou váhu“*.[12] Přímost volebního práva je uvedena pouze v Ústavě ČR, chybí v Listině i v mezinárodních úmluvách. Důvodem jsou politické systémy některých států, v nichž se uplatňují tzv. volitelé, skrze které je následně volen kandidát do určitého úřadu. Požadavkem přímosti je, aby voliči odevzdali svůj hlas bezprostředně tomu, kdo má být zvolen do voleného orgánu.[13]

Dalším principem je tajné hlasování. Účelem tajného hlasování je zajistit svobodu voličů při rozhodování, komu odevzdají svůj hlas. Má tedy zamezit nežádoucímu ovlivňování či tlaku. Tajné hlasování musí být povinností, nikoliv právem voliče.[14] Je tak nezbytné zajistit takové podmínky pro výkon volebního aktu, které znemožňují zjistit, jak volič hlasoval.[15]

Na rozdíl od Jiráskové zde podle Antoše existuje princip svobodných (skutečných) voleb, který je do určité míry nadřazen ostatním principům, má obecnější charakter a je předpokladem pro jejich uplatnění. Volby totiž mohou být uskutečněny podle výchozích čtyř principů, to však nemusí automaticky znamenat, že jsou rovněž

[9] tamtéž
[10] tamtéž
[11] tamtéž
[12] JIRÁSKOVÁ, Věra. Demokracie reprezentativní a přímá v ČR. In:PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda, II. díl: Ústavní právoČeské republiky, část I.* Praha: Linde Praha, 2001
[13] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.
[14] tamtéž
[15] tamtéž

svobodné. Pomocí tohoto principu je vyjádřen respekt státu k politickým právům a liberálně demokratickým hodnotám.[16]

4.2. Mezinárodní normy upravující volební právo ČR

Obecné i partikulární mezinárodní právo obsahuje normy, které státům ukládají povinnost konání svobodných voleb a zakotvují jejich základní principy.[17] Volební právo je součástí každé významné úmluvy o lidských právech. Důležitou normou v této oblasti je *Všeobecná deklarace lidských práv*. Schválena byla Valným shromážděním OSN v roce 1948. Volebního práva se přímo týká čl. 21:

„(1) Každý má právo, aby se účastnil vlády své země přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců.

(2) Každý má právo vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.

(3) Základem vládní moci budiž vůle lidu; tato vůle má být vyjádřena pravidelně konanými a správně prováděnými volbami na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva tajným hlasováním nebo jiným rovnocenným postupem, zabezpečujícím svobodu hlasování.“[18]

Deklarace stanovuje principy všeobecnosti i rovnosti voleb. Naopak tajné hlasování není striktně vyžadováno, ale je pouze jednou z možností. Nevýhody Deklarace jsou spatřovány v omezení se pouze na reprezentativní demokracii bez možnosti využití přímé a také není nijak definována závislost či nezávislost zvoleného reprezentanta na voliči.[19] Nutno podotknout, že Deklarace není součástí právního řádu ČR, protože nesplňuje čl. 10 Ústavy o mezinárodních smlouvách. Avšak část autorů se domnívá, že během 60 let se stala závaznou součástí mezinárodního práva coby mezinárodní obyčej, pročež hovoří i rozhodovací praxe Mezinárodního soudního dvora, který potvrdil, že obsahuje ustanovení, která jsou závazná.[20]

Významným dokumentem zabývající se problematikou volebního práva je i *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Přijat byl OSN v roce 1966 a

[16] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.
[17] tamtéž
[18] *Všeobecná deklarace lidských práv*. Přístupné z: OSN. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010 [cit. 2011-01-27]. Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/vseobecna-deklarace-lidskych-prav.pdf>.
[19] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
[20] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.

v roce 1976 vstoupil v platnost v ČSSR.[21] Článek 25 se věnuje přímo volebnímu právu: *„Každý občan má právo a možnost, bez jakýchkoli rozdílů uvedených v článku 2 a bez neodůvodněných omezení:*

a) podílet se na vedení veřejných záležitostí přímo nebo prostřednictvím svobodně volených zástupců;

b) volit a být volen v pravidelných volbách, jež se budou konat na základě všeobecného a rovného hlasovacího práva, tajným hlasováním zabezpečujícím svobodu hlasování;

c) vstoupit za rovných podmínek do veřejných služeb své země.“[22]

O volebním právu hovoří i *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod*, resp. její *Dodatkový protokol*. K jeho přijetí došlo v roce 1992 v Paříži a ve stejném roce (kompletní) Úmluvu ratifikovala i ČSFR. Dodatek v čl. 3 (P1-3) přináší závazek smluvních stran *„konat v rozumných intervalech svobodné volby s tajným hlasováním za podmínek, které zajistí svobodné vyjádření mínění lidu při volbě do zákonodárného sboru“*.[23] Jak je z tohoto patrné, omezuje se pouze na volby do zákonodárného sboru. Navíc nestanovuje zásady všeobecnosti či rovnosti volebního práva. Avšak podle Antoše je z hlediska ČR nejvlivnějším mezinárodním dokumentem v oblasti volebního práva, protože případná rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva o stížnostech na porušení z čl. P1-3 jsou pro ČR závazná.[24]

4.3. Vnitrostátní normy upravující volební právo

Dnešní normativní úpravy voleb do Parlamentu České republiky mají své kořeny v úpravě Československé ústavy a ve federálních zákonech z roku 1990, z nichž pak byly odvezeny i volební zákony pro Českou národní radu a na ně pak kontinuálně navazují zákony samostatné republiky, tedy Ústava a volební zákony České republiky.[25]

Na nejvyšší právní úrovni je úprava voleb zakotvena v *Ústavě ČR* a *Listině základních práv a svobod* (dále Listina). Můžeme říci, že Listina je z obsahového

[21] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.

[22] *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Přístupné z: OSN. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>.

[23] *Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod - Dodatkový protokol*. Přístupné z: European Court of Human rights. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. 2010 [cit. 2011-01-27]. Consil of Europe. Dostupné z WWW: <http://www.echr.coe.int/NR /rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf>.

[24] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.

[25] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.

hlediska obecnější. Vytváří ohraničení pro volební zákony. Zmíněná skutečnost o kontinuální návaznosti právních norem se týká také Listiny. V době ČSFR byla nejvyšší právní normou, která vymezila volební právo a po rozpadu federace se stala součástí právního řádu i ČR. *„Všechny teze a formulace z Listiny, které předznamenaly normotvorbu v ČSFR a týkají se voleb, jsou obsaženy i v Listině základních práv a svobod, která byla rezolucí předsednictva České národní rady v prosinci 1992 prohlášena za součást platné Ústavy ČR.“*[26] Nejedná se přímo o součást samotného textu Ústavy, ale je k ní připojena. Přesněji čl. 3 Ústavy říká, že Listina je součástí ústavního pořádku ČR.[27] Tím samozřejmě získává přednost před ostatními normami, které se nesmí dostat do rozporu s jejím zněním. Konkrétně volebním právem se Listina zabývá ve druhém oddílu – politická práva a konkrétně v čl. 21:

„(1) Občané mají právo podílet se na správě veřejných věcí přímo nebo svobodnou volbou svých zástupců.

(2) Volby se musí konat ve lhůtách nepřesahujících pravidelná volební období stanovená zákonem.

(3) Volební právo je všeobecné a rovné a vykonává se tajným hlasováním. Podmínky výkonu volebního práva stanoví zákon.

(4) Občané mají za rovných podmínek přístup k voleným a jiným veřejným funkcím.“[28]

Kromě obecných požadavků souvisí s volbami přímo i čl. 22: *„Zákonná úprava všech politických práv a svobod a její výklad a používání musí umožňovat a ochraňovat svobodnou soutěž politických sil v demokratické společnosti“*.[29] Volební právo je zde chápáno jako osobní právo jednotlivce, a to právo veřejné, tedy jako nárok vůči veřejné moci.[30] Stanovuje principy všeobecnosti, rovnosti i svobodných voleb a tajnosti hlasování, naopak zde na rozdíl od Ústavy chybí zásada přímost. Nositeli volebního práva jsou občané, přičemž Listina zakazuje v čl. 3 jakékoliv censy odporující základním lidským právům. Netýká se jen voleb, ale zakotvuje obecné právo na

[26] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
[27] *Ústava České republiky*. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
[28] *Listina základních práv a svobod*. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.
[29] tamtéž
[30] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.

politickou participaci, bez toho že by se jednoznačně stavěla na stranu reprezentativní či přímé demokracie.[31]

Základní zásady voleb a volebního práva jsou shrnuty v *Ústavě České republiky*. Vymezuje je konkrétněji než Listina. Nezabývá se jimi pouze v lidsko-právním smyslu. Ústava ČR byla schválena ještě tehdejší Českou národní radou 16. prosince 1992. Již první články souvisí s principem svobodných voleb. ČR je definována jako demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana, a také v ní zavazuje ČR dodržovat závazky mezinárodního práva. Zdrojem moci je lid, který ji vykonává skrze zákonodárné, výkonné a soudní orgány. Důležitý z hlediska zásady svobodných voleb je čl. 5: *„Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů“*. A dále uvádí, že politická rozhodnutí vycházejí svobodným hlasováním z vůle většiny při respektu menšin.[32]

ČR je pokládána za parlamentní demokracii, což přináší Parlamentu, především dolní komoře, mimořádné postavení ve vztahu k výkonné moci.[33] V ČR má zákonodárnou i ústavodárnou moc Parlament. Ústava, jak vyplývá z textu výše, zavedla dvoukomorový Parlament. Poslanecká sněmovna vznikla transformací z tehdejší České národní rady, existující v době ČSFR a další zákonodárné instituce, tedy obě komory Federální shromáždění zanikly úplně. Kromě ní byla ustanovena i horní komora – Senát, který ovšem nebyl realizován okamžitě. Poslanecká sněmovna čítá 200 poslanců volených na dobu čtyř let. Senát má tak parametry nastavené jiným způsobem. Důvod je dán tím, že jeho funkce by měla být kontrolní a stabilizující. Tvoří jej 81 senátorů volených na dobu šesti let, s tím že se každé dva roky volí jedna třetina senátorů. Nejdůležitější normou pro volební systém ČR je čl. 18, který říká, že: „*(1)Volby do Poslanecké sněmovny se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásad poměrného zastoupení.“*[34] U stanovení voleb

[31] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.
[32] *Ústava České republiky*. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.
[33] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
[34] *Ústava České republiky*. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

do Senátu platí stejná formule, pouze na konci odstavce je uvedeno: „ … *podle zásad většinového systému*“.[35] Další konkretizací voleb přináší čl. 17, který stanovuje termín voleb obou komor, které se musí uskutečnit ve lhůtě od 30. dne před vypršením funkčního období po poslední funkční den. V případě rozpuštění Poslanecké sněmovny do 60 dnů, Senát je nerozpustitelný. V Ústavě jsou zavedeny i censy volebního práva, a to na základě občanství a věku. Voleb se může zúčastnit každý občan ČR, který dovršil 18 let věku. Pro zvolení do dolní komory je požadován věk nejméně 21 let, pro Senát byl věkový limit stanoven od 40 let a samozřejmě v obou případech je vyžadováno státní občanství ČR.[36]

„Ústavní principy voleb byly konkretizovány ve volebních zákonech a případně též jím odpovídajících vyhláškách a směrnicích.“[37] Jak již bylo řečeno, volební zákony ČR do jisté míry kontinuálně navazují na volební zákony ČSFR. Obsahový rámec federálních volebních zákonů byl shodný s prvotními zákony ČR, postupem času se však vlivem legislativního procesu od sebe více odlišily. Konkrétně předchůdcem těch dnešních je zejména zákon 47/1990 Sb. o volbách do Federálního shromáždění a zákon 54/1990 Sb. o volbách do České národní rady (oba pozměněné a doplněné o další zákony). Je nutné zdůraznit, že zákony týkající se voleb byly od vzniku ČR mnohokrát novelizovány. V následujícím textu bude nastíněn volební systém fungující od počátku ČR, tedy v původním znění volebního zákona a poté chronologicky znázorněny jeho postupné změny novelizacemi.

První a též hlavní normou upravující volební systém ČR je zákon 247/1995 Sb. V platnosti je do současné doby, ovšem s mnoha novelizacemi. V původním znění zákona je většina ustanovení již neplatná, zejména pro volby do Poslanecké sněmovny. V mnohém navazuje na oba zmíněné zákony. Zachovává volební formuli, kvóra a většinu ostatních ustanovení, která platila v období federace. Stejně jako v ČSFR kandidátní listiny mohou podávat pouze politické strany a jejich koalice. Do Poslanecké sněmovny nemůže na rozdíl od Senátu kandidovat nezávislý kandidát.[38] Volby probíhají ve volebních krajích, které se kryjí s územně-správními kraji. V roce 1995 bylo tak podle zákona stanoveno 8 krajů. Na každý v průměru připadalo 25 mandátů. Počet mandátů nebyl rovnoměrný, ale mandáty se přiřazovaly až na základě volební účasti

[35] tamtéž
[36] tamtéž
[37] KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.
[38] tamtéž

v těchto krajích. Jejich počet závisí na lidnosti kraje a na faktické volební aktivitě v něm.[39]

Způsob přepočetu mandátů na kraje zůstává nepozměněn od prvopočátku platnosti zákona do současné doby. Ústřední volební komise zjistí celkový počet platných hlasů a následně jej dělí počtem volených poslanců, tedy číslem 200. Tento výpočet, zaokrouhlený na celá čísla, se nazývá republikovým mandátovým číslem. Poté se republikovým mandátovým číslem dělí počet platných hlasů v každém kraji. Takto vypočtené celé číslo udává počet mandátů náležící jednotlivým krajům. Pokud nejsou všechny mandáty rozděleny, Ústřední volební komise je přidělí krajům popořadě od těch vykazující největší zbytky dělení. V případě stejných zbytků dělení rozhoduje los.[40]

Dále je ve volebním zákoně stanoveno kvórum. Jedná se o mez, kterou politické uskupení musí překonat pro vstup do dolní komory. Hodnoty kvóra určené v původním znění zákona 247/1995 Sb. odpovídaly těm pro volby do České národní rady. Pro jednotlivé strany bylo stanoveno na 5 % hlasů. Koalice dvou stran musela dosáhnout alespoň 7 %, tříčlenná 9 % a čtyřčlenná a vícečlenná 11 % hlasů. V dalším postupu se k hlasům pro strany, které nepřekročily potřebné kvórum, nepřihlíží.[41]

Mandáty byly v původním znění zákona až do jeho novelizace v roce 2000, resp. 2002 přidělovány ve dvou skrutiniích. K tomuto účelu byla používána Hagenbach-Bischoffova metoda. V prvním skrutiniu docházelo k jejich rozdělování v rámci volebních krajů. Na počátku byly v každém kraji sečteny platné hlasy všech stran a koalic, které překročily kvórum. Součet se vydělí počtem mandátů přiřazených jednotlivým volebním krajům zvětšeným o jednu. Získané celé číslo se nazývalo krajským volebním číslem. Následovalo dělení počtu hlasů získaných stranou ve volebním kraji krajským volebním číslem a podle toho kolikrát bylo obsaženo v tomto zisku, tolik bylo přiděleno straně mandátů. Pokud bylo přiděleno o jeden mandát více, než odpovídalo počtu náležících mandátů kraji, odečítal se mandát straně, která vykázala nejmenší zbytek dělení. V případě shody se odebíral straně s menším počtem hlasů, v případě opětovné shody rozhodoval los.[42]

Druhé skrutinium již neprobíhalo na krajské úrovni, ale na celorepublikové. V něm se přidělovaly mandáty, které nebyly rozděleny v prvním skrutiniu, a dále se do

[39] tamtéž
[40] *Zákon 247/1995 Sb.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
[41] tamtéž.
[42] tamtéž

něho převáděly zbytky hlasů politických stran po vydělení krajským volebním číslem. Pro druhé skrutinium se podávala nová kandidátní listina. Pověření zástupci stran ji museli do 12 hodin odevzdat předsedovi Ústřední volební komise. Mohli být na ni zařazeni pouze ti kandidáti, kteří kandidovali v některém z volebních krajů a nebyli zvoleni v prvním skrutiniu. Pořadí však neurčoval zákon, ale samy jednotlivé strany. Pokud ovšem nebyla stranou předložena nová kandidátní listina, sestavila ji Ústřední volební komise, a to na základě počtu preferenčních hlasů pro jednotlivé kandidáty.[43] Podle Antoše však toto ustanovení porušovalo princip přímosti voleb z důvodů, že se na tomto rozhodování již nemohli podílet samotní voliči.[44]

Ve druhém skrutiniu se postupovalo podobným způsobem jako v prvním. Byla užita i stejná volební formule. Sečetly se zbytky hlasů stran a tento součet se dělil počtem zbývajících mandátů navýšených o jeden. Takto bylo dosaženo republikového volebního čísla, pomocí kterého se poměřovaly zbývající počty hlasů jednotlivých stran. Kolikrát bylo obsaženo ve zbytku hlasů politické strany, tolik mandátů jí navíc příslušelo. Nedošlo-li k přidělení všech mandátů, braly se v potaz nejvyšší zbytky dělení. V případě jejich rovnosti rozhodoval větší počet zbytků hlasů převáděný do druhého skrutinia. Nebylo-li ani v tomto případě rozhodnuto, přicházel na řadu los. Bylo-li obsazeno více mandátů než se mělo rozdělovat, odečítal se straně s nejmenším zbytkem dělení.[45]

V roce 2000 došlo k zásadní změně volebního zákona. Po politické dohodě dvou nejsilnějších stran byl přijat zákon 204/2000 Sb. novelizující 247/1995 Sb., který zásadním způsobem měl pozměnit volební systém ČR. Počet volebních krajů z tehdejších 8 navýšil na 35 (stanovených v příloze zákona č. 1). Tato změna měla přinést razantní snížení počtu volených kandidátů v jednotlivých krajích. Dále stanovil, že nejnižší počet mandátů připadajících na volební kraj budou čtyři. V průměru na kraj mělo připadat 5,71 mandátu, což by mělo negativní dopad na menší politická uskupení. Omezila by se jejich možnost na získání mandátu.[46]

Výpočet mandátů připadajících na jednotlivé kraje zůstával nezměněn. Postupovalo se od výpočtu republikového mandátového čísla, kterým se dělil celkový

[43] tamtéž
[44] ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.
[45] *Zákon 247/1995 Sb.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
[46] *Zákon 247/1995 Sb. ve znění zákona 204/2000 Sb. a předešlých předpisů.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

počet platných hlasů v kraji a výsledek určoval počet mandátů připadající na volební kraj, případně poté rozhodoval větší zbytek dělení. Zákon rušil druhé skrutinium, ponechal pouze jediné. Měnil volební formuli z Hagenbach-Bischoffovy na d'Hondtovu metodu (modifikovanou). To znamená, že zavedl tzv. volební dělitele, kterými se ve skrutiniu dělil počet hlasů politické strany z volebního kraje splňující kvórum. Za volební dělitele byla vzata čísla 1,42; 2; 3 a dále vždy o jednu větší až po číslo odpovídající počtu kandidátů uvedených na kandidátní listině. Vypočtené podíly se dle zákona zaokrouhlily na dvě desetinná místa. Následně se všechny podíly kandidujících uskupení seřadily od nejvyššího k nejnižšímu. Nejvyšší podíly odpovídající počtu přidělených mandátů kraji a k nim příslušná strana získaly mandát. V případě rovnosti podílů stanovil rozhodující pro jejich pořadí počet hlasů, v případě i této shody měl rozhodovat los. Razantním způsobem navýšil kvórum pro vstup koalic do skrutinia. Dvoučlenné koalice musely získat alespoň 10 %, tříčlenné 15 % a čtyř a vícečlenné koalice musely překonat 20% hranici v rámci celého státu.[47] Tento zákon tak vlastně pozměňoval všechny čtyři nejdůležitější prvky poměrného systému, kterými jsou volební formule, volební klausule, počet a charakter skrutínií a velikost volebních obvodů.[48]

Prezident podal návrh na zrušení de facto všech výše uvedených změn (také 33 senátorů podalo podobnou stížnost), které přinesla novelizace 204/2000 Sb. Argumentoval tím, že počet volebních krajů je základním znakem volebního systému ovlivňujícím v jeho rámci kvalitu promítnutí proporce odevzdaných hlasů do podílu jednotlivých politických subjektů na přidělených mandátech. Čím více mandátů se v daném obvodě rozděluje, tím je daný systém „poměrnějším". Přirozená uzavírací klausule by dosahovala nejméně 10 %. Dále zpochybnil počátečního volebního dělitele, jehož hodnota byla 1,42, jako modifikaci d'Hondtovy metody posilující silnější politické subjekty. Odmítl ve svém návrhu i zvýšení kvóra pro koalice z důvodu omezení volné soutěže politických stran.[49]

Ústavní soud shledal většinu prezidentské žaloby jako oprávněnou. Velká část těchto změn jím byla zrušena. Ve svém nálezu uvádí: *„… pokud jde o poměrné zastoupení, do volebního procesu týkajícího se voleb do Poslanecké sněmovny spíše než*

[47] tamtéž
[48] LEBEDA, Tomáš. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. *Sociologický časopis.* 2001, roč. XXXVII, č. 4., s. 425-449.
[49] *Nález Ústavního soudu 98/2001 Sb*. Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

prvky poměrného zastoupení prvky představující ve svém souhrnu již jakýsi hybrid". Je nezbytné reflektovat vůli co možná nejvyššího počtu voličů. Vznikem 35 krajů by došlo k výraznému zvýšení vstupního prahu umožňujícího získání alespoň 1 mandátu, a to v průměru na 14,69 %. *„Čím větší je obvod, tím více se volební výsledek přibližuje principu proporcionality, na straně druhé, čím menší je volební obvod, tím výrazněji se uvedený výsledek tomuto principu již vzdaluje."* Ruší i modifikaci d'Hondtovy metody, která je podle něho porušením volební rovnosti. Naopak zachovává v platnosti navýšení kvóra pro koalice.[50]

Na nález Ústavního soudu reaguje novela, kterou je zákon č. 37/2002. Především se navrací k původnímu pojetí volebních krajů, které odpovídají územně-správnímu členění. Nikoliv však k předešlým 8, ale volební kraje odpovídají nově vzniklým 14 vyšším územně správním celkům. Na druhé straně však zachovává většinu úprav ze zákona 204/2000 Sb. Nevrací volební systém zpět na Hagenbach-Bishoffovu metodu, ale zachovává d'Hondtovu s tím, že se nejedná již o její modifikaci. Pozměňuje totiž volební dělitele, na místo počáteční hodnoty z původního návrhu 1,42, je zde hodnota 1.[51]

Celkově tento pozměněný systém mírně posiluje větší strany na úkor těch menších. Např. při propočtu zisku mandátů ve volbách 1998 s d'Hondtovou metodou, by větší strany ČSSD a ODS obdržely o 5, resp. 3 mandáty více, naopak KSČM a US by ztratily 2 a KDU-ČSL dokonce 4.[52]

4.4. Preferenční hlasování

Je probíráno odděleně s ohledem na jeho význam pro tuto práce. Preferenční hlasování umožňuje voliči vybrat si svého zástupce z kandidátní listiny, který by ho reprezentoval v příslušném zastupitelském sboru. Institut preferenčního hlasování je možné zakomponovat pouze do volebního systému obsahujícího prvky poměrné volby, protože většinový systém je de facto sám o sobě preferenčním hlasováním.[53] V poměrném zastoupení hraje důležitou roli politická strana. Volič se při volbě primárně zaměřuje na

[50] tamtéž
[51] *Zákon 247/1995 ve znění zákona 37/2002 Sb. a předešlých předpisů.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.
[52] LEBEDA, Tomáš. Vybrané dopady volební reformy. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.
[53] PECHÁČEK, Štěpán. Preferenční hlasování ve volbách do PS. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.

stranu, kandidát je většinou druhořadý (až na výjimečné případy systémů některých zemí). Ve většinovém systému tomu tak být nemusí, na rozhodování voliče má příslušný kandidát významnější vliv než u poměrného zastoupení. Zatímco u většinového systému vybírá volič individuum, u poměrného vybírá kolektiv.[54] Preferenční hlasování má význam jak pro voliče, tak i kandidáta. Kandidátní listiny jsou sestavovány stranou, která usiluje o to, aby nejvýraznější a nejvlivnější kandidáti zaplnili první místa, což zvyšuje možnost na zvolení. Preferenční hlasování umožňuje voliči změnit pořadí kandidátů stanovené politickou stranou, ale také přináší možnost pro kandidáta, který může oslovit voliče a ve svůj prospěch pozměnit rozhodnutí kolektivu o jeho zařazení na kandidátní listině.[55] Dle Vody je preferenčním hlasování *„prvkem spojujícím podporu jednotlivých kandidátů s podporou strany“*.[56]

Ne všechny země dovolují preferenční hlasování, v tomto případě mluvíme o uzavřené kandidátní listině, kdy je pořadí pevně stanoveno stranou. Preferenční hlasování může probíhat dvěma způsoby: volič volí stranu a v rámci ní má možnost preferovat kandidáty či více kandidátů; nebo volič volí kandidáta, a tím odevzdává svůj hlas straně. Popř. existuje třetí způsob tzv. panašování, kdy volič rozděluje hlasy mezi více kandidátů bez ohledu na stranickou příslušnost.[57]

ČR je zemí, která umožňuje preferenční hlasování. Z hlediska zařazení do zmíněné klasifikace se jedná o první způsob. Preferenční hlasování bylo umožněno již v ČSFR a zákony ČR v tomto smyslu na něho navazují. Prvním volebním zákonem je zákon 247/1995 Sb. Definice preferenčního hlasování v něm obsažená je identická jako ve federálním zákoně 47/1990 Sb. ve znění zákona 59/1992 Sb. vyjma jediné hodnoty.

Mandáty přidělené straně podle zákona přísluší těm kandidátům tak, jak jsou uvedeni na hlasovacím lístku. To platí v případě, že nenastane tato skutečnost: *„Využila-li však nejméně jedna desetina z celkového počtu voličů, kteří ve volebním kraji odevzdali platní hlas pro tuto politickou stranu nebo koalici, práva přednostního hlasu, obdrží mandát nejdříve ten z kandidátů, který získal počet přednostních hlasů, jež činí nejméně deset procent z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro politickou*

[54] tamtéž
[55] tamtéž
[56] VODA, Petr; PINK, Michal. Kandidáti v poslaneckých volbách. Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006. *Středoevropské politické studie*. 2009, roč. XI, č. 2-3, s. 163-180. ISSN 1212-7817.
[57] PECHÁČEK, Štěpán. Preferenční hlasování ve volbách do PS. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.

stranu nebo koalici v rámci volebního kraje“.[58] Tedy pro posun kandidáta na hlasovacím lístku musí být splněny dvě podmínky. Za prvé minimálně 10 % voličů příslušné strany ve volebním kraji musí přidělit preferenční hlas. A následně kandidát musí dostat nejméně od 10 % voličů přednostní hlas. Pokud se tedy 10 % voličů strany rozhodně upřednostnit určitého kandidáta, je podmínka splněna. Je nutné podotknout, že volební zákon oproti federálnímu zavádí přísnější podmínky, protože v roce 1992 stačilo pro posun kandidáta pouze 3 % z celkového počtu platných hlasů, jinak je definice nezměněna. Tímto zvýšením se první podmínka stala v zákoně de facto zbytečnou, protože obě hodnoty jsou stejné – 10 %, a tak ztratila svůj původní smysl. Počet preferenčních hlasů zůstává nezměněn. Volič může na kandidátní listině přidělit až 4 preferenční hlasy.

Velká novela volebního zákona zákon 204/2000 Sb. se preferenčního zákona dotýká spíše omezeně. Vypouští výše zmíněnou „bezvýznamnou“ podmínku pro změnu na kandidátní listině, aby desetina voličů strany odevzdala preferenční hlas. Mez 10 % preferenčních hlasů pro kandidáta zůstává zachována. Novela tak nemění nastavení pro posun kandidáta, avšak ubírá počet preferenčních hlasů, které může volič přidělit kandidátům ze 4 na 2. Tato změna má souvislost se zvýšením počtu volebních krajů na 35, čímž se měl snížit počet mandátů přidělovaných v rámci kraje a počet kandidátů na listině. Pozdější výrok Ústavního soudu o zrušení části zákona se těchto změn netýká.[59]

K významné změně došlo až s novelou 37/2002 Sb. volebního zákona. Snižuje počet hlasů pro kandidáta, aby postoupil na volitelné pozice. *„Jestliže však některý z kandidátů získal takový počet přednostních hlasů, který činí nejméně 7 procent z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro tuto politickou stranu, politické hnutí nebo koalici v rámci volebního kraje připadne mandát přednostně tomuto kandidátovi…“*.[60] Do textu zákona se snížení kvóra dostalo na základě pozměňovacího návrhu poslanců, kteří nebyli úspěšní v primárních volbách.[61]

---

[58] *Zákon 247/1995 Sb*. Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

[59] *Zákon 247/1995 Sb. ve znění zákona 204/2000 Sb. a předešlých předpisů.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

[60] *Zákon 247/1995 Sb. ve znění zákona 37/2002 Sb. a předešlých předpisů.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

[61] PECHÁČEK, Štěpán. Preferenční hlasování ve volbách do PS. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.

Novela 480/2006 volebního zákona navazuje na trend snižování hranice pro posun kandidáta na volitelné místo. Nově ji ustanovila na hodnotě 5 %. Také upravila počet preferenčních hlasů přidělovaných voličem. Navrátila stav před rok 2000, tedy volič mohl opětovně využít 4 preferenčních hlasů. Přiblížila tak se stavu panujícímu v době ČSFR.[62]

[62] *Zákon 247/1995 Sb. ve znění zákona 480/2006 Sb. a předešlých předpisů.* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

5. Efekt kandidáta

Efekt kandidáta (ang. nejčastěji *„Friend and neighbours effect“* či *„Candidate effect“*) *„je specifický kontextuální efekt z volební geografie projevující se tím, že voliči favorizují místní kandidáty, a to z důvodů osobní znalosti kandidáta nebo vlivem očekávání, že skrze jeho volbu budou podpořeny místní zájmy“*.[63] Voliči tyto kandidáty volí bez ohledu na své tradiční volební preference, tedy i v případě, že kandidát pochází z názorově protichůdné strany, jehož by za normálních okolností nevolili.

Do tohoto jevu zásadní měrou vstupuje kombinace znalosti kandidáta a jeho blízkosti vůči voličům. Důsledkem efektu je, že příslušný kandidát získává více hlasů v místě svého bydliště a blízkém okolí. Důležitou úlohu v tomto chování voličů hraje kromě sympatií i očekávání zpětné vazby kandidáta na místo bydliště. Voliči upřednostňují místní kandidáty z důvodů osobní či skupinové výhody.[64] Skrze úspěšnou volbu může následně kandidát odměnit voliče ze svého bydliště za přidělenou podporu. Tedy kandidát očekává, že jej lidé z místa bydliště budou volit a oni následně očekávají podporu pro svůj region či přímo osobní. Efekt kandidáta není vázán pouze na současné místo pobytu kandidáta, ale může se projevit i v jiném prostoru, např. v místě jeho pracoviště, minulého bydliště či v místě příbuzenských vazeb.[65]

Dle Vody je efekt kandidáta druhem personální volby. Kandidát nemusí vynaložit přílišné úsilí na získání hlasů, protože voliči se nerozhodují na základě kvalit a ideových charakteristik kandidáta, ale na základě místa pobytu. Efekt kandidáta také může dopomoci při rozhodování mezi dvěma podobnými kandidáty skrze místo jejich bydliště, tedy upřednostněním místně bližšího kandidáta.[66]

První výzkum týkající se efektu kandidáta proběhl již před více než 60 lety. Jeho autorem byl V. O. Key, který v roce 1949 publikoval monografii *Southern Politics in State and Nation*. Key se zaměřil na studium primárních voleb jednotlivých stran na území, které kdysi tvořily bývalé státy Konfederace. Byl první, kdo si povšiml vlivu místa původu kandidáta na voličskou přízeň.[67] Podle něho kandidáti na veřejné funkce

[63] JOHNSTON, Ronald J. *The dictionary of human geography*. 4th ed. Malden : Wiley-Blackwell , 2000. 958 s. ISBN 0631205608.
[64] GIMPEL, James G., et al. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231-252.
[65] tamtéž
[66] VODA, Petr. *Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí*. Brno, 2009. 91 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
[67] GIMPEL, James G., et al. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231-252.

dosahují v naprosté většině případů vysoké voličské podpory v jejich domovském obvodě a velmi vysoké podpory i v přiléhajících obvodech.[68] A právě míra vzdálenosti od bydliště určuje jejich výsledky. Key jako i jiní tehdejší geografové nepovažoval jedince za nezávislé na prostředí. Dle něho výsledek kandidáta, ať dobrý či špatný je ovlivněn tím, odkud pochází.[69] Role místa tak působí omezujícím vlivem na ostatní faktory utvářející volební chování (viz níže).

Po této práci se objevily i další podobně zaměřené studie na efekt kandidáta, např. od D. E. Stokese a W. E. Millara, kteří zjistili, že voliči více vnímají kandidáty do Kongresu, kteří žijí v jejich komunitě než mimo ni, a tím se proměňuje i jejich volební chování.[70] Ovšem až R. Tatalovich zavedl do výzkumu efektu kandidáta potřebné vědecké metody. Jednalo se o statistické metody, které umožnily testování efektu, především korelace, které byly založené na vztahu počtu hlasů pro kandidáta v konkrétním volebním obvodě a vzdálenosti od domovského obvodu kandidáta. A právě negativní korelace potvrzují platnost efektu kandidáta. Ve své práci zformuloval 8 hypotéz s ohledem na působení efektu kandidáta (např. dle počtu kandidátů, časového porovnání, typu voleb, významu kandidátů aj.), kterými se snažil ověřit jeho platnost v konkrétních situacích. Hypotézy byly aplikovány na specifický volební systém USA zahrnující vnitrostranické primární volby kandidátů, volby guvernérů apod. Dle výsledků jeho výzkumu efekt kandidáta funguje spíše v méně významných volbách (vnitrostranických primárních), avšak v hlavních volbách již voliči nevolili na základě bydliště kandidátů. Průkazný byl ve volebním klání, jehož se účastnilo více kandidátů, naopak u voleb s dvěma kandidáty efekt kandidátů nebyl zjevný a efekt nastal také, pokud se jednalo o volbu na prestižnější pozici.[71]

Další významnou prací zabývající se tímto jevem je ta od J. G. Gimpela a al. – *Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting*. Gimpel se zabýval významem vzdálenosti na podporu kandidáta, tedy jaký vliv má pokles vzdálenosti na výši jeho volebních zisků. K tomuto účelu byla použita metoda GIS, která byla zaměřena na vzdálenost mezi domovským okrskem kandidáta a všemi ostatními. Z hlediska získaných hodnot není dopad vzdálenosti na míru volebních hlasů

[68] TATALOVICH, Raymond. "Friends and Neighbors" Voting: Mississippi. *The Journal of Politics*. 1975, roč. 37, č. 3, s. 807-814 .
[69] GIMPEL, James G., et al. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231-252.
[70] TATALOVICH, Raymond. "Friends and Neighbors" Voting: Mississippi. *The Journal of Politics*. 1975, roč. 37, č. 3, s. 807-814 .
[71] tamtéž

lineární, ale působením jednotlivých volebních specifik v USA je proměnlivý. Vliv vzdálenosti od bydliště kandidátů nemá ovšem účinek všude, navíc v případě USA je množství periferních a převážně venkovských oblastí, z nichž nepochází žádný z kandidátů, tedy efekt kandidáta se zde nemůže vůbec projevit. Vnímání blízkosti či vzdálenosti se také proměňuje díky narůstající globalizaci, ale podle Gimpela voliči dosud stále lpí na vlastní identifikaci se s konkrétním místem a loajalitě k blízkým kandidátům.[72]

Jak Talatovich, tak i Gimpel se ve svých studiích zabývají i teoretickými charakteristikami efektu kandidáta. Podle Gimpela se v kampani musí kandidát z jiné oblasti více zviditelnit než domovský. Kandidát pocházející mimo volební území je brán jako nevhodný pro reprezentaci a hájení místní zájmů (promítá se zde i role osobních rysů - přízvuk a jméno specifické pro určitou oblast).[73]

Faktor místa (blízkosti) způsobuje omezení vlivu socioekonomických faktorů na rozhodování voliče z hlediska volby kandidáta. Voliči různých společenských stavů tak podporují stejného kandidáta díky jeho prostorové blízkosti. To vede k menšímu rozvoji ideově orientovaných stran a volebního dělení dle tříd. Volby pak nevyjadřují politické (ideologické) preference, ale objevuje se preference místa – tzv. štěpná linie (*cleavages*) prostoru.[74] Dle Vody se efekt kandidáta projevuje zejména ve volbách ve většinovém systému.[75] V jednomandátových obvodech je zpravidla velmi omezený okruh kandidátů, kteří jsou tak lépe identifikovatelní pro voliče.

Částečně podobným jevem je i efekt sousedství. Jeho studium je zaměřeno na vztah mezi sociálními a politickými charakteristikami určité malé oblasti (sousedství) a jeho obyvateli na jedné straně a volebním chováním na druhé.[76] Předmětem jeho zájmu je možnost ovlivnění určité skupiny voličů jinými skupinami, které jsou prostorově blízké. Předpokládá se, že dlouhodobé vystavení jedince působení specifické skupiny či třídy odlišné od té, jež je součástí, vede pravděpodobně i k proměně jeho volebního chování. Stálé vystavení vlivu odlišné skupiny má silný efekt. A právě prostorem, kde se tento efekt často projeví, je sousedství.

---

[72] GIMPEL, James G., et al. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231-252.
[73] tamtéž
[74] tamtéž
[75] VODA, Petr. *Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí*. Brno, 2009. 91 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
[76] COX, Kevin R. The spacial components of urban voting response surfaces. *Economic Geography*. 1971, roč. 47, č. 1, s. 27-35.

Efekt homogenní populace na sousedství byl nazván *„clustering effect“* D. Katzem a S. J. Eldersveldem, poprvé byl však popsán švédským vědcem H. Tingstenem analyzujícím švédské volby (v 1. pol. 20. století). Odhalil, že členové třídy pracujících, kteří žijí v blízkém kontaktu s ostatními osobami patřící do identické třídy, volí více kandidáty sociálně zaměřených stran, než ti žijící v oblastech, kde tvořili většinu příslušníci střední vrstvy.[77]

Teoretický základ pro výzkum byl však položen až pracemi K. R. Coxe. Další významnou osobou, která rozpracovala tento jev, byl W. L. Miller. Zkoumal vzory volebního chování ve volbách do Dolní komory Parlamentu ve Spojeném království. Dle Millera existují dvě hlavní společenské třídy: střední třída a třída pracujících. Třídní polarizace je utvářena skrze prostředí, které působí na strukturu kontaktů a kontakty mezi osobami patřící do odlišné třídy mají dopad na volbu konkrétní strany.[78] Dle něho je hlavním určujícím faktorem, jak volič bude hlasovat, ne jeho postavení či příslušnost k určité třídě, ale místo jeho bydliště. Jedná se tedy o vzory sociální interakce, které jsou ovládané největší společenskou skupinou v oblasti. Sociální interakce se odehrává skrze kontakt, zejména skrze konverzaci dvou lidí, protože *„lidé, kteří spolu mluví, také společně volí“*.[79]

Tedy existují dvě skupiny: střední třída a třída pracujících. V oblastech s početnější komunitou střední třídy (řídících pracovníků) se část ze třídy pracujících přizpůsobí majoritní skupině a místo toho, aby volili obdobně jako ostatní příslušníci své třídy (tedy *Labour party*), upřednostňují stranu většiny na určitém území (*Conservative party*) a naopak. Efekt tak vede k prostorovému polarizování britské společnosti než k sociálnímu.[80]

Efekt sousedství potvrdilo i mnoho jiných prací. Výsledky dokázaly fakt, že sociálně podobní lidé z různých oblastí hlasovali odlišně. Mezi takové práce patří např. studie I. S. Foladare, který zkoumal tento efekt ve městě Buffalu. Porovnával volební chování voličů podle vzdělání, zaměstnání, náboženství a rasového charakteru a čtvrti ve městě, kde žijí na základě stejných rysů. Dle výsledků jeho práce vysoká koncentrace lidí stejného společenského statusu v sousedství zdůrazní efekt tohoto statusu, který se

[77] FOLADARE, Irving S. The Effect of Neighborhood on Voting Behavior. *Political Science Quarterly*. 1968, roč. 83, č. 4, s. 516-529.
[78] MILLER, Walter L. Social class and party choice in England: a new analysis. *British Journal of Political Science*. 1978, roč. 8, č. 3, s. 257-284.
[79] tamtéž
[80] JOHNSTON, Ron, et al. Party support and the neighbourhood effect: spatial polarisation of the British electorate, 1991–2001 . *Political Geography*. 2004, roč. 23, č. 4, s. 367-402.

následně stane zdrojem pro převládající volební chování, a naopak příslušníci menšinových skupin jsou vystaveni protichůdným silám, které rozvolní efekt jejich vlastního společenského statusu na volební chování.[81] Ve městě Buffalu mělo větší vliv náboženství na účinek efektu sousedství, nežli zaměstnání voličů.[82] Podobně i R. Johnston a al. porovnávali skupiny voličů podle podobných charakteristických rysů, a to dávali do souvislostí se stranou, kterou tyto skupiny volily, a se strukturou populace v místě jejich bydliště. Výsledky jejich práce ukazují, že je efekt projevem hlavně socioekonomické nerovnosti.[83]

Tento proces tedy zahrnuje sociální kontakt mezi sousedy vedoucí k politické diskuzi a výměně informací, které mají vliv na hlasování. Dle J. S. Wolfeho a A. F. Burghardta sousedi určitého kandidáta mají tendenci ho poznat, diskutovat s ním a podporovat ho více.[84] Z tohoto pohledu se i tato práce se bude částečně zabývat možnou ovlivnitelností volebního chování kandidátem, i když z jiného hlediska. Bude zkoumat podporou kandidáta s ohledem na volbu příslušné strany, tedy zda strana v okruhu bydliště kandidátů zaznamenává vyšší podporu než mimo ni.

[81] FOLADARE, Irving S. The Effect of Neighborhood on Voting Behavior. *Political Science Quarterly*. 1968, roč. 83, č. 4, s. 516-529.
[82] tamtéž
[83] JOHNSTON, Ron, et al. Party support and the neighbourhood effect: spatial polarisation of the British electorate, 1991–2001 . *Political Geography*. 2004, roč. 23, č. 4, s. 367-402.
[84] WOLFE, J. S.; BURGHARDT, A. F. The Neighbourhood Effect in a Local Election. *The Canadian Geographer - Le Géographe canadien*. 2008, roč. 22, č. 4, s. 298-305.

6. Analýza preferenčního hlasování

Před vlastním výzkumem efektu kandidáta bude provedena analýza preferenčních hlasů, aby bylo patrné, jak je ovlivňováno chování voličů. Efekt kandidáta může mít souvislost s preferenčními hlasy. Pokud volič volí stranu díky kandidátovi, je pravděpodobné, že mu udělí preferenční hlas. Tímto ovšem nemá být řečeno, že každý volič, který dává preferenční hlas, volil stranu kvůli určitému kandidátovi. Počet těchto voličů bude pravděpodobně neveliký. Ovšem na druhou stranu množství udělených preferenčních hlasů v jednotlivých volbách, může do jisté míry naznačovat, zda efekt kandidáta měl významnější vliv či nikoliv.

V této části práce bude analyzován počet preferenčních hlasů v jednotlivých volbách. Dále bude zhodnoceno rozvrstvení preferenčních hlasů v rámci jednotlivých částí kandidátní listiny. Následně bude analyzován i počet preferenčních hlasů pro jednotlivé skupiny kandidátů, jakými jsou ženy, vysokoškolsky vzdělaní či kandidáti dle profese a též podíl hlasů připadající na kandidáty z hlediska velikostní kategorie obce, z níž pocházejí. Tato pasáž bude zaměřena na potenciální strategii pro nasazování kandidátů. Jejím cílem je určit, zda zmíněné skupiny specifických kandidátů jsou vhodnější, proto aby byly umístěny na předních pozicích kandidátní listiny, a přinesly tak straně další voličské hlasy. Pro zpracování kapitoly byla využita data o preferenčním hlasování z Českého statistického úřadu – serveru Volby.cz.[85]

6.1. Počet preferenčních hlasů pro kandidáty politických uskupení

Tato pasáž pojednává o počtu preferenčních hlasů, které v součtu získali kandidáti jednotlivých politických subjektů a o celkovém počtu preferenčních hlasů pro kandidáty všech politických stran dohromady. Cílem je určení a zhodnocení jejich výše, a to jak mezi politickými uskupeními, tak jednotlivými volbami z hlediska potenciálního efektu kandidáta. Analýza se týká všech voleb do Poslanecké sněmovny v období od roku 1996 až 2010. Pozornost je věnována několika druhům údajů. Na počátku je zaměřena na absolutní hodnoty preferenčních hlasů, které dohromady obdrželi kandidáti jednotlivých stran, a také porovnání se stavem z předchozích voleb. Ovšem absolutní počet přednostních hlasů pro konkrétní stranu souvisí s celkovým počtem jejich voličů.

[85] Český statistický úřad. *Volby.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://volby.cz/>.

Pokud voličská přízeň v dalších volbách rapidně poklesne, pravděpodobně nastane i propad počtu preferenčních hlasů, a proto se dále zavadí mnohem významnější údaj.

Následně totiž bylo absolutní množství preferenčních hlasů vyděleno počtem platných volebních hlasů politických stran. Z hlediska této části práce se jedná o nejdůležitější údaj, který je navíc snadno porovnatelný. Udává, kolik volič přidělil průměrně preferenčních hlasů na svém hlasovacím lístku, resp. vyjadřuje, jaký zájem měli voliči udělit preferenční hlasy.

Avšak volič měl ve sledovaném období možnost dát různý počet hlasů. Ve volbách v letech 1996 a 1998 zákon umožňoval přidělit až 4 preferenční hlasy, naopak v následujících dvou volbách byl jejich počet zredukován na 2 a v posledních volbách se vrátil opět na hodnotu 4 preferenčních hlasů. Z tohoto důvodu pro potřebu časového porovnání je přepočet preferenčních hlasů na počet platných hlasů pro stranu vydělen děliteli odpovídající nejvyššímu možnému počtu preferenčních hlasů v konkrétním období. Získané číslo „odpovídá“ situaci, která by platila za stavu, kdy by volič disponoval jedním platným hlasem. Ovšem toto nelze brát doslova, protože v kontextu s menší možností přidělovat přednostní hlasy se může volební chování pozměnit a též v opačném případě. Jedná se pouze o jakousi možnost, jak názorněji porovnat jednotlivé volby z hlediska počtu přednostních hlasů. Pomocí něho se dá určit, zda relativně počet preferenčních hlasů udělovaných voliči skutečně rostl či nikoliv, což by v případě pouhého porovnání výše uvedeného poměru nebylo možné.

Ve volbách v letech 1996 a 1998 bylo také možné určit počet voličů, kteří předělili přednostní hlas či hlasy. Vyžadoval to tehdy příslušný zákon. Tento ukazatel rozhodoval o tom, zda byla splněna podmínka pro posun kandidáta na volitelné místo. V roce 2000 se s novelizací volebního zákona změnila kritéria pro postup kandidáta na volitelné místo a tento údaj pozbyl uplatnitelnosti a přestal být zjišťován. Práce se přesto zabývá analyzováním množství voličů, kteří odevzdali preferenční hlas či hlasy. Přesnou hodnotu určit nelze, data však umožňují vyjádřit rozmezí – teoreticky minimální a maximální počet voličů, kteří tak mohli učinit. Oba výpočty se odvíjejí od údajů uvedených v předchozím odstavci a jsou uváděny v procentuálním vyjádření. Pro volby z počátku sledovaného období je však i připojen počet voličů, kteří se rozhodli dát preferenční hlas či hlasy. Na závěr je uveden přepočet preferenčních hlasů na počet kandidátů strany. Jedná se o doplňkový údaj, který je závislý na dvou proměnných, a to celkovém počtu preferenčních hlasů a počtu kandidátů. Platí, že u větších strany dosahuje tento ukazatel vyšších hodnot.

6.1.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996

Tab. 1: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996*

strana	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODA	ODS	SRP-RSČ	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**74 961**	**42 272**	**28 629**	**22 171**	**138 899**	**19 955**	**365 632**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,400**	**0,518**	**0,396**	**0,455**	**0,619**	**0,353**	**0,484**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,100	0,130	0,099	0,114	0,155	0,088	0,121
přepočet pref. hlasů na kandidáta	2 082	1 174	795	616	3 858	570	-
voliči udělující pref. hlas/y (%)	14,36	19,76	14,67	17,99	23,61	12,51	-
průměr pref. hlasů voliče udělující pref. hlas	2,79	2,62	2,70	2,53	2,62	2,82	-
min. voličů (%)	10,01	12,96	9,90	11,38	15,48	8,83	-
max. voličů (%)	40,02	51,84	39,61	45,53	61,94	35,34	-

Zdroj: ČSU, vlastní výpočty

Ve volbách v roce 1996 ve Východočeském kraji získala nejvíce preferenčních hlasů vítězná ODS. (Tab. 1) Její kandidáti v součtu obdrželi téměř 140 tisíc přednostních hlasů, což je takřka dvojnásobně více než u ČSSD, která v celkových krajských volebních výsledcích za ní zaostala jen o necelé 2 procentní body. Podobně ve Východočeském kraji třetí KDU-ČSL výrazně převýšila v tomto ukazateli KSČM. Voliči ODS jako celek též dali nejvíce přednostních hlasů na volební hlas, a to 0,62. Hodnota půl preferenčního hlasu na volební hlas byla překonána již pouze u KDU-ČSL. Přitom průměrný počet u všech kandidujících subjektů činil 0,48. Jak bylo řečeno, u voleb v roce 1996 je znám počet voličů, kteří se rozhodli udělit preferenční hlas. Nejvíce pomocí přednostního hlasu upravili své volební lístky příznivci ODS, učinilo jich tak přes 23 % a podobně jednala i necelá pětina voličů KDU-ČSL. Kromě ODA hlasovalo takto u ostatních relevantních stran méně než 15 % voličů. Ale na druhou stranu pokud již tímto způsobem jejich voliči hlasovali, dávali v průměru více preferenčních hlasů než ti ODS a KDU-ČSL. Nejvíce se to projevilo u SPR-RSČ, kde průměrně připadalo 2,8 preferenčních hlasů na upravený volební lístek. V přepočtu preferenčních hlasů na počet kandidátů očekávaně dominovaly obě největší strany.

6.1.2. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998

Tab. 2: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL	US	SRP-RSČ	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**69 130**	**52 265**	**25 468**	**41 206**	**30 002**	**8 369**	**245 225**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,310**	**0,253**	**0,342**	**0,479**	**0,445**	**0,305**	**0,329**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,078	0,063	0,086	0,120	0,111	0,076	0,082
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1 920	1 452	707	1 145	833	232	-
voliči udělující pref. hlas/y (%)	12,31	10,64	13,72	18,34	17,51	12,13	-
průměr pref. hlasů voliče udělující pref. hlas	2,52	2,38	2,49	2,61	2,54	2,52	-
min. voličů (%)	7,75	6,33	8,55	11,98	11,11	7,63	-
max. voličů (%)	31,02	25,32	34,21	47,91	44,45	30,53	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ve volbách v roce 1998 nastal ve Východočeském kraji u všech sledovaných stran pokles množství obdržených preferenčních hlasů v součtu jejich kandidátů vyjma SRP-RSČ. (Tab. 2) Nejvýraznější propad zaznamenala ODS, která ztratila od minulých voleb 87 tisíc preferenčních hlasů (o 62 %), přestože se její voličská základna v kraji snížila jen o 8 %, a z hlediska tohoto ukazatele ji předstihla ČSSD. Pokles u ODS byl pravděpodobně způsoben snížením atraktivity kandidátů. Ve Východočeském kraji v roce 1996 byly na kandidátní listině ODS mediálně známé tváře, kandidovali zde tehdejší dva ministři, a to ministr zdravotnictví a rovněž poslední předseda vlády ČSFR J. Stráský a tehdejší ministr školství I. Pilip, dále i význačná postava kupónové privatizace J. Suchánek. Všichni tito nominovaní obdrželi okolo 20 tisíc přednostních hlasů. V následujících volbách byl stav diametrálně odlišný. Nejlepšího výsledku dosáhla Z. Horníková s necelými 6 tisíci. Avšak také ČSSD získala méně preferenčních hlasů v souhrnu svých kandidátů, i když se počet jejich voličů zvýšit téměř o pětinu. Paradoxně počet přednostních hlasů narostl pouze volebně neúspěšné straně SRP-RSČ. Zvýšil se u ní o 10 tisíc (ovšem počet jejich voličů klesl na polovinu), takřka totožného

výsledku jako v minulém volebním klání dosáhla i KDU-ČSL. Průměrná hodnota počtu preferenčních hlasů na volebním hlase vůči minulým volbám poklesla u všech kandidujících politických uskupení, a to z 0,48 na 0,33. Avšak u ODS to bylo dokonce o více než polovinu. Nejvýše dosáhla u KDU-ČSL, a to necelých 0,5 preferenčního hlasu. Kromě US zaznamenaly ostatní subjekty hodnoty pod 0,4.

Počet přednostních hlasů neklesl pouze z důvodů nižší volební účasti, ale ti občané, kteří se zúčastnili hlasování, hlasovali tímto způsobem v průměru méně než v předcházejících volbách. Jedná se tedy i o relativní pokles. Výše zmíněné skutečnosti (především u ČSSD, SRP-RSČ i KDU-ČSL) mají možnou souvislost s tím, že přednostní hlasy udělovali hlavně kmenoví voliči stran. V případě ČSSD nastalo jejich rozmělnění příchodem nových příznivců, u SRP-RSČ došlo k opačné situaci. Svojí roli pravděpodobně sehrála i atraktivita nominovaných kandidátů, avšak i přes tyto faktory došlo u obou velkých stran k poklesu. Nejvíce voličů udělilo preferenční hlas u volebního lístku KDU-ČSL, a to celkově 18 %. Podobně vysoký počet lze nalézt i u US, avšak u dalších uskupení nepřekonal hranici 14 % (u ODS pouhých 10 %). Poměr přednostních hlasů na volební lístek takto hlasujících voličů byl poměrně vyrovnaný až na ODS. Pohyboval se kolem hodnoty 2,5. Přepočtu preferenčních hlasů na počet kandidátů strany vévodila ČSSD před ODS a KDU-ČSL.

6.1.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002

Volby v roce 2002 se konaly podle pozměněných pravidel. Počet preferenčních hlasů, které mohl volič přiřadit, se snížil na polovinu. (Tab. 3) Z tohoto hlediska by se dalo předpokládat, že součet preferenčních hlasů kandidátů jednotlivých stran poklesne na poloviční úroveň vůči minulým volbám (při zachování stejného počtu voličů), ovšem tento stav nenastal. Pokud porovnáme hodnoty jednotlivých politických uskupení z okresů dnes tvořících Královéhradecky kraj, jež v souhrnu obdržely ve volbách v roce 1998, s těmi z voleb v roce 2002, nastal v absolutním počtu dokonce u ODS a KSČM nárůst, pouze u ČSSD byl zaznamenán pokles, nikoliv o polovinu, ale o necelých 30 %, k tomu však ještě musíme přičíst nižší volební účast. Celkový počet voličů ČSSD i ODS se snížil téměř o 23 %, resp. 29 % vůči stavu z okresů dnes tvořících Královéhradecký kraj ve volbách v roce 1998, na druhé straně KSČM zaznamenala nárůst o 36 %. I přesto se jako celek volební chování proměnilo směrem k vyššímu přidělování přednostních hlasů. Tuto skutečnost dokazuje přepočet preferenčních hlasů na volební hlas upravený použitím dělitelů. Jeho hodnoty vzrostly u všech staronových politických

stran. U ČSSD a KSČM se jednalo o dvojnásobný nárůst, u ODS dokonce o trojnásobný oproti stavu k roku 1998. Pokud budou zahrnuty všechny kandidující subjekty, vzrostla tato hodnota dvojnásobně.

Tab. 3: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	KOALICE	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**21 290**	**27 135**	**15 387**	**22 676**	**101 643**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,290**	**0,382**	**0,358**	**0,586**	**0,380**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,145	0,191	0,179	0,293	0,190
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1065	1357	769	1134	-
min. voličů (%)	14,49	19,09	17,92	29,32	-
max. voličů (%)	28,97	38,18	35,84	58,65	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V Královéhradeckém kraji dosáhla nejvyššího počtu preferenčních hlasů v součtu kandidátů ODS, a to 27 tisíc. Koalice a přes pokles i ČSSD překonaly také hranici 20 tisíc. Nejvyšší počet preferenčních hlasů v relativním vyjádření, tedy přepočtený na celkové volební hlasy strany, obdržela Koalice, u níž se tato hodnota blížila 0,6. Ovšem u dalších relevantních stran nepřekročila 0,4, což však na druhou stranu byla hodnota průměrného výsledku za všechna uskupení kandidující v kraji. Roli zde patrně sehrála snaha příznivců jednotlivých stran tvořících Koalici o upřednostnění kandidátů strany, kterou by volili v případě, že by strany kandidovaly samostatně. Vysoká hodnota průměru také znamená, že Koalice měla pravděpodobně i nejvyšší počet voličů, kteří se rozhodli hlasovat preferenčním způsobem.

6.1.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002

V Pardubickém kraji panovala obdobná situace jako v Královéhradeckém. Ani zde, pokud se porovnají hodnoty ze stejného území (tj. souhrn z okresů dnes tvořící Pardubický kraj) vůči předešlým volbám, nedošlo ke snížení přidělených preferenčních hlasů na polovinu. (Tab. 4) Jejich absolutní počet poklesl zejména u ČSSD (o 35 %) a mírně i u ODS. Ovšem k tomu musí být také zohledněn pokles celkového počtu voličů u obou velkých stran v podobném množství jako v případě Královéhradeckého kraje.

Došlo zde tedy ke stejné proměně volebního chování jako ve výše zmíněném kraji. Avšak na rozdíl od něho nejvyšší součet preferenčních hlasů zaznamenala Koalice (23,5 tisíc), dále ČSSD (21 tisíc) a až třetí ODS (15,7 tisíc).

Tab. 4: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	KOALICE	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**20 917**	**15 740**	**13 864**	**23 496**	**84 844**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,289**	**0,280**	**0,325**	**0,570**	**0,346**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,145	0,140	0,162	0,285	0,173
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1 101	828	730	1237	-
min. voličů (%)	14,47	14,01	16,25	28,51	-
max. voličů (%)	28,94	28,02	32,50	57,02	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Tím také voliči Koalice jako celek využívali nejvíce možnost úpravy hlasovacího lístku pomocí preferenčního hlasování. Koalice získala nejvyšší počet přednostních hlasů, ale zároveň obdržela v Pardubickém kraji nejmenší podporu ze sledovaných subjektů. Tyto hodnoty patrně souvisí s tím, že voliči Koalice se snažili upřednostnit kandidáty té strany, kterou by volili v případě, kdyby strany kandidovaly samostatně (KDU-ČSL či US-DEU). Patrně příznivci KDU-ČSL se ve větší míře domáhali změnit pořadí ve prospěch svých kandidátů. Poměr preferenčních hlasů ku volebním hlasům dosáhl u Koalice 0,6. U dalších sledovaných stran se pohyboval kolem hodnoty 0,3 a odpovídal situaci v Královéhradeckém kraji, kde pouze hodnota u ODS byla o desetinu nižší. Průměrný výsledek všech kandidujících uskupení byl mírně vyšší, a to 0,35. Pokud tyto zmíněné ukazatele upravíme příslušnými děliteli, počet preferenčních hlasů v souhrnu z okresů dnes tvořících Pardubický kraj ve srovnání s minulými volbami u všech 3 největších stran poměrně narostl. To znamená, že voliči se rozhodli ve vyšší míře hlasovat tímto způsobem.

6.1.5. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Ve volbách v roce 2006 došlo v Královéhradeckém kraji oproti předchozím k mírným pohybům. Součet přednostních hlasů měla nejvyšší vítězná ODS, jejíž kandidáti získali

o 6 tisíc hlasů více než ti z ČSSD a oběma stranám též jejich počet narostl o několik tisíc. (Tab. 5) KSČM i KDU-ČSL překonaly mez 11 tisíc preferenčních hlasů. Nejvíce preferenčních hlasů v průměru přidělili voliči KDU-ČSL (0,56 na volební hlas) před voliči SZ (0,38) a KSČM (0,34). U obou velkých stran tento ukazatel nedosahoval ani 0,3, přičemž průměrná hodnota všech kandidujících subjektů byla 0,31. Při porovnání těchto hodnot s údaji z předchozích voleb došlo u všech 3 stabilních stran k poklesu. Nejvíce je to patrné u ODS, kde se průměrný počet snížil o jednu desetinu, u ostatních dvou stran v řádu setin. Bylo to způsobeno nárůstem absolutního počtu voličů velkých stran, který se u ODS zvýšil o 57 %, resp. u ČSSD o 21 %, ale počet preferenčních hlasů nenarostl tak prudce. To znamená, že ve volbách v roce 2006, voliči těchto stran odevzdali v průměru méně preferenčních hlasů, i když v absolutních hodnotách nastal opačný efekt. Svou roli zde mohla sehrát skutečnost zmíněná již u popisu voleb z roku 1998, totiž fakt, že přednostní hlasy udělují především kmenoví voliči a nikoliv nově příchozí. Taktéž jako v předchozím období odevzdali pravděpodobně procentuálně nejvíce hlasovacích lístků s přednostním hlasem voliči tentokráte samostatně kandidující KDU-ČSL.

Tab. 5: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL	SZ	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**24 014**	**30 719**	**11 596**	**11 120**	**7 452**	**92 720**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,269**	**0,276**	**0,340**	**0,559**	**0,376**	**0,313**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,135	0,138	0,170	0,279	0,188	0,157
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1 201	1 536	580	556	373	-
min. voličů (%)	13,46	13,78	17,01	27,95	18,80	-
max. voličů (%)	26,92	27,56	34,01	55,90	37,60	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.1.6. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

Co se týče absolutního počtu preferenčních hlasů udělených v součtu kandidátům relevantních stran, panoval totožný stav i v Pardubickém kraji. Množství preferenčních hlasů bylo podstatně nižší pouze u SZ (o 2 tisíce), ale naopak bylo vyšší u ODS (o

1 700). (Tab. 6) Ovšem při srovnání s předchozími volbami došlo k podstatným změnám. Kandidáti ODS získali o 16 tisíc preferenčních hlasů více, na druhé straně součet u kandidátů KDU-ČSL vůči Koalici poklesl o 12 tisíc.

Tab. 6: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	KDU-ČSL	SZ	všechny strany
počet preferenčních hlasů	**24 086**	**32 392**	**11 254**	**11 379**	**5 390**	**90 076**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,267**	**0,356**	**0,331**	**0,474**	**0,314**	**0,329**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,133	0,178	0,166	0,237	0,157	0,164
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1 268	1 705	592	599	284	-
min. voličů (%)	13,34	17,78	16,57	23,68	15,72	-
max. voličů (%)	26,68	35,55	33,14	47,37	31,43	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Průměr přednostních hlasů udělených ODS doznal oproti stavu z minulých voleb razantních změn. Nedošlo zde k totožnému stavu jako u Královéhradeckého kraje, ale přesně opačnému. Průměr vzrostl o 8 setin, přestože počet voličů ODS narostl podobně jako v případě druhého zkoumaného kraje (o 62 %), tedy zde pozbývá platnost hypotéza o kmenových voličích. Voličské chování musela ovlivnit jiná událost. Tou byla patrně nominace vedoucí kandidátky z minulých voleb A. Páralové až na páté místo, která zmobilizovala své příznivce. Od voličů obdržela 9 tisíc preferenčních hlasů, tedy více než čtvrtinu preferenčních hlasů pro kandidáty ODS. (Druhého kandidáta v pořadí předstihla o 5 500 hlasů.) U ostatních stran se hodnoty podobaly stavu z Královéhradeckého kraje. Nejvyšších dosáhla opětovně KDU-ČSL, avšak zde byla hodnota mírně nižší. Tato skutečnost platila i v případě SZ. Celkově v tomto ukazateli byla druhá ODS, před KSČM a SZ, která však již vykázala mírně podprůměrnou hodnotu v rámci všech kandidujících uskupení. Obdobný závěr lze učinit i při porovnání s minulými volbami. Vyjma ODS a samostatně kandidující KDU-ČSL si byly hodnoty obou dalších stabilních stran blízké.

6.1.7. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

Tab. 7: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	TOP 09	VV
počet preferenčních hlasů	**35 632**	**43 611**	**18 468**	**34 732**	**17 580**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,620**	**0,750**	**0,600**	**0,625**	**0,496**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,155	0,187	0,150	0,156	0,124
přepočet pref. hlasů na kandidáta	1 782	2 181	923	1 737	879
min. voličů	15,51	18,74	14,99	15,61	12,41
max. voličů	62,05	74,98	59,98	62,45	49,63
strana	**KDU-ČSL**	**SPOZ**	**SUVER**	**SZ**	**všechny strany**
počet preferenčních hlasů	**12 168**	**5 083**	**4 459**	**7 030**	**183 542**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**1,111**	**0,470**	**0,412**	**0,971**	**0,635**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,278	0,117	0,103	0,243	0,159
přepočet pref. hlasů na kandidáta	608	254	223	352	-
min. voličů (%)	27,77	11,74	10,31	24,28	-
max. voličů (%)	111,06	46,96	41,22	97,14	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Volby v roce 2010 se odehrávaly podle pozměněných pravidel preferenčního hlasování. Počet preferenčních hlasů, které mohl volič přidělit kandidátům, byl opětovně navýšen na 4, tedy proběhl návrat do stavu, jaký platil před rokem 2000. To vyvolalo razantní zvýšení počtu preferenčních hlasů přidělených kandidátům oproti předchozím volbám. Ovšem v celkovém součtu u hlavních stran neproběhlo zvýšení na dvojnásobné množství. Opakovala se tak situace, i když z opačného hlediska, z voleb v roce 2002, kdy naopak snížení počtu přidělovaných přednostních hlasů ze 4 na 2, nevyvolalo pokles na polovinu. Hlavní roli v tom sehrál klíčový faktor těchto voleb, pokles voličské přízně u obou velkých stran. ODS ztratila v kraji oproti předešlým volbám 48 % voličů,

co do absolutního množství, a ČSSD 36 %. U relativně stabilní členské základny KSČM to bylo pouhých 10 %, oproti 55% úbytku ve volbách neúspěšné KDU-ČSL.

V Královéhradeckém kraji se oproti roku 2006 zvýšil hlavním stranám počet preferenčních hlasů o 50 % v případě ČSSD a KSČM. (Tab. 7) ODS zaznamenala vzestup o 40 %. V celkovém součtu jich nejvíce obdrželi kandidáti ODS, a to necelých 44 tisíc. Kandidáti z ČSSD získali 35 tisíc a 18 tisíc ti z KSČM. Z nově vzniklých stran byla v tomto směru nejúspěšnější TOP 09, které voliči přidělili 35 tisíc preferenčních hlasů, a dále následovaly VV (15,5 tisíc). Ovšem u průměrných hodnot přednostních hlasů byl stav odlišný. Nejvyššího průměru preferenčních hlasů na volební hlas dosáhly ve volbách neúspěšné strany. U KDU-ČSL překročil tento ukazatel hodnotu 1 a podobný byl i výsledek u SZ, která vykázala téměř 1. Ze stran, které postoupily do Poslanecké sněmovny, dosáhla nejvyššího poměru ODS (0,75) a dále již mírně podprůměrné v rámci všech kandidujících subjektů TOP 09 a ČSSD (obě 0,6).

Při porovnání s předešlými volbami pomocí průměrů upravených děliteli, u všech stran až na KSČM a KDU-ČSL nastalo mírné zvýšení hodnot v řádu setin. To znamená, že došlo v relativních hodnotách k nárůstu udělených preferenčních hlasů. Volební chování tak doznalo mírné změny oproti předešlým volbám, kdy nastal u všech stran mírný propad kromě ODS. V přepočtu preferenčních hlasů na kandidáta jasně dominovaly tři nejúspěšnější strany z voleb v čele s ODS.

6.1.8. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

V Pardubickém kraji ve volbách v roce 2010 došlo k podobně vysokému nárůstu počtu preferenčních hlasů, ovšem na rozdíl od výše zmíněného kraje, se jejich množství nejvíce zvýšilo u kandidátů ČSSD, a to o více než 15 tisíc. (Tab. 8) Jednalo se o 60% růst, tedy o stejný jako v případě KSČM. U ODS došlo k zvýšení o 30 %. Ovšem počet voličů u jednotlivých stran poklesl obdobně jako v Královéhradeckém kraji.

Průměr přednostních hlasů byl stejný jako v případě výše zkoumaného kraje nejvyšší u KDU-ČSL (1,1). Voliči TOP 09 udělili průměrně 0,9 preferenčního hlasu. Dále skončily SZ s ODS, které zaznamenaly o desetinu nižší hodnotu. Při porovnání průměrů upravených děliteli z obou posledních voleb došlo také k mírnému nárůstu hodnot. Lze konstatovat, že se zvýšil i v relativním vyjádření počet preferenčních hlasů. Hodnoty u těchto stran jsou obdobné jako v případě Králohradeckého kraje, ale v rámci všech kandidujících uskupení voliči přidělili v průměru víc preferenčních hlasů.

Tab. 8: *Počet preferenčních hlasů pro kandidáty vybraných politických stran (v souhrnu) ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*

strana	ČSSD	ODS	KSČM	TOP 09	VV
počet preferenčních hlasů	**39 556**	**41 500**	**18 658**	**37 887**	**18 633**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	**0,670**	**0,795**	**0,619**	**0,912**	**0,596**
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,167	0,199	0,155	0,228	0,149
přepočet pref. hlasů na kandidáta	2 082	2 184	982	1 994	981
min. voličů	16,75	19,87	15,47	22,79	14,90
max. voličů	67,00	79,47	61,86	91,17	59,60
strana	**KDU-ČSL**	**SPOZ**	**SUVER**	**SZ**	**všechny strany**
počet preferenčních hlasů	17 653	7 107	4 347	4 022	194 648
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas	1,106	0,505	0,455	0,801	0,724
průměrný počet pref. hlasů na volební hlas - dělitel 4	0,276	0,126	0,114	0,200	0,181
přepočet pref. hlasů na kandidáta	929	374	229	212	-
min. voličů (%)	27,65	12,63	11,37	20,02	-
max. voličů (%)	110,59	50,50	45,48	80,07	-

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.1.9. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území

V předešlém textu byly průměrné počty preferenčních hlasů upravené pomocí dělitelů, které odpovídají maximálnímu množství preferenčních hlasů, jež měl volič v konkrétním období k dispozici, z důvodu očištění výsledků vlivem rozdílného stavu. Analyzovány byly 4 politické subjekty působící stabilně v každých volbách do Poslanecké sněmovny od roku 1996, tedy ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL, resp. Koalice a také jako celek tyto očištěné hodnoty v souhrnu ze všech kandidujících uskupení. Pro volby v roce 1996 a 1998 nebyly vzaty hodnoty z Východočeského kraje jako v ostatních případech, ale přímo součet hodnot z okresů dnes tvořících

Královéhradecký a Pardubický kraj. Vyšší hodnoty by mohly naznačovat, že ve zmíněném období se mohl efekt kandidáta projevit výrazněji.

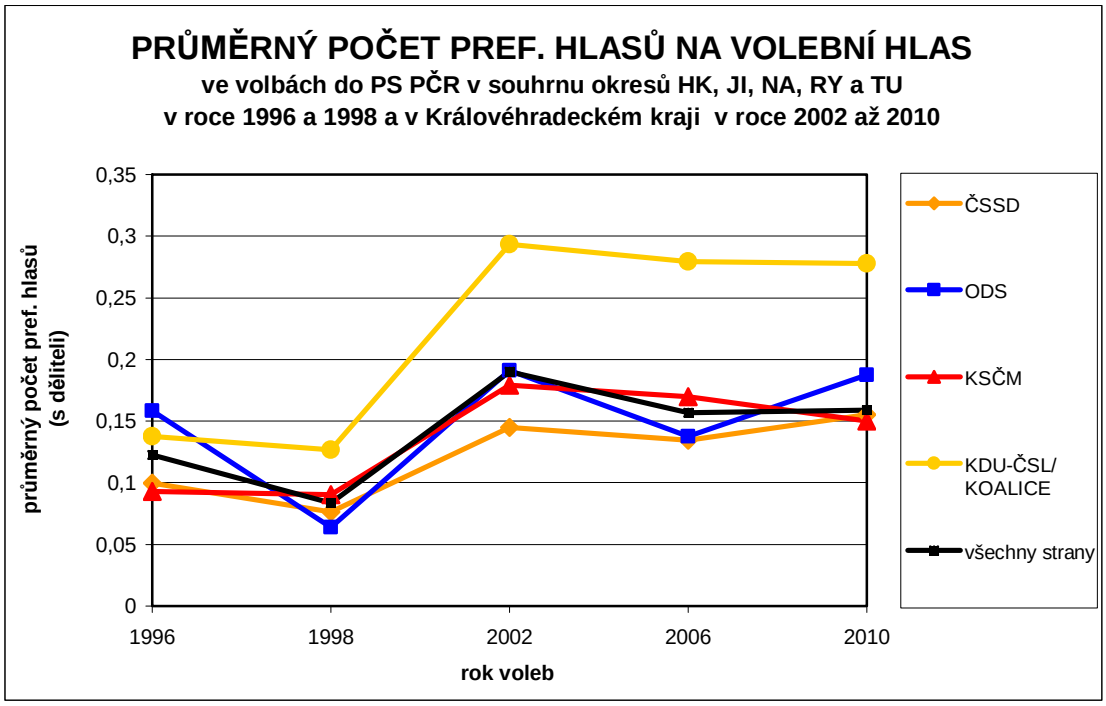

Graf 1: *Průměrný počet preferenčních hlasů ve volbách do PS PČR v souhrnu okresů Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov v roce 1996 a 1998 a v Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

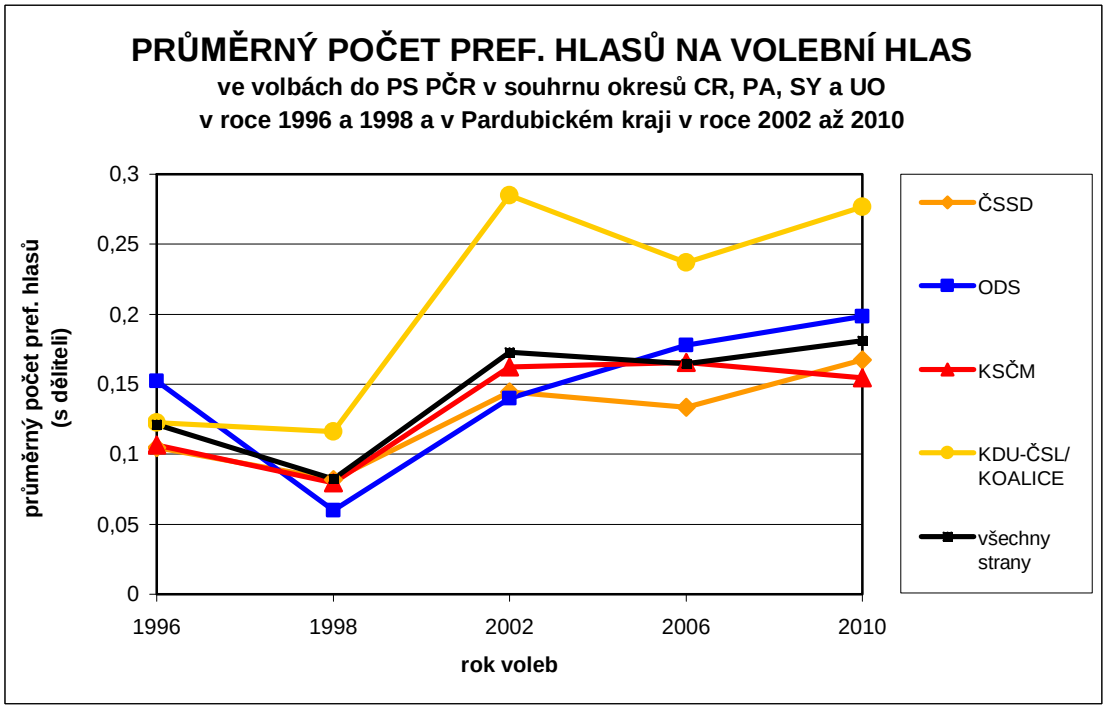

Graf 2: *Průměrný počet preferenčních hlasů ve volbách do PS PČR v souhrnu okresů Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí v roce 1996 a 1998 a v Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ve volbách v roce 1996 se v souhrnu okresů dnes tvořících Královéhradecký kraj tyto hodnoty pohybovaly od 0,09 u KSČM po 0,16 u ODS, v následujících volbách však došlo u všech stran k poklesu. (Graf 1) Nejvýraznější nastal u ODS, kde se tato hodnota snížila o více než polovinu. Naopak pokles u KSČM byl minimální. K podobnému trendu došlo i u sumy hodnot z okresů dnešního Pardubického kraje, kde se však snížila tato hodnota nejméně u KDU-ČSL a nikoliv u KSČM, u níž byl propad prudší. (Graf 2) Totožný pokles platil i v rámci všech zúčastněných subjektů na obou zkoumaných územích. Průměr se snížil z 0,12 na 0,08 preferenčního hlasu na volební hlas. Znamená to tedy, že ve volbách v roce 1998 voliči v menší míře používali preferenční hlasování.

Ve volbách v roce 2002 u obou krajů došlo k významnému nárůstu hodnot „očištěného průměru“, a to u všech zkoumaných subjektů. Nejvyšší lze pozorovat u KDU-ČSL, u níž hodnota v případě Pardubického kraje vzrostla o 240 %, u Královéhradeckého kraje byl nárůst o něco nižší. Výrazný rozdíl mezi oběma kraji se vyskytl pouze u ODS, kdy v Pardubickém činila její hodnota 0,14, v Královéhradeckém 0,19. Voliči ODS užívali preferenční hlasovaní více v Královéhradeckém kraji. V těchto volbách byla také nejvyšší průměrná hodnota v rámci všech kandidujících subjektů za celé zkoumané období v Královéhradeckém kraji, a to 0,19. V případě Pardubického byla o dvě desetiny nižší, ovšem též došlo ke zdvojnásobení.

V následujících volbách hodnoty u většiny stran v obou krajích stagnovaly. Rozdílný mezikrajský vývoj nastal u ODS. V Královéhradeckém množství preferenčních hlasů pokleslo, naopak v Pardubickém kraji zaznamenala ODS růst. Došlo k němu převážně díky velkému množství preferenčním hlasům pro již zmíněnou A. Páralovou. Propad zkoumané hodnoty nastal i u KDU-ČSL v Pardubickém kraji. U všech kandidujících stran v souhrnu však průměr v obou krajích mírně klesl.

Ve volbách v roce 2010 došlo k nárůstu této hodnoty u obou velkých stran, ovšem nejedná se o nijak výrazný vzestup. Také u KDU-ČSL v Pardubickém kraji lze pozorovat zvýšení hodnoty, které bylo patrně způsobeno množstvím preferenčních hlasů pro leadera kandidátky V. Luxovou. U poslední ze sledovaných stran – KSČM proběhl mírný pokles. Ovšem z hlediska všech kandidujících uskupení byl vývoj v obou krajích rozdílný, v Královéhradeckém nastala stagnace průměrné hodnoty, kdežto v Pardubickém kraji se navýšila o 15 setin.

Ze znázornění očištěných průměrných hodnot preferenčních hlasů vyplývá, že efekt kandidáta by mohl volební výsledky ovlivňovat více ve volbách následujících po rozdělení Východočeského kraje. Nejvýraznějším zlomem byly volby v roce 1998, poté ve volbách v roce 2002 nastal v obou krajích prudký nárůst hodnot zkoumaného ukazatele. V posledních dvou už šlo spíše o mírné korekce. Z analyzovaných stran po celé období dosahovala nejvyšších průměrných hodnot počtu preferenčních hlasů KDU-ČSL. Údaje dalších stran byly dosti vyrovnané, existovaly zde pouze drobné rozdíly. Proto se lze domnívat, že u KDU-ČSL mohl efekt kandidáta více ovlivnit volební výsledky, což bude zjišťováno v dalších částech práce.

6.2. Rozvržení preferenčních hlasů na kandidátní listině

V tomto oddílu práce bylo analyzováno rozložení preferenčních hlasů v rámci kandidátní listiny. Cílem bylo určit, v jaké části listiny je jejich počet převažující, což bude dále použito pro zhodnocení efektu kandidáta. Kandidátní listina proto byla rozčleněna na čtvrtiny. V každé byl zjišťován průměrný počet hlasů připadající na kandidáta, a to v procentuálním vyjádření. Dále byl zkoumán podíl hlasů, který připadá na čtvrtinu jako celek ze souhrnu preferenčních hlasů pro všechny kandidující téže politické strany. Je však nutné podotknout, že obě hodnoty spolu pevně souvisí. Nadto byl zjišťován i podíl hlasů připadající na vedoucího kandidáta, první dvojici, čtveřici a šestici, resp. i osmici, protože až tolik bylo zvoleno kandidátů u větších stran ve Východočeském kraji v prvním skrutiniu. Ovšem podobná analýza proběhla i na konci kandidátní listiny. Souvisí především s tzv. protestními hlasy neboli fenoménem „kroužkování od spodu“. Toto téma je rozebíráno na konci oddílu.

Rozdělení na čtvrtiny proběhlo vydělením počtu kandidátů číslicí 4. Ne všechny strany nasazují kandidátní listiny s počtem kandidujících, který je dělitelný beze zbytku. V případě zbytku došlo k zaokrouhlení, tedy např. pokud vyšla hodnota 5,5, mezi první čtvrtinu byli vzati kandidáti číslo 1 až 6 a druhou čtvrtinu tvořili kandidáti 7 až 11. Z důvodů, že na každou čtvrtinu může připadat odlišný počet kandidátů, se může proto jevit přijatelnější pro znázornění průměrný počet hlasů na kandidáta v rámci čtvrtiny. Ovšem strany většinou nasazovaly maximální počet kandidátů, tedy srovnání mezi nimi nic nebrání. Uživatelsky je navíc přívětivější celkový počet na každou čtvrtinu. Umožňuje lepší porovnání zpětně do minulosti, a tak bude upřednostňován tento způsob. Výjimku tvoří SRP-RSČ (volby 1996 – 35 kandidátů) a ČSSD (1998 – 35), jinak pro Východočeský kraj nasazovaly ostatní zkoumané subjekty 36 kandidátů, pro Královéhradecký 20 a pro Pardubický 19. Hodnoty pro první zmíněné kraje jsou dělitelné 4, pro Pardubický bylo zvoleno rozčlenění na první, druhou a čtvrtou čtvrtinu po 5 kandidátech a na třetí po 4. Na čtvrtinu tak připadá v průměru 25 % hlasů (kromě Pardubického kraje).

6.2.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996

V těchto volbách u všech stran množství hlasů pro kandidáty z první čtvrtiny kandidátní listiny překročilo v součtu 50 %, nejvíce u KDU-ČSL (62 %) především díky předsedovi J. Luxovi, který získal čtvrtinu preferenčních hlasů. (Tab. 9) To také

znamená, že průměrná hodnota hlasů připadajících na kandidáta z první čtvrtiny byla u všech stran více než dvojnásobná oproti průměru celé kandidátní listiny. Průměrný výsledek kandidáta strany byl 2,78 %, resp. 2,86 % u SRP-RSČ, avšak u těchto nominovaných se pohyboval okolo 6 %. Následující čtvrtina kandidátů zaznamenala v souhrnu zisk přes 20 %. U ODS to však bylo více (téměř 35 %), naopak kandidáti z KDU-ČSL nebyli tak úspěšní vlivem množství uděleného první čtvrtině. Nadprůměrný počet hlasů z této části získali pouze kandidáti ČSSD a ODS, avšak nijak výrazný. Nominovaní z posledních dvou čtvrtin vykazovali v součtu u všech zkoumaných subjektů hodnotu pohybující se kolem 10 % s výjimkou ODS, kde byla poloviční. Jednalo se o průměrné zisky na kandidáta pohybující se okolo 1 % kromě ODS, u které kandidáti z konce listiny získali jen 0,5 %.

Tab. 9: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	9,60	17,25	56,03	25,27	9,97	8,72
ODS	15,85	29,21	54,11	34,58	6,85	4,45
KSČM	13,54	22,54	56,46	21,36	11,32	10,86
KDU-ČSL	26,93	37,55	61,67	18,65	10,64	9,03
ODA	9,51	15,17	55,50	23,86	9,92	10,72
SRP-RSČ	8,86	14,92	52,25	21,91	13,12	12,72

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.2. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998

V následujících volbách pro první čtvrtinu kandidátky platí takřka to samé. Jenom zisk pro KDU-ČSL byl ještě o 10 procentních bodů vyšší díky dvojici kandidátů – J. Luxovi, který jich opětovně získal více než 25 %, a M. Výbornému (dohromady 44 % z celkových přednostních hlasů). (Tab. 10) U ostatních leaderů stran se hodnota pohybovala okolo 10 %. Vysoký podíl obdrželi i kandidáti z první čtvrtiny US (66 %). Z tohoto důvodu byly také výsledky u následné čtvrtiny kandidátky obou zmíněných stran nižší (17 %) než u ostatních stran, které získaly nad 20 % (včetně ODS na rozdíl od minula). U dvou posledních čtvrtin se zisk pohybovaly mezi 8 a 14 %, nižší byl pouze u KDU-ČSL. V případě ODS došlo k navýšení podpory takto umístěných kandidátů o 7 procentních bodů. Co do hodnot přednostních hlasů na kandidáta,

opakovala se situace z předešlých voleb. Nadprůměrné hodnoty se vyskytovaly u kandidátů z první čtvrtiny a pak pouze u kandidátů ODS nacházející se v té druhé.

Tab. 10: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1998*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	12,00	20,39	57,38	22,90	10,44	9,28
ODS	10,90	16,47	54,44	25,25	8,86	11,45
KSČM	15,53	26,44	61,34	20,35	10,39	7,92
KDU-ČSL	25,62	43,65	71,79	16,91	5,82	5,49
US	9,04	22,23	65,96	16,75	8,72	8,57
SRP-RSČ	11,39	19,73	51,79	21,17	13,81	13,23

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002

V Královéhradeckém kraji ve volbách v roce 2002 získali kandidáti všech stran přes 50 % (nejvíce u Koalice 68 %). (Tab. 11) Z tohoto hlediska byli velice úspěšní leadeři ČSSD J. Rusnok a Koalice C. Svoboda, kteří získali okolo čtvrtiny přednostních hlasů, tak jako v minulosti J. Lux. U kandidátů z druhé čtvrtiny byly zisky pětinové s výjimkou KSČM (29 %). Následující čtvrtina kandidátní listiny obdržela od 8,5 % (Koalice) po 14 % (KSČM) hlasů. Naopak od předcházejících voleb byly velmi nízké zisky u kandidátů z poslední čtvrtiny, které se pohybovaly okolo 5 %. Průměrně kandidát u každé zkoumané strany dosáhl zisku 5 %. Tato hodnota byla dvojnásobně překročena u nominovaných z první čtvrtiny všech subjektů a dále u kandidátů ODS a KSČM z následující čtvrtiny. Množství preferenčních hlasů pro kandidáta z konce listiny kolísalo okolo 1 %.

Tab. 11: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	25,23	29,71	61,60	20,46	13,26	4,69
ODS	6,60	11,61	58,12	26,57	9,09	6,22
KSČM	8,13	25,93	50,91	29,18	14,08	5,84
KOALICE	22,53	34,02	67,98	18,11	8,54	5,37

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.4. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Ve volbách v roce 2006, co se týče první čtvrtiny kandidátů, se jejich celkové zisky pohybovaly okolo 50 % a výše. Kandidáti z KDU-ČSL obdrželi opětovně nejvíce hlasů, a to 66 %. (Tab. 12) U všech leaderů kandidátek byly výsledky dosti podobné a pohybovaly okolo 20 %. U KDU-ČSL první dvojice kandidátů obdržela tak, jak to tradičně bývalo, dokonce 41,5 %. U ČSSD a KDU-ČSL byly ostatní hodnoty podobné jako v předchozích volbách (kromě 10 % zisku konce kandidátky u ČSSD). U ODS a KSČM je patrná změna. Projevilo se zde větší rozprostření hlasů mezi celou kandidátku. U nominovaných z první čtvrtiny došlo k zopakování nastaveného trendu z minulých voleb, ovšem zbylé čtvrtiny zaznamenaly větší rozložení preferenčních hlasů. U ODS dokonce kandidáti z konce listiny dostali více hlasů než ti z předposlední čtvrtiny, což se může jevit jako předznamenání stavu v roce 2010. Průměrný zisk preferenčních hlasů na kandidáta byl shodný s předešlými volbami, protože všechny zkoumané strany nominovaly nejvyšší možný počet kandidátů. U kandidátů z první čtvrtiny se pohyboval na dvojnásobných hodnotách, u dalších kandidátů byl překročen stranický průměr pouze u těch z SZ. Ovšem počty hlasů pro poslední nominované se navýšily vůči volbám v roce 2002, u ODS dokonce trojnásobně.

Tab. 12: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS Parlamentu v Královéhradeckém kraji v roce 2006*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	17,21	24,07	51,29	23,04	15,47	10,21
ODS	16,51	24,48	50,45	17,65	14,77	17,13
KSČM	20,66	32,56	60,05	15,71	14,96	9,28
KDU-ČSL	21,67	41,48	65,71	20,88	6,80	6,61
SZ	20,75	30,14	49,81	25,20	15,97	9,02

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.5. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

Volby v roce 2010 znamenaly dramatický posun. Volební chování doznalo markantních změn. Voliči ve velké míře upřednostňovali kandidáty z posledních pozic kandidátní listiny. U ODS dokonce kandidáti z poslední čtvrtiny byli v souhrnu nejúspěšnější. (Tab. 13) U ostatních stran postoupivších do Sněmovny vyjma KSČM byli takto umístění kandidáti úspěšnější než ti z druhé čtvrtiny listiny. Nominovaní z první čtvrtiny před volbami vzniklých stran TOP 09 a VV měli vyšší zisky (nad 40

%), naopak u ODS pouhých 27 %. Novému stavu se vymykala a trend zachovala pouze KDU-ČSL a do jisté míry SZ, i když je pozorovatelný nárůst v počtu hlasů pro kandidáty z dolní poloviny listiny. Právě u KDU-ČSL kandidáti z první čtvrtiny získali 58 % všech hlasů. V rámci všech stran dostali v souhrnu nejméně hlasů ti nominovaní nacházející se v předposlední čtvrtině listiny (okolo 15 %). Co se týče výsledků jednotlivých leaderů, byly velmi různorodé od 5 % pro J. Kochana (ODS) po 23 % L. Hegera (TOP 09). Průměrné počty preferenčních hlasů pro kandidáta byly v rámci kandidátky u úspěšných stran poměrně vyrovnané. Nadprůměrné hodnoty se objevily u kandidátů z první čtvrtiny všech těchto politických subjektů, z druhé čtvrtiny pouze u ODS a z poslední čtvrtiny opět u ODS, ČSSD a VV, tedy jak bylo zmíněno, nejhorší pozici měli kandidáti nacházející se na předposlední čtvrtině kandidátní listiny.

Tab. 13: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	9,40	16,73	35,29	21,79	15,74	27,18
ODS	5,07	9,81	27,21	27,58	16,43	28,77
KSČM	14,72	21,05	39,06	23,81	14,84	22,29
TOP 09	22,91	31,47	45,47	15,87	15,10	23,56
VV	9,89	20,89	40,44	18,57	15,82	25,18
KDU-ČSL	13,32	23,01	58,29	15,89	12,19	13,63
SPOZ	7,71	17,10	33,43	29,53	16,90	20,15
SUVERENITA	12,69	17,36	32,03	24,27	12,38	31,33
SZ	16,54	25,06	46,49	19,60	15,55	18,36

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.6. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002

Ve volbách v roce 2002 v Pardubickém kraji získala první čtvrtina kandidátů Koalice (77 % z celkového počtu přednostních hlasů), u ostatních stran dosahovaly zisky takto postavených kandidátů necelých 50 % na rozdíl od Královéhradeckého kraje. (Tab. 14) Také leader Koalice M. Výborný získal nejvíce hlasů, a to 23,5 %, u ostatních vedoucích kandidátek se pohybovaly mírně nad 10 %.

Zisky nominovaných z druhé čtvrtiny představovaly zhruba 30 % hlasů vyjma Koalice (16 %). Následující čtvrtina nominovaných obdržela kolem 10 % a poslední čtvrtina kandidátů dostala pod 10 % hlasů. U Koalice bylo však množství hlasů nižší díky výraznému množství pro nejvýše postavené kandidáty. Průměrná hodnota hlasů na

kandidáta byla u všech stran stejná – 5,26 % hlasů. Tato hodnota byla překročena u kandidátů z první čtvrtiny, ovšem již ne dvojnásobně vyjma Koalice, jako tomu bylo v minulosti, a dále u kandidátů ČSSD, ODS a KSČM z druhé čtvrtiny, kde se jednalo o nepříliš výrazné převýšení.

Tab. 14: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	11,08	25,21	47,22	30,34	13,35	9,09
ODS	12,89	20,31	47,64	29,36	13,26	9,74
KSČM	11,83	23,36	49,63	34,93	9,39	6,04
KOALICE	23,57	42,31	76,69	16,05	3,58	3,69

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.7. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

Tab. 15: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	20,87	31,82	50,51	20,33	17,47	11,70
ODS	7,84	18,50	58,74	20,79	11,42	9,06
KSČM	15,67	26,05	52,52	23,70	13,39	10,39
KDU-ČSL	27,23	40,71	68,42	13,70	5,96	11,92
SZ	8,00	26,29	47,05	22,95	12,65	17,35

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V následujících volbách získali kandidáti z první čtvrtiny v souhrnu více než 50 % hlasů kromě SZ. (Tab. 15) Nejvyššího počtu opětovně dosáhli ti z KDU-ČSL (68,5 %), což také významně ovlivnilo výsledky ostatních částí listiny. Tedy oproti stavu z minulých voleb překročili kandidáti z první čtvrtiny listiny u všech stran vyjma SZ dvojnásobně průměrnou hodnotu připadající na kandidáta, ovšem ti z následující již nezaznamenali mírně nadprůměrné výsledky. Ve druhé čtvrtině kandidáti získali v souhrnu přes 20 % hlasů a z té další se hodnoty pohybují nad 10 % (ČSSD 17 %, KDU-ČSL 6 %). Je nutné podotknout, že kandidáti z poslední čtvrtiny ve SZ a KDU-ČSL obdrželi více hlasů než ti z předešlé (ovšem také díky rozdílnému počtu kandidátů v kraji z hodnocených čtvrtin). Zisky u jednotlivých politických stran kolísaly okolo 10 % s výjimkou SZ, kde

překročily hodnotu 17 %. Průměrné množství hlasů se pro kandidáta SZ dosahovalo 3,5 %.

6.2.8. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

Ve volbách v roce 2010 se v Pardubickém kraji odehrála stejná změna jako u Královéhradeckého. Výrazně se navýšil počet preferenčních hlasů pro kandidáty z konce kandidátní listiny. (Tab. 16) Nominovaní z poslední čtvrtiny kandidátní listiny ODS získali ve shodě s předešlým krajem také nejvíce přednostních hlasů (32,5 %). I u dalších úspěšných stran přesahovaly výsledky takto postavených kandidátů 20 %, ovšem kromě VV nepřekonaly zisky kandidátů z druhé čtvrtiny. Z první čtvrtiny kandidátů získali nejvíce ti z KSČM (43 %) a poté z TOP 09 (39 %) a VV (35 %). Naopak nominovaní u ODS obdrželi pouhých 25 %, tedy ještě méně než průměrně připadající množství hlasů na čtvrtinu kandidátky (viz úvod kap.). Nejnižší byly opětovně zisky kandidátů z třetí čtvrtiny (pozn. nižší by byly patrně i při uvažovaném počtu 5 kandidátů). Nadprůměrné hodnoty získaných hlasů se tedy vyskytovaly u kandidátů všech stran z první čtvrtiny a dále u ČSSD a TOP 09 z druhé čtvrtiny a ČSSD, ODS a VV z poslední čtvrtiny listiny. Co se týče množství hlasů pro leadery, nejvíce jich dostal R. Línek z (KDU-ČSL). Je-li vzata v úvahu dvojice R. Línek a V. Luxová, jejich společný zisk se rovná dokonce 45 %, tedy dosahuje téměř stejné hodnoty jako v případě jejího zesnulého manžela a M. Výborného z voleb v roce 1998.

Tab. 16: *Rozvržení kandidátní listiny ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*

strana	podíl z celkového počtu pref. hlasů (%)					
	první kandidát	první dva kandidáti	kandidáti z 1. čtvrtiny	kandidáti z 2. čtvrtiny	kandidáti z 3. čtvrtiny	kandidáti ze 4. čtvrtiny
ČSSD	7,79	13,11	29,22	29,70	14,23	26,85
ODS	5,27	10,49	25,21	23,00	19,27	32,52
KSČM	10,31	19,65	42,74	22,08	14,07	21,11
TOP 09	5,14	14,41	39,22	27,11	11,58	22,09
VV	9,34	17,61	35,02	22,14	16,65	26,20
KDU-ČSL	17,81	45,17	63,35	15,06	7,81	13,78
SPOZ	7,68	16,01	35,77	24,05	11,14	29,04
SUVERENITA	11,94	20,24	38,56	18,22	17,78	25,44
SZ	14,94	18,60	41,27	20,06	14,02	24,64

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.9. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území

V této části byl analyzován vývoj počtu preferenčních hlasů v čase pro kandidáty v jednotlivých čtvrtinách kandidátních listin i v nich samotných. Bylo porovnáváno množství hlasů pro kandidáty 4 politických stran – ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL, resp. Koalice. Tyto subjekty kandidovaly ve všech zkoumaných volbách, což usnadňuje možnost analýzy. Brány byly výsledky z Východočeského kraje, které byly dále porovnávány s údaji z Královéhradeckého a Pardubického kraje.

Kandidáti z první čtvrtiny zaznamenávali v souhrnu po celé období do voleb v roce 2006 ve Východočeském a posléze Královéhradeckém kraji zisky přesahující 50 %. (Graf 3) V případě Pardubického byly v některých fázích (po roce 2002) i mírně pod touto hodnotou. (Graf 4) Nejvyšší se vyskytovaly u kandidátů KDU-ČSL (resp. Koalice), u níž se i v posledních volbách v Pardubickém kraji udržely nad 60% hranicí, především díky počtu hlasů pro duo leaderů strany. U ČSSD a ODS nastal v Královéhradeckém kraji ve volbách v roce 2002 vrchol a poté následoval úbytek počtu hlasů. Ve volbách v roce 2006 ještě těsně přesáhl 50% hodnotu, avšak v následujících volbách v roce 2010 došlo k výraznému propadu. Zisky první čtvrtiny kandidátů spadly pod 40 % u ČSSD, u ODS dokonce pod 30% mez. Podobný trend je patrný i u KSČM. Pouze u KDU-ČSL byly výsledky po celé období poměrně vyvážené. U Pardubického kraje byl průběh odlišnější. Množství hlasů pro tyto kandidáty bylo ve volbách v roce 2006 vyšší než v předcházejících, ovšem ve volbách v roce 2010 zaznamenaly strany totožný pád jako v případě Královéhradeckého.

U součtu hlasů pro kandidáty z druhé čtvrtiny kandidátní listiny je stav odlišný. Ve Východočeském a posléze Královéhradeckém kraji se výsledky ČSSD a KDU-ČSL pohybují po celé zkoumané období v 5% rozmezí. (Graf 5 a 6) U ODS byl pohyb hlasů mnohem dynamičtější. V roce 1996 ve Východočeském kraji tito kandidáti zaznamenali v souhrnu 35 % hlasů, tedy nejvíce ze všech stran v rámci sledovaného intervalu, ovšem poté přišel pokles až na 18 % v roce 2006 a v posledních, do jisté míry přelomových, volbách nastal nárůst na úroveň 28 %. Nevyrovnaný stav lze nalézt i u KSČM. V roce 2002 se navýšil počet hlasů pro takto umístěné kandidáty až na 30 %, v dalších volbách následoval propad na poloviční hodnotu a poté opět vzestup k 24 %. V případě Pardubického kraje byly hodnoty u ODS, KSČM i KDU-ČSL podobné jako v předcházejícím kraji. Pouze u ČSSD se vyskytly odlišnosti, u jejich výsledků je patrná

rozkolísanost. Ve volbách v roce 2002 a 2010 množství preferenčních hlasů pro tuto skupinu kandidátů vystoupilo na hranici 30 %, avšak ve volbách v roce 2006 bylo 20 %.

Co se týče kandidátů třetí čtvrtiny listiny, u ČSSD, ODS a KSČM po většinu období panoval ve Východočeském a obou z něho vzešlých krajů stoupající trend. (Graf 7 a 8) Množství jejich hlasů narostlo z 10% hodnot, resp. 7 % u ODS na hodnoty okolo 15 %. V případě Pardubického kraje bylo množství hlasů pro tyto kandidáty ODS téměř 20 %. Odlišný stav lze spatřit u KDU-ČSL, kde ovšem také hodnoty v posledních volbách narostly ze 7 % na 12 % v Královéhradeckém kraji, ale v Pardubickém se jednalo pouze o navýšení ze 6 % na 8 %.

U kandidátů z poslední čtvrtiny kandidátní listiny byly v roce 2002 v Královéhradeckém kraji zisky u všech stran podobné. (Graf 9) Pohybovaly se kolem 5% hodnot, ovšem od těchto voleb nastal nárůst, a to nejvíce u ODS, jejíž kandidáti zaznamenali v následujících volbách takřka trojnásobné zvýšení. Mírnější proběhlo i nominovaných z ostatních stran. V posledních zkoumaných volbách došlo k změně volebního chování. Zisky z této části kandidátky se výrazně navýšily. U ČSSD vzrostly z hodnoty 10 % na 27 %, u KSČM z 9 % na 22 % a u ODS ze 17 % na 29 %. Mírný vzestup proběhl i u těchto kandidátů KDU-ČSL. V Pardubickém kraji byla situace obdobná. (Graf 10) Ve volbách v roce 2002 se počty hlasů pro kandidáty této části listiny pohybovaly od 3,5 % u KDU-ČSL po 10 u ČSSD. V následujících volbách se hodnoty u všech stran ustálily okolo 10 %. Ovšem ve volbách v roce 2010 proběhla totožná změna volebního chování. Počty hlasů pro tuto skupinu kandidátů se u ČSSD, ODS a KSČM více než zdvojnásobily. Nejvyšší podporu zaznamenali kandidáti z ODS, u nichž byla překonána i 30 % hranice na rozdíl od výše zmíněného kraje.

Z výše zmíněného je jasně patrné, že v posledních volbách doznalo chování voličů výrazných změn. Byl sice zvýšen maximální počet preferenčních hlasů pro voliče z 2 na 4 a také se zvýšil počet udělených hlasů (především v Pardubickém kraji), i když ne tak výrazně, jak ukázaly předcházející oddíly, ale zásadní je, že voliči oproti předešlým volbám rozprostřeli tyto hlasy mezi celou kandidátku a nesoustředili se pouze na kandidáty na vedoucích místech. Ovšem při hodnocení celého období jasně dominovali kandidáti z první čtvrtiny, kteří v posledních volbách až na výjimky obdržely též vyšší počet preferenčních hlasů, a proto v dalších částech práce zabývající se efektem kandidáta na něho bude upřena pozornost.

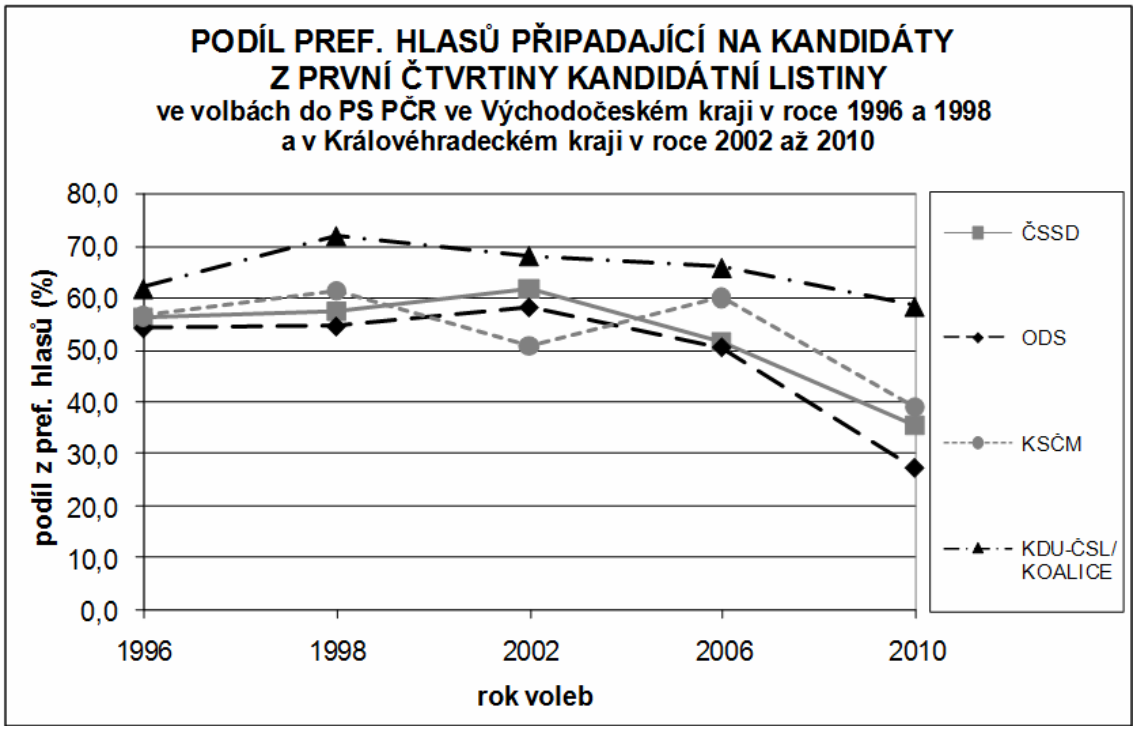

Graf 3: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty z první čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

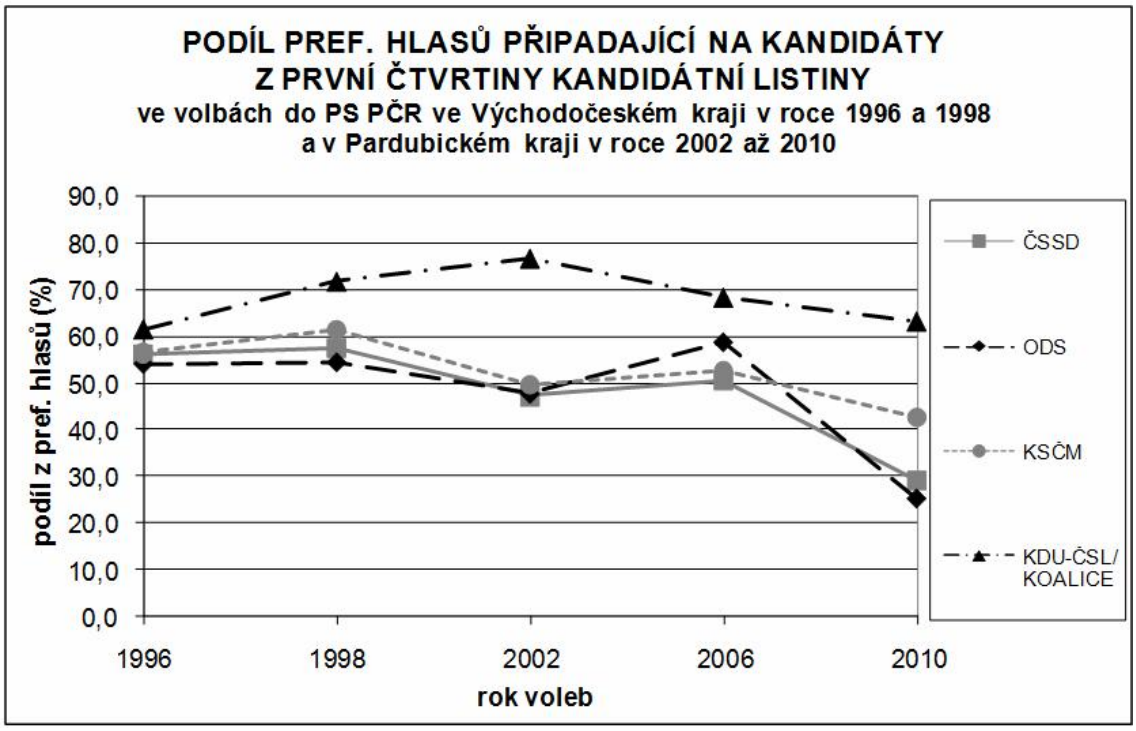

Graf 4: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty z první čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

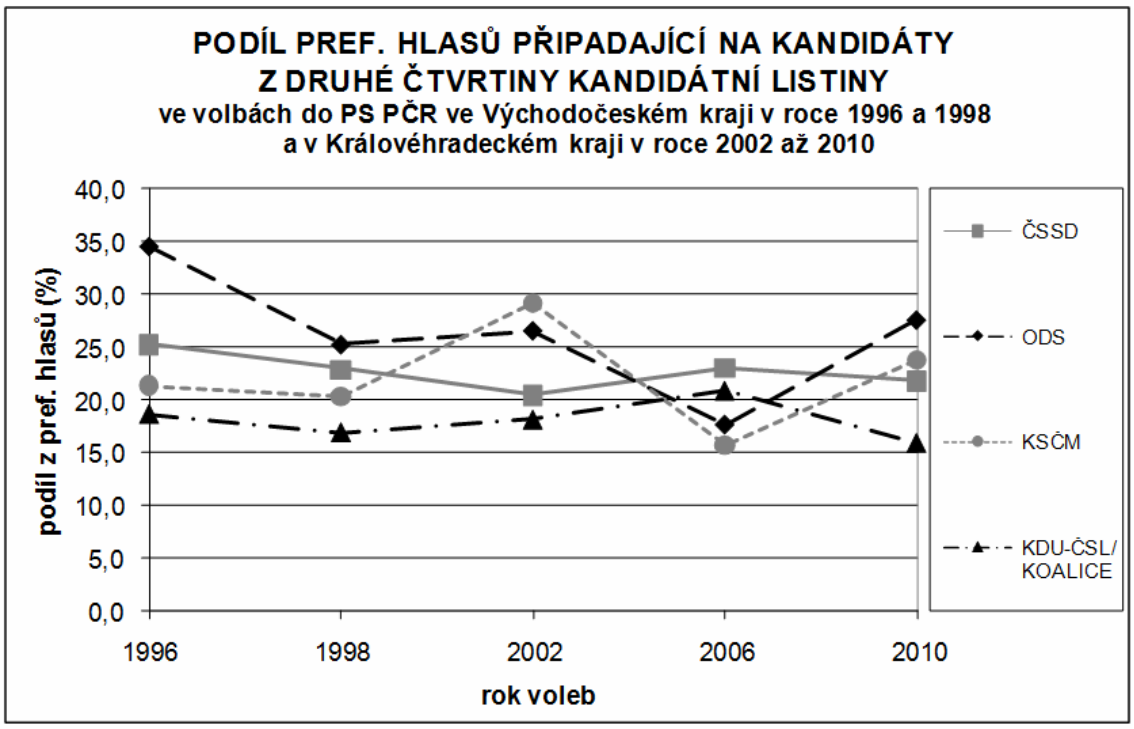

Graf 5: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty z druhé čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

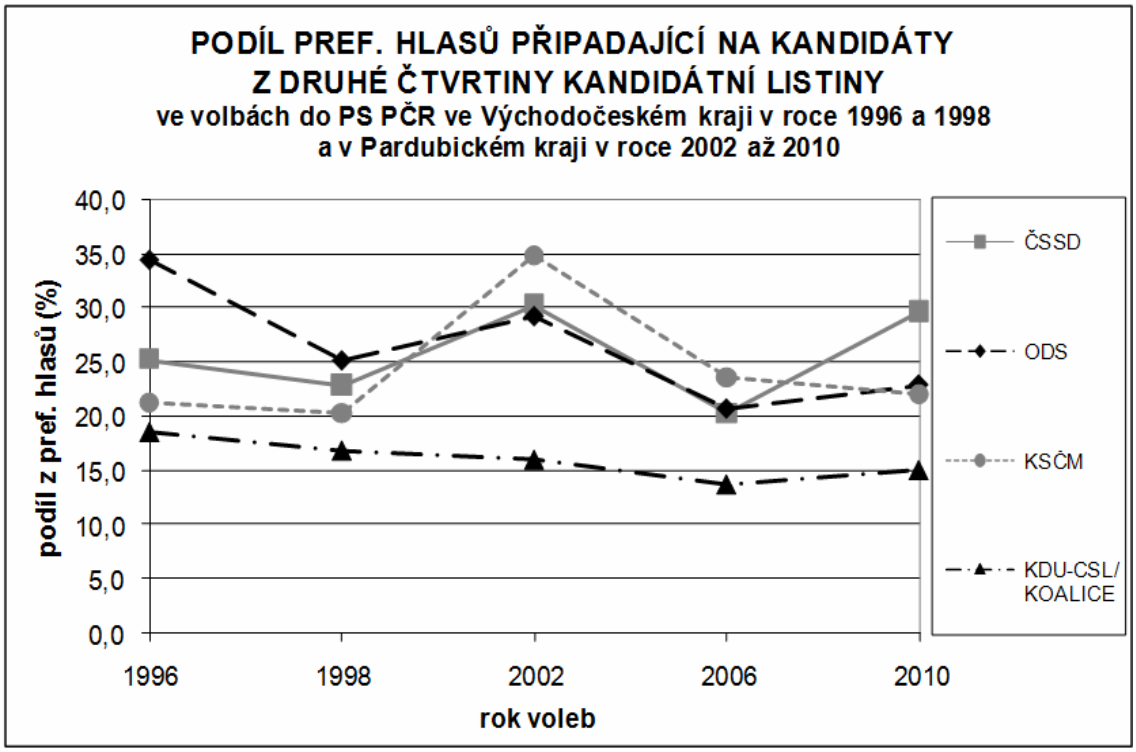

Graf 6: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty z druhé čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

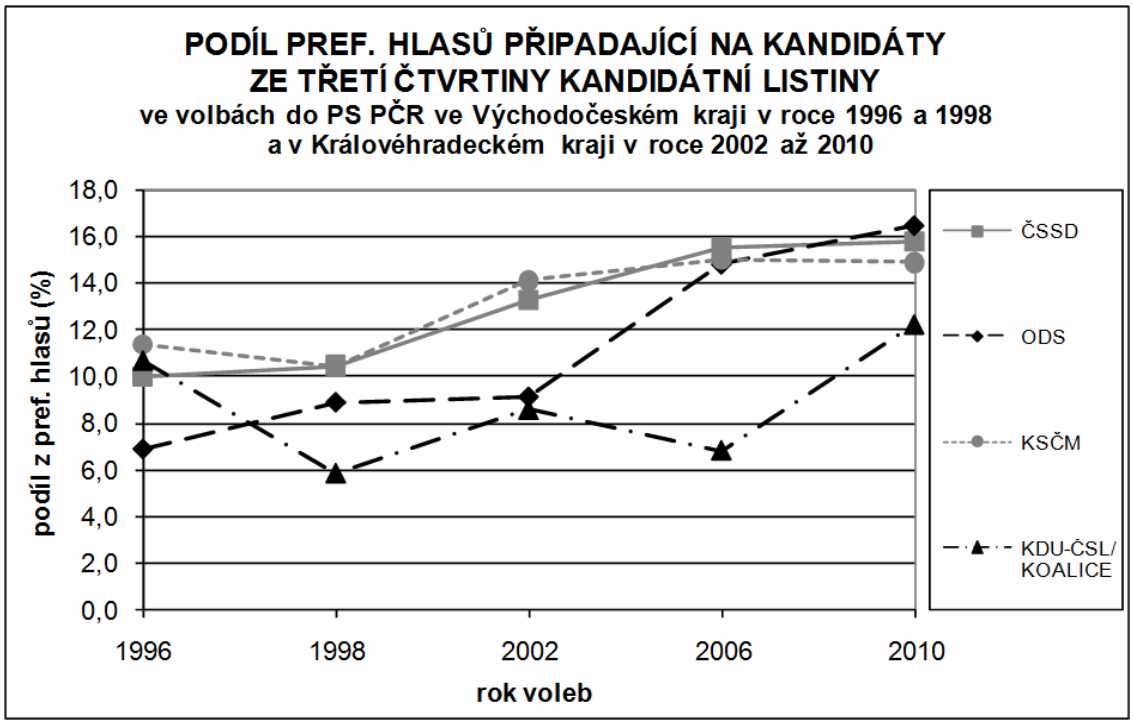

Graf 7: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty ze třetí čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

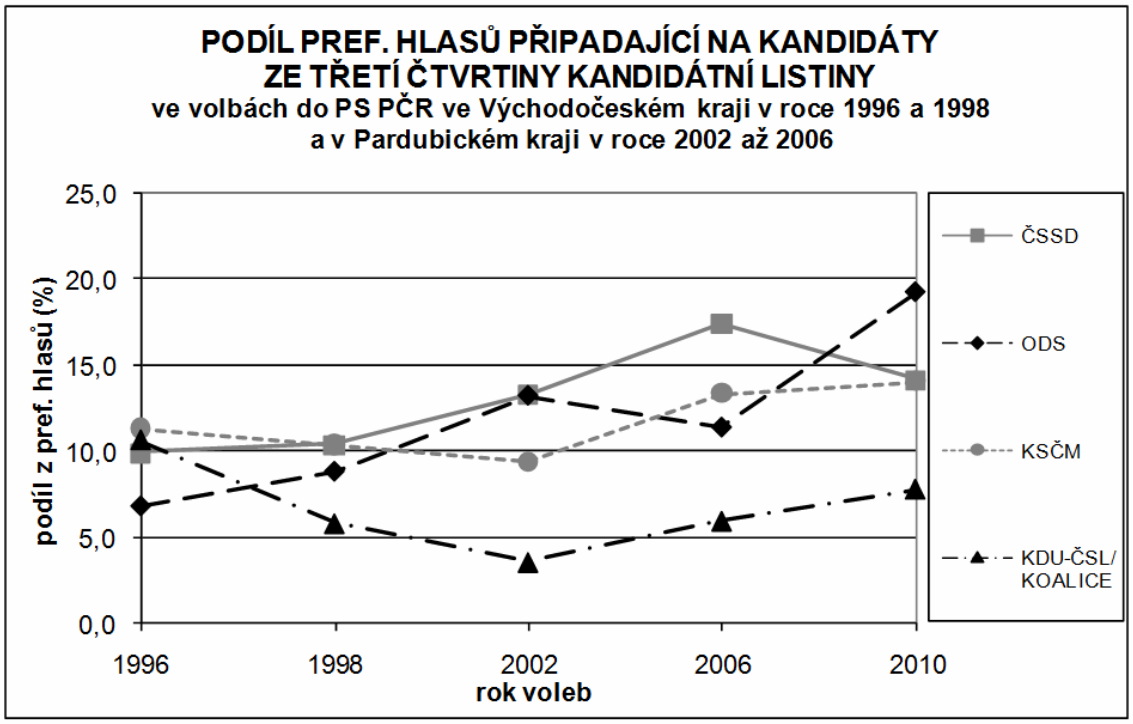

Graf 8: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty ze třetí čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

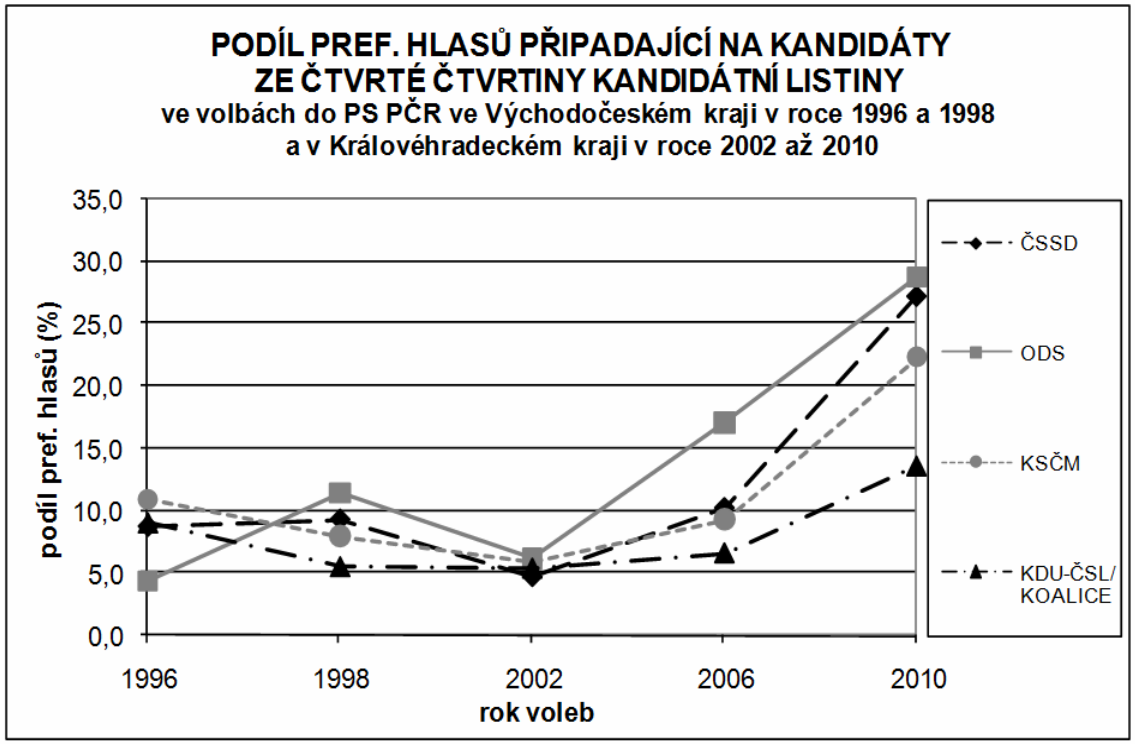

Graf 9: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty ze čtvrté čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

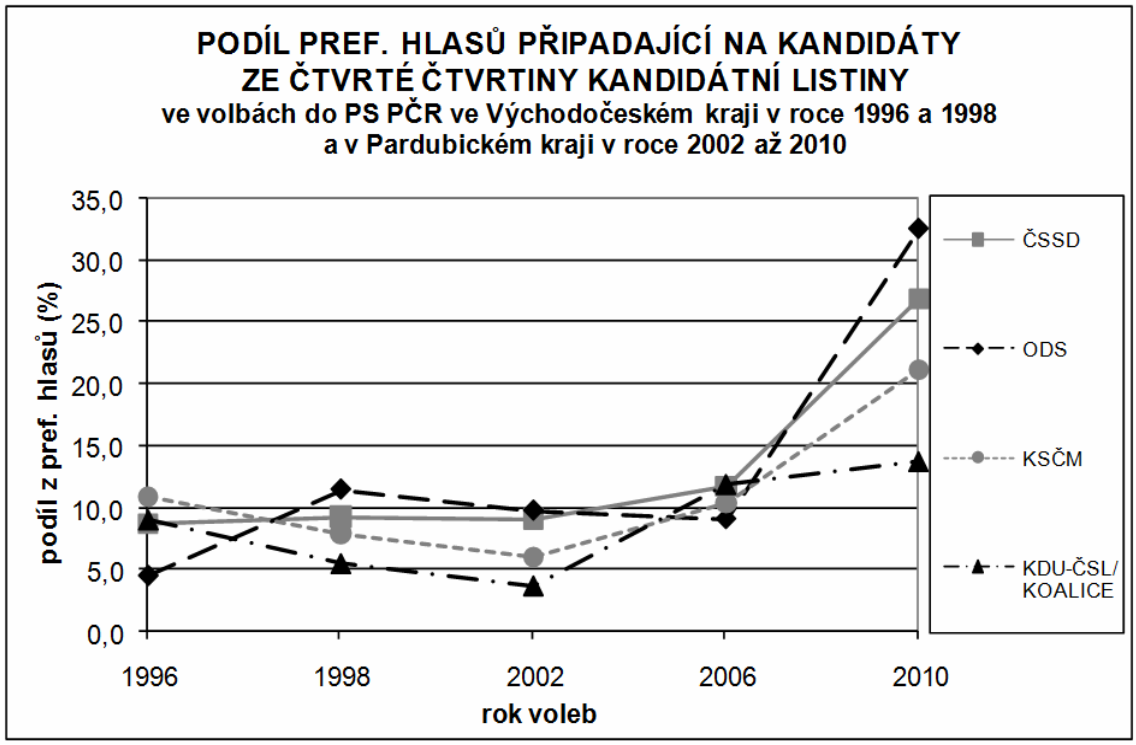

Graf 10: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty ze čtvrté čtvrtiny kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.2.10. Protestní hlasy ve volbách do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území

Tato část práce se zaměřuje na množství tzv. protestních hlasů neboli jinak řečeno na fenomén „kroužkování od spodu kandidátní listiny“. Voliči vyjadřují skrze protestní hlasy určitou nespokojenost se stranou, která je zaměřena převážně na kandidáty na vedoucích pozicích. Volič je odhodlán tuto stranu volit, souhlasí s jejím programem, ale má výhrady k vnitřnímu stavu strany, a proto uděluje své preference kandidátům, kteří by za normálních okolností neměli šanci na zvolení, tedy kandidátům ze samotného konce listiny. Analyzovány jsou z toho důvodu, že vyjadřují, do jaké míry je znehodnoceno posuzování efektu kandidáta skrze preferenční hlasy

V tomto oddíle je tak analyzován počet hlasů udělených kandidátům na posledních místech kandidátní listiny. Pro účely práce bylo zkoumáno množství hlasů pro kandidáta na posledním místě, dále pro poslední dvojici a následně čtveřici. Pozornost se zaměřuje na celé období, jehož se týká práce, tedy od voleb v roce 1996 do současnosti, samozřejmě s důrazem na poslední volby, kde se tento fenomén projevil nejmarkantněji. Sledovány byly tak, jako v minulé části stabilní strany na politické scéně, tedy ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL a ve volbách v roce 2010 i ostatní.

Ve volbách v roce 1996 ve Východočeském kraji obdrželi kandidáti z poslední pozice od 0,7 % preferenčních hlasů u ODS a KDU-ČSL po 1,5 % u ČSSD a KSČM. (Graf 11 až 16) Přitom průměrný počet hlasů na kandidáta byl 2,78 %. Co se týče poslední dvojice, nejnižší hodnota byla u ODS 1,1 % hlasů, nejvíce pak u ČSSD 2,5. A podobný stav panoval i u posledních čtveřic kandidátů, pouze u KDU-ČSL přesáhl 4,5 %, naopak u ODS činil pouhých 1,8 %. V následujícím volebním klání byl stav u posledních nominovaných velice podobný. Žádný z nich nepřekročil hranici 1,5 %. Průměrný počet hlasů na kandidáta zůstal také nezměněn až na ČSSD (2,86 %), která nasadila o jednoho kandidáta méně. U poslední dvojice se přes hodnotu 2 % dostali pouze ti z KSČM a u takto umístěné čtveřice byly hodnoty víceméně totožné, pouze u ODS narostlo množství hlasů na 4 %, naopak u KDU-ČSL pokleslo na poloviční hodnoty. V obou těchto volbách byl počet hlasů pro kandidáty na posledních pozicích velmi nízký, fenomén protestních hlasů tedy projevil.

Ve volbách v roce 2002 jak v Královéhradeckém, tak Pardubickém kraji byly počty přednostních hlasů pro takto umístěné kandidáty podobné těm z předchozích voleb z Východočeského kraje, přestože průměrná hodnota počtu hlasů pro kandidáta

v procentuálním vyjádření se zvýšila. Ve Východočeském kraji činila 2,76 %, v případě Královéhradeckého rovných 5 % a Pardubického 5,26 %. V těchto volbách došlo k ještě nižší preferenci kandidátů na posledních pozicích, než tomu bylo dříve. Mírně vyšší zisky vykázala ODS i Koalice a v případě Pardubického kraje i u ČSSD.

Volby v roce 2006 znamenaly v obou krajích mírný obrat. Počty preferenčních hlasů pro kandidáty ze spodních pozic mírně narostly. Zejména u ČSSD a ODS v Královéhradeckém kraji, kde hodnoty pro poslední kandidáty byly jen lehce podprůměrné. Poslední čtveřice na kandidátce ODS získala 11 % z celkového počtu přednostních hlasů. V případě Pardubického kraje se jednalo hlavně o nárůst u KDU-ČSL a částečně ČSSD, u ODS zůstávají hodnoty nízké. Poslední čtveřice KDU-ČSL dosáhla 10,5 % hlasů. Tyto skutečnosti nasvědčují o postupně se měnícím chování voličů.

Poslední volby byly přelomové. Fenomén protestních hlasů se v nich naplno projevil. Jak již bylo zmíněno v předešlém oddíle, poslední čtvrtina kandidátní listiny ODS získala vůbec nejvyšší množství hlasů. Konkrétně kandidát ODS, nominovaný posledním místě, J. Pajer získal 7 % z celkového počtu preferenčních hlasů (resp. 5,27 přepočteno na všechny voliče ODS), a byl tak posunut na volitelnou pozici, která mu zaručila poslanecký mandát. Také kandidát ze 17 pozice M. Mečíř překonal 5% zákonem stanovenou hranici pro posun kandidáta a stal se prvním náhradníkem. I ostatní kandidáti z poslední čtveřice zaznamenali velice vysoké počty preferenčních hlasů a čtveřice jako celek obdržela plnou čtvrtinu všech straně udělených preferenčních hlasů.

Podobný stav nastal i u ČSSD, u níž sice žádný z kandidátů se neposunul na volitelné místo, ale poslední čtveřice z kandidátní listiny získala 23 % ze všech přednostních hlasů a poslední dva 12 %. Zvýšení nastalo také u KSČM. Poslední nominovaný kandidát obdržel 5 % hlasů, tedy počet rovnající se průměru a poslední čtveřice 19 % hlasů. Mírněji narost počet hlasů u takto umístěných kandidátů KDU-ČSL, kde došlo pouze k zdvojnásobení na 11 %. Ovšem i u nově vzniklých stran jako TOP 09, VV, SPOZ či Suverenita dosahuje či překračuje množství přednostních hlasů pro poslední nominovanou čtveřici 20 %.

V Pardubickém kraji také došlo k posunutí kandidáta z posledních pozic kandidátní listiny na volitelné místo, a to dvakrát. Předposlední z kandidátů ODS J. Martinů, starosta Poličky, obdržel nejvíce preferenčních hlasů v rámci strany (9,4 % ze všech, přepočet na voliče 7,5 %), a získal tak poslanecký mandát. Dále poslední

nominovaný z ČSSD J. Chvojka také překonal zákonem stanovený limit a posunul se na volitelné místo. Hodnoty kandidátů z posledních pozic byly v Pardubickém kraji u jednotlivých stran podobné s těmi z Královéhradeckého.

Je tedy zcela patrné, že až v posledních volbách se fenomén protestních hlasů projevil naplno. V předešlých 4 zkoumaných ovšem jeho působení bylo neznatelné vyjma mírně zvýšených hodnot v roce 2006. Ve volbách v roce 2010 musí být brána spojitost mezi preferenčními hlasy a efektem kandidáta omezeně.

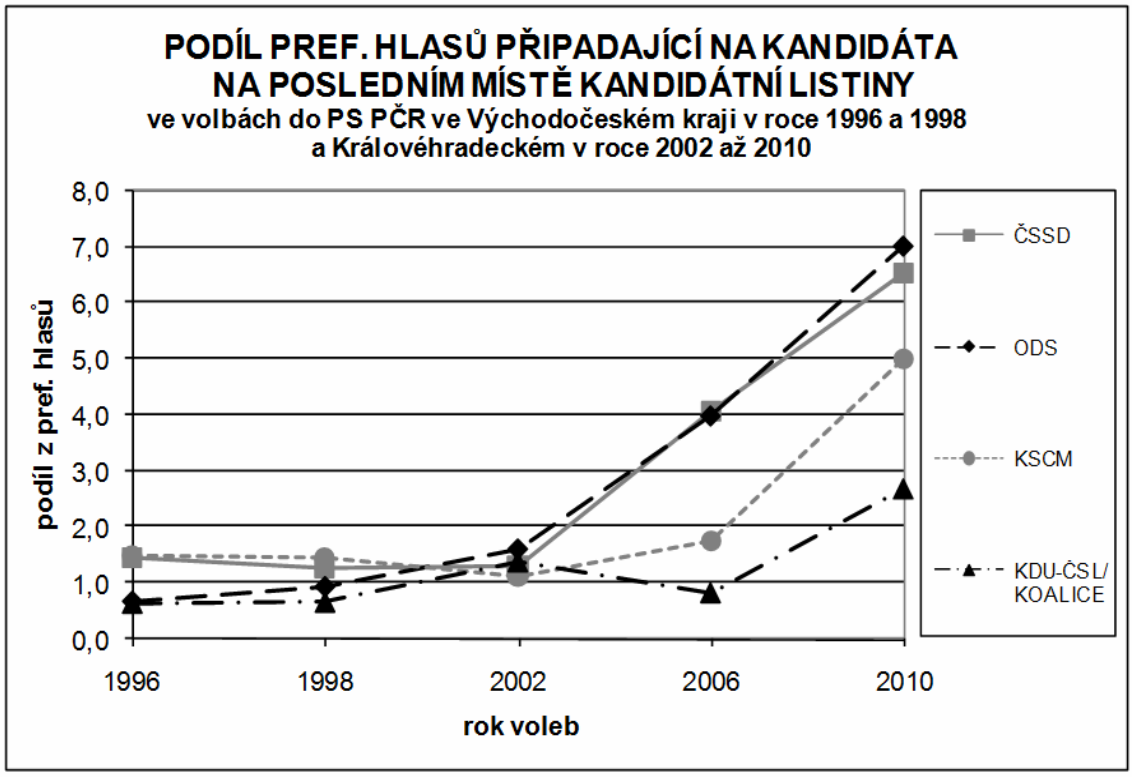

Graf 11: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáta na posledním místě kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

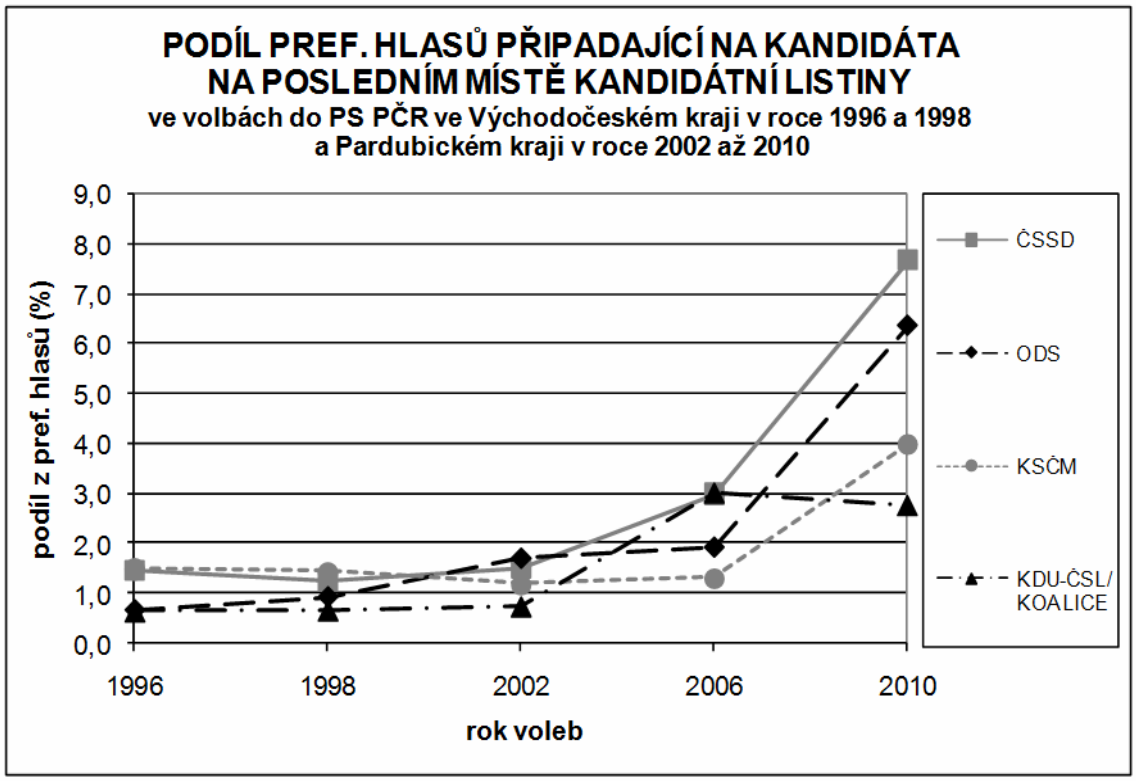

Graf 12: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáta na posledním místě kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

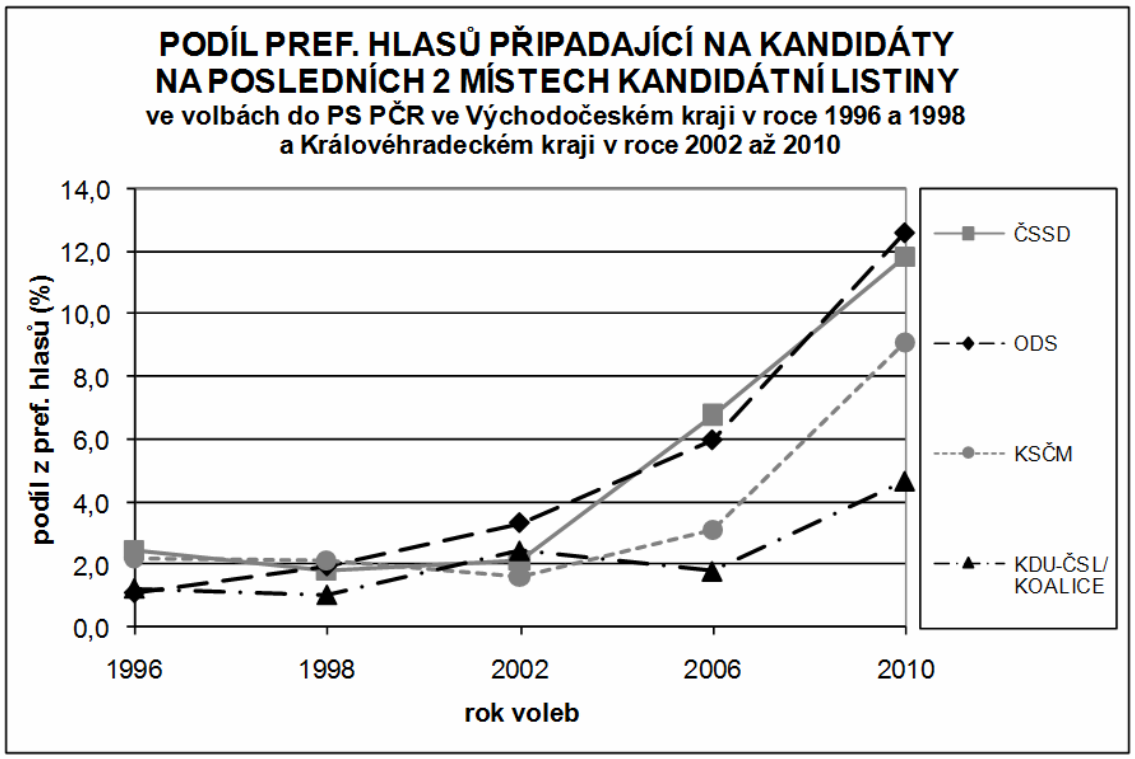

Graf 13: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty na posledních 2 místech kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

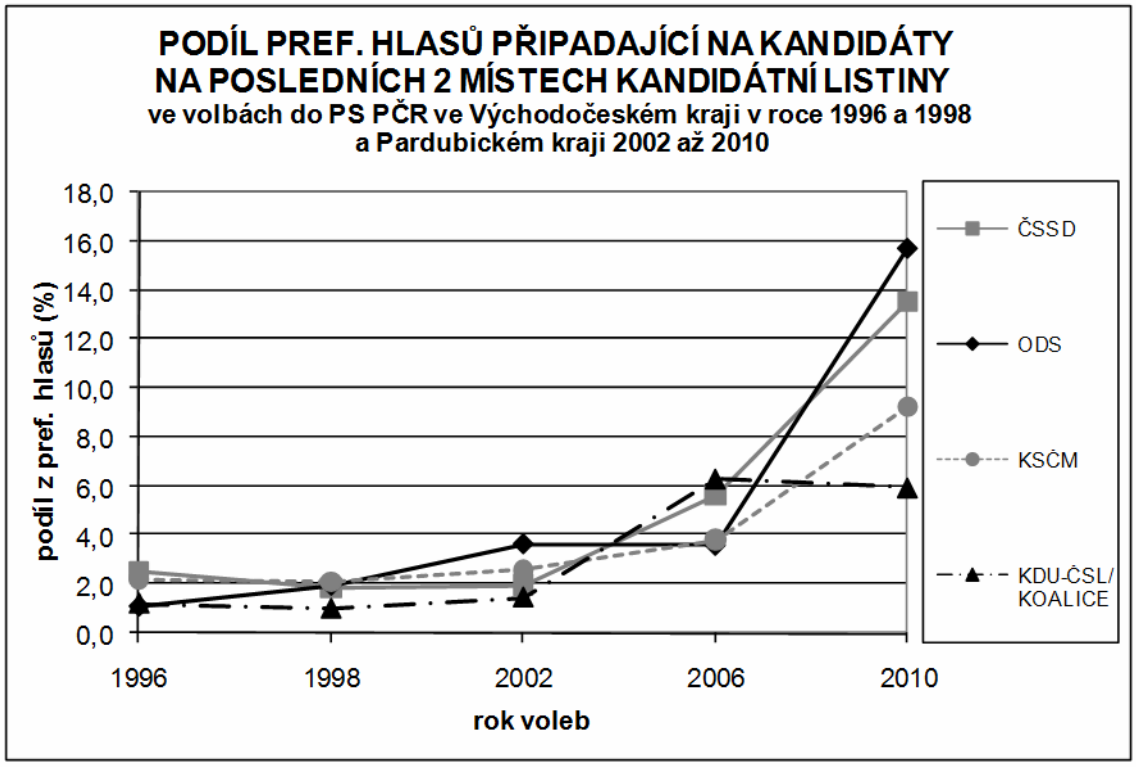

Graf 14: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty na posledních 2 místech kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

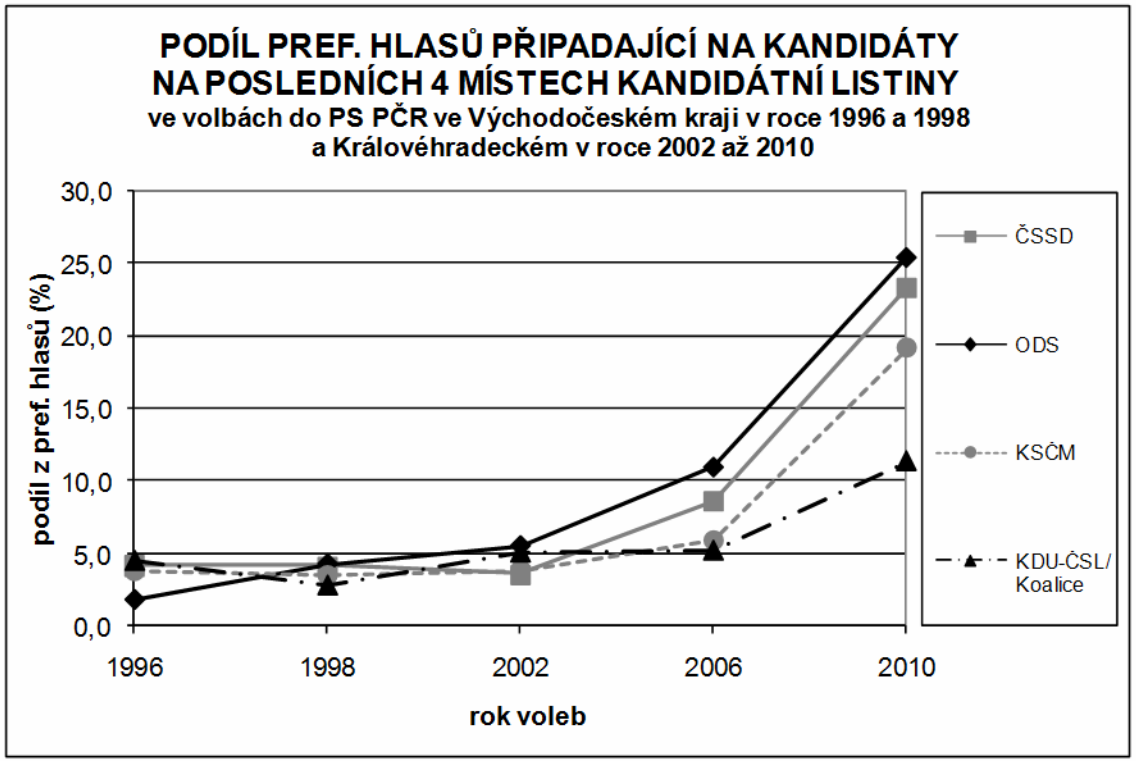

Graf 15: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty na posledních 4 místech kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

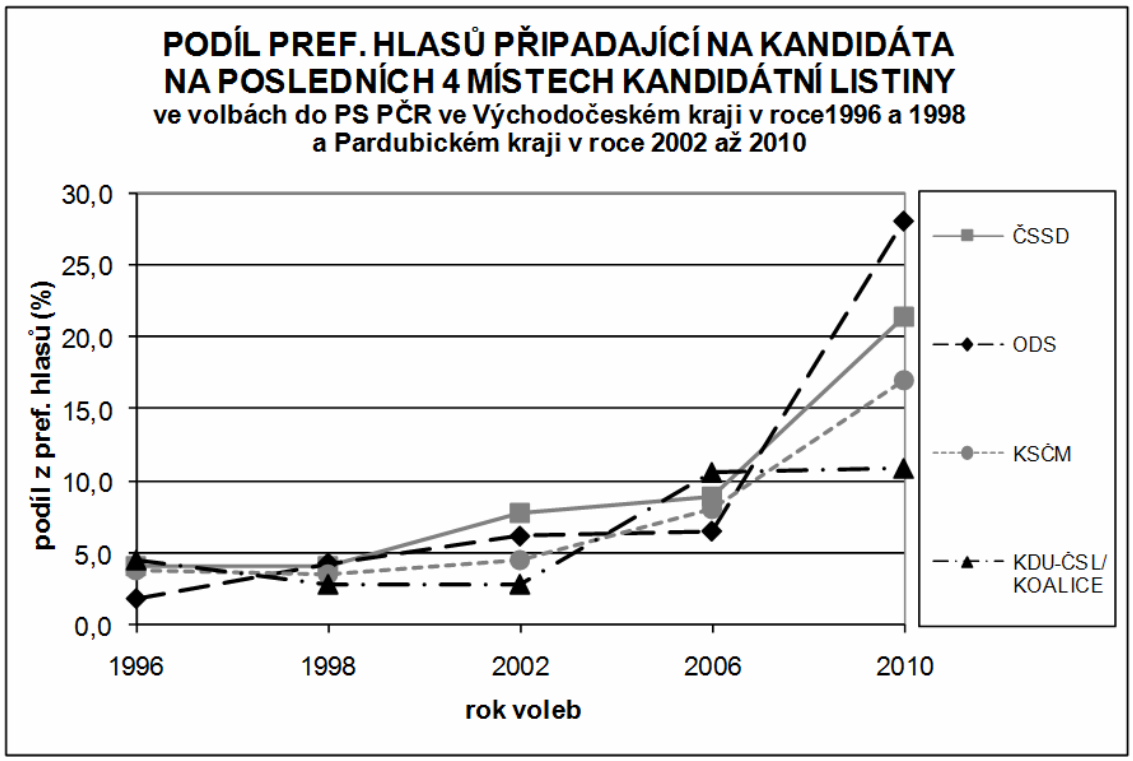

Graf 16: *Podíl preferenčních hlasů připadající na kandidáty na posledních 4 místech kandidátní listiny ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998 a Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.3. Ženy na kandidátní listině

V této části práce byl analyzován počet žen na kandidátní listině (v absolutním i relativním vyjádření) a množství žen na volitelných místech, které bylo stanoveno nejvyšším počtem zvolených kandidátů (v prvním skrutiniu) celkově z kandidujících relevantních politických stran ve volbách. Ve volbách v roce 1996 a 1998 byla za volitelná místa brána ta do 8. pozice na kandidátní listině, v pozdějších volbách do 6. místa.

Dále bylo využito průměrné množství přednostních hlasů na kandidující ženu ve srovnání s průměrným počtem hlasů v rámci všech nominovaných na kandidátní listině. Tato hodnota je však ovlivňována mnoha proměnnými. Záleží na více faktorech, především na místě na kandidátní listině. Zvýhodnění mají samozřejmě nejvyšší pozice. Pokud jsou ženy častěji umístěny na předních pozicích, tato hodnota je zpravidla vyšší. Dále se zde promítá i oblíbenost či známost určitých kandidátů a volební chování (preferování kandidátů na nejnižších pozicích listiny – tzv. protestní hlasy). Pozn. průměrné množství preferenčních hlasů na kandidáta činilo u zkoumaných stran ve Východočeském kraji 2,78 %, resp. 2,86 u SRP-RSČ (volby v roce 1996) a ČSSD (volby v roce 1998), v Královéhradeckém kraji 5 % a Pardubickém kraji 5,26 %.

Též byla vypočtena průměrná pozice žen na kandidátní listině ve srovnání vůči pozici mužských kandidátů. Byly sečteny číselné hodnoty jejich pozic na listině a vyděleny počtem kandidujících žen či mužů. Tato pasáž bude utvářena také z hlediska strategie nasazování kandidátů a v závěru bude uvedeno zhodnocení vlivu žen ve vztahu k této strategii. Tedy práce se bude zabývat otázkou, zda ženy získávají více preferenčních hlasů, a jsou tak vhodnějšími kandidáty pro přední pozice na kandidátní listině.

6.3.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998

Ve volbách v roce 1996 měly ve Východočeském kraji nejvíce žen na kandidátní listině pravicové strany. ODS nominovala 9 žen, které tak tvořily téměř čtvrtinu kandidátky, a o jednu méně ODA. (Graf 17) Nejvíce jich však nasadila SRP-RSČ, za níž kandidovalo 11 žen. Na volitelných pozicích (do 8. místa) měla SRP-RSČ 4 ženy, ostatní strany do 2. O dva roky později byla situace odlišná. ODS nominovala pouze 6 kandidátek, z toho ovšem jednu na vedoucí pozici a další na 3. a 5. místě listiny. Nutno zdůraznit, že všechny získaly poslanecký mandát. Nejvíce žen (třetinu) však bylo na kandidátní

listině DŽJ. U ostatních stran bylo jejich zastoupení méně než pětinové. Na volitelných pozicích měla tedy ODS 3 ženy a ČSSD 2.[86]

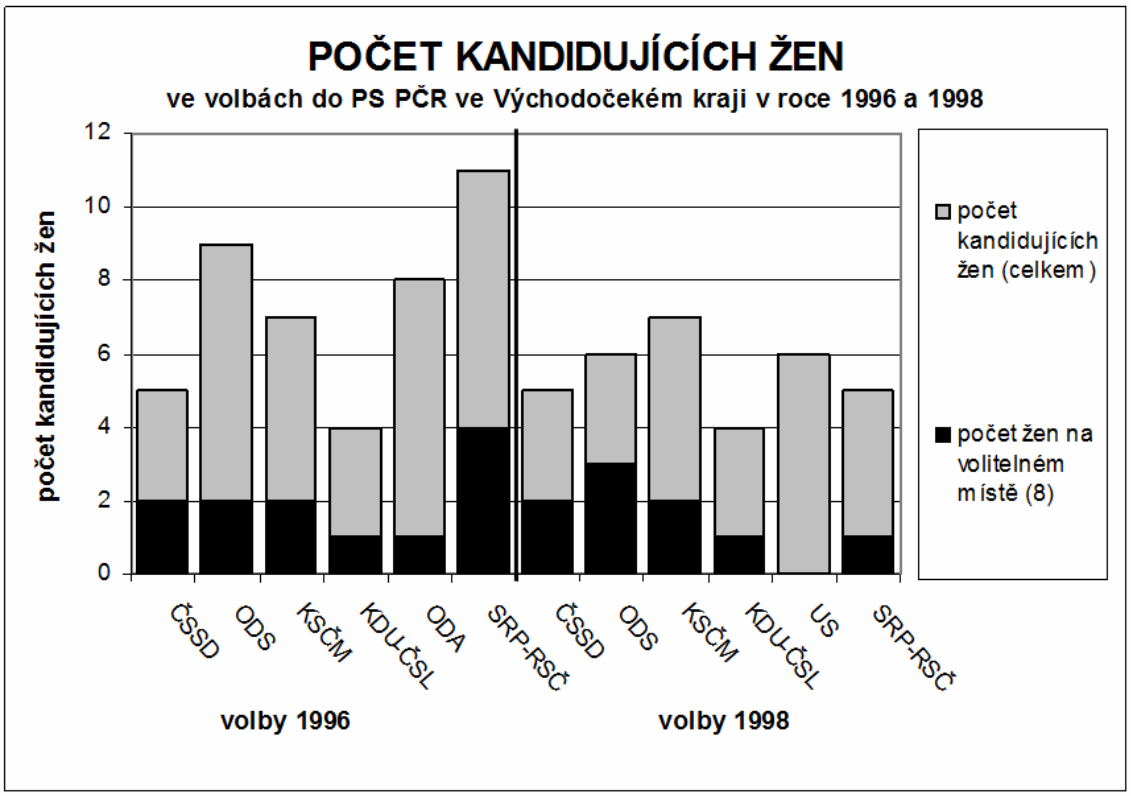

Graf 17: *Počet kandidujících žen ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Průměr počtu preferenčních hlasů připadající na kandidující ženu byl v jednotlivých stranách odlišný. U ČSSD získaly kandidující ženy mnohem více hlasů než průměrný kandidát, a to 6 % hlasů, hlavně díky pozicím na volitelných místech a vysokému počtu hlasů (zvláště pro V. Štěpovou). Vyšší průměr byl u i kandidátek z KSČM a SRP-RSČ. Naopak podprůměrné množství hlasů získaly kandidátky ODS, ODA, a KDU-ČSL. Ve volbách v roce 1998 byla situace odlišná. Kromě KDU-ČSL a US byla u všech sledovaných stran hodnota nadprůměrná, nejvíce u ODS, u níž přesáhla 5 % (nárůst o 3 procentní body), a ČSSD (4 %). Roli zde hrály dva faktory: objevilo se více žen na předních pozicích zejména u ODS, ale také u většiny stran klesl počet nominovaných kandidátek především ve spodních částech listiny, což kladně ovlivnilo tuto hodnotu. Poměr mezi kandidátkami na volitelných místech k těm z nevolitelných

[86] V roce 1996 za Východočeský kraj bylo zvoleno 7 poslankyní (jedna ve druhém skrutiniu). Konkrétně H. Orgoníková, V. Štěpová (obě ČSSD), Z. Horníková, J. Petrová, D. Bartošková (vše ODS), A. Svobodová (KSČM) a R. Nývltová (SRP-RSČ). Ve volbách v roce 1998 obhájily svůj mandát dosavadní poslankyně za ČSSD a KSČM. Taktéž Z. Horníková, která figurovala na prvním místě kandidátní listiny ODS, a k ní ještě přibyly V. Nedvědová a A. Páralová.

byl nižší, a tak hodnota tohoto vyjádření stoupla. Pokud budou vzaty všechny kandidující subjekty, nominované ženy dostaly v průměru v obou volbách nadprůměrné množství hlasů. Z hlediska průměrné pozice žen na kandidátní listině v roce 1996 na tom byly nejlépe ty z ČSSD, kterým patřila v průměru 11. pozice, mužům naopak až 20, o dva roky později naopak kandidátkám ODS s identickými ukazateli.

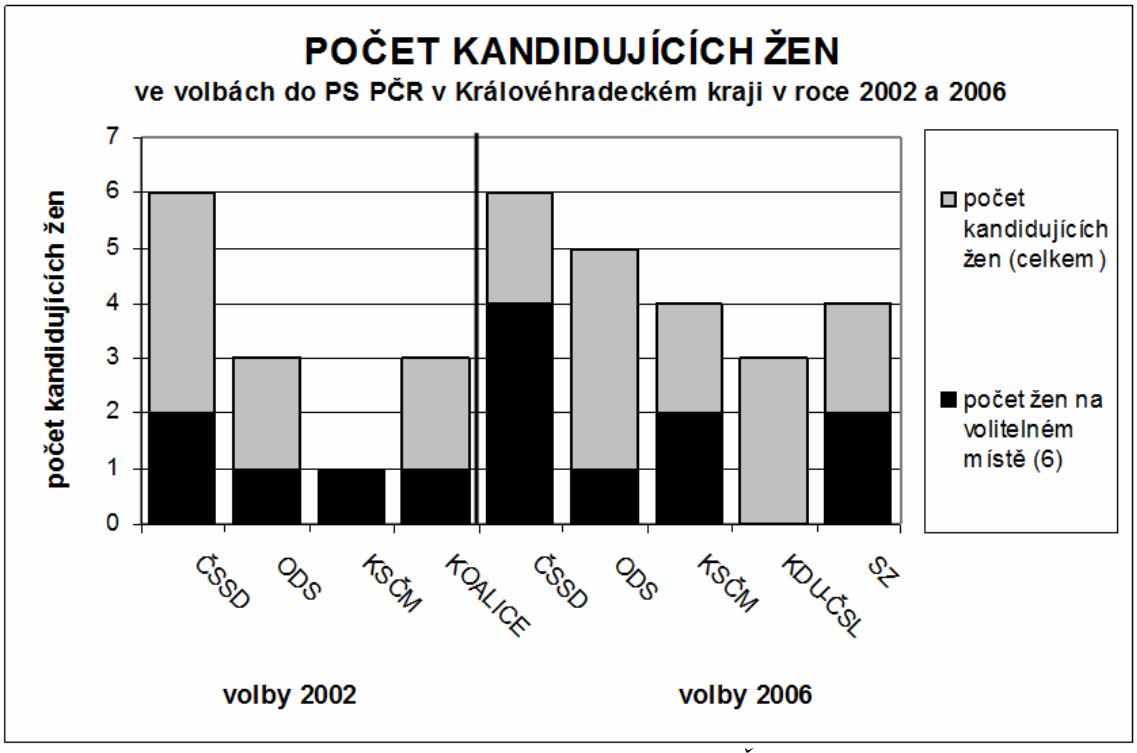

Graf 18: *Počet kandidujících žen ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.3.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006

Ve volbách v roce 2002 nominovala nejvíce žen ČSSD, a to 6. (Graf 18) O polovinu méně kandidátek delegovaly ODS a Koalice. Na kandidátce KSČM se nacházela pouze jediná žena – S. Marková. Při porovnání s posledními volbami ve Východočeském kraji bylo procentuální zastoupení nominovaných žen u všech stran či koalic nižší kromě ČSSD. Na volitelných místech, tedy prvních šesti, měla ČSSD dvě kandidátky, všechny ostatní pouze jedinou.[87]

Počet žen na listině se ve volbách v roce 2006 v souhrnu zvýšil. Kromě KDU-ČSL všechny strany umístily alespoň pětinu žen. Z toho v první šestici se nacházely u ČSSD hned 4 kandidátky s H. Orgoníkovou na čele kandidátní listiny. U KSČM byla na

[87] Celkově byly zvoleny za kraj 4 poslankyně: H. Orgoníková, Iva Šedivá (obě ČSSD), Z. Horníková (ODS) a zmiňovaná S. Marková (KSČM).

1. místě listiny S. Marková. ODS umístila na volitelné pozice pouze Z. Horníkovou (ovšem jako leadera).[88]

V roce 2002 byl nejvyšší průměrný podíl hlasů pro ženy u KSČM (17,8 %). Ovšem tato hodnota byla ovlivněna tím, že KSČM nominovala pouze jednu kandidátku – S. Markovou (na 2. pozici). Jedná se tedy pouze o hlasy pro ni. Kandidátky ODS obdržely v průměru dvojnásobně více hlasů než průměrný kandidát, což však bylo způsobeno počtem preferenčních hlasů pro Z. Horníkovou, která jich získala o necelých 5 tisíc více než druhý nejúspěšnější. U ostatních stran byl počet hlasů přidělených nominovaným kandidátkám mírně podprůměrný.

Ve volbách v roce 2006 nedosahovaly tyto hodnoty tak vysoké úrovně, ale na druhé straně kromě KDU-ČSL získaly nominované kandidátky více hlasů, než byl průměr na kandidáta. Nejvíce obdržely ty z KSČM (8,9 %), což bylo opět ovlivněno především ziskem S. Markové. Kandidátky ODS ztratily oproti minulým volbám v průměru 5 procentních bodů, a to přestože Z. Horníková byla v čele kandidátky a získala nejvyšší počet hlasů. Propad měl souvislost s nominací více žen oproti předchozím volbám, ovšem převážně ve spodní části listiny. Naopak u ČSSD hodnota vzrostla o dva procentní body, což ovlivnila nominace tří žen na volitelných místech, a tím i vysoký počet získaných hlasů. Pokud budou brány v úvahu všechny kandidující subjekty, průměrný počet přednostních hlasů byl ve volbách 2002 totožný s průměrným výsledek připadajícím na kandidáta, v roce 2006 ovšem ženy zaznamenaly více preferenčních hlasů. Co se týče průměrné pozice žen na kandidátní listině, nižší než v případě kandidujících mužů byla u Koalice a ODS v roce 2002 a u ČSSD, KSČM a SZ ve volbách v roce 2006.

6.3.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

Ve volbách v roce 2010 v Královéhradeckém kraji nominovaly nejvíce kandidátek levicové strany, a to 8 žen KSČM, u které tvořily 40 % kandidátní listiny, a opětovně 6 žen ČSSD. (Graf 19) Na volitelných místech byla situace odlišná. ČSSD na tyto pozice umístila polovinu svých kandidátek, z nichž dvě, stávající poslankyně za kraj, byly na nejvyšších pozicích. KSČM dosadila dvě a na první místo S. Markovou. Ostatní strany měly pouze jednu v první šestici. Další zkoumaná uskupení, která však nepronikla do

[88] Poslanecký mandát obhájily Z. Horníková, H. Orgoníková a S. Marková. Do Poslanecké sněmovny pronikla i V. Lesenská (ČSSD).

Poslanecké sněmovny, delegovala více kandidátek. Např. u Suverenity tvořily dokonce plnou polovinu kandidátů.[89]

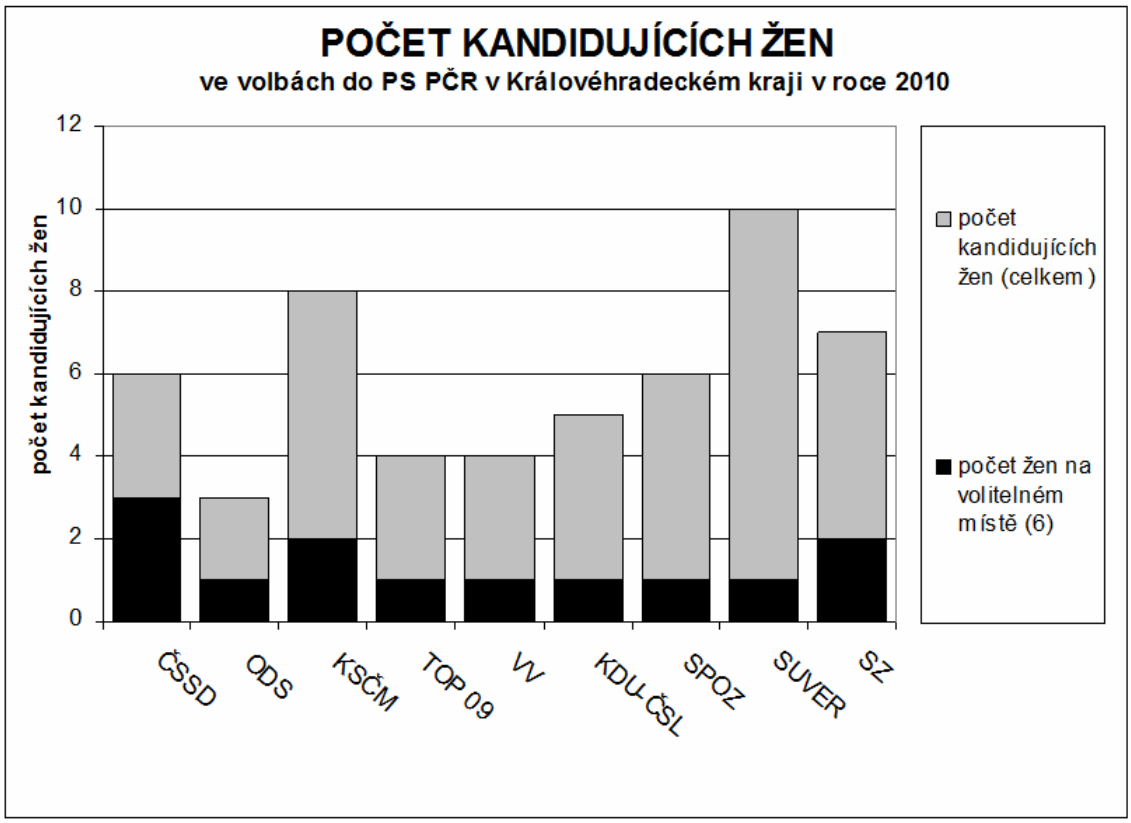

Graf 19: *Počet kandidujících žen ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Na rozdíl od minulých a předminulých voleb nebyl průměr preferenčních hlasů pro kandidáta (5 %) překročen nominovanými kandidátkami nijak výrazně. Nejvíce hlasů dostaly kandidátky ODS, a to v průměru 6,7 % hlasu. O desetinu méně pak přidělili voliči v průměru kandidátkám ČSSD. Tyto hodnoty byly způsobeny opět vysokým ziskem Z. Horníkové a kandidátek ČSSD na předních pozicích listiny. Ovšem kandidátky KSČM zaznamenaly snížení o 3,5 procentního bodu, zejména díky nominaci většího počtu žen (8), které se nacházely většinou na zadních pozicích listiny. U obou nových stran byly hodnoty pod průměrem na kandidáta vlivem nízkého zastoupení žen, u TOP 09 dokonce o 1,5 procentního bodu. U neúspěšných stran byl stav podobný. Kandidátky z SPOZ, Suverenity i SZ překročily v průměru mírně hodnotu 5 %, ovšem u KDU-ČSL nedosáhly ani na 3 % hlasů. Na rozdíl od předešlých voleb v souhrnu všech kandidujících subjektů získaly ženy v průměru méně

[89] Poslanecký mandát obhájily: Z. Horníková, byť byla nominovaná až jako šestá, H. Orgoníková, V. Lesenská (obě ČSSD) a S. Marková (KSČM).

preferenčních hlasů. Lepší pozici na kandidátní listině měly ženy pouze u ČSSD, ODS a SPOZ než muži.

6.3.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006

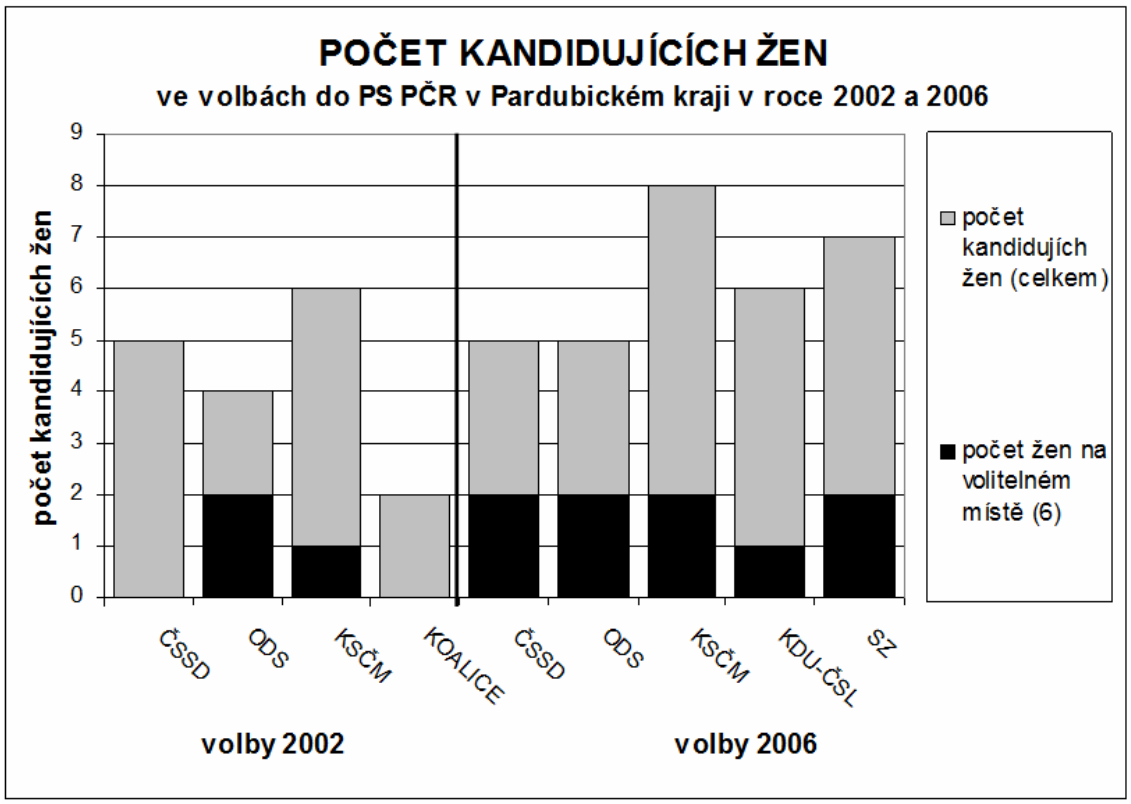

Graf 20: *Počet kandidujících žen ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V roce 2002 kandidovalo nejvíce žen za KSČM (6), na rozdíl od předešlého kraje, kde byla nominovaná pouze jediná. (Graf 20) O jednu ženu méně měla na kandidátce ČSSD a ODS měla 4 nominované ženy. Ovšem na volitelných místech (první šestice) neměly ženy u ČSSD a Koalice vůbec zastoupení. Naopak u ODS byla na vedoucí pozici A. Páralová a na třetí V. Nedvědová, u KSČM na druhé J. Gruntová. Všechny tyto zmíněné byly zvoleny do Poslanecké sněmovny.

Podobný stav panoval i v dalších volbách v roce 2006, kde opět měla největší zastoupení žen KSČM (8 žen), což odpovídá 42 % zastoupení na kandidátní listině, dále ODS a ČSSD (5). Na volitelném místě bylo u každé strany po dvou kandidátkách vyjma

KDU-ČSL. Celkově bylo zastoupení žen o něco vyšší než v případě Královéhradeckého kraje zejména při srovnání voleb v roce 2006.[90]

Průměrný počet hlasů pro kandidátku ve volbách v roce 2002 byl ve srovnání s průměrem na kandidáta (5,26 %) vyšší pouze u ODS (8 %), a to díky hlasům pro A. Páralovou. Mírně podprůměrný byl u KSČM, více u ČSSD (3,7 %) a Koalice (1,3 %), u níž ovšem byly nominovány jen 2 kandidátky. Ve volbách v roce 2006 byly u všech zkoumaných stran kromě KDU-ČSL nadprůměrné hodnoty. Nejvyšší průměr měly kandidátky opětovně u ODS (8 %). Především zásluhou A. Páralové, která obdržela preferenční hlas od 10 % voličů. Mírně nadprůměrný počet hlasů získaly i ženy kandidující za ČSSD, KSČM a SZ, u KSČM však ženy tvořily téměř polovinu kandidátní listiny, což zásadně ovlivnilo i průměrnou hodnotu. Z hlediska všech kandidujících subjektů získaly ve volbách v roce 2002 nominované ženy téměř o třetinu méně přednostních hlasů, než průměrně připadalo na kandidáta, ovšem v následujících se stav obrátil a kandidátky obdržely vyšší podporu. Nejlepší postavení na kandidátní listině měly ve volbách v roce 2002 ženy z KSČM a v následujících ty z ČSSD.

6.3.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

Počet kandidátek se ve volbách v roce 2010 oproti předchozím snížil. Z úspěšných stran jich nejvíce nominovaly VV (6), dále ČSSD a KSČM (obě 5) a TOP 09 (4). (Graf 21) ODS nominovala pouze jedinou ženu na 14. místě A. Stránskou. Na volitelných pozicích se nacházely dvě kandidátky u ČSSD, KSČM a VV. Ovšem strany, které se nedostaly do Sněmovny, nominovaly v souhrnu více žen, nejvíce SZ (7). Do Poslanecké sněmovny za Pardubický kraj byly zvoleny 2 kandidátky, ovšem díky preferenčním hlasům – Š. Fraňková (VV), a to ze 4. místa a taktéž ze stejné pozice K. Končická (KSČM). Nutné je zmínit i výsledek druhé nominované na kandidátní listině KDU-ČSL, tedy u strany, u níž ženy měly nejmenší úspěchy, V. Luxové, která obdržela od voličů 30 % preferenčních hlasů, což bylo rovněž nejvíce ze všech krajských kandidátů.

Průměrný počet hlasů na kandidáta byl shodný jako minule (5,26 %). U průměrného počtu hlasů pro kandidátku byly hodnoty podobné průměru. Nejvíce obdržely ženy z KSČM (6,6 %) zejména díky výraznému zastoupení na volitelných pozicích, nejméně u TOP 09 (4,9 %). Ovšem u KDU-ČSL vlivem počtu hlasujících pro

[90] Poslanecký mandát ve volbách v roce 2006 obdržely pouze L. Zelenková (ČSSD) a A. Páralová, která byla nasazená až jako pátá, ovšem přednostní hlas od téměř 10 % voličů (o 6500 více než leader) ji vynesly na první pozici.

V. Luxovou byl průměr 8,9 %. Tyto hodnoty souvisí s umístěním kandidátek na listině a volebním chováním (oblíbenosti jednotlivých kandidátek). V rámci všech kandidujících subjektů však ženy získaly v těchto volbách méně přednostních hlasů oproti průměrnému výsledku kandidáta. Nejlepší pozici na kandidátní listině oproti mužským kandidátům měly z relevantních stran u ČSSD, TOP 09 a KDU-ČSL.

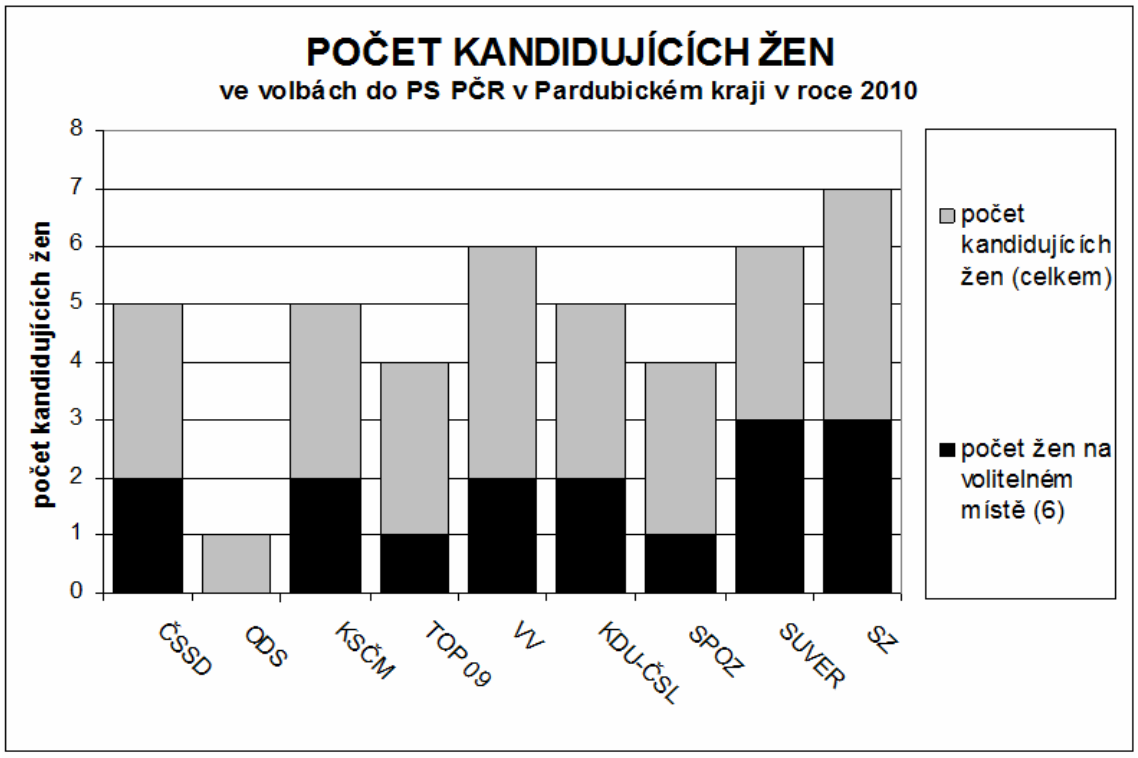

Graf 21: *Počet kandidujících žen ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.3.6. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území

Z hlediska Východočeského kraje bylo zastoupení žen na kandidátní listině poměrně neměnné. K poklesu došlo pouze v případě ODS. Ovšem po rozpadu kraje byl v obou jeho nástupcích dynamičtější vývoj. (Graf 22 a 23) Zejména z pohledu KSČM, která ve volbách v roce 2002 v Královéhradeckém kraji nasadila pouze jedinou kandidátku, ale v posledních zkoumaných volbách jejich počet vzrostl až na 8, kdežto v Pardubickém kraji následoval ve volbách v roce 2006 nárůst a poté nastal pokles. Pouze u ČSSD po celé období stagnoval v obou krajích jejich počet na úrovni 30 %. U ODS došlo ve volbách v roce 2006 k nárůstu kandidujících žen u obou krajů, ovšem v následujících nastal úbytek, a to především v Pardubickém kraji, kde kandidovala pouze jediná. U KDU-ČSL se v Pardubickém kraji ve volbách v roce 2006 prudce zvýšil počet

nominovaných žen, ovšem v případě Královéhradeckého proběhl nárůst až v posledních volbách, v předešlých dvou bylo jejich množství stabilní.

Průměrný počet preferenčních hlasů připadající na nominované ženy se v obou krajích byl u většiny stran poměrně proměnlivý, obzvláště v případě vysoké hodnoty u KSČM ve volbách v roce 2002 v Královéhradeckém kraji a výraznému nárůstu u KDU-ČSL ve volbách v roce 2010 v Pardubickém kraji, avšak tyto hodnoty jsou ovlivněny tím, že u KSČM kandidovala jediná žena, a to na druhé pozici kandidátní listiny a v případě KDU-ČSL množstvím hlasů pro Věru Luxovou. (Graf 24 a 25) Je patrné, že pohlaví kandidáta nehrálo významnou roli. Hodnoty ukazatele utvářelo především postavení ženy na kandidátní listině. Dále významnou roli u voličů sehrála popularita a oblíbenost jednotlivého kandidáta či kandidátky (např. S. Marková či A. Páralová). Tedy z hlediska strategie nasazování kandidátů na přední pozice nemá vliv, zda je kandidujícím žena či muž, ale osobní přednosti či charakteristické rysy kandidáta.

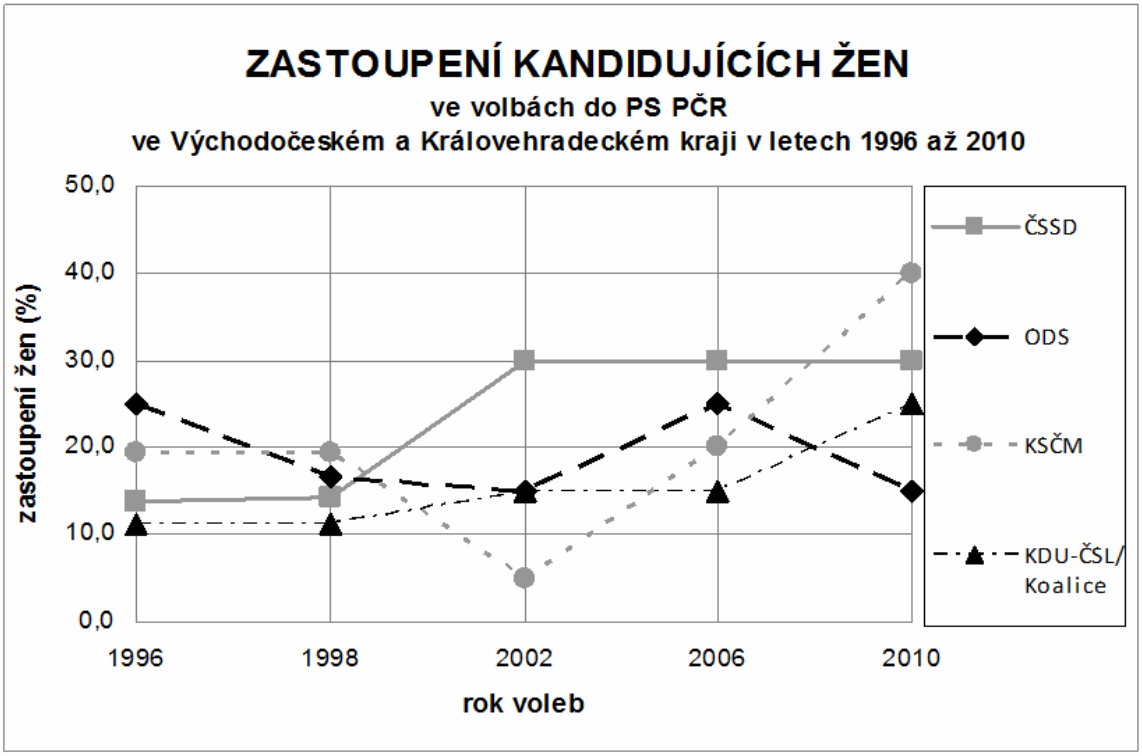

Graf 22: *Zastoupení kandidujících žen ve volbách do PS PČR ve Východočeském a Královéhradeckém kraji v letech 1996 až 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

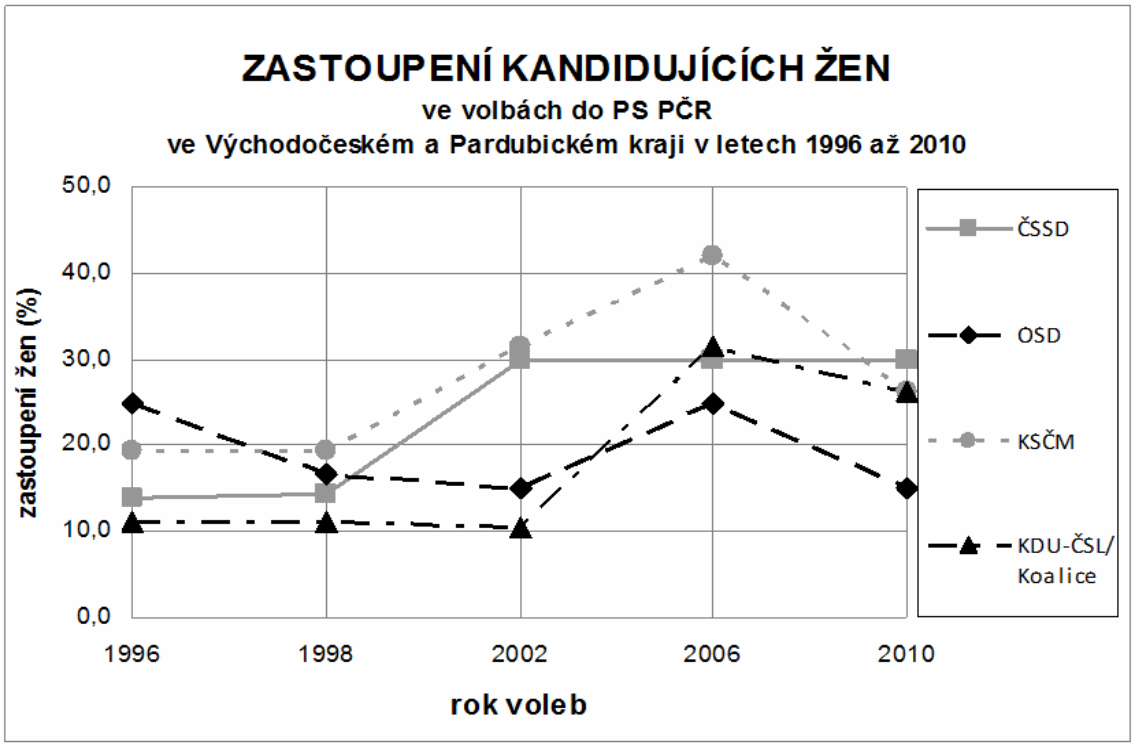

Graf 23: *Zastoupení kandidujících žen ve volbách do PS PČR ve Východočeském a Pardubickém kraji v letech 1996 až 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

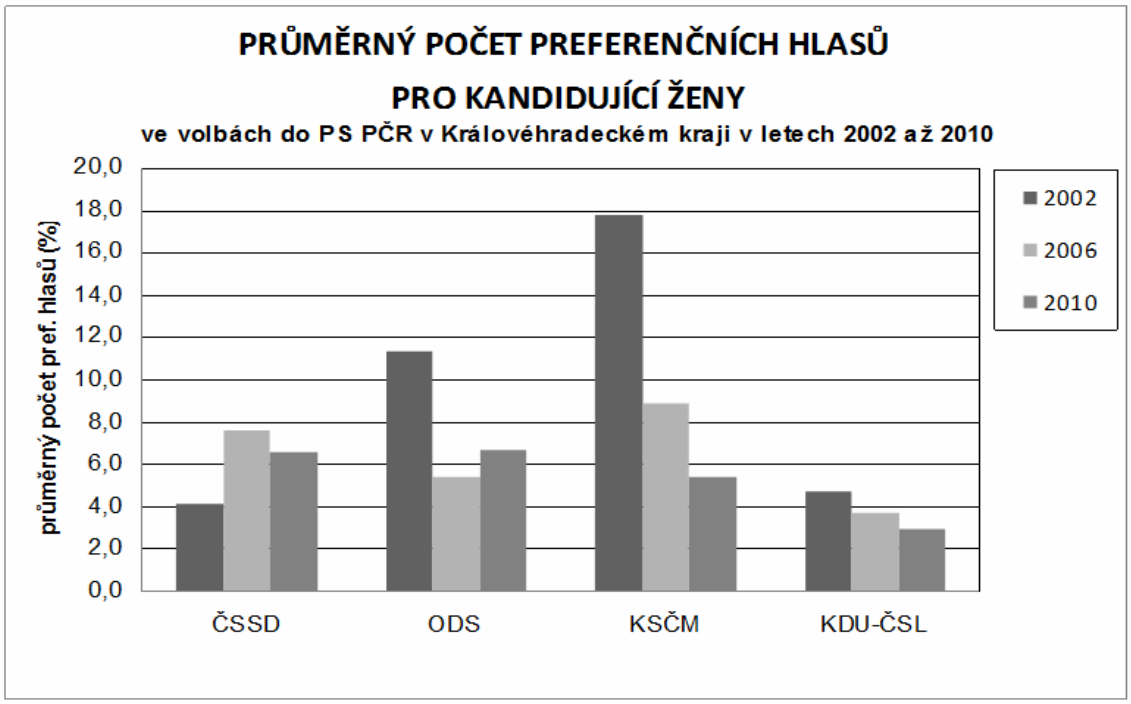

Graf 24: *Průměrný počet preferenčních hlasů pro kandidující ženy ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v letech 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

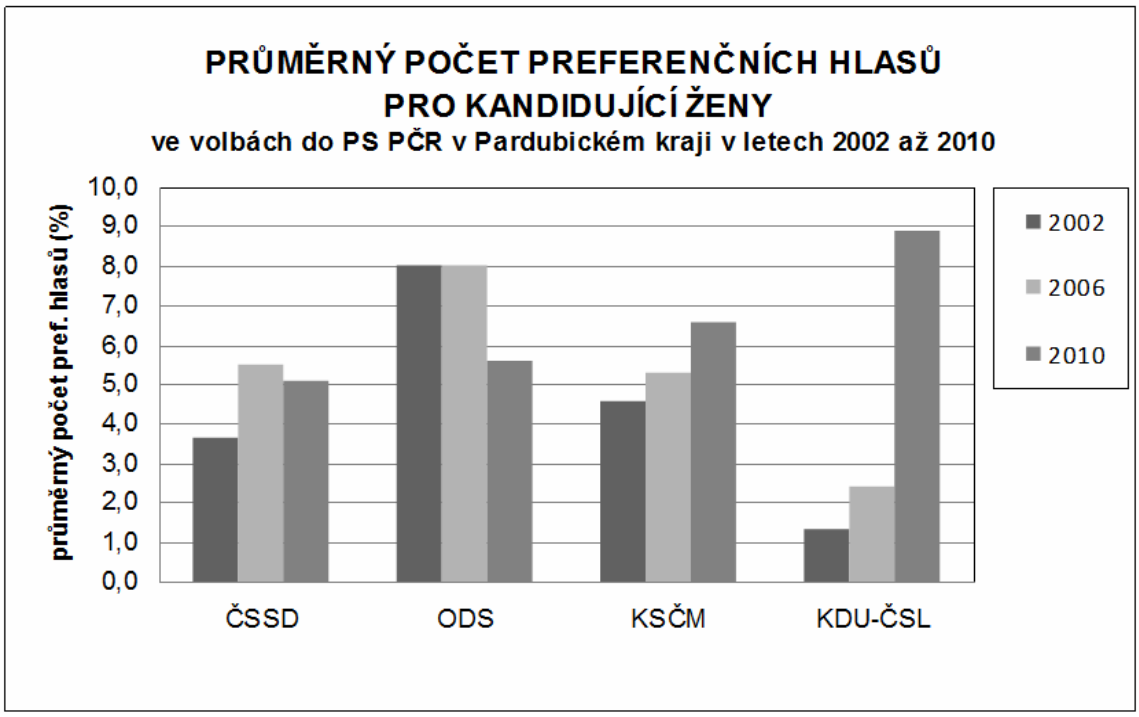

Graf 25: *Průměrný počet preferenčních hlasů pro kandidující ženy ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v letech 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4. Kandidáti podle uvedeného vysokoškolského titulu

V této pasáži byl analyzován počet kandidátů s uvedeným vysokoškolským titulem. V rámci tohoto zpracování bylo použito také rozdělení kandidátů do dvou skupin: s nižším akademickým titulem (Bc., Mgr. Ing.) a vyšším (získaným rigorózní či disertační zkouškou a vyšší vědeckopedagogické tituly). Posuzováno bylo i umístění kandidátů z hlediska volitelných míst (ve volbách v roce 1996 a 1998 do 8. místa na kandidátní listině, pozdějších do 6. pozice). Dále bylo zkoumáno průměrné množství preferenčních hlasů připadající na tyto kandidáty. Ovšem jako v případě kandidujících žen se do něho promítají různé faktory, především umístění na kandidátní listině. Pozn. průměrné množství preferenčních hlasů na kandidáta činilo u zkoumaných stran ve Východočeském kraji 2,78 %, resp. 2,86 u SRP-RSČ (volby v roce 1996) a ČSSD (volby v roce 1998), v Královéhradeckém kraji 5 % a Pardubickém kraji 5,26 %. Opětovně budou získané údaje na konci oddílu zhodnoceny z hlediska možné strategie obsazování kandidátních listin, čili zda kandidáti s vysokoškolským titulem mají vliv na volební výsledky strany.

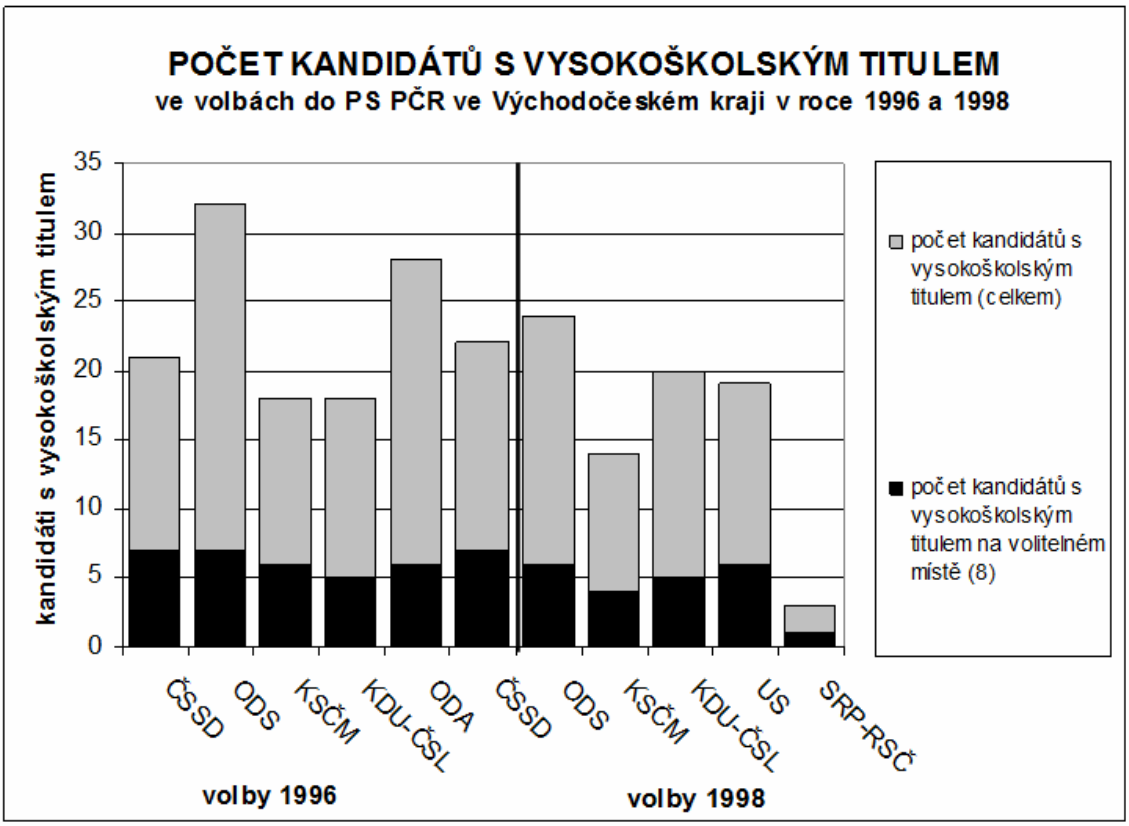

Graf 26: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 a 1998

Ve volbách v roce 1996 měly nejvíce kandidátů s uvedeným vysokoškolským diplomem pravicové strany. ODS nominovala 32 kandidátů s akademickým titulem z 36 celkově, ODA o 8 méně. (Graf 26) Ostatní strany delegovaly zhruba polovinu těchto kandidátů vyjma SRP-RSČ, u níž na kandidátní listině nebyl ani jedený. Z hlediska volitelných míst (prvních osmi) obsahovala kandidátní listina jednotlivých stran drtivou většinu nominovaných s uvedeným titulem (např. u ODS a ČSSD to byli všichni kromě jediného). Počet kandidátů s doktorským a vyšším titulem se pohyboval u většiny stran okolo čtvrtiny nominovaných.

Kandidáti všech relevantních subjektů obdrželi nadprůměrný počet přednostních hlasů. U KDU-ČSL a KSČM byl jejich průměrný zisk o jeden procentní bod vyšší, u ČSSD méně (3,5 %). Naopak u ODS a ODA byl vyšší jen o několik setin procenta z důvodu, že výrazná většina kandidátů měla u svého jména uveden akademický titul. Z pohledu všech kandidujících subjektů obdrželi kandidáti s titulem o 65 % preferenčních hlasů více, než byl průměrný zisk připadající na běžného kandidáta. Průměr preferenčních hlasů u kandidátů s titulem doktor a vyšším byl okolo 4 % hlasů, méně pouze u KDU-ČSL a ODA.

Množství vysokoškolsky vzdělaných kandidátů ve volbách v roce 1998 poměrně výrazně pokleslo u ODS (o 8), přesto si však ODS udržela nejvyšší zastoupení. Méně jich nominovala i KSČM (o 4), naopak u ČSSD a KDU-ČSL jejich počet mírně vzrostl. Z pohledu volitelných míst jich nejvíce umístila ČSSD (7), tedy stejně jako před dvěma lety, o jednoho méně obsahovaly kandidátky ODS a US. Kandidátů s doktorským titulem a vyšším nekandidovalo tolik jako v minulých volbách (zhruba pětina).

Průměrný počet preferenčních hlasů u kandidátů s titulem přesáhl ve všech sledovaných stranách průměrnou hodnotu připadající na běžného kandidáta. Nejvíce získali vysokoškolsky vzdělaní kandidáti KSČM, a to v průměru 5 % hlasů, i když měli nejnižší zastoupení na volitelných místech. U ODS mezi nimi nebyl rozdíl v řádu setin jako při minulých volbách, ale kandidáti s titulem obdrželi o 0,5 procentního bodu více. Přestože na předních pozicích již nekandidovali tak výrazné osobnosti jako exministři J. Stráský a I. Pilip, kteří dosáhli rekordních zisků preferenčních hlasů (okolo 20 tisíc), hodnota vzrostla. Bylo to způsobeno větším množstvím kandidátů bez titulu, kteří byli nominování převážně v druhé polovině kandidátní listiny, a tak získávali méně hlasů. V rámci všech kandidujících subjektů připadalo na vysokoškolsky vzdělané kandidáty

v průměru 0,5 % hlasů, zatímco hodnota připadající na průměrného kandidáta byla poloviční. Nominovaní s titulem minimálně v hodnosti doktor získali v průměru nejvíce hlasů u KSČM (7,6 %) a u KDU-ČSL (6,1 %), naopak u ODS nedosáhli tito kandidáti ani na průměrnou hodnotu.

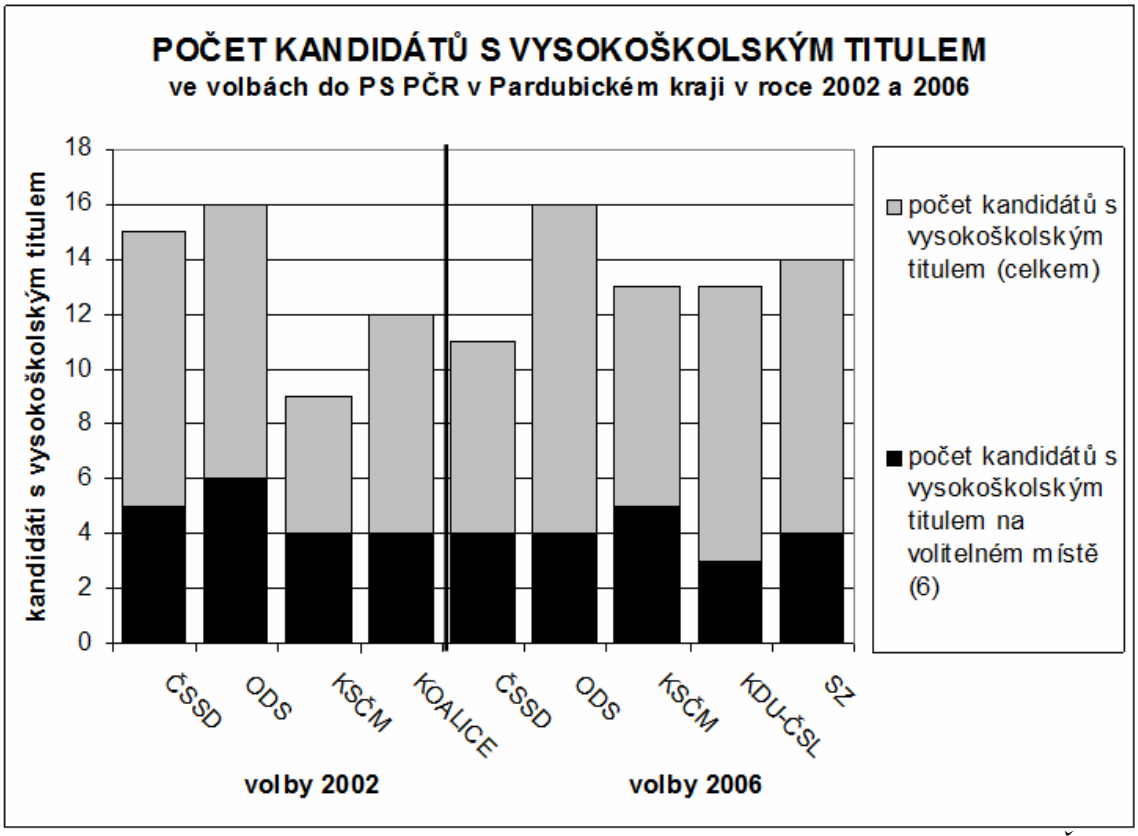

Graf 27: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 a 2006

Ve volbách v roce 2002 nominovala nejvíce kandidátů s vysokoškolským titulem Koalice (17 z celkových 20), poté ODS (14) a ČSSD s KSČM (12). (Graf 27) U Koalice tito nominovaní také zaplnili všechna volitelná místa (první šestici) na kandidátní listině, nižší zastoupení měli u ČSSD a ODS (4) a u KSČM (3). Kandidátů s doktorským titulem bylo také nejvíce na listině Koalice (8). U všech zkoumaných subjektů získali v souhrnu kandidáti s uvedeným titulem nadprůměrný počet přednostních hlasů. U ČSSD obdrželi v průměru 6,8 % přednostních hlasů, méně u Koalice (5,8 %) a ODS (5,6 %). U KSČM dosahovala tato hodnota takřka průměrné výše, na rozdíl od minulých voleb, kdy naopak byla nejvyšší ze všech stran. V rámci všech kandidujících subjektů na kandidáta s titulem připadalo dvojnásobné množství hlasů než na průměrného kandidáta.

Ve volbách v roce 2006 kandidovalo nejvíce nominovaných s vysokoškolským titulem u KDU-ČSL (15), což byla výrazná změna oproti volbám z dob Východočeského kraje. U ČSSD a ODS zůstal jejich počet na stejné úrovni jako v minulých volbách. Z hlediska volitelné pozice jimi zaplnila KDU-ČSL celou první šestici, ČSSD umístila o jednoho méně a ostatní strany po čtyřech. U ODS byli pouze dva nominovaní s doktorským titulem či vyšším, u všech dalších stran tři, v celkovém souhrnu jich však ubylo.

Průměrný počet hlasů na kandidáta zůstal zachován (5 %). Kandidáti s vysokoškolským titulem získali v průměru více hlasů, i když ne tak výrazně (u SZ byla hodnota průměrná). Nejvíce obdrželi nominovaní s akademickým titulem za KDU-ČSL (6,2 %), u ostatních stran méně. Ovšem oproti předešlým volbám došlo jak u ČSSD, tak ODS k poklesu o 0,5 procentního bodu. Co se týče všech kandidujících stran, průměrná hodnota byla obdobná jako při minulých volbách. U nominovaných s minimálně doktorským titulem byl průměr vyšší u ČSSD (9,5 %) a u ODS (8,4 %). Ovšem nutno podotknout, že tito kandidáti nebyli úplně na nejvyšších místech (u ČSSD 4. a 6. pozice na kandidátní listině, u ODS 5. a 16.).

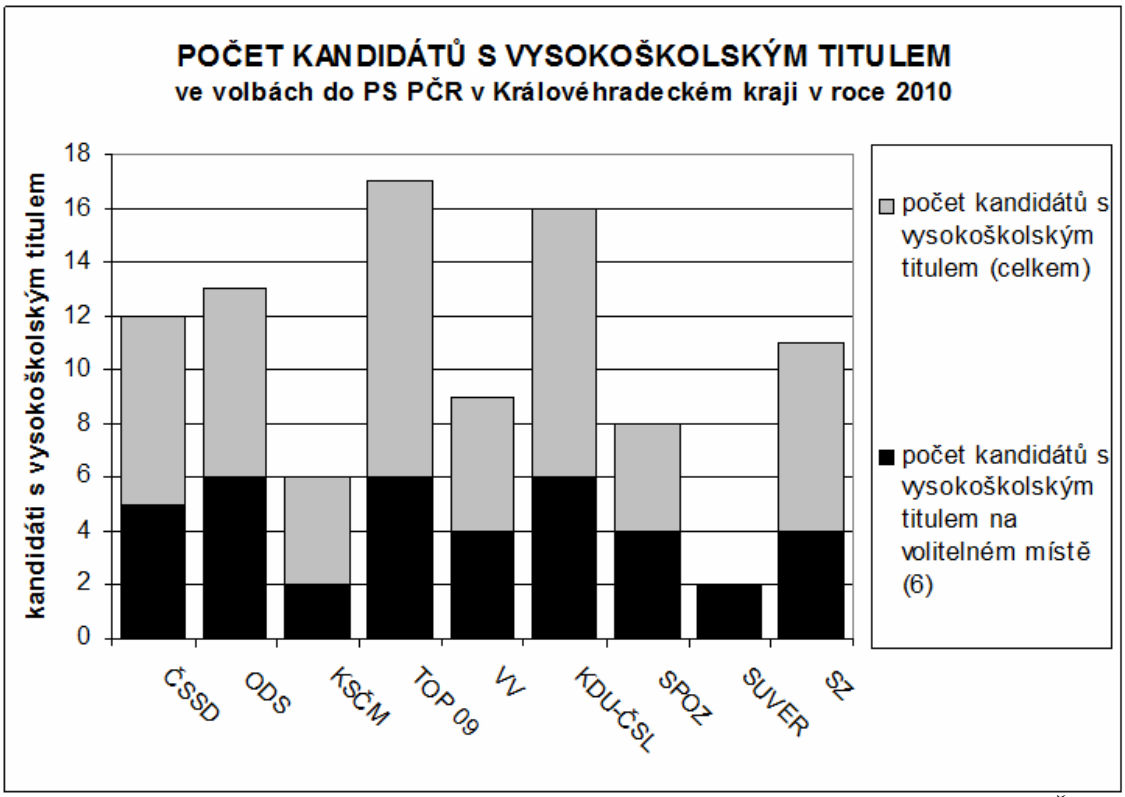

Graf 28: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

V těchto volbách delegovala nejvíce kandidátů s vysokoškolským titulem TOP 09 (17 z 20), poté ODS (13), ČSSD (stejně jako minule i předminule 12) a VV (9). (Graf 28) U KSČM nastal opětovně pokles (z 10 na pouhých 6). Z neúspěšných stran jich bylo nejvíce na kandidátce KDU-ČSL (16). Z hlediska jejich pozice na volitelných místech měli plné obsazení u ODS, TOP 09 a stejně jako minule u KDU-ČSL, naopak KSČM nominovala pouze 2 tyto kandidáty (na 1. a 3. pozici). V množství nominovaných kandidátů s titulem doktor a vyšším vedly volebně neúspěšné strany (KDU-ČSL 6, SZ 5, SPOZ 4).

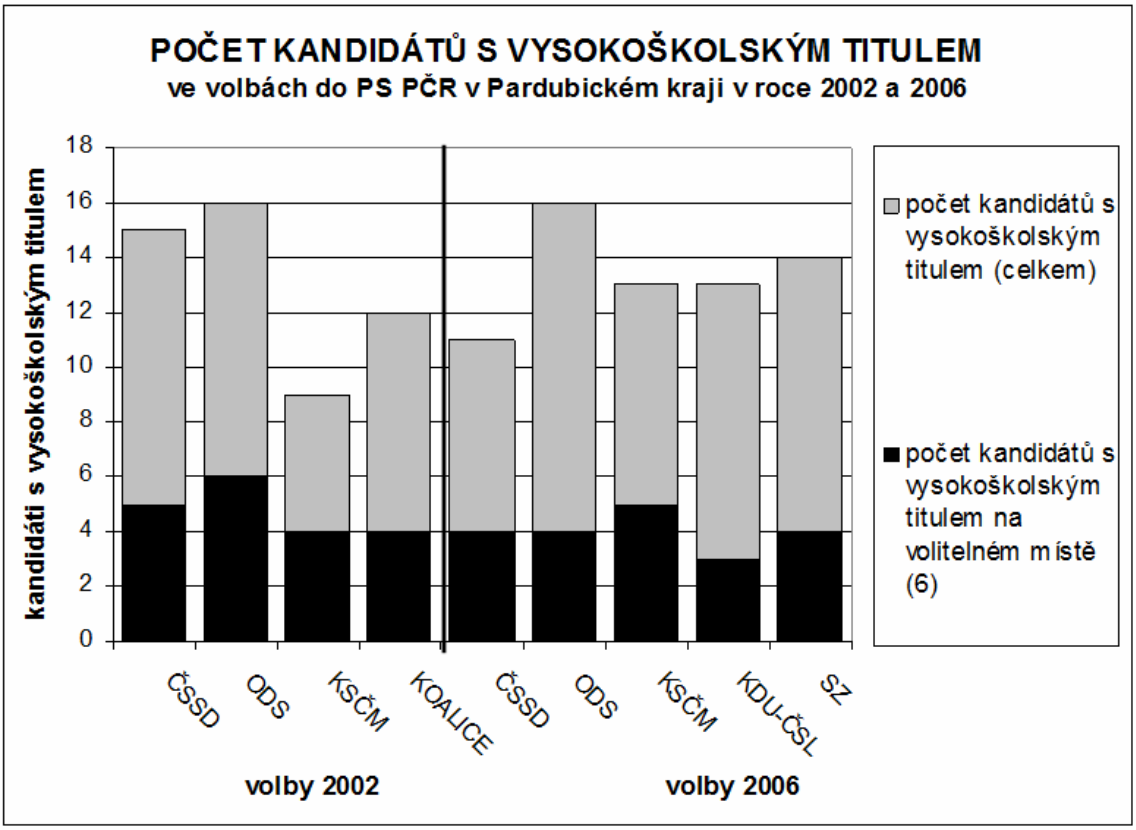

Graf 29: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Průměrné hodnoty preferenčních hlasů u kandidátů s diplomem byly ve všech stranách nad průměrem pouze v řádu setin vyjma KSČM (6,5 %) a Suverenity (8,7 %). Oproti minulým volbám došlo k poklesu u ČSSD o 0,5 procentního bodu, ale na druhé straně ke stejně vysokému nárůstu u ODS a KSČM, což zřejmě částečně souvisí se změnou volebního chování v souvislosti s preferováním kandidátů z konce kandidátní listiny. V případě všech kandidujících subjektů byl průměrný zisk kandidáta s titulem

skoro dvojnásobný podobně jako v minulých a předminulých volbách. U kandidátů s doktorským titulem nastal odlišný stav, protože jejich zisky byly vyšší. Nejvíce hlasů v průměru obdrželi tito kandidáti pocházející z TOP 09 (11,3 %), což bylo ovlivněno osobou L. Hegera, prvním nominovaným na kandidátní listině, který získal vůbec největší počet přednostních hlasů ze všech krajských kandidátů. U ostatních stran se průměr pohyboval nad hodnotou 6 %.

6.4.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 a 2006

Ve volbách v roce 2002 nejvíce kandidátů s titulem nominovala ODS (16 z 19), poté o jednoho méně ČSSD a KSČM (9). (Graf 29) Na rozdíl od Královéhradeckého kraje jich bylo u Koalice pouhých 12. Ve všech stranách také převážili na volitelných místech. ODS jimi zaplnila první šestici, ČSSD delegovala o jednoho méně a obě další strany o dva méně. Kandidátů s doktorským titulem bylo více u ČSSD a ODS (u obou 4). V průměru obdržel běžný kandidát 5,3 % hlasů. Ovšem kandidáti Koalice s uvedeným titulem zaznamenali menší hodnotu (5 %). Bylo to z důvodů, že na volitelných místech byli 2 kandidáty bez akademického titulu – 2. nominovaného V. Mlynáře a 3. P. Severu, kteří však obdrželi velké množství preferenčních hlasů. Kandidáti s akademickým titulem získali nejvíce přednostních hlasů u KSČM (6,7 %), u ODS a ČSSD byly jejich zisky nad průměrem jen v řádu desetin. V rámci všech kandidujících subjektů bylo množství preferenčních hlasů pro kandidáty s uvedeným titulem dvojnásobné oproti průměrné hodnotě na kandidáta. Mnohem vyšší průměrné výsledky byly u kandidátů s doktorským titulem vyjma ODS.

Ve volbách v roce 2006 byla u všech zkoumaných stran více než polovina kandidátní listiny tvořena nominovanými s vysokoškolským titulem. Nejvíce těchto kandidátů měla opětovně ODS (16), poté SZ (14), KSČM a KDU-ČSL (obě 13) a ČSSD (11). Na volitelných pozicích převládali u všech stran vyjma KDU-ČSL, kde měli poloviční zastoupení. Nominovaných s titulem doktor či vyšším bylo nejvíce 7 u KSČM (nárůst o 4) a SZ, naopak KDU-ČSL měla na listině jediného. Průměrně obdržel kandidát u všech stran 5,3 % hlasů. Na rozdíl od Královéhradeckého kraje nepřesáhli průměrný výsledek hned kandidáti s vysokoškolským titulem z 3 stran: ODS, SZ a KDU-ČSL. U ní dokonce o procentní bod, což je však vysvětlitelné z pohledu leadera kandidátky P. Severy, který neměl uveden akademický titul, ale obdržel nejvyšší počet preferenčních hlasů, dvojnásobný před druhým v pořadí. U kandidátů z ČSSD dosáhla hodnota 7 %, přičemž došlo k nárůstu o 1,2 procentního bodu vůči předešlým volbám

zapříčiněnému pravděpodobně snížením počtu těchto kandidátů. U ODS tato hodnota poklesla, což bylo patrně způsobeno nominováním kandidátů na 2. a 3. pozici (J Čepelka a D. Petruška) bez akademického titulu, kteří však zároveň obdrželi velké množství přednostních hlasů. U KSČM byla mírně nadprůměrná. V rámci všech kandidujících uskupení platil shodný stav s předešlými volbami. Naopak u kandidátů s doktorským titulem byly jejich zisky silně podprůměrné kromě KSČM a SZ z toho důvodů, že byli nominováni většinou mimo volitelná místa.

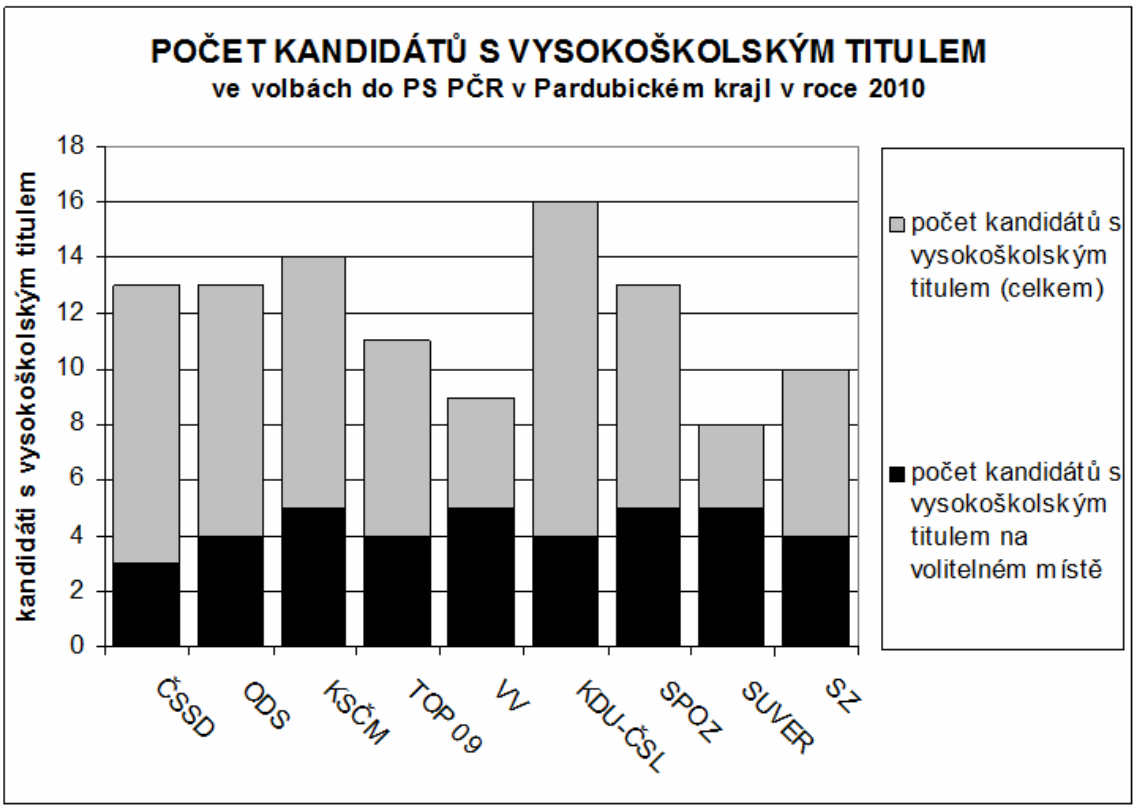

Graf 30. *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

V těchto volbách měla nejvyšší zastoupení kandidátů s vysokoškolským titulem KDU-ČSL (16 z 19), poté KSČM (14), ČSSD a ODS (13), TOP 09 (11) a VV (9), a také opětovně převažovali na volitelných místech. Po pěti z nich umístila do první šestice KSČM a VV, o jednoho méně ODS a TOP 09, ale pouhé 3 ČSSD. Nejvíce kandidátů s titulem o hodnosti minimálně doktor bylo u KSČM (6). Kandidáti s uvedeným vysokoškolským titulem obdrželi nadprůměrné množství preferenčních hlasů, avšak pouze v řádu desetin procenta. Neplatilo to u všech stran. U ODS byla hodnota nižší, jelikož nominovala na vysoké pozice kandidátní listiny (2. a 3. místo) kandidáty bez

akademického titulu, došlo tedy k zopakování stavu z minulých voleb. U ČSSD byla jejich hodnota nadprůměrná, ale poklesla o 1,4 procentního bodu patrně z totožného důvodu jako u ODS, protože umístila 3 kandidáty bez akademického titulu na přední pozice. Nejvíce hlasů obdrželi nominovaní z VV (6,5 %). Z pohledu všech kandidujících uskupení průměrný počet preferenčních hlasů připadajících na kandidáta s vysokoškolským titulem poklesl. Byl pouze o třetinu vyšší než celkový průměr. Z hlediska kandidátů s titulem doktor a výše byl opět jejich průměrný zisk vyšší kromě ODS. Nejvyšší byl u VV (11,2 %), avšak zde došlo ke zkreslení tím, že kandidovala pouze jedna kandidátka s titulem doktor, která navíc získala nejvíce hlasů v rámci strany, a tak se posunula na místo zajišťující ji mandát. 10% mez přesáhli i kandidáti z TOP 09. Výrazný výsledek zaznamenali prim. Skalický a prof. Cempírek, kteří přeskočili leadera kandidátky P. Severu a na jeho úkor získali poslanecký mandát.

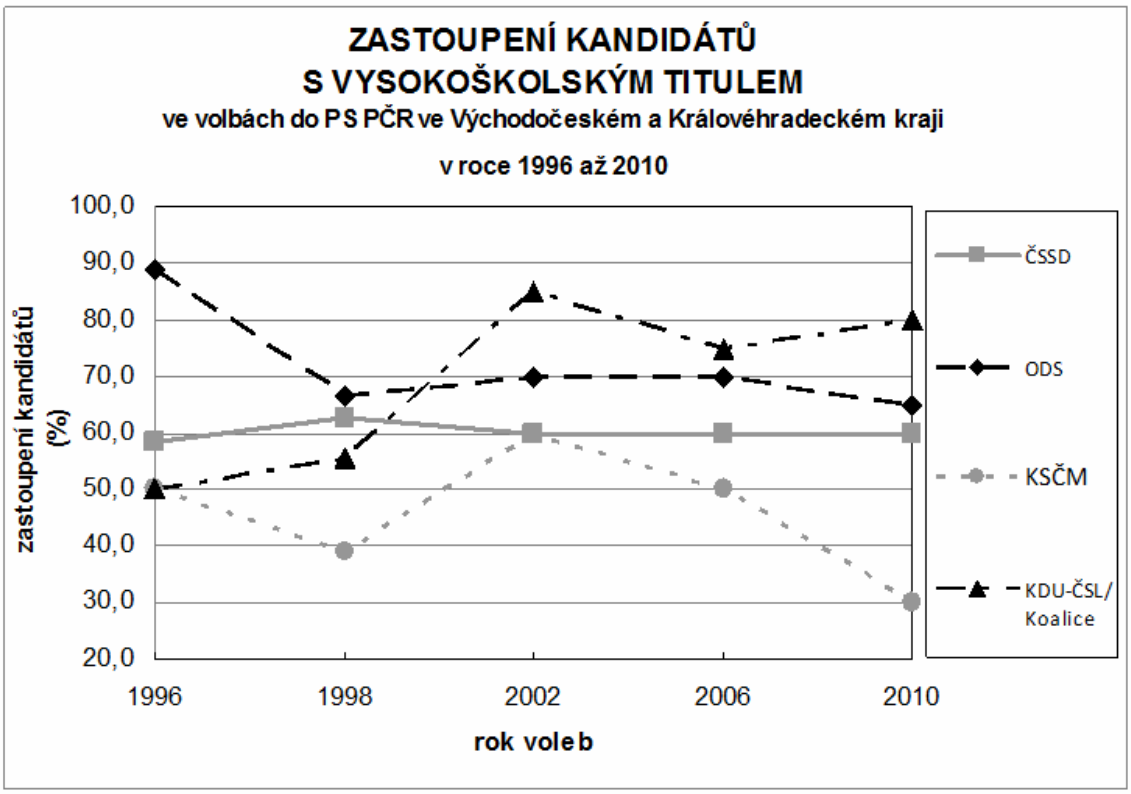

Graf 31: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR ve Východočeském a Královéhradeckém kraji v roce 1996 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

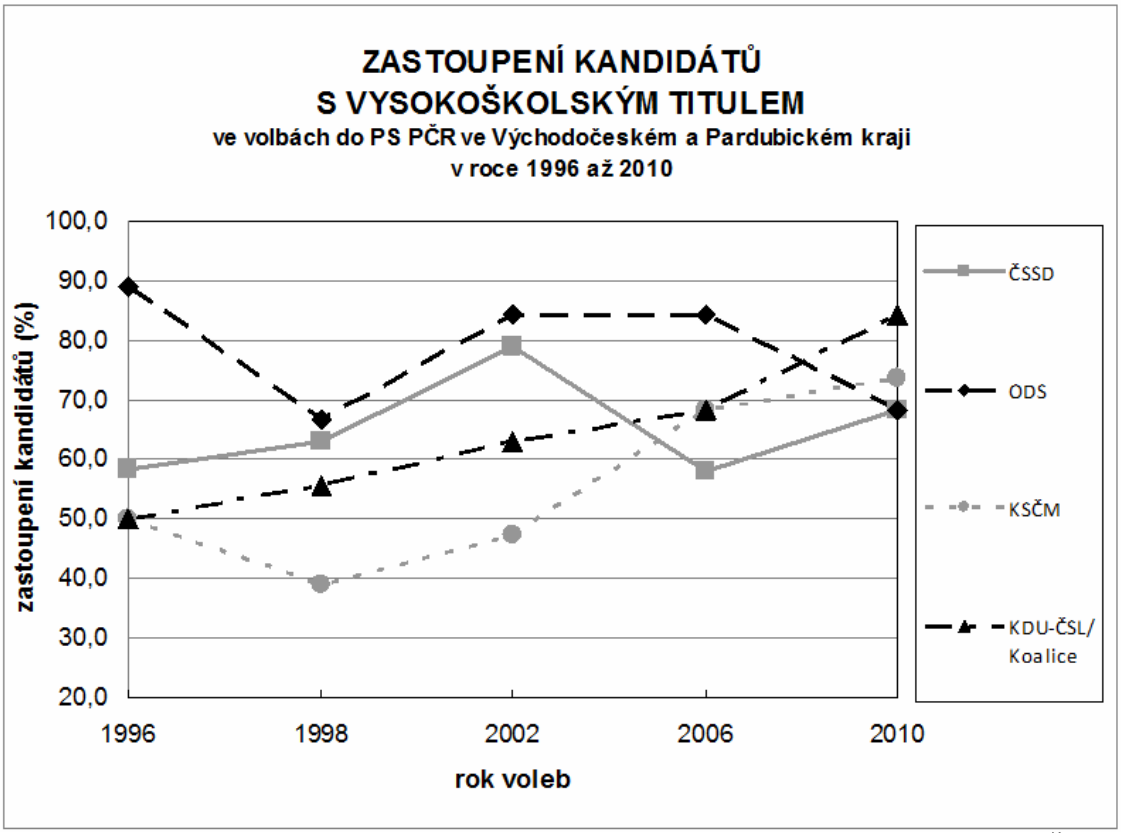

Graf 32: *Počet kandidátů s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR ve Východočeském a Pardubickém kraji v roce 1996 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.4.6. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 1996 až 2010 na zvoleném území

Ve Východočeském kraji byl nejvyšší počet kandidátů s vysokoškolským titulem na kandidátní listině ODS, a to téměř 90 % ve volbách v roce 1996. (Graf 31 a 32) Za ní následovala ČSSD, KDU-ČSL a KSČM, u níž naopak ve volbách v roce 1998 tvořili méně než 40 % kandidátní listiny. Po rozdělení Východčeského kraje jsou patrné u obou nově vzniklých výrazné rozdíly. Zatímco u ODS v případě Královéhradeckého množství těchto kandidátů stagnovalo ve všech třech volbách, u Pardubického tito kandidáti byli zastoupeni ve větší míře (85 %), až v posledních volbách nastal pokles . Také u KDU-ČSL v případě Královéhradeckého kraje se po celou zkoumané období počet jejich kandidátů pohyboval na úrovni 80 % z kandidátní listiny, v případě Pardubického došlo k pozvolnému nárůstu. Odlišný stav lze nalézt i u KSČM. V Královéhradeckém jejich množství postupně pokleslo z 50 % na 30 %, v Pardubickém kraji došlo k pozvolnému vzestupu. Hodnota u ČSSD ve všech třech volbách stagnovala na hodnotě 60 %, naopak v Pardubickém kraji měla mnohem dynamičtější průběh. V posledních volbách zde nasadila ČSSD na kandidátní listinu 70 % vysokoškolsky vzdělaných.

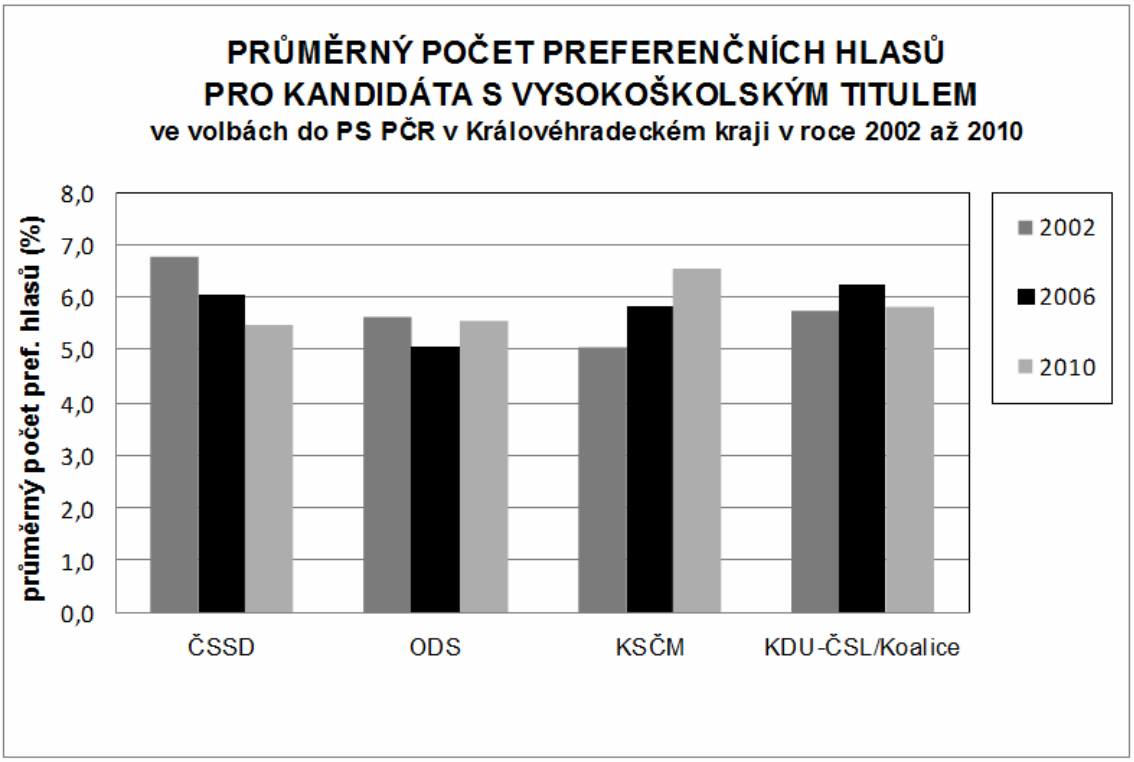

Graf 33: *Průměrný počet preferenčních hlasů pro kandidáta s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

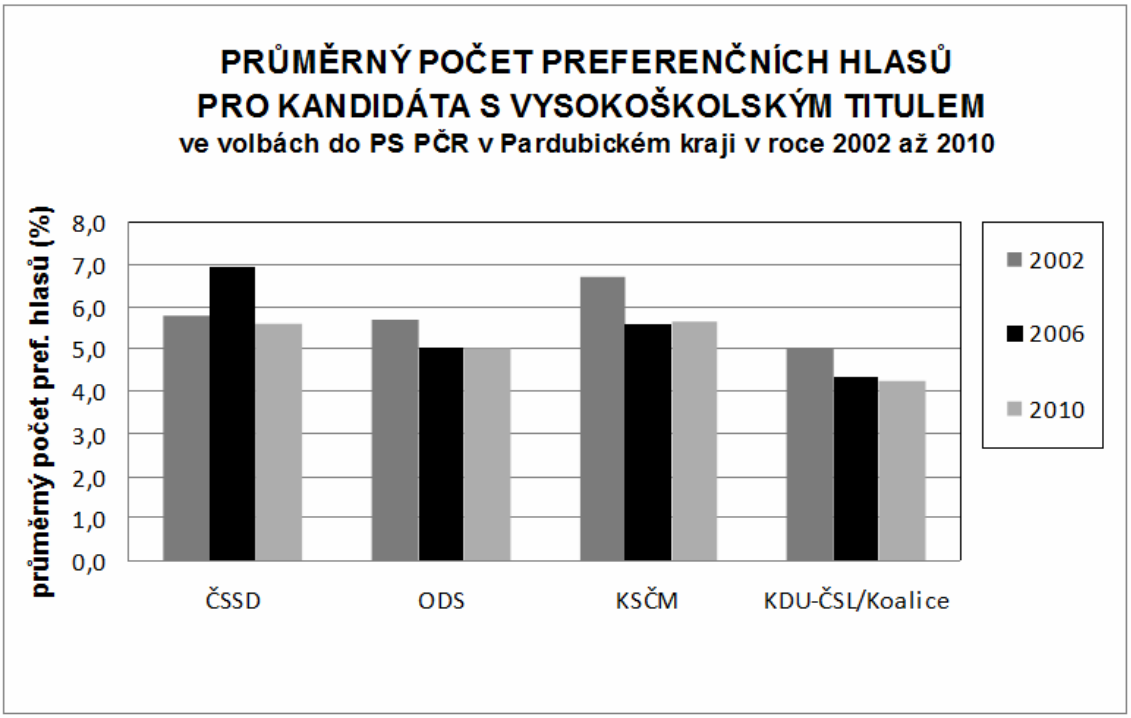

Graf 34: *Průměrný počet preferenčních hlasů pro kandidáta s vysokoškolským titulem ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 až 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z hlediska průměrného počtu preferenčních hlasů připadajících na kandidáta s uvedeným vysokoškolským titulem nedošlo ani u jedné z dlouhodobě působících stran k výrazným změnám. (Graf 33 a 34) To platí v případě obou krajů. Mírný pokles v rámci posledních tří voleb lze spatřit u ČSSD v Královéhradeckém kraji a KDU-ČSL, resp. Koalice v Pardubickém, naopak k pozvolnému vzestupu došlo u kandidátů KSČM. U ostatních případů došlo, buď ke stagnaci nebo jednovolebnímu výkyvu. Jde tak konstatovat, že roli u tohoto ukazatele spíše hraje pozice, na které se dotyčný kandidát nalézá a také jeho známost (viz P. Severa, aj.), než cílevědomé upřednostňování voliči. Kandidáti s vysokoškolským titulem tvoří u většiny stran nadpoloviční množství a také většina bývá nasazována na přední místa, a to ovlivňuje hodnoty u sledovaného ukazatele. Z hlediska strategie pro nasazování kandidátů tedy lze konstatovat, že vysokoškolský titul nemá patřičný vliv.

6.5. Analýza počtu preferenčních hlasů dle profese kandidátů

V této části práce byli analyzováni kandidáti na základě na kandidátní listině uvedené profese. Vybráno bylo 5 profesních skupin: současní poslanci a ministři; starostové a místostarostové (popř. náměstek primátora); lékaři (včetně primářů); pedagogická zaměstnání (pro všechny typy škol včetně ředitelů); podnikatelé a živnostníci (OSVČ). Skupiny kandidátů byly na závěr posuzovány i z hlediska možností jejich uplatnitelnosti pro strategii obsazování kandidátní listiny. Pro každou skupiny byl zjišťován celkový počet a průměrný počet hlasů připadající na kandidáta. Dále byla zkoumána průměrná pozice na kandidátní listině. Podobně jako u analýzy kandidujících žen byla sečtena čísla udávající pozici na kandidátní listině a následně vypočten průměr. Tato hodnota je sice deformována subjekty, které nominovaly omezený počet kandidátů, ale na druhou stranu umožňuje porovnání, zda vysoký průměrný počet hlasů má souvislost s umístěním kandidátů na předních pozicích či nikoliv. Analyzovány byly volby v roce 2006 a 2010 v obou krajích z důvodů nesnadného přístupu k těmto údajům v předešlých volbách. V této pasáži nebudou zkoumány jednotlivé politické strany, ale souhrn všech krajských kandidátů, a proto také nebudou hodnoty uváděny v procentuálním vyjádření, ale v absolutním.

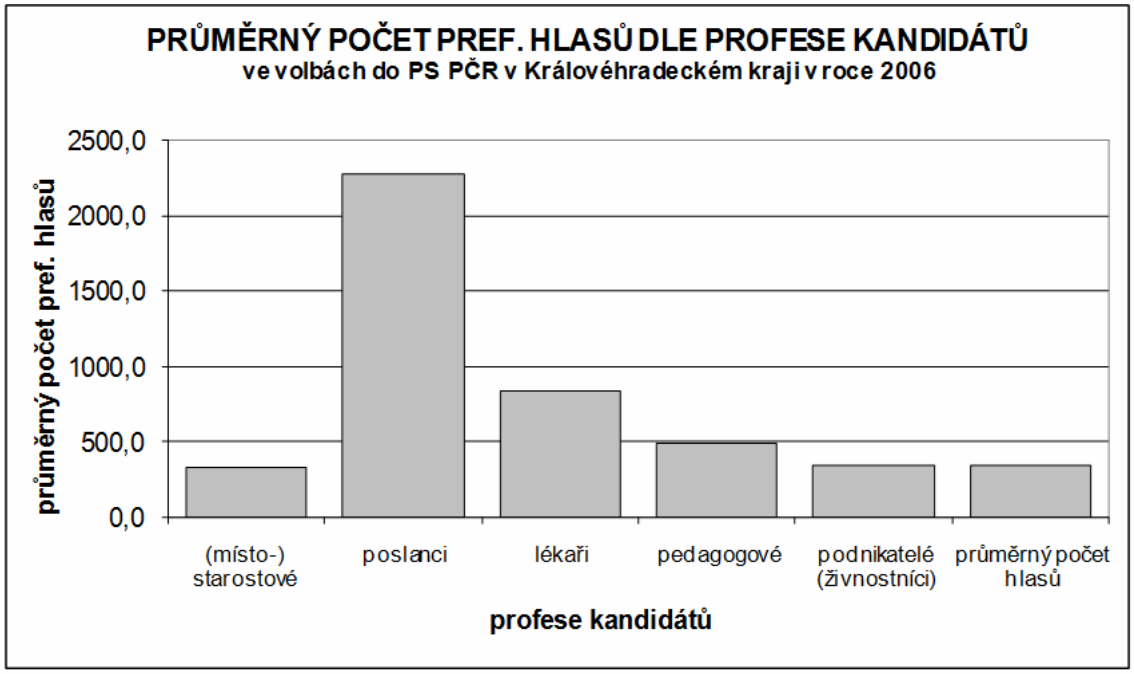

Graf 35: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle profese kandidátů ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.5.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Průměrný počet preferenčních hlasů na kandidáta v Královéhradeckém kraji činil v těchto volbách 351 přednostních hlasů. Nejvyšší průměrný počet hlasů dle profese byl podle očekávání zaznamenán u znovu kandidujících poslanců, na něž připadalo v průměru 2 276 preferenčních hlasů, ovšem také se u nich vyskytla nejnižší průměrná pozice na kandidátní listině, a to 3,5. (Graf 35) Vysoký průměrný počet byl též u lékařů (835 hlasů), jejich průměrná pozice na listině však dosahovala téměř 11. místo. Lepší výsledek zaznamenali i kandidáti s pedagogickým zaměřením, u podnikatelů se zisk rovnal průměru, ovšem u starostů či místostarostů byl nižší, a to přestože měli v souhrnu mírně vyšší umístění na listině než ostatní skupiny vyjma poslanců.

6.5.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

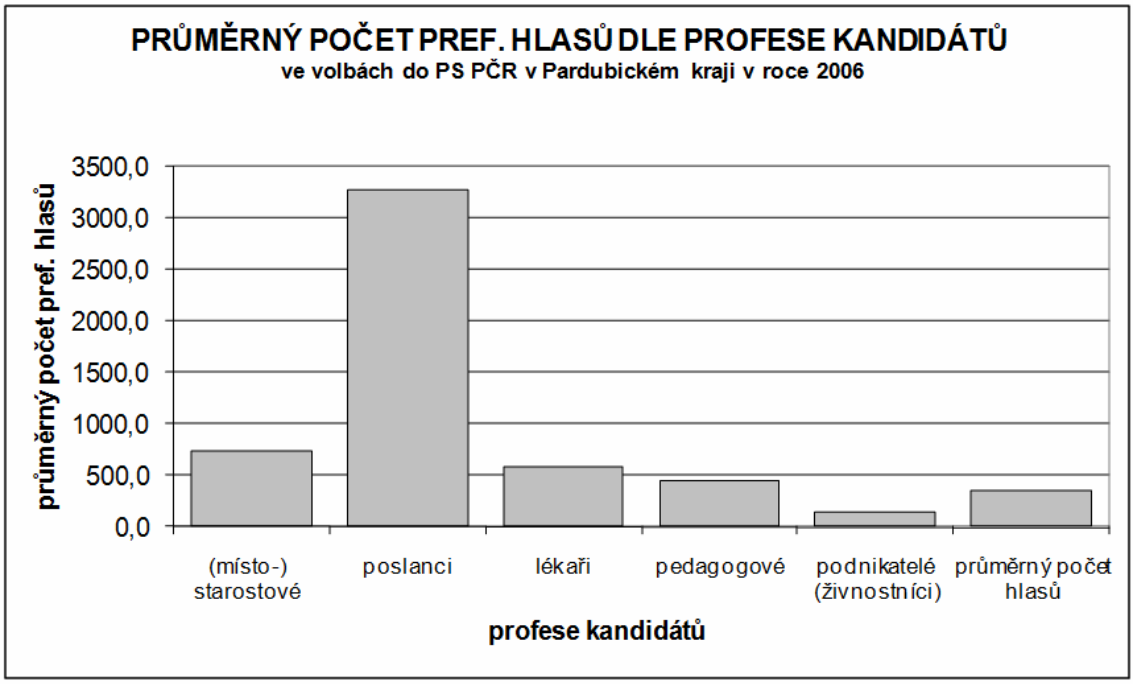

Graf 36: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle profese kandidátů ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V Pardubickém kraji byl v těchto volbách průměrný počet hlasů na kandidáta mírně nižší, dosahoval 345 přednostních hlasů. Naopak vyšší průměrný zisk než v předešlém kraji měli poslanci snažící se znovu získat mandát pro další volební období. Hodnota v průměru dosahovala 3 273 hlasů. (Graf 36) Byla však ovlivněna velmi vysokými zisky některých kandidátů zejména, jako již několikráte zmíněné A. Páralové (ODS). Druhý nejvyšší výsledek zaznamenali starostové a místostarostové, jejich průměrný zisk

byl více než dvojnásobný oproti jejich kolegům z Královéhradeckého kraje. Průměrná pozice na listině také byla vyšší (o 1 místo). Nadprůměrné zisky obdrželi i kandidáti s profesí lékař či pedagog, i když nižší než v minule uvedeném případě. Poměrně značně podprůměrný byl zisk podnikatelů a živnostníků.

6.5.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

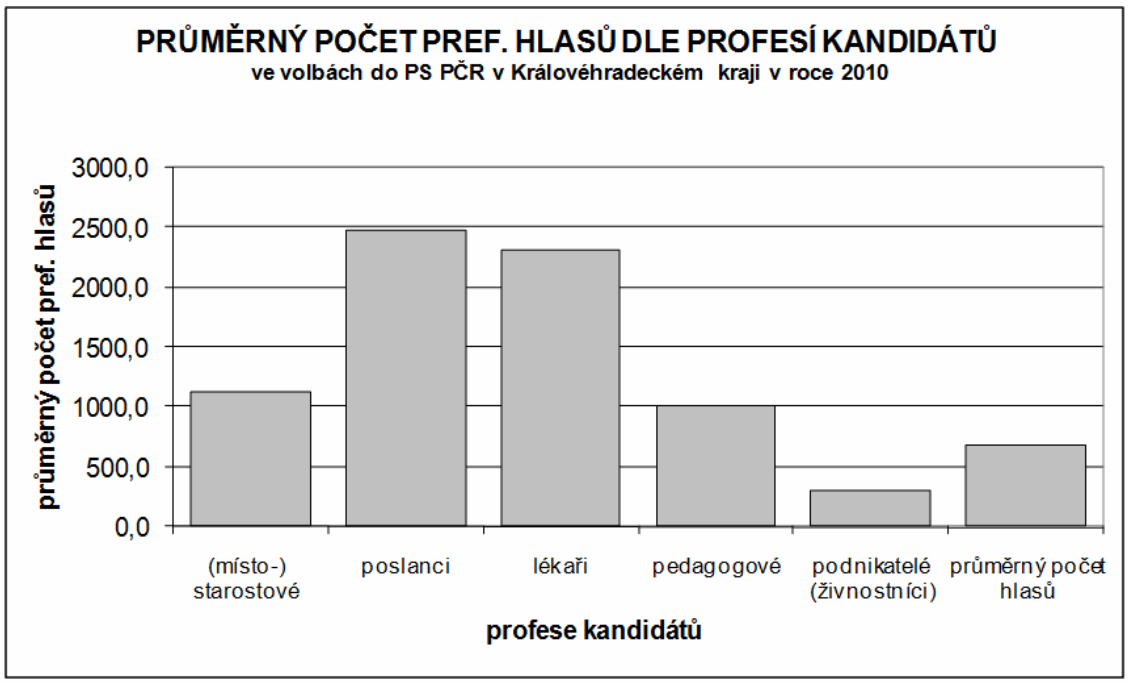

Graf 37: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle profese kandidátů ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V Královéhradeckém kraji činil po změně maximálního počtu hlasů, které může udělovat volič, průměrný počet hlasů 680. Sice opětovně nejvíce hlasů získali v průměru stávající poslanci, ovšem již ne tak výrazně. Průměrně jím dali voliči 2 473 hlasů, o 166 méně připadalo na lékaře, což je od předešlých voleb markantní nárůst. (Graf 37) Podstatně se na něm podepsal zisk pro L. Hegera (TOP 09), který obdržel vůbec nejvyšší počet preferenčních hlasů ze všech kandidátů. Průměrná pozice na kandidátní listině byla u poslanců 2,8, u lékařů 8,4. Průměrnou hodnotu 1 000 překročili i kandidující starostové a pedagogové. Naopak podnikatelé obdrželi velmi nízký počet hlasů, ovšem jednalo o nejrozšířenější kategorii (45 kandidujících).

6.5.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

V Pardubickém kraji bylo dosaženo vyššího počtu preferenčních hlasů na kandidáta, a to 754. Nejvíce 2 276 hlasů připadalo opětovně na kandidující poslance. (Graf 38)

Druhá nejvyšší hodnota byla jako v předešlém kraji u nominovaných lékařů. V Královéhradeckém kraji činil rozdíl ve sledované hodnotě mezi lékaři a starosty více než 1 000 hlasů, u tohoto kraje byl odstup mnohem menší (necelých 300 hlasů). Také průměrné pořadí na kandidátní listině bylo 2,5 pozice horší v případě starostů a místostarostů než lékařů.

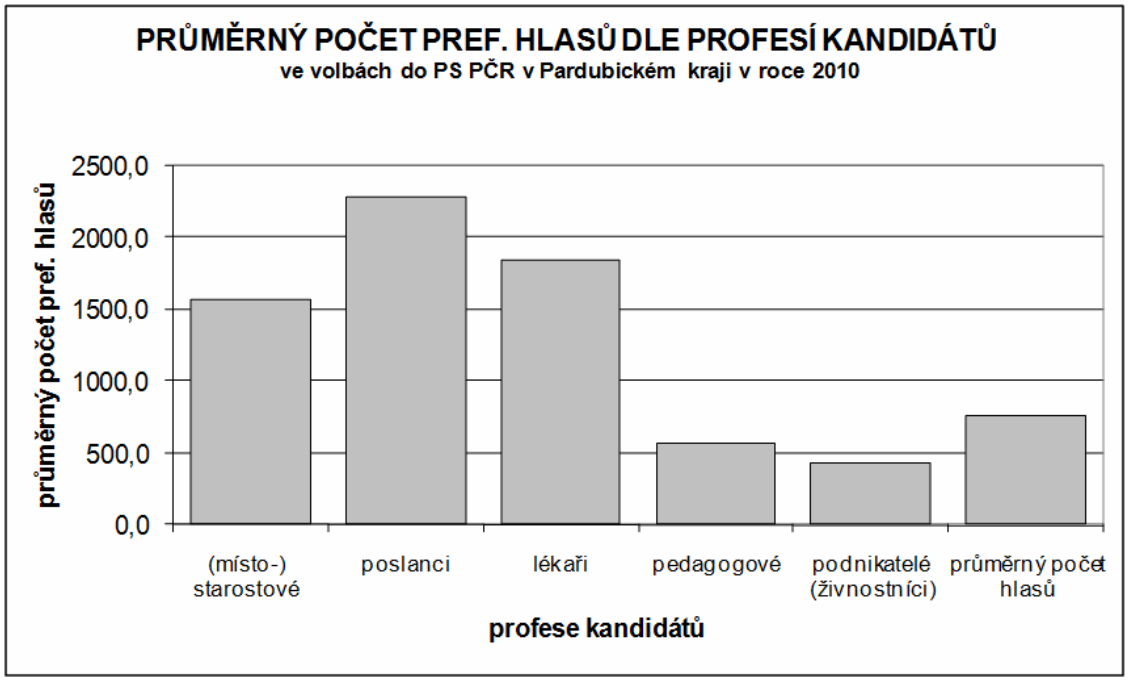

Graf 38: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle profese kandidátů ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.5.5. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 2006 až 2010 na zvoleném území

Ve všech zkoumaných volbách obdrželi nejvíce hlasů kandidující poslanci, což bylo očekávatelné. Tito kandidáti jsou zpravidla nominováni na přední pozice kandidátní listiny. Také se jedná většinou o poměrně známé osobnosti, které mají určitý okruh sympatizantů. Skupinou kandidátů, která dosahovala vysokých zisků preferenčních hlasů, byli lékaři. Především v posledních volbách byl jejich odstup za poslanci minimální zvláště v Královéhradeckém kraji. Navíc jejich průměrná pozice na kandidátní listině se pohybovala okolo 10. místa na rozdíl od poslanců, kteří byli umístění většinou na 3. místě. Tedy z hlediska strategie obsazování pozic na kandidátní listině je tato profese výhodná, jak vyplývá z výsledných hodnot. Lze usuzovat, že lékaři představují společensky známější vrstvu osob pro své okolí. Zjištěné hodnoty ukazují, že mají potenciál získat další hlasy pro subjekt, za nějž kandidují.

Podobnou skupinu představují i starostové či jejich zástupci. Jejich zisky z většiny voleb byly také výrazně nadprůměrné a pozice na kandidátní listině byla mírně

vyšší než v případě lékařů. Pro své okolí představují starostové povětšinou známé osobnosti. Podobně jako lékaři mají patrně určitou schopnost přilákat nové voliče pro stranu. Vyšších hodnot, i když ne tak výrazných dosáhli i kandidáti s pedagogickou profesí, naopak poměrně podprůměrné hodnoty vykázali kandidující podnikatelé a živnostníci. Ovšem jedná se o velice různorodou skupinu osob či profesí na rozdíl od výše zmíněných, což má i negativní účinek pro výzkum jejich preferencí ve vztahu k voličům.

6.6. Analýza počtu preferenčních hlasů dle místa trvalého pobytu kandidátů (s ohledem na velikost sídel)

V této části práce je zkoumán počet preferenčních hlasů, které obdrželi kandidáti z hlediska místa svého trvalého bydliště. Opětovně se jedná, jako v minulých oddílech, o výzkum s ohledem na strategii pro obsazování kandidátní listiny. Účelem analýzy je zhodnocení, zda kandidáti z určité kategorie sídel získávají více hlasů a jejich nasazení na kandidátní listinu je přínosnější. Obce, z nichž kandidáti pocházejí, byly rozřazeny do kategorií podle jejich funkčního a především velikostního charakteru. Do kategorií byly zařazeny pouze obce nacházející se na území kraje, pro mimokrajská byla použita speciální kategorie. Kategorie byly vytvořeny takto: krajské město; okresní města (vyjma krajského); města o velikosti 10 001 obyvatel a více kromě okresních; města mezi 5 001 až 10 000 obyv.; souhrn měst o 10 001 obyv. a více; souhrn měst o 5 001 obyv. a více; města a obce o 5 000 obyv. a méně; mimokrajské obce; samotná Praha. Počet obyvatel jednotlivých obcí byl zjištěn ze stránek Českého statistického úřadu, a to k 1. lednu 2006, resp. k 31. prosinci 2009, aby věrohodně odpovídal stavu k období, v němž se konaly konkrétní volby, došlo proto k několika přesunům v jednotlivých kategoriích, např. u Nového Města nad Metují.

Množství preferenčních hlasů bylo bráno v souhrnu za všechny kandidáty připadající na danou kategorii. Kandidáti nebyli rozřazeni podle stranické příslušnosti, ale jsou bráni jako celek. Zkoumáno bylo celkové množství preferenčních hlasů a počet kandidátů, ale především průměrný zisk připadající na kandidáty z jednotlivých kategorií. Sídla tvořící jednotlivé kategorie mají v součtu rozdílný počet obyvatel, proto byl vypočítán i index porovnávající počet preferenčních hlasů s počtem obyvatel všech obcí v kategorii. Jde o vyjádření míry preferovanosti kandidátů. Analyzovány byly volby v roce 2006 a 2010 ze stejných důvodů uvedených v předešlém oddílu.

6.6.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Nejvyšší průměrný počet hlasů v těchto volbách obdrželi kandidáti z okresních měst (vyjma Hradce Králové). Jejich zisk činil 655 preferenčních hlasů. (Graf 39) Průměrný výsledek kandidátů pocházejících z Hradce Králové byl nižší než souhrnný průměrný zisk. Přitom součet počtu obyvatel braných okresních měst nedosahoval velikosti Hradce Králové. Hodnota zmiňovaného indexu u něho činila 18, případě okresních 33. Druhý nejlepší průměrný výsledek zaznamenali kandidáti pocházející z měst o velikosti

5 001 až 10 000 obyv. Kandidáti z obcí a měst do 5 000 dosáhli výrazně podprůměrného výsledku. Pokud budou porovnány hodnoty ze všech měst nad 10 000 obyv. se souhrnem všech měst nad 5 000 obyv., druhá hodnota bude vyšší. Výše uvedené skutečnosti tedy znamenají, že voliči upřednostňovali více kandidáty z menších měst (nad 5 000 obyv.). V počtu kandidátů zastupovalo Hradec Králové 56 kandidátů, sledovaná okresní města 40 a obce mezi 5 001 až 10 000 obyv. 43.

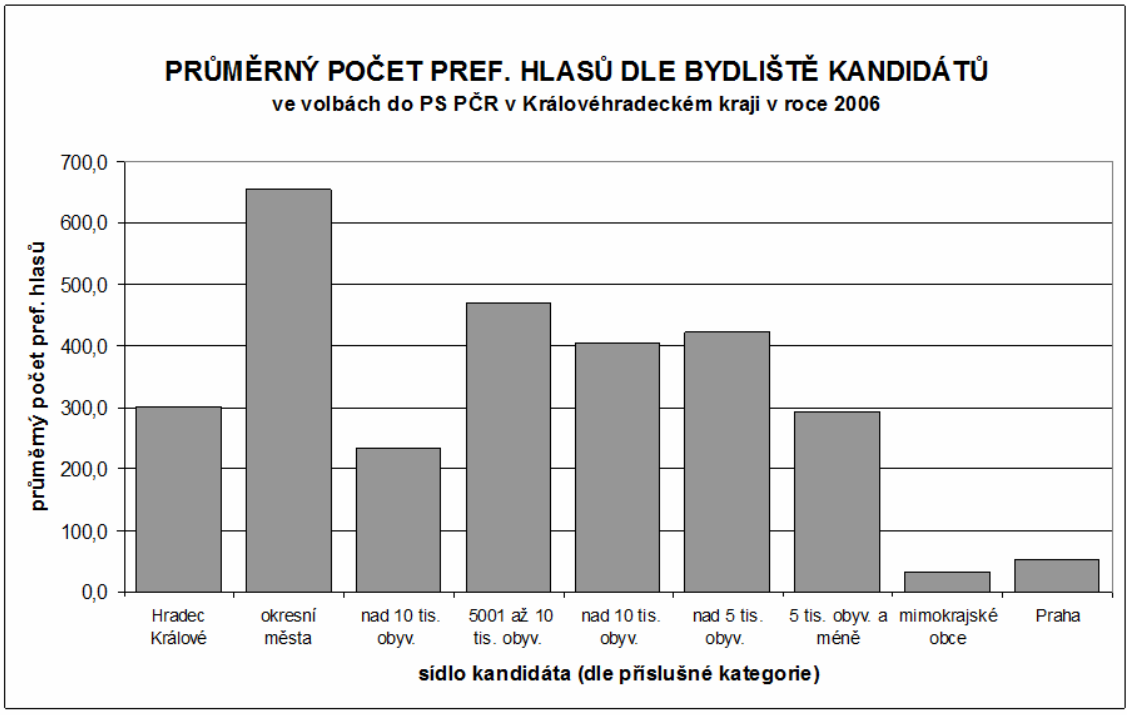

Graf 39: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle bydliště kandidátů ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.6.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

V Pardubickém kraji byla mírně odlišná situace. Nejvyšších průměrných výsledků dosáhli kandidáti pocházející z okresních měst (kromě Pardubic) a ostatních měst nad 10 000 obyv, a to 611, resp. 627. (Graf 40) Naopak kandidáti z měst mezi 5 001 až 10 000 obyv. nezaznamenali v tomto kraji tak vysoký zisk. Také hodnota u nominovaných ze všech měst nad 10 000 obyv. je vyšší než ta u souhrnu měst nad 5 000. Ovšem i zisk kandidátů pocházejících z krajského města byl nadprůměrný. Výsledky kandidátů z obcí pod 5 000 obyv. však byly výrazně podprůměrné (o 42 %). Co se týče množství kandidátů, Pardubice zastupoval shodný počet jako Hradec Králové, tedy 56, na braná okresní města připadalo 31 nominovaných. Hodnoty indexu u prvních tří kategorií uvedených v úvodu oddílu byly velmi podobné. V Pardubickém kraji na rozdíl od výše zmíněného preferovali voliči nejvíce kandidáty z měst nad 10 000 obyv.

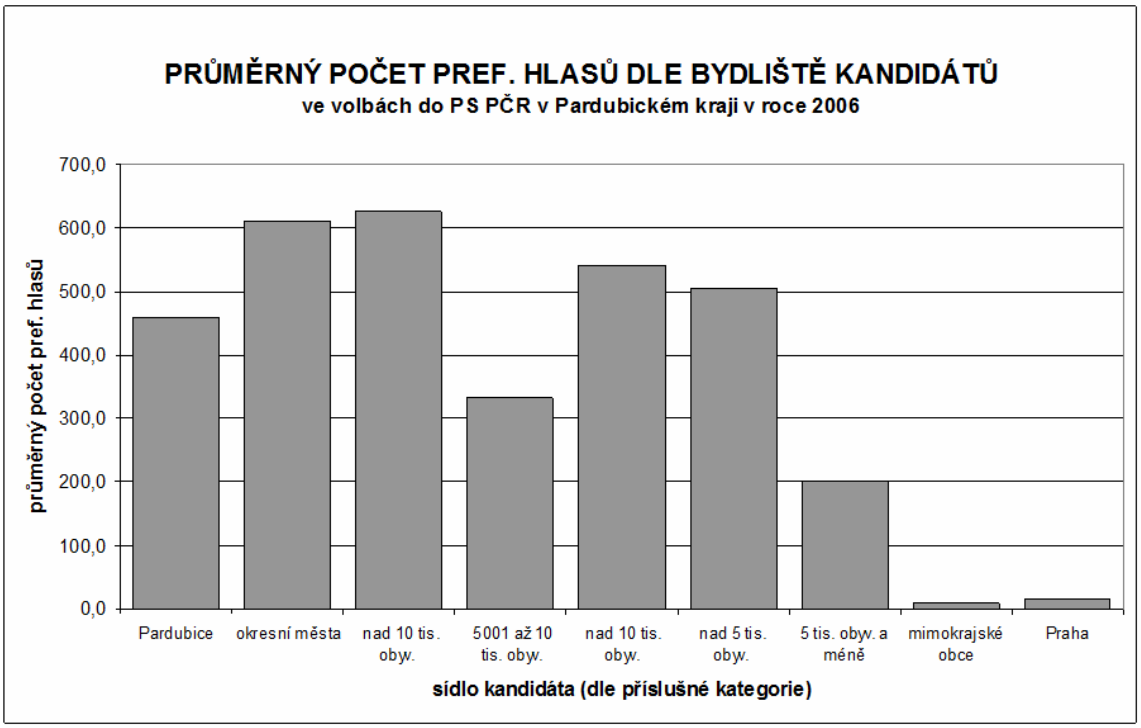

Graf 40: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle bydliště kandidátů ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.6.3. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

V Královéhradeckém kraji byl stav částečně odlišný než před 4 lety. Nejvyšší průměrný počet přednostních hlasů připadal na kandidáty pocházející z Hradce Králové. O více než 100 méně připadalo na (další) okresní města. (Graf 41) Počet kandidátů mezi nimi byl vyrovnaný, na obě kategorie připadalo 39 nominovaných. Také hodnota u všech kandidátů žijících ve městech nad 10 000 obyv. je vyšší než ze souhrnu nad 5 000. Shodně s minulými případy zaznamenali podprůměrný zisk preferenčních hlasů kandidáti z obcí pod 5 000 obyv. Nominovaní nepocházející z území kraje či přímo z Prahy obdrželi podobně jako v ostatních případech nejmenší průměrný zisk, ovšem tito kandidáti příslušeli většinou k menším politickým stranám.

6.6.4. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

Situace je opětovně odlišná než v předešlých volbách a částečně se podobá té z Královéhradeckého kraje v roce 2006. Kandidáti z města Pardubice obdrželi podprůměrný počet preferenčních hlasů. Nejvyšší zisky měli kandidáti pocházející z ostatních sledovaných kategorií měst nad 5 000 obyv. a výše, u nichž jsou hodnoty velmi podobné. (Graf 42) Podprůměrné zisky zaznamenali rovněž nominovaní z obcí pod 5 000 obyv. Z Pardubic kandidovalo 61 nominovaných, z okresních měst 40 a

z ostatních měst nad 10 000 obyvatel 42. Při porovnání průměrné hodnoty ze souhrnu všech měst nad 10 000 s kategorií nad 5 000, je výsledek vyšší u druhé kategorie, což však bylo ovlivněno hlasy pro kandidující z Pardubic, kteří více snižují hodnotu první kategorie díky menší početnosti. Tedy v Pardubickém kraji byli nejvíce preferováni kandidáti z měst nad 5 000 obyvatel vyjma krajského města.

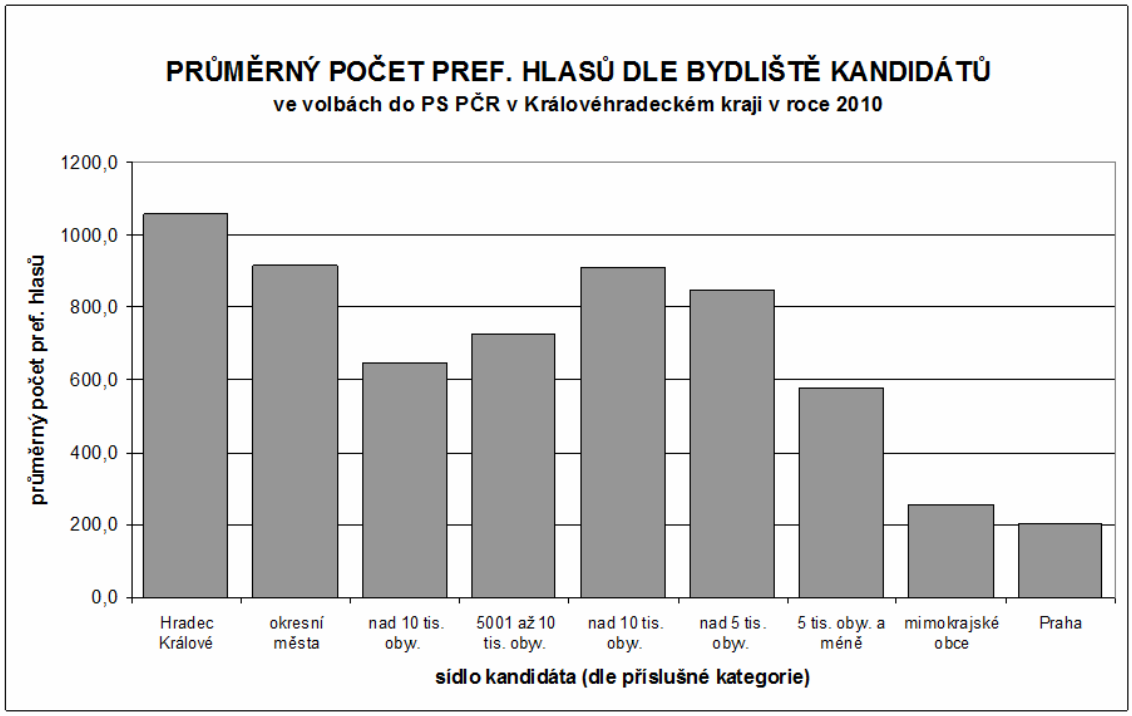

Graf 41: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle bydliště kandidátů ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.6.5. Shrnutí voleb do PS PČR v období let 2006 až 2010 na zvoleném území

Z uvedených skutečností vyplývá, že nejpreferovanějšími kandidáty jsou ti pocházející z měst. Hodnoty mezi okresními městy, ostatními městy nad 10 000 obyv. i městy v rozmezí 5 001 až 10 000 obyv. jsou poměrně vyrovnané. Rozdíly mezi nimi se v rámci jednotlivých voleb i krajů liší. Ovšem uchazeči z krajských měst dosahovali povětšinou nižšího množství preferenčních hlasů. To je patrně vysvětlitelné tím, že mnoho z nich pocházejících kandidátů bylo nominováno na kandidátních listinách menších stran a také potenciálně nižší známostí některých kandidátů v rámci krajských měst jako celku, nežli u okresních. Nejméně preferovaní byli kandidáti z malých měst a obcí. Z hlediska strategie pro obsazování kandidátních listin tedy vyplývá, že větší přínos pro stranu mají kandidáti z měst nad 5 000 obyvatel. Tito nominovaní mají větší potenciál pro přilákání většího množství či nových voličů pro stranu.

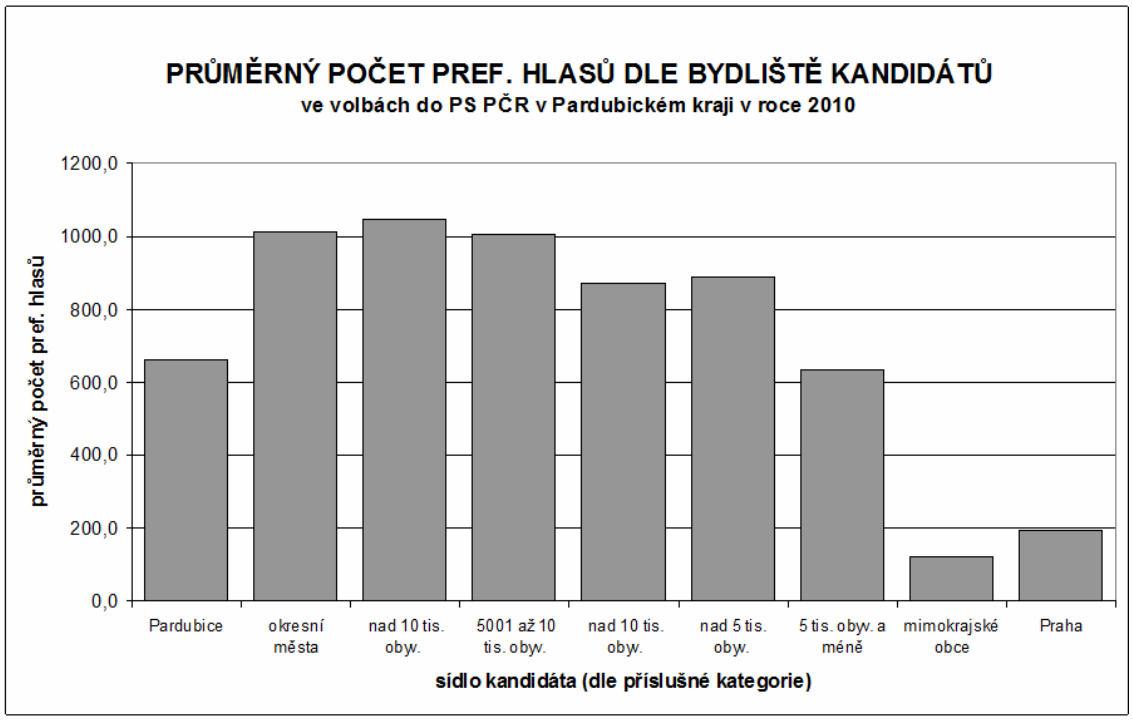

Graf 42: *Průměrný počet preferenčních hlasů dle bydliště kandidátů ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

6.7. Strategie pro obsazování kandidátní listiny

Z hlediska strategie pro nasazování kandidátů má pohlaví kandidáta dle výše uvedených skutečností neutrální charakter. Při analýze výsledků nominovaných žen nenaznačují dosažené hodnoty potenciální vliv na voliče v kladném, ani záporném směřování. Spíše záleželo na osobních kvalitách kandidátek a kandidátů, zejména na jejich známosti na veřejnosti. Stejně neprokazatelný vliv měly výsledky kandidátů s vysokoškolským titulem na voliče a bez něho. Opět se zde spíše promítají osobní přednosti určitého kandidáta než dosažený akademický titul.

Naopak profese kandidáta hraje při výběru voliče určitou roli. Nejvyšších výsledků, co do počtu preferenčních hlasů, dosáhli poslanci opětovně se snažící získat poslanecký mandát. Jejich postavení na kandidátních listinách bylo povětšinou na prvních pozicích, což se na druhou stranu odrazilo v jejich podílu na přednostních hlasech. Ovšem dále velmi vysokých zisků dosáhli zástupci lékařské profese. Jejich umístění na kandidátní listině nebylo tak vysoké jako u poslanců. Tedy lékaře lze považovat za vhodné kandidáty. Je pravděpodobné, že roli na výsledných hodnotách měla jejich vyšší známost pro voliče v okolí bydliště a potenciálně i určitá prestiž tohoto povolání. Mohou tak pomoci získat nové voliče pro stranu, a díky tomu mít pozitivní vliv na volební výsledky strany. Vyšších hodnot zvláště v posledních volbách do Poslanecké sněmovny dosahovali i kandidující starostové a jejich zástupci. Také u nich se projevuje širší známost pro okolí. Ve většině analyzovaných voleb měli nadprůměrné zisky hlasů i nominovaní z pedagogických profesí. Naopak výsledky podnikatelů a živnostníků byly podprůměrné. Z tohoto hlediska kandidáti s lékařským a pedagogickým povoláním či kandidující starostové představují pro strany vhodné kandidáty s ohledem na volební výsledky.

Také místo bydliště pro míru preferencí kandidáta a potenciálně i politické strany má dle zjištěných hodnot určitý vliv. Nejvíce preferenčních hlasů v průměru obdrželi kandidáti pocházející z městského prostředí. Vysoké množství hlasů zaznamenali zejména kandidáti pocházející z okresních měst a ostatních měst nad 5 000 obyvatel, naopak pro kandidáty z krajského města či menších měst a obcí bylo nižší. Patrně se zde opětovně promítá větší známost kandidátů z (středně velkých či menších) měst pro své okolí. Tito kandidáti představují pro strany vhodnější kandidáty z hlediska možnosti získání nových voličů.

7. Analýza efektu kandidáta

Účelem této kapitoly je analyzovat efekt kandidáta na zkoumaném území. Efekt kandidáta z pohledu této práce spočívá na dvou faktorech: místu trvalého pobytu kandidáta a volební podpoře příslušné strany v jeho blízkosti. (Pozn. efekt kandidáta je ovlivněn i dalšími faktory, jaký jsou např. místo pracoviště kandidáta, obec, odkud pochází, či obce, v nichž se účastnil volební kampaně.) Zjišťuje se, zda či do jaké míry ovlivňuje bydliště kandidáta volební výsledek politické strany, tedy zda na území v určité vzdálenosti od bydliště je zisk pro politickou stranu vyšší. Působí zde však i jiné faktory, hlavně socioekonomické. Některé strany jsou spíše orientovány na městské prostředí (více ty pravicové), jiné mají členskou základnu v menších obcích. Následně svoji roli hraje i to, jestli kandidáti pocházejí spíše z měst či z venkovského prostoru. Pokud kandidáti strany zaměřené spíše na voličstvo menších obcí pocházejí z městského prostoru, působí to do značné míry negativně na výsledné hodnoty. Z tohoto důvodu bylo snahou analýzy také částečně omezit výše zmíněný vliv. Pro zpracování této kapitoly byla použita volební data z voleb konajících se do PS PČR, která byla získána z Českého statistického úřadu, a to Regionálního pracoviště Pardubice a serveru Volby.cz.[91]

7.1. Analýza efektu kandidáta ve volbách do Poslanecké sněmovny

Pro zpracování oddílu bylo zjištěno množství kandidátů u jednotlivých stran a místo jejich bydliště. Ovšem v kraji mohou dle zákona kandidovat i osoby, které v rámci něho nemají trvalý pobyt. Na tyto nominované se nepřihlíželo, pro výzkumné účely práce byli bráni pouze kandidáti žijící na území kraje. Analýza spočívala na zjištění počtu volebních hlasů strany v okruhu bydliště jejich kandidátů. Pro tyto účely byl použit software ArcGIS 9.3. Kolem místa trvalého pobytu kandidáta byly vytvořeny obalové zóny (tzv. vrstva buffer) o velikosti 5 km a 10 km. V rámci nich byly vybrány obce spadající do tohoto území. Základem práce bylo analyzování počtu hlasů zkoumané strany a samozřejmě celkového počtu volebních hlasů z vybraného území (z obcí). Také se zjišťovala plocha, kterou zabírají areály vybraných obcí na celkové rozloze kraje. Dále bylo nezbytné zjistit výsledky z ostatního území vyjma obalových zón, což bylo provedeno prostým odečetem výše zmíněných údajů od celokrajských

[91] Český statistický úřad. *Volby.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://volby.cz/>.

výsledků strany a celkového počtu hlasů, tímto způsobem tak byly zjištěny i jejich hodnoty mimo obalovou zónu. Následně byl spočítán index vyjadřující poměr mezi výslednou hodnotou v rámci zóny a hodnotou vně.

Jak bylo zmíněno, významnou roli hraje a do výsledných hodnot vstupuje městské prostředí, které bylo nutno eliminovat. Z tohoto důvodu byly následně pokusně vytvořeny obalové zóny s vyloučením měst. Vybrány byly pouze obce do 2 000 tisíc obyvatel, z nichž se následně zjišťovaly stejné údaje uvedené v předešlém odstavci: počet volebních hlasů strany a celkové množství hlasů. Dále byl také vypočten index mezi hodnotou uvnitř zóny a vně, ale také index porovnávající výsledky uvnitř 5km zóny bez obcí větších než 2 000 obyvatel a výsledky v rámci této zóny s veškerými obcemi. Tento ukazatel naznačuje, které strany mají vyšší podporu v městském a ve venkovském prostředí. (Ovšem promítá se tu i problém satelitních měst/obcí. Do obalové zóny se tak dostávají i obce, ve kterých žije rozdílné obyvatelstvo oproti typicky venkovskému.) Díky pozměněnému indexu lze do jisté míry identifikovat další strany, u nichž mohl být možný efekt kandidáta potlačen vlivem městského prostředí, a na něž bude dále kladena pozornost. Údaje o počtu obyvatel obcí byly získány z webových stránek ČSÚ, a to z důvodu aktuálnosti k 1. lednu roku, kdy se konaly příslušné volby (resp. k 31. 12. 2009 pro volby v roce 2010).[92]

Analýza byla provedena pro 4 volby do Poslanecké sněmovny, a to v letech 1996, 2002, 2006 a 2010 za Královéhradecký, Pardubický, popř. předchozí Východočeský kraj. Na počátku analýzy každých voleb byla pozornost upřena na strany, které pronikly do Poslanecké sněmovny. Následně byly zkoumány i ty méně úspěšné, u nichž však lze předpokládat, že efekt kandidáta bude pravděpodobněji lépe identifikovatelný díky omezené voličské základně a jejímu užšímu sepětí s konkrétními kandidáty. Ovšem nelze určit hranici, od které působí efekt kandidáta, protože ovlivňuje volební výsledky pravděpodobně každé strany, ovšem u velkých stran může být nevýrazný. Pokud několik desítek voličů preferuje stranu kvůli určitému kandidátovi, zkoumaný efekt ve velkých městech a u voličsky početných stran bude tak potlačen množstvím voličů, kteří upřednostňují stranu díky ideovému zaměření či programu. Kromě úspěšných stran bude pozornost zaměřena zvláště na strany, u nichž volební podpora v zóně razantně překročila podporu vně (v desítkách procent).

[92] Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za obce ČR: Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2009)* [online]. 2011 [cit. 2011-03-31]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm>.

7.1.1. Volby do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996

Tab. 17: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	24,35	25,12	18,92	24,78	96,94	3/36
KDU-**Č**SL	10,03	11,34	23,94	10,79	88,49	0/36
KS**Č**M	9,87	9,38	15,81	9,56	105,30	0/36
ODA	8,14	5,52	12,34	6,44	147,44	1/36
ODS	32,27	28,04	17,33	29,67	115,09	4/36
SRP-RS**Č**	7,03	7,73	16,75	7,47	90,97	0/35
ČP	-	-	-	0,05	-	3/3
ČMUS	0,42	0,49	16,23	0,46	86,18	3/35
DEU	3,10	2,50	11,27	2,69	123,92	0/34
DŽJ	3,35	3,74	14,32	3,61	89,46	0/36
LB	1,69	1,15	16,67	1,35	146,64	1/36
NEZ	0,45	0,57	3,72	0,55	79,05	5/10
SDL	0,28	0,11	8,62	0,15	245,13	17/35
SD-LSNS	2,79	2,20	15,57	2,42	126,88	2/36

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

V těchto volbách bylo průměrné množství preferenčních hlasů nižší než v později sledovaných, jak bylo ukázáno v kapitole týkající se preferenčních hlasů, proto se lze domnívat, že efekt kandidáta bude méně výrazný či nastane u méně stran. Efekt kandidáta by mohl mít vliv na výsledky politických subjektů, které na území kraje nacházejícího se do vzdálenosti 5 km od místa bydliště kandidátů dosáhly větší podpory než v ostatních oblastech kraje. Vyšší zisky lze nalézt u obou pravicových stran. Nejvýrazněji je to patrné u výsledku ODA, u níž byla hodnota z této oblasti o 50 % vyšší než mimo ni. (Tab. 17) U ODS to však již nebylo tak mnoho, zisk mimo zónu byl překročen o 15 %. Ovšem překvapivý byl zisk KSČM v dotyčné oblasti, který byl mírně vyšší než na vnějším území. U dalších podobně orientovaných stran se dostavil opačný jev. Druhá levicová strana ČSSD obdržela na území, v jehož blízkosti se nacházela bydliště kandidátů, nižší hodnotu než v rámci druhé zkoumané oblasti. Ještě nižší ze stran zastoupených v Poslanecké sněmovně měl subjekt působící na středu politického spektra, tedy KDU-ČSL. Tento ukazatel byl ovlivněn faktem, že nadpoloviční množství nominovaných z kandidátní listiny tvořili ti pocházející z měst, ale na druhé straně má KDU-ČSL svoji členskou základnu především v menších obcích, jak ukázaly i

korelační hodnoty mezi jejími výsledky a obcemi do 500 obyvatel. To se týkalo i ČSSD, i když v menším množství. Také ona nedosahovala vysokých zisků v městském prostředí, přestože většina jejich kandidátů pocházela právě odtud. Nižší hodnotu vykázala ještě extrémně pravicová SRP-RSČ. Tedy hodnoty potenciálně naznačující ovlivnění efektem kandidáta se objevily u ODA, ovšem je problematické dokázat, zda opravdu vyšší podpora této strany má souvislost s bydlištěm kandidátů či do ní spíše vstupují socioekonomické faktory.

Co se týče rozlohy území do 5km zóny od trvalého místa pobytu kandidátů, zabírala nejvíce z plochy kraje u KDU-ČSL (24 %). Tato strana rozprostřela svojí kandidátku dle bydliště svých nominovaných rovnoměrněji, a proto ukazatel dosáhl vyšší hodnoty než u ostatních úspěšných stran. Poté následovaly ČSSD a ODS. Nejméně zabírala tato plocha u ODA (pouhých 12 %), jejíž kandidáti až na tři výjimky pocházeli z měst. Tato strana byla liberálněji orientovaná, její členskou základnu tvořili spíše voliči z měst, z tohoto důvodu převažovali nominovaní mimo venkovský prostor.

U některých stran, které nedokázaly postoupit do Poslanecké sněmovny, lze identifikovat podobné zákonitosti jako u již zmíněných úspěšnějších protějšků. Jedná se především o vztah zvoleného ukazatele efektu kandidáta a politické orientace příslušné strany. Levicové uskupení DŽJ, které dosáhlo nezanedbatelného zisku 3,6 % na celokrajské úrovni, mělo podobnou hodnotu ukazatele jako ideově blízká ČSSD. Vyšší preference mělo také mimo zónu 5 km od místa bydliště kandidátů. Podobný stav panoval i u ČMUS, středového subjektu jako v případě KDU-ČSL, a také u politického uskupení Nezávislí, u něhož kandidátní listinu tvořilo pouze 5 osob s trvalým bydlištěm v rámci kraje. Ovšem neplatilo to u všech. Možnou spojitost s efektem kandidáta lze nalézt u Levého bloku, který zaznamenal o 46 % vyšší podporu v oblasti zóny, ale především u SDL, u níž byla vyšší dokonce o 145 % (polovina kandidátů nežila v kraji). Přitom rozloha 5km zóny u Levého bloku byla 17 % z plochy kraje, tedy podobná jako u úspěšných stran. U SDL byla poloviční. Pravicová DEU, která se později v roce 2002 spojila s Unií svobody, následovala, co se týče hodnoty v rámci 5km zóny, ODS a ODA. Její preference z oblasti zóny byly o čtvrtinu vyšší. A podobně i u SD-LSNS. Plocha zkoumané oblasti tvořila 16 % u SD-LSNS a 11 % u DEU.

Tab. 18: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A) /zisk z 5km zóny
ČSSD	24,17	26,17	54,70	24,78	92,38	99,28
KDU-**Č**SL	11,17	9,90	62,96	10,79	112,79	111,31
KS**Č**M	9,79	9,20	48,59	9,56	106,42	99,18
ODA	7,45	5,30	34,94	6,44	140,67	91,52
ODS	30,88	27,86	47,94	29,67	110,84	95,69
SRP-RS**Č**	7,34	7,67	46,31	7,47	95,62	104,37
ČP	-	-	-	0,05	-	-
ČMUS	0,48	0,45	45,29	0,46	106,59	113,70
DEU	3,01	2,36	33,49	2,69	127,52	97,24
DŽJ	3,63	3,58	39,88	3,61	101,31	108,46
LB	1,54	1,08	46,78	1,35	142,09	91,27
NEZ	0,50	0,57	11,36	0,55	88,42	111,30
SDL	0,23	0,11	24,46	0,15	207,90	81,08
SD-LSNS	2,62	2,12	44,94	2,42	123,24	93,92

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Pro druhou vytvořenou zónu o velikosti 10 km od místa trvalého pobytu kandidátů platil až na výjimky odlišný stav. (Tab. 18) Ovšem je nutno dodat, že plocha této zóny byla už nepoměrně větší. U některých subjektů zabírala i více než 50 % plochy kraje. To s sebou přináší i jistá omezení v případě možnosti prokazování efektu kandidáta. Vliv určitých kandidátů na voliče je pravděpodobně nižší z důvodů již značně rozsáhlého území. Někteří (většina) kandidáti jsou známí pouze v blízkém okruhu od bydliště a takto velká zóna bude potlačovat jejich vliv, a tím i hodnotu efektu kandidáta.

Pouze u dvou subjektů zastoupených v Poslanecké sněmovně zůstala hodnota v rámci zóny nižší, a to u ČSSD a SRP-RSČ. Na druhou stranu u ČSSD vykazuje výše podpory uvnitř zóny nižší výsledek, než tomu bylo v případě 5km. Rozdíl mezi oblastí uvnitř a vně se prohloubil, u předchozí 5km zóny dosahoval o 3 % méně, v druhém případě o 8 %. U SRP-RSČ rozšíření zóny ovlivnilo ukazatele opačným způsobem. Obrat nastal u KDU-ČSL, jejíž preference v oblasti do 10 km od bydliště kandidátů dosahovaly o 12 % více v porovnání s výsledky z oblasti mimo obalovou vrstvu. U obou pravicových stran došlo k mírnému poklesu, což bylo možné předpokládat na rozdíl od ČSSD. Patrně zde převládaly socioekonomické faktory. Podíl městských

voličů se snížil, a to se projevilo na celkových výsledcích. Z mimoparlamentních stran si zachovalo nižší hodnotu uvnitř zóny pouze sdružení Nezávislí. Strany, jež byly zmiňovány s možným dopadem efektu kandidáta na volební výsledky, měly zisky jak v případě Levého bloku, tak SDL nižší. To značí o prostorovém omezení vlivu kandidátů na své voliče, a tím i efektu kandidáta. Vyšší zisky u některých stran lze přičíst k zvětšení plochy, čímž se dostalo do obalové zóny mnohem více venkovského obyvatelstva, jež u některých stran tvoří voličskou základnu. Při zvětšení zóny na 10 km však spíše došlo k vyrovnání se či přiblížení se zisků politických subjektů na úroveň preferencí v rámci celého kraje. Možné ovlivnění výsledků stran skrze efekt kandidáta bylo spíše potlačeno.

Tab. 19: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR ve Východočeském kraji v roce 1996 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel.*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	24,65	25,00	98,59	24,37	25,73	94,72	*24,35*	101,21
KDU-**Č**SL	15,48	13,57	114,08	14,91	12,26	121,54	*10,03*	154,28
KS**Č**M	10,61	9,91	107,13	10,37	9,63	107,70	*9,87*	107,48
ODA	6,07	5,00	121,44	5,76	4,74	121,48	*8,14*	74,58
ODS	26,82	25,47	105,30	26,15	25,25	103,59	*32,27*	83,10
SRP-RS**Č**	8,43	8,51	99,10	8,46	8,54	99,12	*7,03*	120,01
ČP	-	-	-	-	-	-	-	-
ČMUS	1,07	0,72	148,52	0,87	0,68	128,77	*0,42*	254,54
DEU	3,24	2,20	147,01	2,70	2,07	130,18	*3,10*	104,60
DŽJ	4,35	4,23	102,74	4,37	4,16	104,80	*3,35*	129,95
LB	1,99	1,17	170,27	1,54	1,07	143,62	*1,69*	117,98
NEZ	0,92	0,75	122,71	0,75	0,76	99,64	*0,45*	204,26
SDL	0,46	0,13	352,81	0,25	0,12	200,86	*0,28*	163,12
SD-LSNS	2,74	2,08	131,72	2,37	2,00	118,79	*2,79*	98,33

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Pokud do území těchto obalových zón nezahrneme obce o počtu obyvatel větším než 2 000, bude situace diametrálně odlišná. Především hodnoty u obou pravicových stran ODA a ODS výrazně poklesly. (Tab. 19) Výsledek u ODA dosahoval pouze 75 % oproti stavu, kdy obalovou zónu tvořila i města, u ODS 83 %. Na druhé straně preference KDU-ČSL se 5 km oblasti od bydliště kandidátů zvýšily o 54 % a u SRP-RSČ vzrostly o 20 %. Naopak podpora u ČSSD a KSČM doznala pouze nepatrných

pohybů. Z neparlamentních stran došlo k nejvyššímu nárůstu u ČMUS (o 155 %) a dvojnásobně se navýšily preference i Nezávislým. Tento ukazatel indikuje strany mající vyšší podporu ve městech a ty, jejíž voličská základna je spíše venkovského charakteru. Díky pozměněnému indexu lze identifikovat další strany, u níž mohl být možný efekt kandidáta potlačen vlivem městského prostředí. Tedy efekt kandidáta by mohl působit kromě zmíněného Levého bloku a SDL také na KDU-ČSL, ČMUS a Nezávislých.

Ovšem při porovnání hodnot z oblasti 5km zóny bez obcí s více než 2 000 obyvateli a oblastmi mimo tuto zónu také bez obcí do 2 000 obyvatel byl stav dosti pozměněný. Hodnota KDU-ČSL byla v 5km zóně větší pouze o 14 % a u SRP-RSČ de facto stejná. Nejvyšší rozdíl hodnot z parlamentních stran doznala ODA, u níž údaj v rámci zóny byl o 21 % vyšší. U ostatních úspěšných stran se jednalo o minimální změny. Tedy u stran zastoupených v Poslanecké sněmovně nelze hovořit o zvýšeném vlivu efektu kandidáta na míru volebních preferencí. Z mimoparlamentních nastal největší rozdíl u SDL. Index zisku uvnitř a vně zóny dosahoval 353 %, poté následoval Levý blok (170 %), ČMUS (149 %) a DEU (147 %). Kromě ČMUS byly u těchto subjektů rozdíly také vysoké u ukazatelů, u nichž byly vzaty i větší obce a města.

Pro oblast 10km zóny od místa trvalého pobytu kandidátů a mimo ni bez obcí větších než 2 000 obyvatel byly rozdíly u stran zastoupených v Poslanecké sněmovně obdobné jako ty vyskytující se u ukazatelů v případě 5km zóny. Pouze u KDU-ČSL byla podpora o 7 procentních bodů vyšší. U mimoparlamentních stran došlo k poklesu u všech zmíněných v předešlém odstavci.

U subjektů zastoupených v Poslanecké sněmovně nelze hovořit o výrazném působení efektu kandidáta na jejich preference (vyjma ODA). Efekt se ovšem pravděpodobně promítl do výsledků mimoparlamentních stran. Zejména SDL, která vykázala zisk v 5km zóně o 145 % vyšší než mimo ni. Na její výsledky měla patrně vliv (osobní) znalost příslušných kandidátů voliči. Dále vyšší hodnoty byly i u Levého bloku, ČMUS a (i DEU a ODA) v 5km zóně než mimo ně, ale nikoliv již tak výrazné.

7.1.2. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002

V těchto volbách byla nejvyšší průměrná hodnota preferenčních hlasů v celém zkoumaném období v Královéhradeckém kraji (viz kapitola o preferenčních hlasech). Se zvýšením počtu preferenčních hlasů lze předpokládat možné ovlivnění efektu kandidáta, který by se tak mohl projevit u vícera stran. V následujících dvou volbách se

průměrné hodnoty preferenčních hlasů (očištěné o vliv jejich rozdílného množství pro voliče) snižovaly.

Tab. 20: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	28,31	26,82	18,31	27,48	105,58	1/20
KOALICE	15,21	13,98	19,72	14,46	108,80	2/20
KSČM	15,27	16,92	26,11	16,06	90,29	0/20
ODS	28,22	24,91	23,60	26,59	113,30	0/20
BPS	0,59	0,52	2,22	0,53	114,36	3/4
CZ	0,44	0,21	7,58	0,28	203,71	5/20
ČP	0,10	0,03	1,88	0,03	315,30	2/3
ČSNS	2,41	1,43	14,52	1,78	169,06	0/20
DL	0,10	0,08	4,04	0,08	137,38	16/20
HA	0,91	0,27	9,38	0,34	334,32	0/20
NADĚJE	1,09	0,64	7,47	0,77	172,04	2/9
NDS	0,09	0,17	2,22	0,15	54,25	6/9
ODA	0,52	0,46	13,15	0,48	112,70	8/20
PB	0,66	0,46	19,21	0,54	142,60	3/19
REP	0,44	0,18	2,17	0,18	244,22	11/15
RMS	0,92	1,01	17,76	0,97	90,69	1/20
SNK	3,62	3,33	28,56	3,46	108,49	0/20
SV-SOS	1,42	1,49	19,26	1,47	95,03	1/20
SZ	2,48	2,19	13,87	2,28	113,13	3/20
SZR	0,80	0,36	4,12	0,38	224,86	1/4
SŽJ	1,30	1,29	18,56	1,30	100,18	1/20
VpB	0,56	0,34	5,22	0,39	163,05	0/10

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ze čtyř politických subjektů, které postoupily do Poslanecké sněmovny, byla míra preferencí u tří z nich: ČSSD, ODS a Koalice, vyšší v zóně do 5 km od místa trvalého pobytu jejich kandidátů než mimo ni. (Tab. 20) Projevilo se to především v případě ODS, u níž byla hodnota o 13 % vyšší oproti druhé zkoumané. Mírně ji překročila i u ČSSD a Koalice (o 6, resp. 9 %). Naopak opačný výsledek lze nalézt u KSČM. Jednalo se o rozdílný stav, než který panoval u předešle zmíněných voleb ve Východočeském kraji, kdy hodnota ze zóny převyšovala o 5 % tu mimo ni. V těchto volbách byla naopak o 10 % nižší než u ukazatele mimo zónu. Z důvodu porovnání byla

vytvořena mapa znázorňující volební podporu (s vyznačenými obcemi tvořící 5km zónu) strany, která dosáhla opačných hodnot pro výzkum efektu kandidáta. (Mapa 1) Zvolena byla KSČM. Kandidáti KSČM pocházeli ve většině případů z měst. Z této mapy je jasně patrné, že oblasti hlavní podpory KSČM leží mimo obce, odkud pochází tito kandidáti, tedy mimo vytvořenou 5km zónu. Efekt kandidáta se zjevně nepromítl do volebních výsledků. Hodnoty u dalších politických uskupení byly poměrně nízké, než aby se dalo hovořit o významném vlivu efektu kandidáta.

Velikost území, které zabírala zóna o 5 km od místa trvalého pobytu kandidátů, byla největší u KSČM. Dosahovala 26 % z celkové rozlohy Královéhradeckého kraje. Ovšem u výše zmíněných voleb ve Východočeském kraji tvořila u této strany pouze 16 %. Což také možná přináší vysvětlení, proč došlo k obratu u její výše podpory uvnitř příslušné zóny. Se zvětšením plochy poklesla koncentrovanost kandidátů, a to vedlo ke snížení hodnoty. U ODS činila její rozloha 23,5 % z kraje, u obou dalších stran zahrnovala méně než pětinu kraje.

U neparlamentních stran je dle zjištěných hodnot pravděpodobnější možnost působení efektu kandidáta než u parlamentních, kde byla míra průkaznosti nízká. Jde především o strany, které nominovaly velmi omezený počet kandidátů s bydlištěm na území kraje, u nichž je působení efektu kandidáta velmi pravděpodobné. Ovšem i u dalších neúspěšných stran lze nalézt hodnoty, které by mohly vypovídat o jeho vlivu. Zde se jednalo dosti často dle jejich programu o strany liberální s určitou sociální orientací jako Cesta změny či Naděje.[93] Nejvyšší poměr mezi hodnotou podpory dosažené uvnitř 5km zóny a mimo ni byl u Humanistické aliance (334 %), přitom tato strana měla zaplněnou celou kandidátní listinu nominovanými, kteří žili v kraji. Mezi nimi převažovala bydliště Kostelec nad Orlicí a Častolovice, a proto také oblast do 5km zóny představovala pouze 9 % z plochy kraje. Z vytvořené mapy vyplývá, že především v obcích z této oblasti (okresu Rychnov nad Kněžnou) dosahovala vysoké podpory. (Mapa 2) Na rozdíl od KSČM přítomnost a znalost kandidátů ovlivnila výsledek strany v okolí bydliště. Výraznou hodnotu indexu 315 % lze nalézt u České pravice, která však nominovala pouze jediného kandidáta pocházejícího z území kraje (z Jaroměře). Z mapy je zjevné, že v obcích kolem Jaroměře se koncentrovala krajská podpora této straně. Tedy její kandidát měl výrazný vliv na volební výsledek. (Mapa 3)

[93] ŠARADÍN, Pavel. Ideologie a politické strany. In ŠARADÍN, Pavel. *Volby 2002: Analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum, 2002. s. 119.

Tab. 21: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A) /zisk z 5km zóny
ČSSD	27,39	27,70	53,24	27,48	98,88	96,75
KOALICE	15,01	13,47	49,50	14,46	111,40	98,69
KS**Č**M	15,66	18,07	69,38	16,06	86,65	102,53
ODS	27,09	24,99	61,02	26,59	108,40	95,99
BPS	0,58	0,52	5,95	0,53	111,27	97,57
CZ	0,42	0,20	22,30	0,28	214,00	96,30
ČP	0,09	0,03	6,62	0,03	279,43	84,35
ČSNS	2,08	1,33	47,60	1,78	155,80	86,14
DL	0,10	0,07	11,87	0,08	132,43	95,85
HA	0,67	0,24	29,99	0,34	280,90	73,61
NADĚJE	1,03	0,57	24,48	0,77	181,57	94,09
NDS	0,09	0,17	5,95	0,15	54,34	101,47
ODA	0,50	0,45	38,17	0,48	109,81	96,55
PB	0,58	0,46	53,76	0,54	126,54	88,15
REP	0,27	0,18	5,31	0,18	154,19	62,79
RMS	0,94	1,02	42,45	0,97	91,91	102,50
SNK	3,50	3,22	76,74	3,46	108,55	96,69
SV-SOS	1,67	1,21	49,45	1,47	137,52	117,41
SZ	2,30	2,25	38,59	2,28	102,12	92,88
SZR	0,71	0,34	11,47	0,38	206,26	87,97
SŽJ	1,24	1,40	54,04	1,30	88,63	95,75
VpB	0,53	0,33	14,59	0,39	161,53	94,97

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Též u strany Cesta změny převyšovala hodnota preferencí v zóně tu mimo ni o více než dvojnásobek. Většina z jejich 15 v kraji bydlících kandidátů (5 bylo mimo kraj) pocházela z Trutnova, což ovlivnilo rozlohu zóny, která tvořila 7,5 % rozlohy kraje. Dle mapy se voličská přízeň straně soustředila v obcích kolem bydlišť kandidátů, i když některé obce s výrazným ziskem zůstaly těsně za zkoumanou 5km zónou. (Mapa 4) Výrazně vyšší podpora uvnitř zóny byla dosažena i u ČSNS. V oblasti uvnitř zóny činil výsledek 2,41 %, mimo ni na pouhých 1,43 %. Efekt kandidáta je z mapy o něco méně patrný, ovšem v obcích, odkud přímo pocházeli dotyční kandidáti, dosahovala ČSNS vysoké podpory. (Mapa 5) Plocha zóny byla obdobná jako u úspěšných stran, tvořila 14,5 % z rozlohy kraje. Obě tyto zmíněné strany nasadily kandidátní listiny

s maximálním možným počtem kandidátů (pocházejících i mimo kraj), ovšem z relativně omezeného počtu obcí.

Ze stran s omezeným množstvím kandidátů lze zmínit též SZR, jejíž tři kandidáti zaznamenali o 125 % větší zisk v okruhu 5 km od svého bydliště. Dále výrazně vyššího výsledku v rámci zóny než vně dosáhla Naděje (o 72 %), Volba pro budoucnost (o 63 %) či Pravý blok (o 43 %). Volba pro budoucnost nasadila kandidáty pocházející pouze z okresu Hradec Králové, u Naděje převažovali ti z okresu Náchod, naopak Pravý blok měl rovnoměrněji rozloženou kandidátní listinu. Proto také rozloha vybrané plochy činila u Pravého bloku 19 % plochy kraje, u ostatních tří zmíněných subjektů byla nepoměrně menší (kolem 5 %).

Při rozšíření zóny na 10 km od místa trvalého pobytu došlo na sledovaném území u naprosté většiny stran k poklesu hodnot oproti těm z oblasti ohraničující 5 km. (Tab. 21) Z větších subjektů pouze nepatrně narostla hodnota ukazatele u KSČM. U pravicové ODS nastal při zvětšení plochy totožný pokles jako v případě ČSSD, index srovnávající podporu stran z 5km oblasti a 10 km u obou shodně dosahoval 96 %. Lze tedy usoudit, že se míra podpory u větších stran vyrovnala, resp. u některých byla nižší v důsledku své ideové orientace, která je bližší městskému obyvatelstvu. Nejvýraznější pokles hodnot nastal u menších stran, které byly zmíněny v předešlém odstavci ohledně efektu kandidáta. Např. u Humanistické aliance hodnota indexu nedosahovala ani 75 %. Platí, že na větší ploše dochází k omezení vlivu efektu kandidáta. Známost kandidátů, především z menších stran, je pro voliče z okolí klesající.

Pokud se porovná podpora z 5km zóny bez obcí s více než 2 000 obyvateli s celkovou podporou z této oblasti, dojde k rozřazení stran na ty, které mají spíše podporu na venkově, a ty s převažující městskou voličkou základnou. (Tab. 22) Nejvyšší hodnoty indexu zaznamenala Demokratická liga (415 %), SV-SOS (312 %), SNK (187 %) a Česká pravice (186 %). Naopak hodnoty u obou pravicových stran ODA a ODS se podle očekávání pohybovaly na nízké úrovni (79 %, resp. 87 %). Nižší byla i u ČSSD. KSČM i Koalice zaznamenaly vyšší hodnoty. U takto očištěných ukazatelů by efekt kandidáta mohl hrát roli u stran, které překročily výrazně 100 % indexu.

Hodnoty naznačující efekt kandidáta se vyskytly u České pravice, u níž index porovnávající 5 km zónu a oblasti mimo ní bez větších obcí dosáhl hodnoty 743 %. Ovšem strana měla pouze jediného kandidáta. Podobně vysoký byl i u Demokratické ligy (571 %), která taktéž nasadila omezený počet kandidátů. Předešlý index

porovnávající zisky z oblastí se všemi obcemi nebyl tak veliký jako tento, dosahoval hodnoty 137 %. Její kandidáti pocházeli z 2 měst v kraji, a to Hradce Králové a Nového Bydžova. Podpora jak v samotném Hradci Králové, tak i okolních obcí byla nízká, ovšem v obcích v blízkosti Nového Bydžova přesahovala několikanásobně výsledek z celého kraje. Kandidát pocházející z Nového Bydžova pravděpodobně měl vliv na rozhodování voličů z blízkých obcí. Projevil se zde efekt kandidáta, který byl při předešlé analýze potlačen vlivem Hradce Králové. (Mapa 6) I u dalších stran Humanistické aliance, Cesty změny, SZR či Naděje překračoval 250% hranici, ovšem tyto strany měly podobně vysoký index zahrnující všechny obce.

Tab. 22: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel.*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	26,23	26,71	98,18	26,72	26,59	100,49	*28,31*	92,62
KOALICE	16,17	13,71	117,92	14,82	13,28	111,57	*15,21*	106,35
KS**Č**M	16,06	18,02	89,11	16,86	19,37	87,02	*15,27*	105,12
ODS	24,65	23,93	103,00	24,07	24,10	99,88	*28,22*	87,34
BPS	0,00	0,41	-	0,35	0,42	85,34	*0,59*	-
CZ	0,59	0,23	259,24	0,35	0,21	168,57	*0,44*	134,31
ČP	0,19	0,03	743,16	0,08	0,02	353,84	*0,10*	186,00
ČSNS	2,49	1,45	171,93	1,84	1,33	138,34	*2,41*	103,25
DL	0,43	0,08	571,07	0,12	0,08	154,77	*0,10*	414,52
HA	0,94	0,30	314,55	0,68	0,25	268,75	*0,91*	102,95
NADEJE	1,26	0,65	194,52	0,86	0,60	143,61	*1,09*	114,97
NDS	0,00	0,15	-	0,12	0,15	76,69	*0,09*	-
ODA	0,41	0,47	87,77	0,46	0,46	99,35	*0,52*	79,49
PB	0,63	0,49	126,74	0,54	0,49	109,53	*0,66*	95,34
REP	0,39	0,22	176,79	0,30	0,22	137,10	*0,44*	89,53
RMS	1,05	1,09	96,08	0,94	1,20	78,42	*0,92*	114,20
SNK	6,76	3,77	179,17	4,79	3,87	123,89	*3,62*	186,83
SV-SOS	4,43	2,62	168,82	3,59	2,19	163,84	*1,42*	312,17
SZ	2,52	2,10	120,11	2,24	2,10	106,61	*2,48*	101,88
SZR	0,94	0,39	241,48	0,72	0,38	191,53	*0,80*	116,89
SŽJ	1,53	1,33	115,09	1,34	1,37	97,98	*1,30*	117,71
VpB	0,66	0,39	167,34	0,56	0,37	152,10	*0,56*	117,83

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

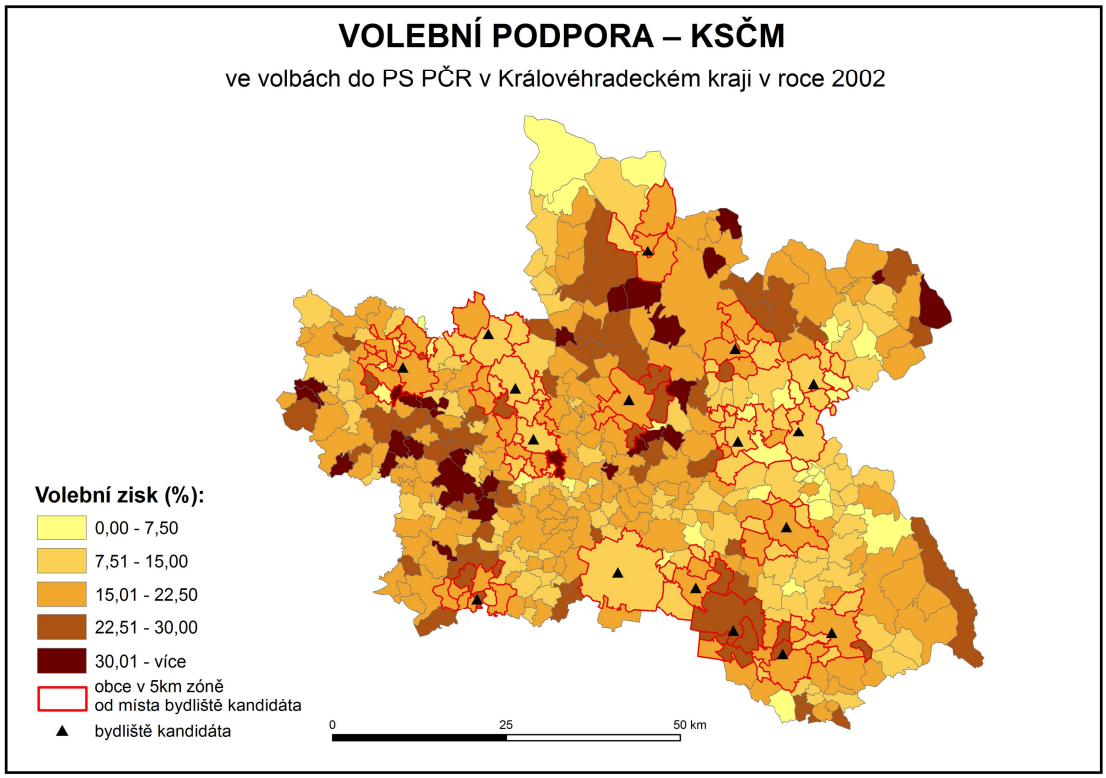

Mapa 1: *Volební podpora – KSČM ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

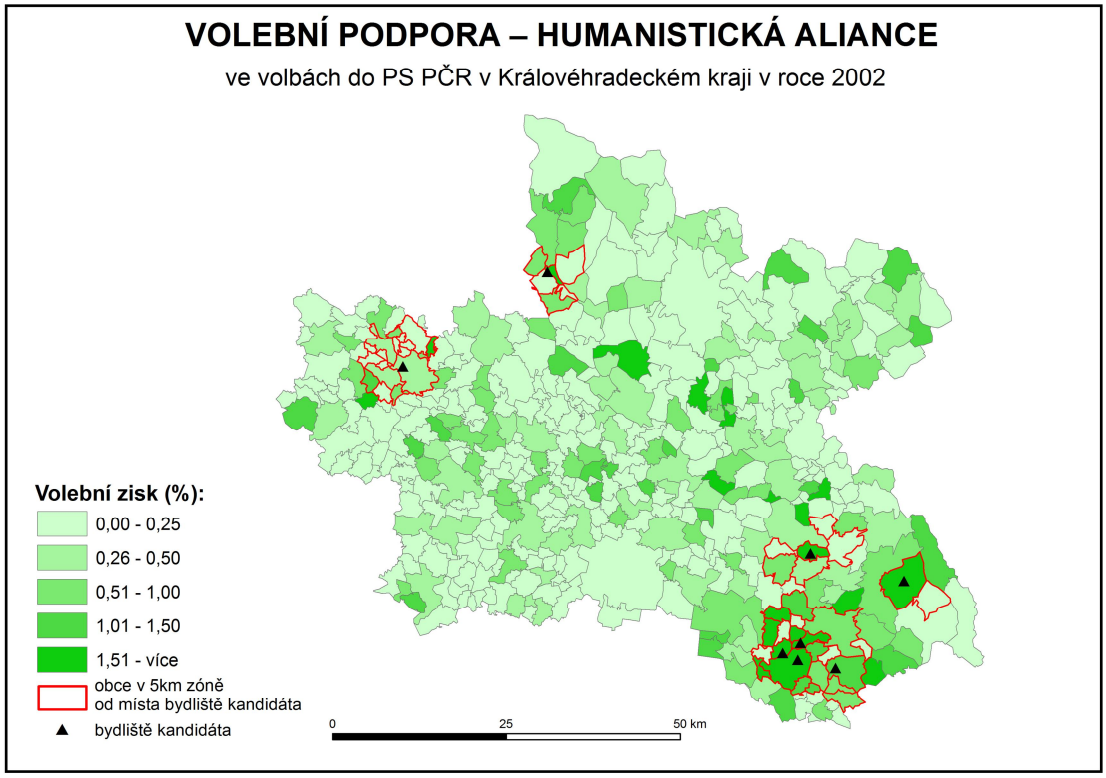

Mapa 2: *Volební podpora – Humanistická aliance ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

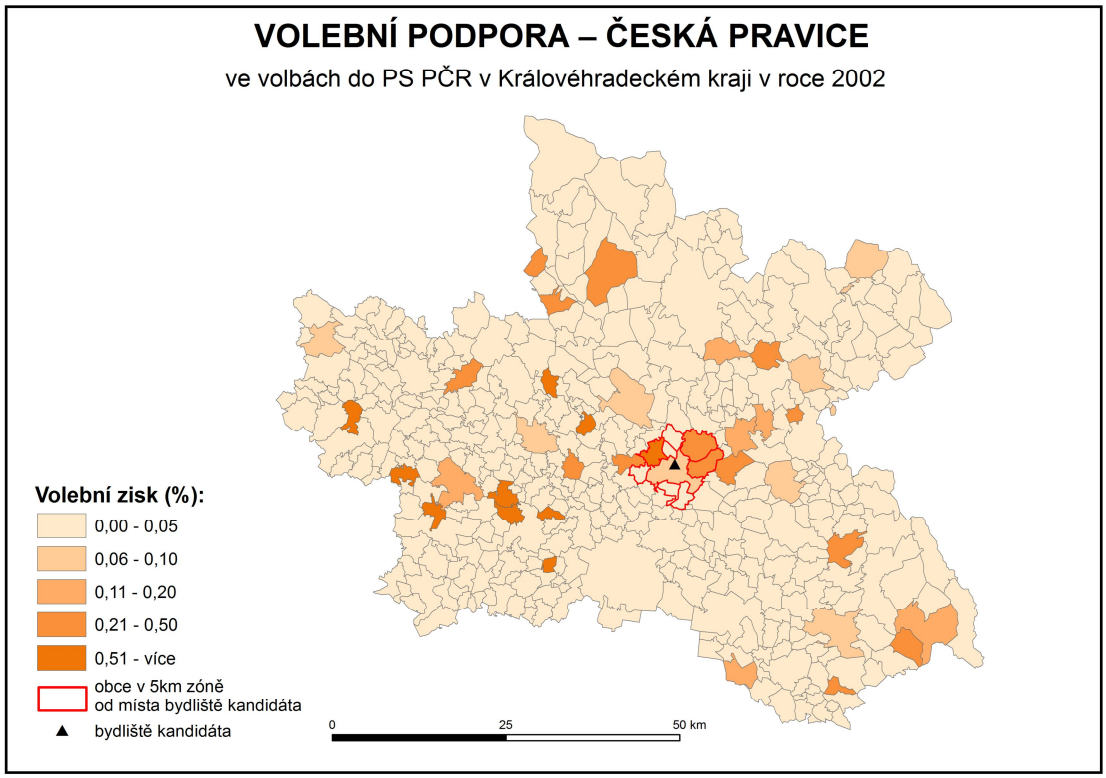

Mapa 3: *Volební podpora – Česká pravice ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

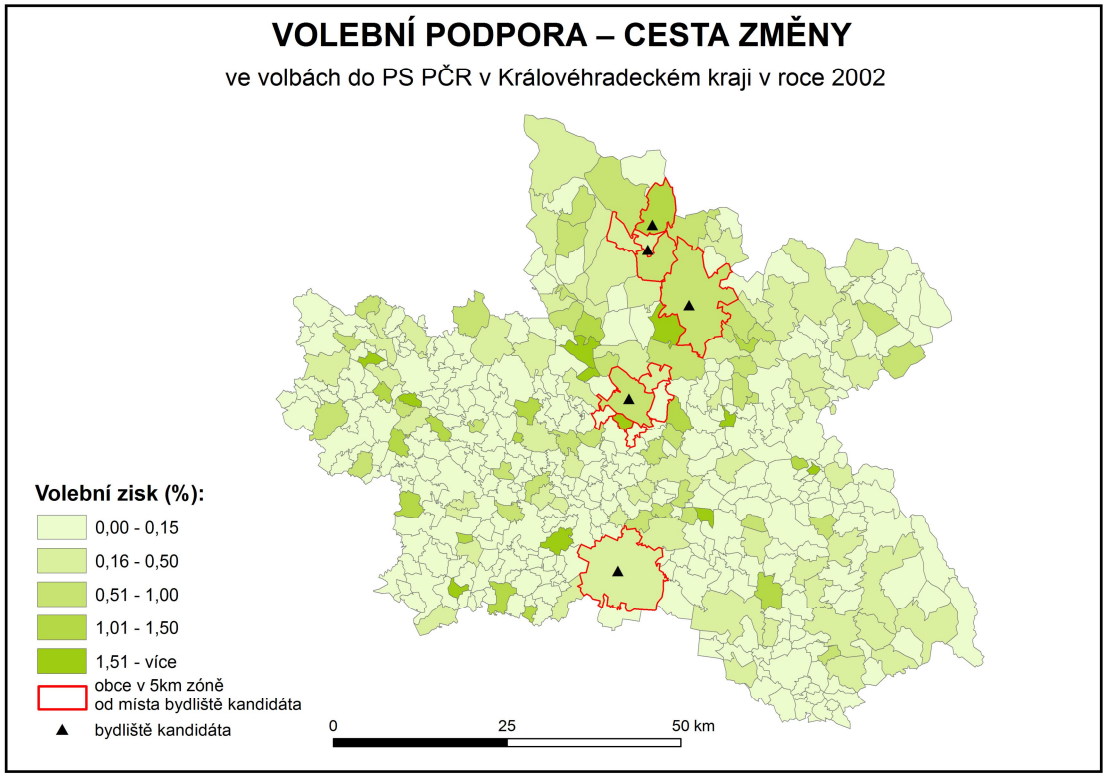

Mapa 4: *Volební podpora – Cesta změny ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

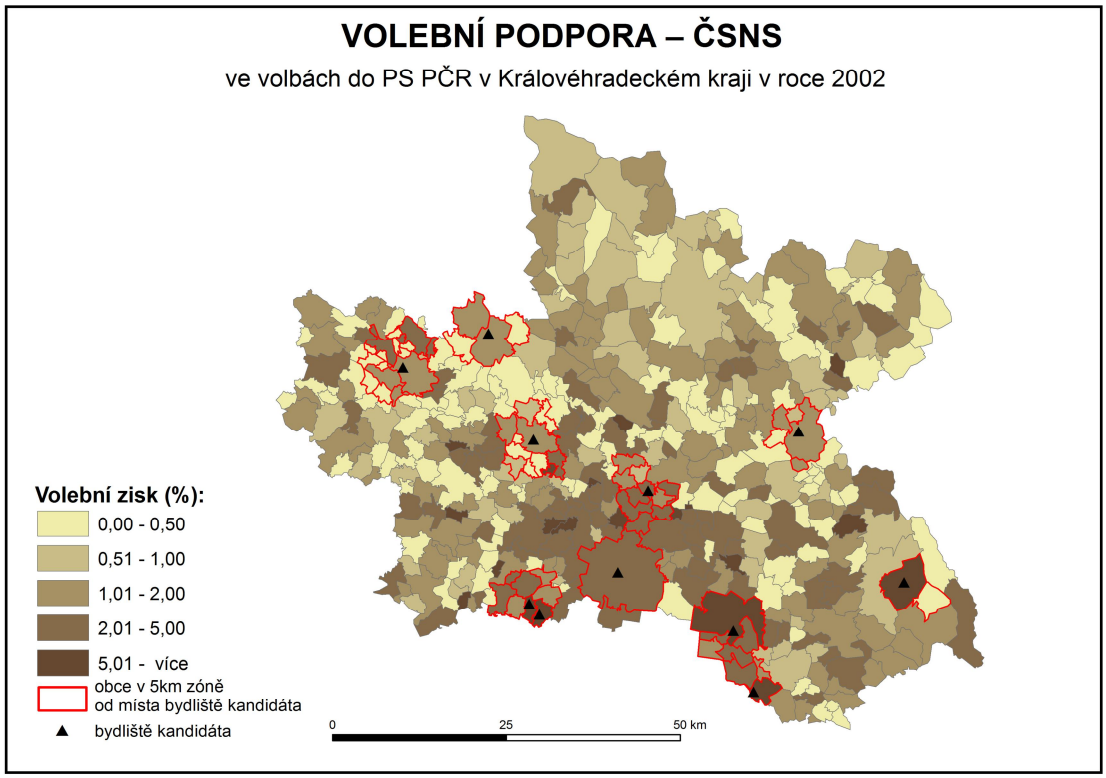

Mapa 5: *Volební podpora – ČSNS ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

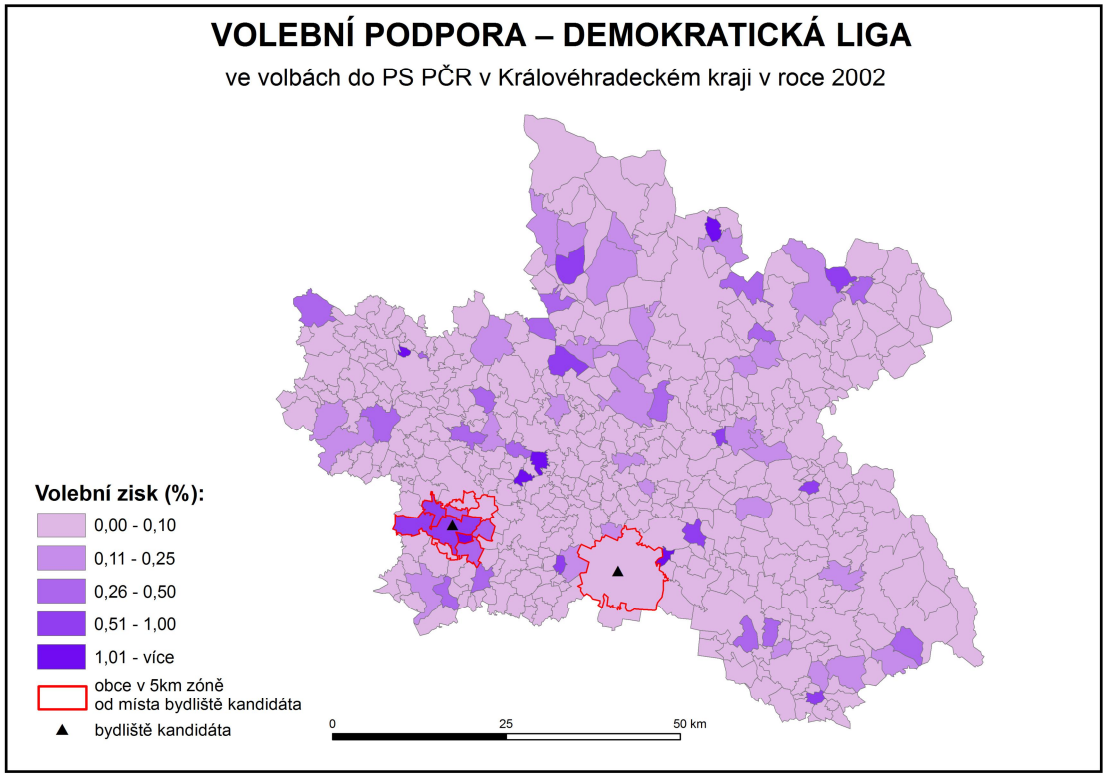

Mapa 6: *Volební podpora – Demokratická liga ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

Toto již neplatí o SNK a SV-SOS, které zaznamenaly vysokou podporu mimo větší obce a města. Jejich index, u něhož byly použity všechny obce, dosahoval jen nepatrných odchylek od 100% hranice. Ovšem mimo města byl jejich zisk o ¾ vyšší. Z parlamentních stran měla o pětinu větší podporu Koalice. Ostatní strany dosáhly standardní či nižší míry preferencí, a to i KSČM (89 %). Tedy efekt kandidáta měl významný vliv nejenom na výsledky u stran zmíněných ohledně ukazatelů, u nichž se pracovalo se všemi obcemi, ale také u Demokratické ligy, SNK a SV-SOS. Při rozšíření na 10km zónu došlo u drtivé většiny stran k poklesu hodnot.

7.1.3. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002

Tab. 23: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	30,84	28,19	21,46	29,46	109,42	0/19
KOALICE	16,77	16,82	23,14	16,80	99,66	1/19
KSČM	16,74	18,03	24,01	17,39	92,89	0/19
ODS	25,57	20,12	23,93	22,90	127,05	0/19
CZ	0,70	0,26	13,88	0,38	271,62	1/19
ČP	0,14	0,02	1,87	0,03	582,91	2/3
ČSNS	1,11	0,68	18,72	0,87	162,59	0/19
DL	0,07	0,06	2,36	0,06	122,29	18/19
HA	0,22	0,12	6,32	0,14	189,84	7/14
NADĚJE	1,36	1,02	5,68	1,10	132,42	0/16
NDS	0,40	0,12	3,60	0,14	335,39	6/8
ODA	0,70	0,43	16,80	0,53	164,12	1/19
PB	0,73	0,52	11,61	0,58	141,02	3/19
REP	0,68	0,23	7,52	0,27	299,73	2/16
RMS	0,92	0,83	15,88	0,87	109,93	0/19
SNK	3,63	2,59	25,41	3,06	140,51	0/19
SV-SOS	1,10	1,82	23,48	1,50	60,55	1/19
SZ	2,46	1,95	11,25	2,10	126,08	2/19
SZR	0,25	0,28	1,90	0,28	90,28	0/19
SŽJ	1,16	0,93	22,56	1,03	123,80	2/3
VpB	0,79	0,40	14,56	0,54	195,22	1/13

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

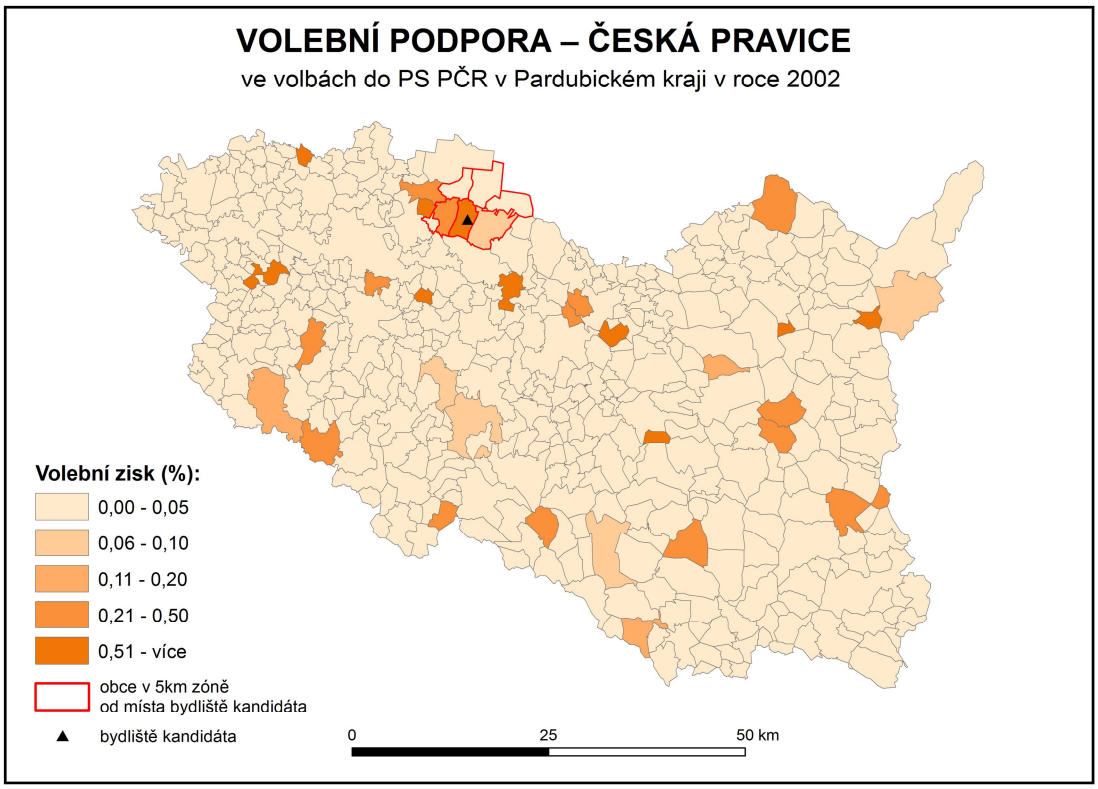

Mapa 7: *Volební podpora – Česká pravice ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

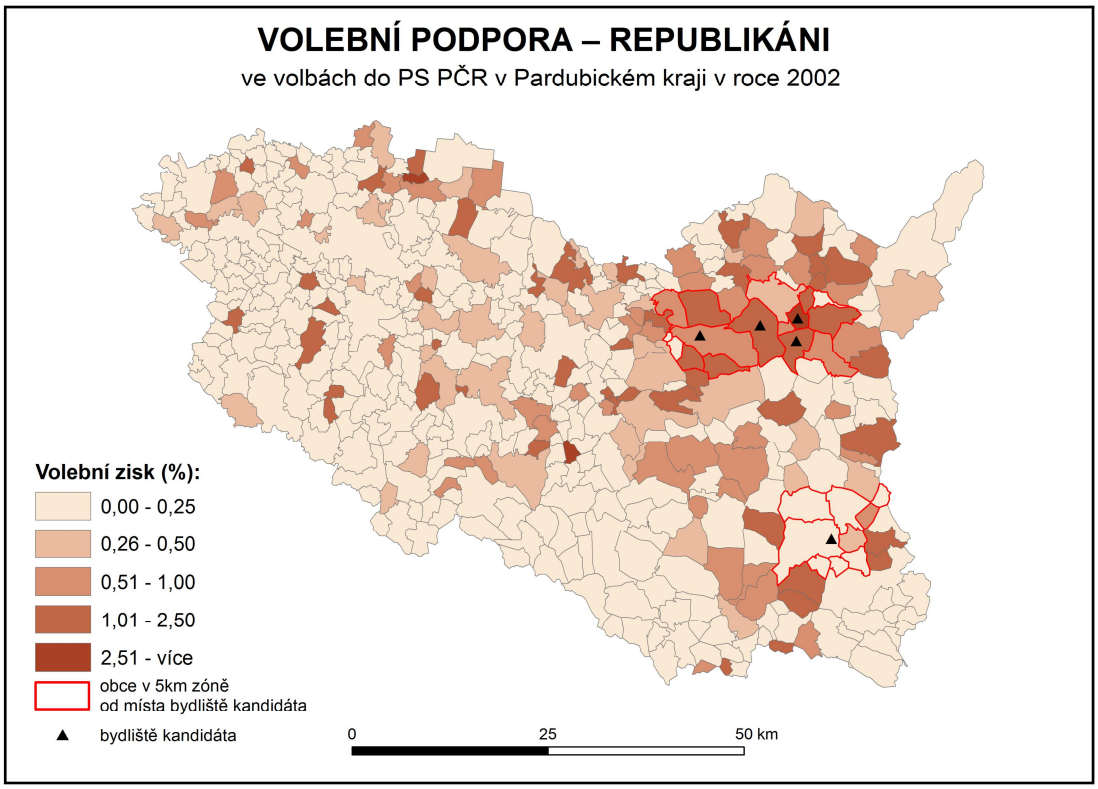

Mapa 8: *Volební podpora – Republikáni ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

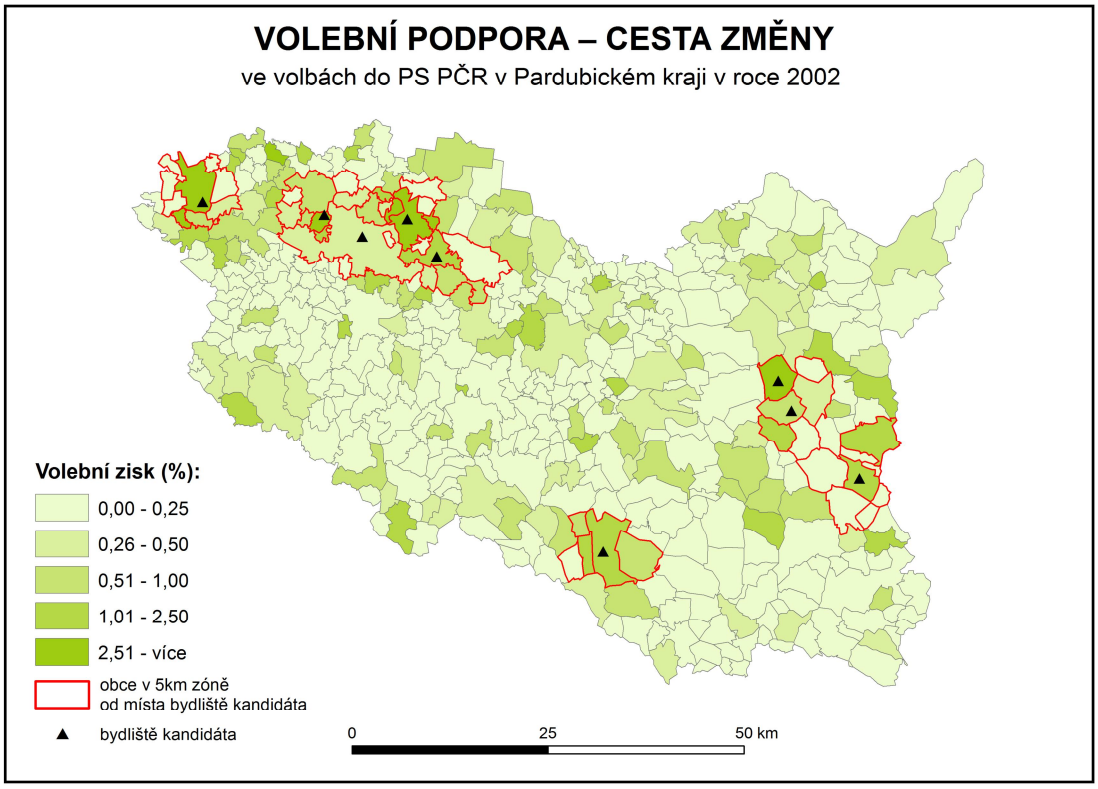

Mapa 9: *Volební podpora – Cesta změny ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

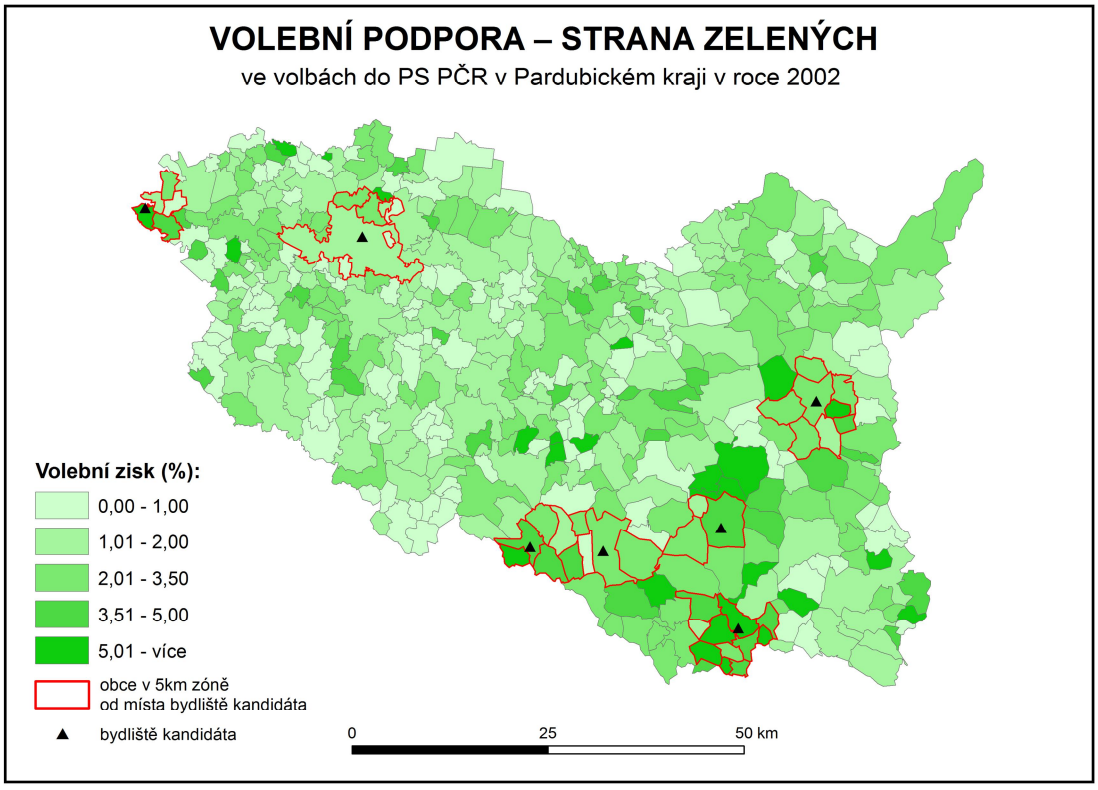

Mapa 10: *Volební podpora – Strana zelených ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

Podobně jako v Královéhradeckém kraji dosahovala průměrná hodnota preferenčních hlasů vysoké úrovně v rámci sledovaného období, ovšem nikoliv úplně nejvyšší. Ta byla zaznamenána ve volbách v roce 2010, kdy se ovšem jednalo o nárůst způsobený tzv. protestními hlasy, proto se lze domnívat, že efekt kandidáta by se mohl projevit výrazněji. Na území do 5 km od bydliště kandidátů příslušné strany dosáhly na vyšší podporu ze subjektů zastoupených v Poslanecké sněmovně pouze ČSSD a ODS. (Tab. 23) U obou byly hodnoty zkoumaného ukazatele vyšší než v případě Královéhradeckého kraje. U ODS dosáhla o čtvrtinu výše než v oblastech mimo 5km zónu. Výsledek u Koalice se prakticky shodoval na obou porovnávaných území. U KSČM platí totéž, co u předešlého kraje. Její zisk byl nižší o 7 %. Rozpětí hodnot mezi oblastmi zahrnující 5km zónu a mimo ní bylo velmi nízké kromě ODS, aby se dalo mluvit o významném vlivu efektu kandidáta, ovšem u ODS také vstupují do hry spíše ekonomické faktory.

Zkoumaná velikost plochy, kterou tvořila takto vymezená území, byla u všech úspěšných subjektů shodná. Nejméně zabírala u kandidátů ČSSD (21,5 % z plochy kraje), nejvyšší byla u KSČM (24 %). Tedy strany nasadily, co se týče rozmístění dle bydliště kandidátů, dosti podobně zastoupené kandidátní listiny.

To, co bylo řečeno o mimoparlamentních stranách v případě Královéhradeckého kraje, platí také v Pardubickém. Na rozdíl od úspěšných stran se zde vyskytují hodnoty, které znamenají možnost působení efektu kandidáta. Nejvyšší míra indexu mezi územím do 5 km od trvalého pobytu kandidáta a územím mimo zónu se vyskytovala u České pravice, kde dosahovala téměř 600 %. Ovšem tento výsledek byl poznamenán tím, že strana nasadila pouze jediného kandidáta žijícího na území kraje (v Horní Ředici). Jednalo se o prokazatelné působení efektu kandidáta. Potvrzuje to vytvořená mapa, která ukazuje právě v okolí této obce vysokou podporu této strany. (Mapa 7) Pokud vynecháme tuto stranu, pak byla nejvyšší hodnota u Republikánů (pozn. nikoliv Republikánů Miroslava Sládka). Výše podpory v 5km zóně dosáhla rovných 300 %. Vysoká byla i u předešlého kraje (244 %), ovšem kandidovali v něm pouze 4 kandidáti z kraje, v Pardubickém kraji tvořilo jejich kandidátku 14 z celkově 16 nominovaných. Převážná většina z nich pocházela z okresu Ústí nad Orlicí, rozloha 5km zóny činila 7,5 % plochy kraje. Podpora strany se koncentrovala právě do oblasti tohoto okresu, tedy znalost kandidátů měla patrně vliv na výsledky této strany. (Mapa 8)

Tab. 24: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A)/zisk z 5km zóny
ČSSD	29,77	28,82	54,41	29,46	103,29	96,54
KOALICE	17,22	15,63	61,59	16,80	110,20	102,73
KSČM	17,04	18,39	63,95	17,39	92,70	101,79
ODS	24,18	20,17	55,57	22,90	119,90	94,58
CZ	0,56	0,22	37,20	0,38	256,55	80,35
ČP	0,07	0,02	6,59	0,03	295,65	50,43
ČSNS	1,01	0,62	50,82	0,87	160,99	90,65
DL	0,06	0,06	6,56	0,06	100,46	85,50
HA	0,22	0,11	16,91	0,14	204,51	98,15
NADĚJE	1,28	1,01	19,66	1,10	127,22	94,62
NDS	0,24	0,12	12,80	0,14	194,61	59,26
ODA	0,63	0,40	47,35	0,53	156,78	90,54
PB	0,72	0,50	21,16	0,58	143,04	98,30
REP	0,58	0,19	20,10	0,27	299,93	85,62
RMS	0,95	0,75	45,88	0,87	126,75	104,01
SNK	3,47	2,23	62,82	3,06	155,97	95,61
SV-SOS	1,40	1,67	51,99	1,50	84,28	127,49
SZ	2,42	1,90	30,88	2,10	127,31	98,28
SZR	0,31	0,27	7,64	0,28	113,83	124,69
SŽJ	1,11	0,86	55,67	1,03	129,17	96,24
VpB	0,68	0,36	41,78	0,54	190,37	86,08

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Velmi vysokou hodnotu lze nalézt i u Cesty změny. Činila 272 %, tedy více než v Královéhradeckém kraji, ovšem 9 z 18 v kraji žijících kandidátů pocházelo z Pardubic. Strana dosahovala zvýšené volební podpory hlavně v obcích, odkud pocházeli její kandidáti. Avšak města Pardubice se to týkalo omezeně, volební podpora zde pouze mírně přesahovala krajský výsledek. Kandidáti měli vliv na voliče především v menších městech a obcí. (Mapa 9) Podobně i již zmíněná Volba pro budoucnost zaznamenala podporu v rámci 5km zóny 195 %. Jednalo se o vyšší preference než v předešlém kraji, i přestože byla její kandidátka méně koncentrovaná. Ve výše zkoumaném kraji ji prakticky tvořili kandidáti z Hradce Králové, v případě

Pardubického byli její kandidáti zastoupeni hned ve třech okresech. Rozloha zkoumané zóny u nich tvořila necelých 15 % plochy kraje.

Humanistická aliance, která získala v předešlém kraji přes 300 %, obdržela i v tomto vysoký zisk 190 % v oblasti čítající zónu. Na rozdíl od Královéhradeckého kraje, kde její kandidátku tvořil maximálně možný počet nominovaných a všichni trvale pobývali na území kraje. Zde se však odlišovala, protože kandidátku tvořilo 14 nominovaných, z nichž pouze polovina žila v kraji, a to všichni na území okresu Pardubice. I když koncentrovanost, co se týče obcí kandidátů, byla v obou krajích podobná. Na stejné úrovni v porovnání s předcházejícím krajem se pohybovala hodnota u ČSNS (164 %), ale na rozdíl třeba od Humanistické aliance její kandidátní listina byla tvořena nominovanými ze všech okresů kraje. Vysokou hodnotu 164 % zaznamenala bývalá parlamentní strana ODA. A ukazatele převyšující 140% mez se objevily i u Pravého bloku a SNK. Rozloha 5km zón byla vysoká u ODA (17 % z kraje) a ČSNS (19 %), u SNK činila 25 % a dokonce předčila i úspěšné strany, na druhou stranu u Humanistické aliance zabírala pouze 7 % krajského území. U stran zmíněných v těchto dvou odstavcích významnou měrou utvářel efekt kandidáta jejich celokrajský volební výsledek.

Při rozšíření zóny na oblast do 10 km od místa bydliště došlo u většiny stran k poklesu hodnot oproti stavu z 5km zóny. (Tab. 34) Ovšem netýká se to dvou úspěšných stran: KSČM a Koalice. Obě zaznamenaly mírně vyšší podporu či spíše stagnující ve zvětšené zóně. U ČSSD a ODS nastal mírný pokles, totožný se stavem v Královéhradeckém kraji. Mnohem více poklesl ukazatel podpory z 10km zóny u Cesty změny či Republikánů. V případě indexu porovnávající stav ze 10 km zóny s 5km se snížily na hodnoty 80 %, resp. 86 %. Naopak třeba SV-SOS zaznamenala vysoký zisk, ale v souhrnu všech stran s rozšířením došlo k poklesu hodnot, a tím k možnému rozmělnění efektu.

Při porovnání indexu obsahující zisky stran z 5km zóny bez obcí s více než 2 000 obyvateli a se všemi dosáhla nejvyšších hodnot SŽJ (510 %), která ovšem v Královéhradeckém zaznamenala pouze 117 %, a dále SV-SOS (290 %), Humanistická aliance (265 %) Republikáni (187 %) aj. (Tab. 25) Tyto strany měly spíše vyšší podporu ve venkovském prostředí. Nízká byla očekávaně u ODS či ODA, u kterých údaje indexu nedosáhly ani 80 %. Naopak u Koalice byla zaznamenána hodnota 122 % a KSČM 118 %. U subjektů s vysokými údaji mohlo dojít při dříve užité metodice k deformování efektu vlivem působení městského prostředí, proto je zaměřena pozornost níže.

Nejvyšší rozdíl mezi podporou uvnitř 5km zóny a mimo ni jako v Královéhradeckém kraji byl u České pravice, a to téměř devítinásobný. Ovšem ve shodě s minulým krajem nasadila pouze jediného kandidáta. Výrazná hodnota, trojnásobná oproti indexu se všemi obcemi, byla zaznamenána i u Humanistické aliance (index 547 %), Republikánů (455 %), Cesty změny (424 %), avšak také u SZ, u níž dosáhla hodnota tohoto pozměněného indexu 392 % na rozdíl od běžného 126 %, či Pravého bloku (227 %).

Tab. 25: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2002 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel.*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	Index (A)/(E) (%)
ČSSD	28,32	27,82	101,78	27,46	28,47	96,44	*30,84*	91,82
KOALICE	20,49	17,86	114,74	19,96	15,91	125,52	*16,77*	122,21
KS**Č**M	19,82	19,36	102,35	19,36	19,66	98,44	*16,74*	118,35
ODS	20,21	18,40	109,84	18,92	18,66	101,36	*25,57*	79,05
CZ	1,17	0,27	424,47	0,67	0,23	297,60	*0,70*	167,47
ČP	0,28	0,03	903,69	0,08	0,03	266,46	*0,14*	207,74
ČSNS	1,04	0,78	133,10	0,99	0,67	148,57	*1,11*	94,09
DL	0,06	0,05	101,98	0,02	0,06	42,95	*0,07*	79,29
HA	0,59	0,11	547,33	0,32	0,09	361,03	*0,22*	264,83
NADĚJE	1,67	1,10	152,21	1,32	1,08	122,34	*1,36*	123,19
NDS	0,28	0,11	249,61	0,13	0,12	106,25	*0,40*	68,78
ODA	0,54	0,42	126,74	0,50	0,39	130,02	*0,70*	76,63
PB	1,14	0,50	226,82	0,86	0,49	173,89	*0,73*	156,67
REP	1,27	0,28	455,01	0,85	0,22	380,02	*0,68*	187,34
RMS	1,35	0,96	140,97	1,21	0,85	142,84	*0,92*	147,50
SNK	4,72	2,87	164,86	3,60	2,74	131,48	*3,63*	130,02
SV-SOS	3,20	2,72	117,53	3,02	2,62	115,67	*1,10*	290,12
SZ	3,37	0,86	392,35	2,72	0,38	719,24	*2,46*	137,06
SZR	0,25	0,41	60,97	0,43	0,41	105,74	*1,16*	21,67
SZJ	1,28	2,20	58,08	1,22	3,08	39,45	*0,25*	510,31
VpB	1,21	0,48	251,51	0,82	0,43	191,46	*0,79*	153,86

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Nikoliv ale u SV-SOS, která dosáhla výrazných rozdílů v předešlém kraji. Voličská podpora v rámci zóny byla pouze o 17 % vyšší (pozn. u indexu se všemi

obcemi vykazovala pouhých 61 %). Z vytvořené mapy znázorňující volební podporu SZ vyplývá, že byla opravdu vysoká v obcích v okrese Svitavy v okolí bydlišť kandidátů, nežli v některých samotných obcích místa pobytu. Také velká část obcí, kde dosahovala vysoké podpory, leží těsně mimo 5km zónu. V této době se jednalo o neparlamentní stranu, tedy znalost kandidáta mohla působit na volební výsledek. (Mapa 10) Efekt kandidáta patrně výrazně utvářel výsledky těchto stran. Při zvětšení zóny na 10 km od místa bydliště došlo k výraznému nárůstu u SZ. Index porovnávají preference v rámci a mimo zónu se zdvojnásobil oproti poloviční zóně. U SZ spíše než efekt kandidáta hrály roli ideologické faktory.

7.1.4. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Tab. 26: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	zisk v 5km zóně (%)	zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index zisk z 5km zóny/ mimo 5km zónu (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	30,04	30,25	24,36	30,14	99,32	0/20
KDU-**Č**SL	6,97	6,42	28,67	6,72	108,67	0/20
KS**Č**M	10,98	12,04	21,98	11,52	91,16	0/20
ODS	39,65	35,85	22,58	37,67	110,59	0/20
SZ	7,44	6,17	21,84	6,70	120,74	1/20
4 VIZE	-	-	-	0,08	-	1/1
BPS	-	-	-	0,13	-	2/2
Koal_**Č**R	0,16	0,22	5,58	0,20	72,17	3/14
KČ	0,22	0,19	6,39	0,20	115,43	4/19
NS	0,23	0,21	4,87	0,22	111,34	7/10
NEZ	0,51	0,57	7,53	0,56	89,59	0/10
NEZ/DEM	0,72	0,68	21,07	0,69	105,64	1/20
PaS	0,26	0,22	8,76	0,23	114,84	1/10
PB	0,57	0,59	20,97	0,58	96,04	2/19
SNK ED	3,48	2,74	25,93	3,08	127,03	0/20
SRŠ	0,22	0,19	3,39	0,20	115,17	0/5
SZR	0,55	0,63	19,18	0,60	87,57	0/14
US-DEU	0,66	0,35	21,49	0,48	189,14	0/20

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

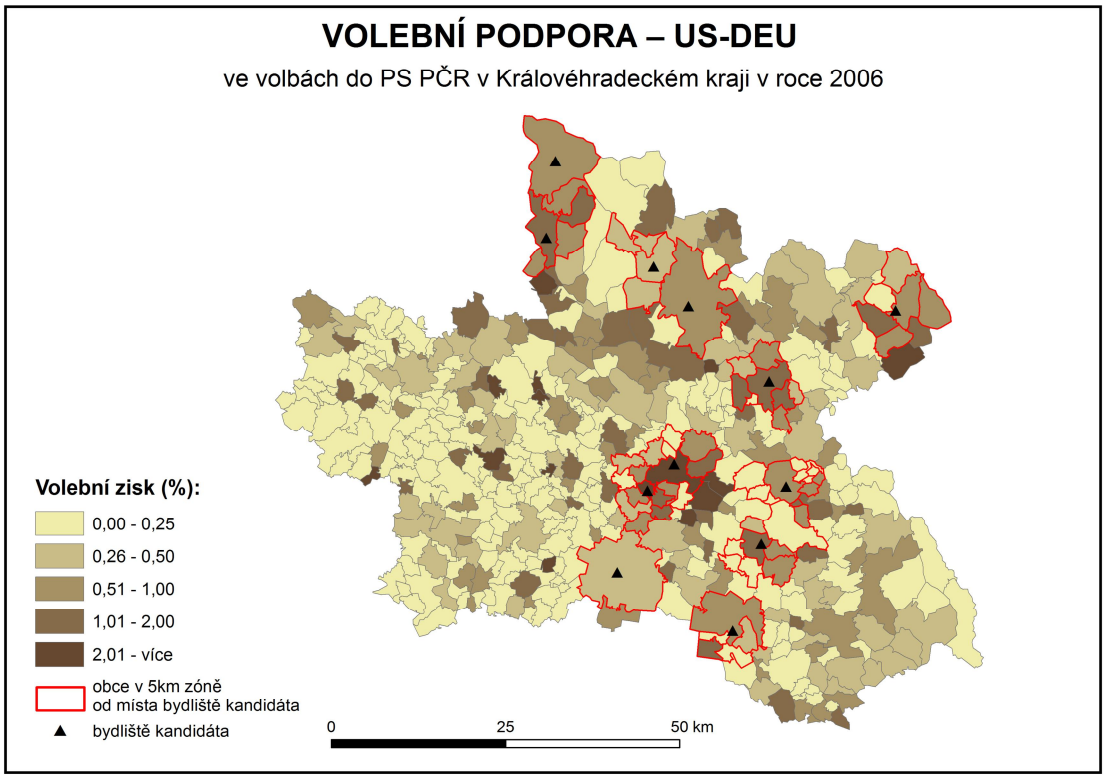

Mapa 11: *Volební podpora – US-DEU ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

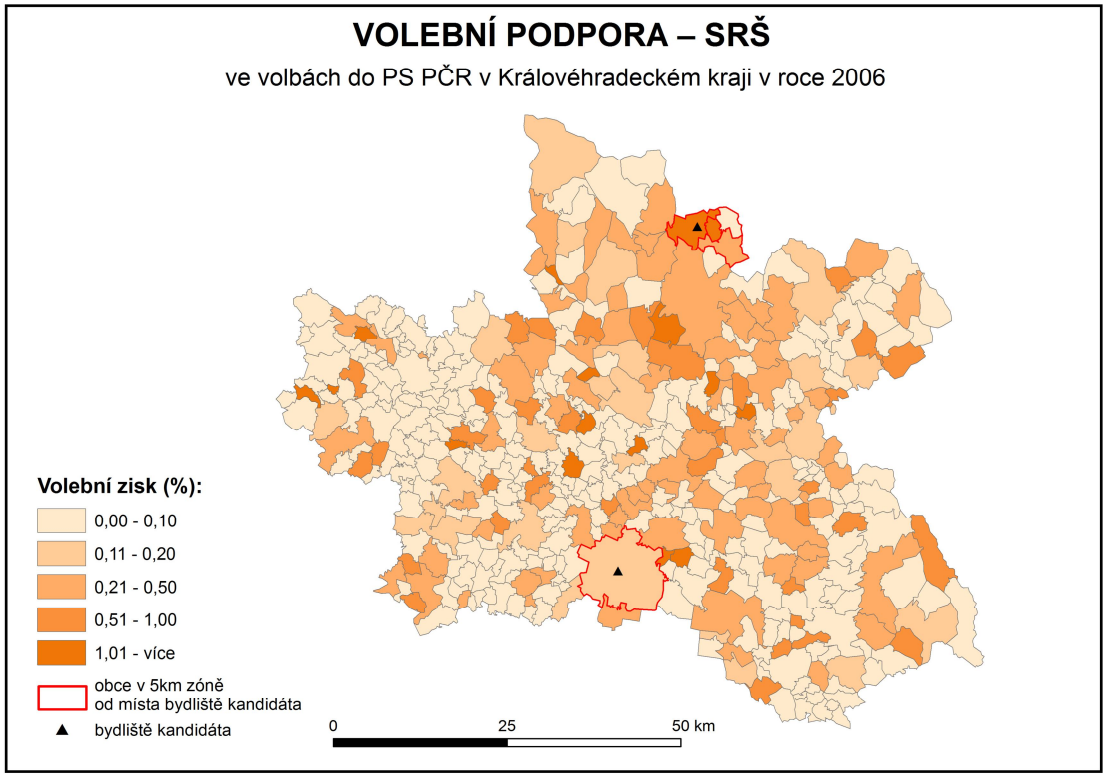

Mapa 12: *Volební podpora – SRŠ ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

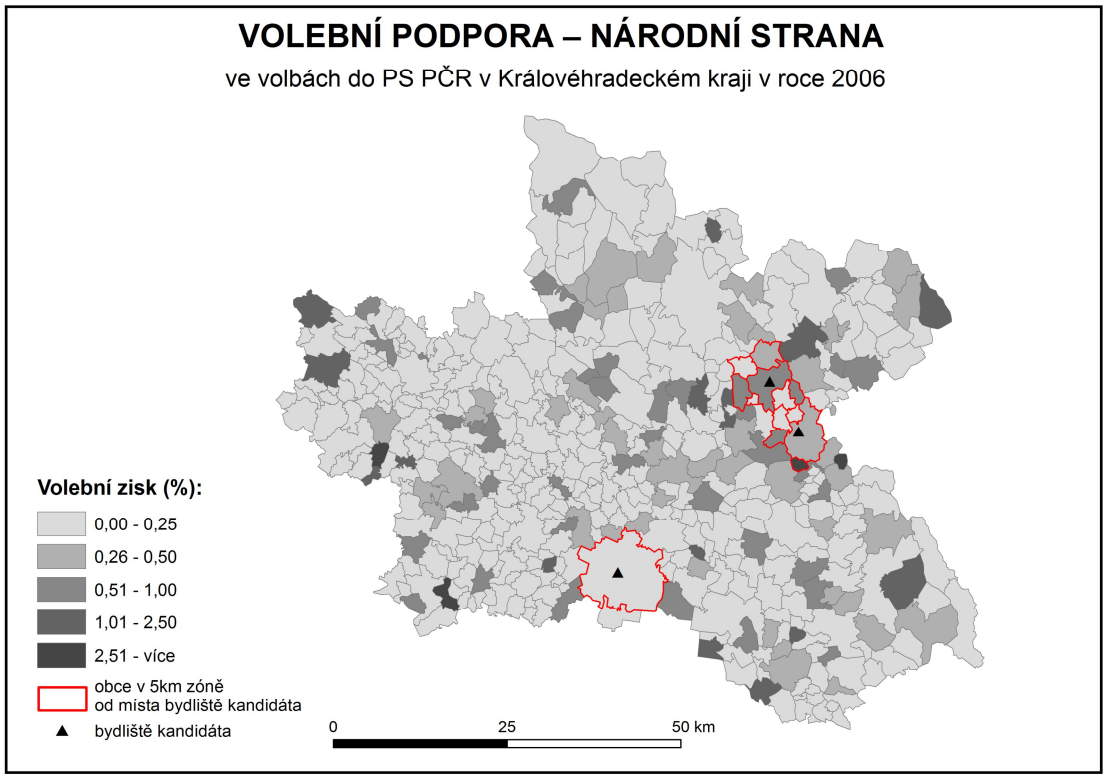

Mapa 13: *Volební podpora – Národní strana ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

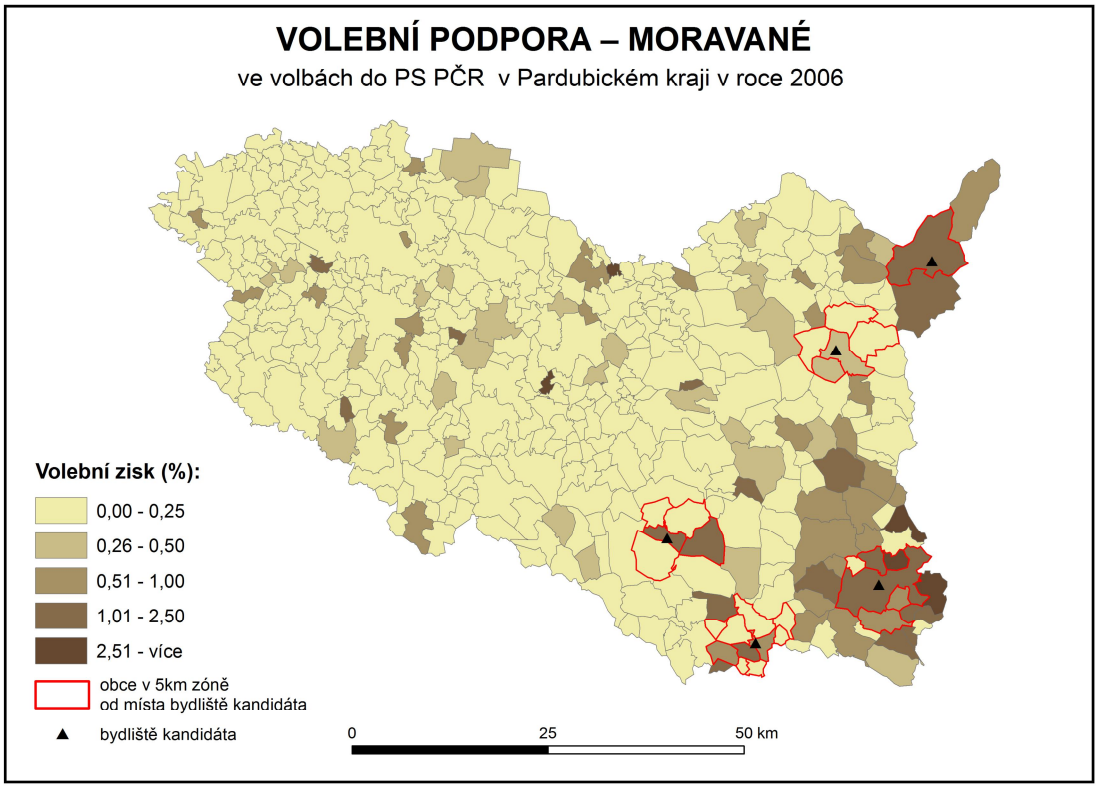

Mapa 14: *Volební podpora – Moravané ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

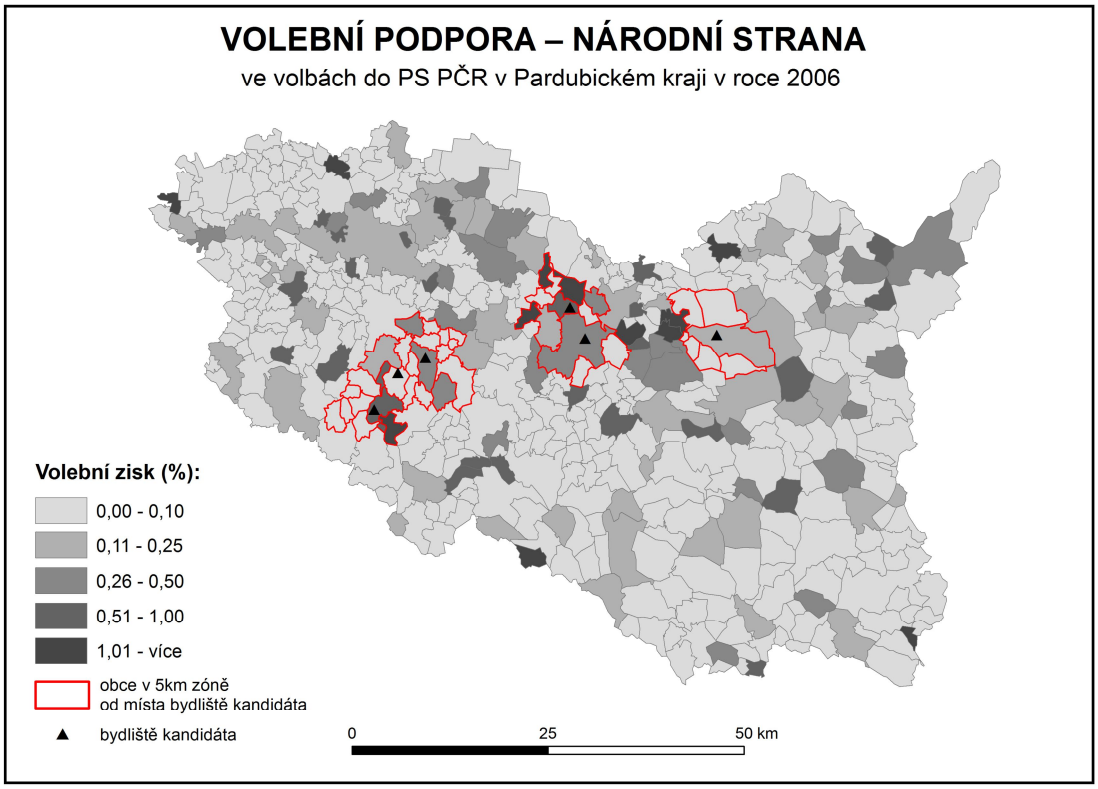

Mapa 15: *Volební podpora – Národní strana ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

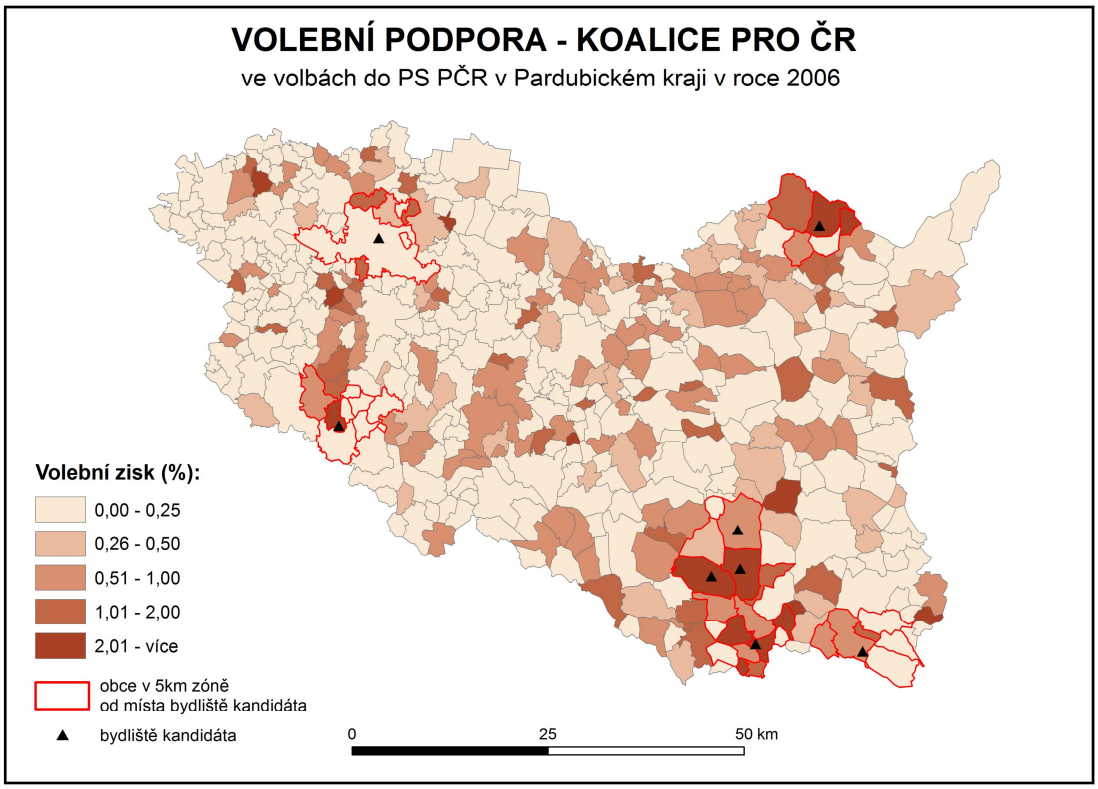

Mapa 16: *Volební podpora – Koalice pro ČR ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

Z pěti politických stran, které pronikly do Poslanecké sněmovny, byla u tří z nich míra podpory v oblasti do 5 km od bydliště kandidáta vyšší. Jednalo se o ODS, KDU-ČSL a SZ. ODS zaznamenala zisk z této oblasti o 11 % vyšší než mimo ní, tedy šlo o podobný, jako měla ve volbách před 4 lety. (Tab. 26) Nejvýše dosáhl u SZ na 21 % a u KDU-ČSL byl o 9 %. Naopak na rozdíl od minulého volebního klání došlo ke zvratu u ČSSD, její preference byly tentokráte prakticky stejně vysoké jak v 5km zóně, tak i mimo ni. KSČM zaznamenala o 9 % vyšší zisk v oblasti mimo bydliště kandidátů. Stejně jako v minulosti se u těchto stran nedá mluvit o efektu kandidáta (vyjma SZ). Roli ve vyšších ziscích hrají socioekonomické faktory převážně městského prostředí.

Tab. 27: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A) /zisk z 5km zóny
ČSSD	29,86	31,15	66,38	30,14	95,86	99,40
KDU-ČSL	6,78	6,33	74,01	6,72	107,14	61,76
KSČM	11,26	12,50	60,12	11,52	90,04	161,40
ODS	38,25	35,64	62,99	37,67	107,32	96,47
SZ	6,95	6,31	57,67	6,70	110,09	93,32
4 VIZE	-	-	-	0,08	-	-
BPS	-	-	-	0,13	-	-
KČ	0,22	0,19	20,38	0,20	114,44	139,91
Koal_ČR	0,18	0,21	15,42	0,20	86,19	81,97
NS	0,26	0,19	15,37	0,22	135,08	110,80
NEZ	0,57	0,55	21,28	0,56	103,06	110,59
NEZ/DEM	0,72	0,64	58,97	0,69	113,31	100,76
PaS	0,27	0,21	24,24	0,23	129,29	106,36
PB	0,56	0,61	54,36	0,58	91,55	99,60
SNK ED	3,30	2,37	67,21	3,08	139,09	94,72
SRŠ	0,22	0,19	9,48	0,20	118,32	101,45
SZR	0,60	0,59	51,01	0,60	102,02	109,51
US-DEU	0,57	0,32	49,98	0,48	176,45	86,21

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Co se týče sledované rozlohy, kterou zabírala zkoumaná oblast, činila nejvíce u KDU-ČSL, a to 29 % z území kraje. KDU-ČSL stejně jako ve volbách ve Východočeském kraji v roce 1996 nominovala své kandidáty rovnoměrněji po území

kraje. Ostatní strany dosáhly podobných hodnot z rozlohy kraje (od 22 % u SZ po 24 % u ČSSD).

U mimoparlamentních stran nastal zvrat oproti předešlým volbám. U žádné z nich nepřesáhla hodnota indexu mezi oblastí do 5 km od místa bydliště kandidáta a území vně 200 %. Naopak strany, u nichž bylo minule dosaženo vysokého indexu hodnot, zaznamenaly v těchto volbách nižší podporu v rámci zóny než vně zóny. Takovým příkladem jsou SZR a Pravý blok. Ve volbách v roce 2002 dosahoval v kraji index u SZR hodnoty 224 %, v těchto 88 %. Ovšem u této strany je nutno zohlednit počet kandidátů. Minule kandidovaly pouze 3 osoby z kraje, v roce 2006 jejich počet vzrostl na 14. A rozloha, kterou tato zóna činila, se zvýšila ze 4 % na 19 %. Odlišný stav byl u Pravého bloku. Počet v kraji žijících kandidátů se zvýšil pouze o jednoho na 17, rozloha se zvýšila z 19 % na 21 % z plochy kraje, ovšem zmíněný index činil ve volbách v roce 2002 140 %, o 4 roky později 96 %.

Nejvyšší hodnota byla zaznamenána u US-DEU, a to 189 %. Šlo o stranu, která v těchto volbách opustila Poslaneckou sněmovnu, protože zaznamenala celorepublikový zisk ve výši 0,3 % (v kraji 0,5 %). Rozloha 5km zóna od místa trvalého pobytu činila 21 % z plochy kraje, tedy nejednalo se o případy některých mimoparlamentních stran z minulých voleb. Z mapy také vyplývá vyšší podpora z obcí v 5km zóně (především v okolí Jaroměři, Vrchlabí a Trutnova), ovšem mnoho obcí, kde zaznamenal vysokou podporu, leželo těsně mimo zkoumanou oblast. (Mapa 11) Žádná z ostatních stran nepřekročila hodnotu indexu 130 %. Další v pořadí za US-DEU bylo uskupení SNK ED, které dosáhlo hodnoty 127 %, a pokud vezmeme v úvahu všechny strany, následovala již zmíněná SZ. Jedině hodnota u US-DEU naznačuje možnost působení efektu kandidáta. Došlo u ní k výraznému odlivu voličů, její zisk byl minimální, a tak pravděpodobně na rozhodování voličů sehrála patrně hlavní roli znalost jejich kandidátů.

Při rozšíření zóny na 10 km od místa bydliště kandidátů, došlo jako v minule zmíněných příkladech k mírnému nárůstu u KSČM. (Tab. 27) ČSSD zaznamenala na obou územích totožný výsledek. Naopak pokles nastal u ODS. Hodnoty na území vně zónu byly opětovně nižší. Také podobný pokles následoval u SZ a překvapivě u KDU-ČSL. Např. ve volbách v roce 1996 ve Východočeském kraji, kdy strana kandidovala samostatně, byla podpora vně území vyšší. Ze zmíněných stran zaznamenal Pravý blok prakticky totožnou hodnotu, u SZR byla mírně vyšší. Hodnoty u US-DEU poklesly na 14 % nižší hodnotu. Na rozdíl od předešlých voleb, kdy hodnoty u většiny stran při

rozšíření areálu poklesly, v těchto volbách se týkal pokles pouze poloviny stran. To naznačuje možný posun ve prospěch snížení rozdílů mezi chováním městských voličů a těch z venkovského prostředí.

Pokud byly porovnány údaje z 5km zóny bez obcí nad 2 000 obyvatel s těmi obsahující všechny obce, u většiny mimoparlamentních byla podpora v zóně bez větších obcí mnohem vyšší. (Tab. 28) Zejména v případě SRŠ, u níž dosáhla bez mála pětinásobku. Více než dvojnásobná byla zaznamenána u politických subjektů Nezávislí, Koalice pro ČR, SZR, PaS či Národní strana. Ze stran zastoupených v Poslanecké sněmovně byla vyšší u KDU-ČSL a KSČM. Naopak podpora ODS mimo města byla tradičně nižší. U zmíněných stran, zejména mimoparlamentních, mohl být efekt kandidáta deformován v případě předešlé použité metodiky, a tak na ně bude zaměřena následná pozornost.

Tab. 28: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	30,05	30,32	99,11	30,48	29,82	102,20	*30,04*	100,03
KDU-**Č**SL	8,90	7,43	119,88	8,13	6,83	118,93	*6,97*	127,64
KS**Č**M	13,17	12,89	102,18	12,72	13,31	95,57	*10,98*	119,97
ODS	34,18	35,03	97,57	34,96	34,75	100,60	*39,65*	86,21
SZ	6,72	5,67	118,53	6,06	5,63	107,70	*7,44*	90,25
4 VIZE	-	-	-	-	-	-	-	-
BPS	-	-	-	-	-	-	-	-
KČ	0,24	0,22	108,63	0,20	0,23	90,28	*0,22*	107,19
Koal_**Č**R	0,43	0,29	149,05	0,30	0,29	105,71	*0,16*	272,46
NEZ	1,74	0,75	232,03	1,10	0,73	151,86	*0,51*	339,03
NEZ/DEM	1,07	0,75	143,89	0,91	0,66	137,74	*0,72*	150,15
NS	0,53	0,23	236,96	0,37	0,21	177,74	*0,23*	227,85
PaS	0,58	0,28	207,69	0,41	0,26	157,57	*0,26*	224,09
PB	0,77	0,68	112,94	0,69	0,70	97,67	*0,57*	136,28
SNK ED	4,28	2,80	152,57	3,50	2,27	154,19	*3,48*	122,86
SRŠ	1,07	0,19	559,40	0,29	0,19	153,41	*0,22*	487,79
SZR	1,26	0,79	159,60	0,95	0,73	130,08	*0,55*	228,22
US-DEU	0,65	0,39	168,17	0,53	0,34	157,41	*0,66*	99,01

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Nejmarkantnější rozdíl mezi mírou preferencí v 5 km zóně bez větších obcí a mimo ní se shodnými kritérii zaznamenala SRŠ, u níž hodnota indexu dosáhla 559 %. Jednalo se o 4 kandidátky ze Žacléře a jednu z Hradce Králové, tedy prostorově velmi omezené území. Míra podpory byla v samotném Hradci Králové i některých okolních obcích mírně nadprůměrná. Několikanásobně vyšší byla v Žacléři (1,64 %) a okolních obcích. Efekt kandidáta se především projevil zde, ve městě Hradec Králové se rozplynul v mnohem vyšším počtu voličů. Stejně jako u DL byl vlivem Hradce Králové potlačen efekt kandidáta. Přímá znalost nominovaných, a tím efekt kandidáta působil vysokou měrou na výsledek strany. (Mapa 12) 200% hranici indexu převýšily zisky u dvou nacionálně laděných stran Národní strany a PaS a dále u Nezávislých. U Národní strany pocházeli kandidáti z 3 měst: Hradce Králové, Náchodu a Červeného Kostelce. Vyšší podporu lze nalézt v obcích z okolí Náchodu a Červeného Kostelce, ovšem i v nich samotných. Tedy nízká hodnota z 5km zóny včetně měst byla ovlivněna výsledkem strany v Hradci Králové. Na podporu stranu měla patrně vliv znalost kandidátů. (Mapa 13) Výraznější hodnoty se vyskytly i u US-DEU, SZR a SNK ED. Při zvětšení zóny od bydliště kandidátů na 10 km nastal u většiny pokles, výjimku tvořily obě velké strany ODS a ČSSD. Efekt kandidáta v těchto volbách sehrál určitou roli na utváření výsledku patrně u US-DEU, Národní strany, PaS a SRŠ.

7.1.5. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

Stejně tak jako v případě Královéhradeckého kraje zaznamenaly tři strany vyšší podporu v oblasti 5 km od místa bydliště kandidátů příslušné strany. Jednalo se o ODS a SZ, ale také ČSSD. ODS měla o 20 % vyšší podporu uvnitř 5 km zóny, SZ o 12 %, tedy méně než v předešlém okraji. (Tab. 29) Mírně vyšší byla i u ČSSD. Naopak KDU-ČSL zaznamenala hodnotu indexu mezi podporou uvnitř zóny a vně jen 77 %. V Královéhradeckém kraji činila 109 %. To je patrně důvod, proč byla hodnota ve volbách ve Východočeském kraji nižší. KDU-ČSL má v Pardubickém kraji větší voličskou základnu, která hodnotu ukazatele ovlivňovala více než ta z území dnešního Královéhradeckého kraje.

Stejně jako v Královéhradeckém největší plochu 5km zóny z kraje měla z úspěšných stran KDU-ČSL. Zabírala 34,5 % celkové rozlohy kraje. ČSSD a ODS měly podobně velké rozlohy zón, a to 27 %, resp. 26 %. U KSČM a SZ tvořila zkoumaná oblast 24 % z plochy kraje.

U stran, kterým se nepodařilo proniknout do Poslanecké sněmovny, existovala naprosto odlišná situace než v Královéhradeckém kraji, kde pouze jediný subjekt zaznamenal vysokou hodnotu podpory v 5km zóně. V Pardubickém kraji překonalo 140% hranici indexu porovnávající výsledky ze zóny a mimo ni 5 stran. Nejvýše vystoupil u strany Moravané, a to na 675 %. Jedná se o subjekt, který zastupoval moravské zájmy, tedy v rámci celého zkoumaného regionu má velmi omezený potenciál. Historická země Morava zasahuje do Pardubického kraje pouze okrajem především na území okresu Svitavy. Nadto 11 z 18 kandidátů pocházelo z území mimo kraj. Bydliště krajských kandidátů bylo velmi koncentrované do malé oblasti, tvořily jej hlavně Městečko Trnávka a Králíky, a tak zóna zabírala oblast 9 % z území kraje. V tomto případě se nemuselo jednat pouze o vliv efektu kandidáta na výsledky, ale také národnostní cítění či sounáležitost určité skupiny obyvatelstva. (Mapa 14)

Tab. 29: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	33,48	32,37	27,14	32,95	103,43	0/19
KS**Č**M	12,08	12,71	23,84	12,40	95,03	0/19
KDU-**Č**SL	7,75	10,03	34,64	8,77	77,22	0/19
ODS	36,09	29,87	26,13	33,26	120,82	0/19
SZ	6,64	5,95	24,41	6,26	111,59	0/19
4 VIZE	-	-	-	0,07	-	2/2
BPS	-	-	-	0,12	-	1/1
Koal_**Č**R	0,35	0,23	11,97	0,26	153,47	0/18
KČ	0,11	0,09	2,36	0,09	116,48	0/2
MOR	0,89	0,13	8,97	0,16	674,66	11/18
NS	0,26	0,12	8,54	0,13	212,57	2/9
NEZ	1,05	0,80	9,92	0,87	130,48	1/19
NEZ/DEM	0,68	0,52	14,68	0,58	129,99	2/19
PaS	0,39	0,22	5,10	0,23	179,00	3/9
PB	0,50	0,37	8,38	0,40	135,56	0/19
SNK ED	3,42	1,86	15,67	2,42	183,71	1/19
SRŠ	-	-	-	0,14	-	3/3
SZR	0,47	0,56	13,26	0,53	84,37	0/9
US-DEU	0,40	0,31	18,16	0,34	132,37	0/19

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Vysokou hodnotu podpory 213 % v oblasti do 5 km od bydliště kandidátů zaznamenala Národní strana. Nominovala 7 kandidátů pocházejících z kraje z 9 celkově, kteří žili převážně v obcích v okolí města Chrudim a Vysoké Mýto, proto také plocha zóny činí 5 % z území kraje. Pouze v některých obcích, z nichž pocházeli kandidáti, zaznamenala strana vyšší volební zisk (např. ve Vysokém Mýtě). Vysoce nadprůměrné byly zisky především z obcí ležících těsně mimo 5km zónu. Znalost kandidáta voliči patrně působila na volební výsledky. (Mapa 15) Lze říci, že podpora u nacionálně orientovaných stran se odehrává často skrze znalost kandidáta. Nejvýše dosahuje v menších obcích, nežli ve městech, ovšem u zkoumaných hodnot je často potlačena vlivem velkých měst.

Tab. 30: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A)/zisk z 5km zóny
ČSSD	33,31	31,63	70,10	32,95	105,33	99,50
KDU-**Č**SL	8,45	10,74	79,10	8,77	78,65	69,93
KS**Č**M	12,53	12,08	59,59	12,40	103,70	161,72
ODS	33,86	31,22	68,76	33,26	108,47	93,82
SZ	6,42	5,97	52,73	6,26	107,48	96,62
4 VIZE	-	-	-	0,07	-	-
BPS	-	-	-	0,12	-	-
KČ	0,10	0,09	6,56	0,09	111,20	29,17
Koal_**Č**R	0,36	0,20	32,05	0,26	177,24	333,54
MOR	0,48	0,08	28,11	0,16	584,32	61,80
NS	0,19	0,11	24,41	0,13	166,06	73,87
NEZ	1,05	0,76	25,20	0,87	138,59	100,40
NEZ/DEM	0,63	0,51	42,82	0,58	124,00	92,84
PaS	0,20	0,25	18,46	0,23	80,83	51,24
PB	0,47	0,36	18,56	0,40	128,92	94,64
SNK ED	2,93	1,79	46,28	2,42	163,87	85,55
SRŠ	-	-	-	0,14	-	-
SZR	0,52	0,53	36,90	0,53	98,30	110,80
US-DEU	0,37	0,29	49,42	0,34	125,58	91,42

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Hodnoty indexu 184 % dosáhla strana SNK ED, tedy silou voličské podpory významnější na rozdíl od předešlých. Ve volbách obdržela šestý nejvyšší zisk ze všech

subjektů, v případě Pardubického kraje činil 2,4 %. Od výše zmíněných, z 19 kandidátů pouze jediný měl bydliště mimo kraj. Rozloha 5km zóny tvořila 16 % z plochy kraje. Mnoho jejich kandidátů bylo profesně starosty, tedy osobní znalost kandidáta mohla hrát významnou roli při rozhodování voliče. Z dalších stran, které měly na kandidátní listině větší množství kandidátů, z nichž většina pocházela z kraje, dosáhla vysoké podpory Koalice pro ČR (153 %). Ovšem většina kandidátů (13 z 18) pocházela z okresu Svitavy a rozloha plochy tvořila jen 12 % z kraje. Dále i Pravý blok, na rozdíl od Královéhradeckého kraje, a US-DEU zaznamenaly vyšší preference v oblasti zóny. Hodnoty jejich indexu překročily 130 %. Avšak u Pravého bloku naprostá většina kandidátky (3 z 19) měla trvalé bydliště v městě Pardubice a jeho blízkém zázemí, naopak US-DEU měla mnohem rovnoměrněji po území kraje rozvržené kandidáty. Z dalších stran, které ovšem nominovaly méně kandidátů, zaznamenal vysokou podporu uvnitř zóny subjekt PaS. Hodnota v rámci 5 km o bydliště kandidátů byla o 79 % vyšší. Většina z 6 v kraji bydlících kandidátů pocházela z okresu Ústí nad Orlicí (hlavně Vysoké Mýto), proto také na rozloze kraje tvořila plocha zóny jen 5 %.

Při rozšíření zóny od bydliště kandidátů na 10 km následoval stejný efekt jako v ostatních případech. (Tab. 30) Hodnoty zkoumaného ukazatele poklesly u většiny stran. Výjimkou byla KDU-ČSL, která dosáhla o 10 % vyššího výsledku uvnitř 10km zóny než 5km. Totéž platí i u výsledků KSČM. U ČSSD nemělo rozšíření zóny žádný vliv, zisky z obou oblastí byly stejné. U ODS nastal jako minule propad. Zmíněné neúspěšné strany, které měly malý areál 5km zóny zaznamenaly snížení hodnoty až na poloviční množství.

Při porovnání hodnot z 5km zóny bez obcí nad 2 000 obyvatel a 5km včetně těchto sídel dosáhla trojnásobné hodnoty Koalice pro ČR a dále vysoké byly i u Koruny české, SZR, US-DEU a také KDU-ČSL (162 %). (Tab. 31) Tyto strany tak mají mnohem větší podporu ve venkovském prostředí. Naopak spíše městské strany ODS či SNK ED zaznamenaly nízké hodnoty. Na subjekty s vysokou hodnotou bude upřena další pozornost z důvodů nepostižitelnosti efektu kandidáta předešlou metodou.

Nejvyšší rozdíl mezi preferencemi v rámci 5km zóny bez větších obcí a mimo ní včetně kritéria obcí nastal u Koalice pro ČR. Hodnota v rámci zóny byla čtyřnásobná než mimo ni. (Pozn. pokud byly započteny všechny obce, hodnota podpory byla vyšší pouze o 53 %.) Tato skutečnost byla způsobena vlivem města Pardubice, z něhož pocházeli 3 kandidáti. Zde tato strana dosáhla velmi podprůměrného zisku, v ostatních obcích, odkud pocházeli kandidáti, byly výsledky strany výrazně nadprůměrné. Vliv

Pardubic zapříčinil nízkou hodnotu v 5km zóně se zahrnutím všech měst. Tedy efekt kandidáta patrně měl výrazný vliv na utváření volebního výsledku. (Mapa 16) Výrazně vyšší hodnoty jsou i subjektů jako Národní strana, Moravané či Pravý blok, u kterých však existovaly i při použití zón se všemi obcemi. Výjimku tvořily US-DEU, KČ a SZR. Index vyjma větších obcí byl u US-DEU o 100 procentních bodů vyšší než ten, u něhož byly použity všechny obce. O něco méně se to týkalo i KČ a 60 procentních bodů se navýšil i u SZR. Ovšem neočekávané je, že hodnoty podpory jsou vyšší u všech stran v rámci 5km zóny bez větších obcí než s nimi, a to dokonce i u ODS či SZ. Stranický výsledek mohl být ovlivněn skrze efekt kandidáta převážně u zmíněných menších stran jako Koalice pro ČR, Národní strana či Moravané aj.

Tab. 31: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel.*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	33,86	32,91	102,88	33,57	32,30	103,94	*33,48*	101,15
KDU-**Č**SL	12,56	11,49	109,31	11,58	12,91	89,69	*7,75*	162,05
KS**Č**M	15,33	13,85	110,67	14,91	13,08	113,97	*12,08*	126,94
ODS	30,90	27,78	111,26	28,27	29,15	96,97	*36,09*	85,63
SZ	6,45	5,48	117,62	6,06	5,33	113,68	*6,64*	97,05
4 VIZE	-	-	-	-	-	-	-	-
BPS	-	-	-	-	-	-	-	-
KČ	0,23	0,11	207,05	0,14	0,11	127,93	*0,11*	216,84
Koal_**Č**R	1,28	0,31	412,79	0,76	0,27	282,01	*0,35*	363,72
MOR	0,59	0,16	356,81	0,45	0,13	358,30	*0,73*	58,01
NEZ	1,26	1,06	118,92	1,22	1,03	118,47	*1,05*	120,25
NEZ/DEM	0,67	0,56	119,81	0,65	0,52	125,74	*0,68*	98,24
NS	0,30	0,11	272,54	0,19	0,10	185,09	*0,26*	115,70
PaS	0,44	0,30	146,46	0,26	0,32	82,44	*0,39*	110,57
PB	0,60	0,37	162,26	0,49	0,37	132,99	*0,50*	121,62
SNK ED	2,29	1,76	129,88	2,05	1,65	124,67	*3,42*	66,92
SRŠ	-	-	-	-	-	-	-	-
SZR	0,94	0,64	146,79	0,78	0,62	126,46	*0,47*	198,65
US-DEU	0,74	0,32	233,30	0,49	0,28	175,86	*0,40*	182,49

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

7.1.6. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010

Tab. 32: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	19,60	20,21	28,40	19,87	96,95	0/20
KSČM	10,29	11,06	27,02	10,66	93,02	0/20
ODS	20,95	19,25	23,11	20,13	108,82	1/20
TOP 09	22,41	17,41	22,58	19,25	128,71	2/20
VV	11,41	12,78	14,44	12,26	89,28	3/20
KDU-ČSL	3,93	3,65	27,90	3,79	107,87	1/20
SPOZ	4,01	3,59	17,81	3,75	111,82	1/20
SUVER	3,51	3,96	22,00	3,74	88,68	0/20
ČPS	0,87	0,76	5,30	0,77	113,97	1/4
DSSS	1,20	1,35	13,68	1,30	88,56	4/20
ES	0,14	0,05	2,48	0,05	286,12	2/5
KONS	0,19	0,07	7,05	0,08	280,20	1/5
OBČANÉ.CZ	0,33	0,25	5,21	0,27	129,03	15/20
PB	0,74	0,58	21,60	0,62	129,23	3/19
SSO	1,05	0,84	11,54	0,91	125,22	0/10
STOP	-	-	-	0,06	-	7/7
SZ	2,81	2,26	21,58	2,50	124,34	1/20

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Ze stran, které postoupily do Poslanecké sněmovny, pouze ODS a TOP 09 zaznamenaly vyšší zisk z oblasti 5km zóny od bydliště kandidáta než mimo ni. (Tab. 32) Podobné hodnoty jako v předešlých volbách dosáhla ODS. Index porovnávající výsledek z 5km zóny a mino ni byl na 109 %, oproti 111 % z voleb v roce 2006. Ještě vyšší byl u druhé pravicové strany TOP 09, u níž hodnota indexu dosáhla 129 %. Rozdíl mezi oblastí uvnitř zóny a vně činil u TOP 09 5 procentních bodů, zatímco u ODS pouze 1,5 procentního bodu, přestože jejich celkové krajské výsledky byly velmi podobné. Kandidátní listina TOP 09 čítala většinu kandidátů pocházející z menších měst a obcí na rozdíl od ODS, kterou tvořili převážně nominovaní z větších sídel. Hodnotu nižší v oblasti v zóně než mimo ni lze nalézt opětovně u ČSSD, KSČM i u nového subjektu VV. Index srovnávající obě oblasti právě u VV dosáhl nejnižší hodnoty, a to 89 %. U ČSSD byl na hodnotě 97 %, u KSČM 93 %. Na kandidátních listinách KSČM a

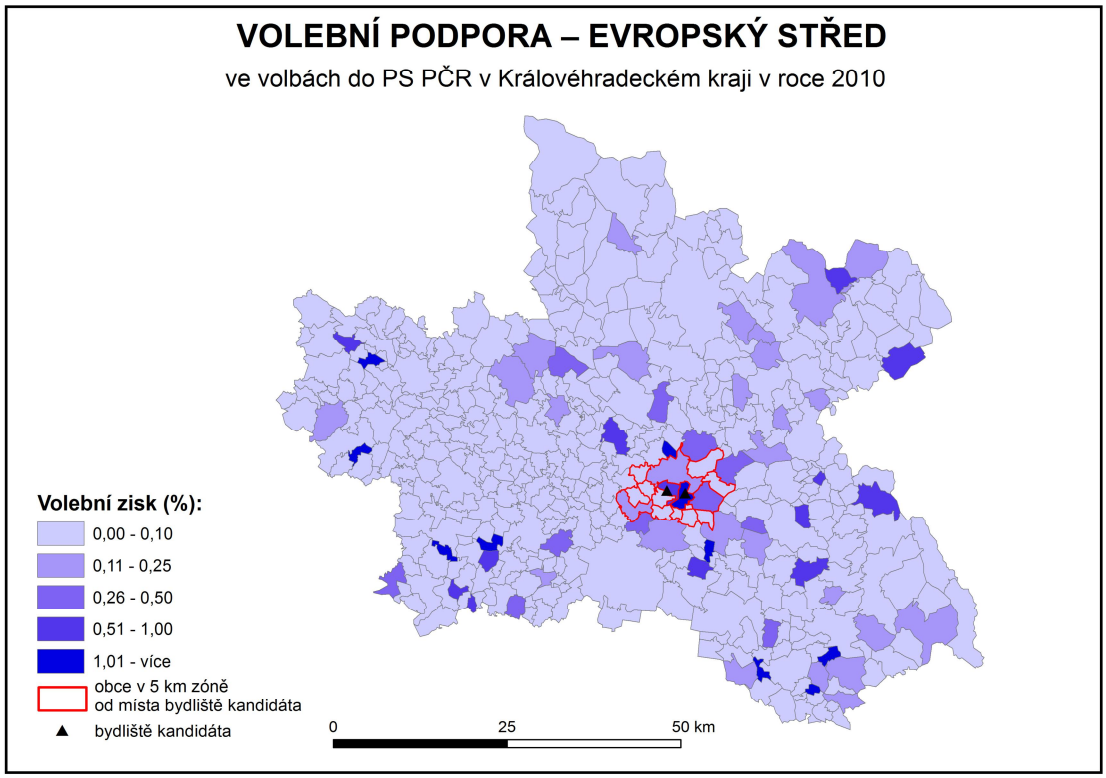

Mapa 17: *Volební podpora – Evropský střed ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

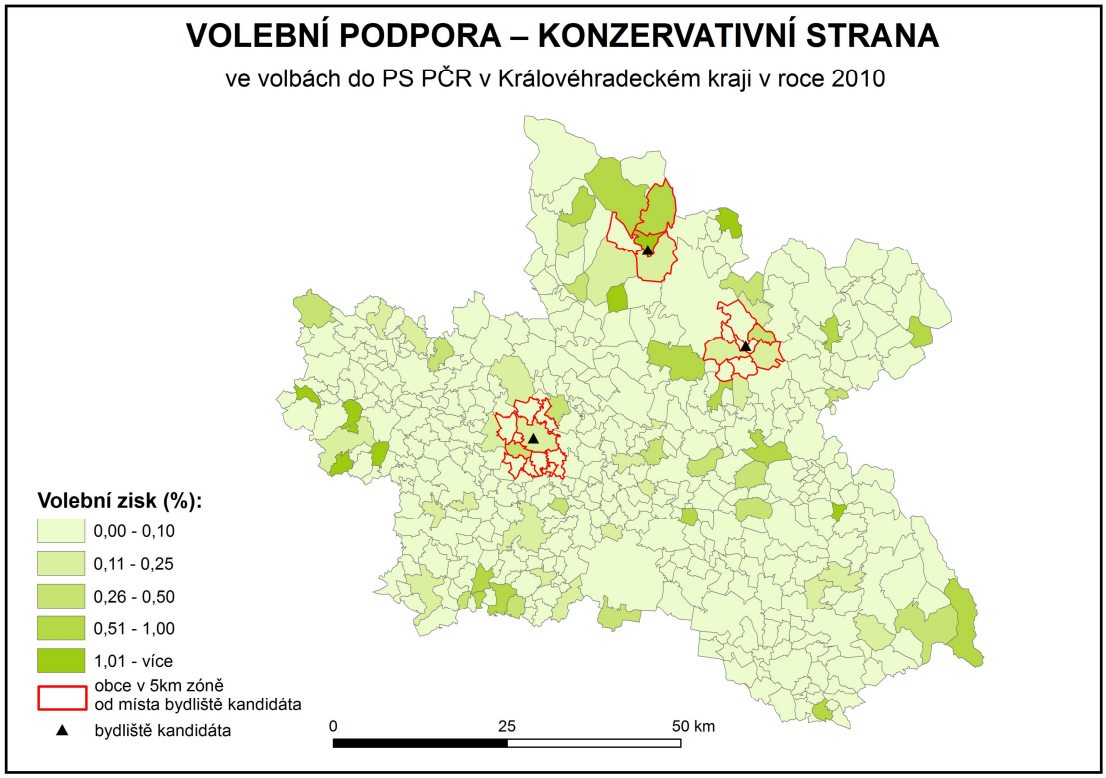

Mapa 18: *Volební podpora – Konzervativní strana ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

především VV převažovali nominovaní z velkých měst, u ČSSD šlo o vyrovnanější kandidátní listinu. Z těchto výsledků lze usuzovat, že efekt kandidáta nemohl mít na výsledky stran kromě TOP 09 podstatný vliv.

Plocha této oblasti připadající na kraj dosahovala nejvýše u obou levicových stran. U ČSSD tvořila 28 % z celkové rozlohy kraje a u KSČM 27 %. U pravicových stran ODS a TOP 09 zabírala shodně velké území (23 %). Nejméně činila u strany VV (14 %), u níž pocházelo mnoho kandidátů z Hradce Králové a dalších okresních měst a dále 3 nepocházeli z kraje.

Strany KDU-ČSL, SPOZ a Suverenita nepronikly do Poslanecké sněmovny, ale ve volbách na území kraje zaznamenaly podstatné zisky, a to prakticky shodné (3,8 %, resp. 3,7 %). Podobná hodnota zmíněného indexu byla u KDU-ČSL a SPOZ. U KDU-ČSL dosáhla 108 %, tedy opakoval se výsledek z předešlých voleb. Vyšší 112 % byla u SPOZ, naopak u Suverenity lze nalézt totožný údaj jako v případě VV, a to 89 %. Plochu z kraje zabírající 5km zóna dosahovala nejvýše u KDU-ČSL (28 %), nejméně u SPOZ (18 %) a u Suverenity tvořila 22 % z rozlohy kraje.

Z mimo parlamentních stran byla vysoká hodnota indexu mezi výsledkem z 5km a mimo ní u subjektů, které nominovaly pouze velmi omezený počet kandidátů. Nejvýše dosáhla 286 % u uskupení Evropský střed. Ovšem z kandidátní listiny čítající 5 nominovaných byly pouze 3 z kraje. Všichni pocházeli z území okresu Náchod (obce Nový Ples a Rasošky), také proto rozloha 5km zóny činila z území kraje pouze 2,5 %. Zisk v obci Nový Ples, odkud pocházeli 2 kandidáti, dosáhl 1,9 %, ovšem krajský výsledek strany byl 0,05 %, podobné to bylo i v druhé obci. Tedy kandidáti ovlivnili voliče ve svém okolí. (Mapa 17) Velmi podobným případem byla Konzervativní strana, u níž dosáhla hodnota indexu 280 %. Také ona nominovala 5 kandidátů, z nich 4 měli trvalý pobyt na území kraje. Plocha zóny zabírala větší rozlohy 7 % z kraje. Kandidáti pocházeli z 2 okresů. Vysoká hodnota indexu byla způsobena především ziskem ve Svobodě nad Úpou, z níž pocházeli dva kandidáti. Strana zde zaznamenal podporu 2,4 %, přičemž její krajský zisk činil 0,08. V ostatních bydlištích kandidátů nedosahovaly její zisky takové výše. Tedy znalost kandidátu utvářela významně výsledek strany v kraji. (Mapa 18) U těchto dvou stran měl pravděpodobně efekt kandidáta vliv na chování voličů, které bylo formováno především znalostí kandidátů.

U ostatních parlamentních stran, které nepronikly do Poslanecké sněmovny, byl stav v Královéhradeckém kraji srovnatelný s volbami v roce 2006. Žádná z nich nezaznamenala hodnotu indexu vyšší než 130 %. Nejvíce se jí přiblížila u Pravého

bloku, u něhož činila 129 %. V rámci zkoumaného období hodnota u Pravého bloku značně kolísala. Ve volbách v roce 2002 zaznamenal hodnotu nad 140 %, ovšem o 4 roky později dosahovala pouze 96 % a v posledních volbách opětovně narostla. SZ, které trojnásobně poklesla celková volební podpora v kraji, měla obdobnou hodnotu indexu jako před 4 lety (124 %). Obě strany měly, co se týče bydliště kandidátů, podobně rozvrstvené kandidátní listiny po území kraje. Plocha 5km zóny činila u nich činila 22 %. O čtvrtinu vyšší podporu v oblasti zóny měla také SSO a mírně vyšší i ČPS. Naopak DSSS zaznamenala nižší podporu v oblasti 5km zóny od bydliště kandidátů. U těchto stran mohl efekt kandidáta mít určitý vliv na utváření volebního výsledku, ovšem z hlediska dosažených hodnot pravděpodobně nijak podstatný.

Tab. 33: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A) /zisk z 5km zóny
ČSSD	19,72	20,76	71,62	19,87	94,99	100,60
KS**Č**M	10,39	11,68	66,52	10,66	88,94	100,99
ODS	20,56	18,47	62,26	20,13	111,32	98,14
TOP 09	20,61	16,65	56,93	19,25	123,77	91,95
VV	11,84	12,73	38,71	12,26	92,99	103,72
KDU-**Č**SL	4,08	2,98	67,90	3,79	136,71	103,65
SPOZ	3,81	3,62	49,75	3,75	105,28	95,00
SUVER	3,62	4,00	53,29	3,74	90,48	103,09
ČPS	0,80	0,75	20,69	0,77	106,63	92,80
DSSS	1,35	1,23	39,92	1,30	109,67	112,20
ES	0,14	0,05	6,98	0,05	293,67	97,38
KONS	0,16	0,06	20,99	0,08	253,85	84,88
OB**Č**ANÉ.CZ	0,30	0,25	16,89	0,27	120,31	92,77
PB	0,63	0,59	54,89	0,62	107,13	85,03
SSO	0,94	0,87	41,15	0,91	107,76	89,18
STOP	-	-	-	0,06	-	-
SZ	2,61	2,25	54,54	2,50	116,03	93,11

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Při rozšíření zóny na 10 km od místa trvalého bydliště kandidátů došlo u většiny stran k mírnému poklesu hodnot podpory z oblasti zóny. (Tab. 33) Výjimkou byla KDU-ČSL, u níž míra preferencí byla o čtvrtinu vyšší než v případě 5km zóny, což je opakující se jev z důvodu, že velká část jejich voličů nepochází z měst. Podobně se při

zvětšení oblasti navýšila i podpora DSSS. Na rozdíl od předcházejících voleb, ovšem nepoklesla míra podpory ODS, jak bývalo u pravicových stran tradiční, naopak se mírně zvýšila. Tentýž jev nastal u VV. Opačně se chovala míra preferencí u ČSSD i u TOP 09. Zvláštností je i podpora u strany Evropský střed. Strana, u níž byl velmi omezený počet kandidátů, většinou zaznamenala při rozšíření zóny prudký pokles. Ovšem u Evropského středu nastalo mírné zvýšení hodnot. Výsledek u Konzervativní strany se zachoval tradičním způsobem, došlo k poklesu podpory při rozšíření zóny.

Tab. 34: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2010 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	19,63	19,77	99,32	19,61	19,90	98,53	*19,60*	100,17
KS**Č**M	12,04	12,05	99,91	11,60	12,06	96,17	*10,29*	117,04
ODS	18,58	19,05	97,54	19,10	19,53	97,79	*20,95*	88,71
TOP 09	17,75	16,86	105,26	18,19	16,02	113,55	*22,41*	79,20
VV	13,21	12,95	102,02	13,06	12,69	102,92	*11,41*	115,78
KDU**Č**SL	5,10	3,96	128,77	4,79	3,07	155,97	*3,93*	129,63
SPOZ	4,71	3,85	122,37	4,04	3,15	128,24	*4,01*	117,57
SUVER	4,48	4,32	103,66	4,35	4,17	104,45	*3,51*	127,49
ČPS	0,83	0,85	96,89	0,85	0,88	95,76	*0,87*	95,69
DSSS	1,91	1,42	134,83	1,66	1,05	157,55	*1,20*	159,24
ES	0,18	0,07	271,68	0,15	0,02	597,63	*0,14*	126,47
KONS	0,16	0,08	198,28	0,15	0,04	357,61	*0,19*	86,73
OB**Č**ANÉ.CZ	0,47	0,31	152,88	0,34	0,20	169,42	*0,33*	144,12
PB	0,83	0,72	116,40	0,80	0,61	129,54	*0,74*	112,00
SSO	1,07	0,90	119,40	0,89	0,75	118,96	*1,05*	101,79
STOP	-	-	-	-	-	-	-	-
SZ	2,57	2,13	121,00	2,33	1,76	132,55	*2,81*	91,62

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Při porovnání hodnot v rámci 5km zóny od bydliště kandidátu bez obcí větších než 2 000 a totožné zóny se všemi obcemi u těchto voleb žádná strana nedosáhla nijak výrazné hodnoty. (Tab. 34) Nejvyšší index těchto ukazatelů byl u DSSS (159 %), OBČANŮ.CZ (144 %) a dále následovala KDU-ČSL. Tyto strany tak zaznamenaly podporu mimo městské prostředí. Nejmenší podporu vykazovala TOP 09 (79 %) a ODS

(89 %). V tomto případě nebude mít na dokazování efekt kandidáta vliv městského prostředí, resp. metodika počítající se všemi obcemi, jako to mu bylo v minulých volbách.

Nejvyšších hodnot při srovnání volební podpory mezi oblastí do 5 km od bydliště kandidátů bez větších obcí a mimo nich zaznamenaly Evropský střed a Konzervativní strana, tedy ty strany, které jich dosáhly i při ukazatelích s nevynechanými obcemi. Kromě nich index mezi výsledky z obou oblastí měly opětovně vyšší subjekty uvedené v předešlém odstavci, a to uskupení OBČANÉ.CZ (153 %), DSSS (135 %) a KDU-ČSL (129 %). Při rozšíření zóny na 10 km od bydliště kandidátů zaznamenaly vyšší zisky oproti oblastem vně zóny totožné strany jako v případě analýzy údajů se všemi obcemi. Známost kandidátů při volbě těchto stran mohla sehrát určitou roli, ovšem pro nepříliš vysoké hodnoty se lze domnívat, že nebyla tak podstatná jako v minulosti.

7.1.7. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010

Na rozdíl od Královéhradeckého kraje byla nejvyšší průměrná hodnota preferenčních hlasů zaznamenána v těchto volbách, avšak byla výrazně zkreslena tzv. protestními hlasy, proto se nelze domnívat, že by se efekt kandidáta měl projevit výrazněji než v minulosti. Ze stran, které pronikly do Poslanecké sněmovny, pouze jediná zaznamenala nižší hodnotu v oblasti 5km zóny od místa bydliště svých kandidátů. (Tab. 35) Byla jí KSČM, i když podpora mimo zónu byla pouze o 3 % vyšší. Nejvyšší míra preferencí, stejně jako v případě Královéhradeckého kraje, byla u TOP 09. Index mezi hodnotou ze zóny a mimo ni dosahoval 124 %. Hodnota indexu u ODS činila 120 %. Naopak od výše analyzovaného kraje byla vyšší podpora v oblasti bydliště kandidátů i u ČSSD (104 % indexu) a VV (108 %).

Rozloha plochy 5km zóny byla nejvyšší u ODS, a to 27,5 % z plochy kraje. Poté následovala ČSSD (26 %), TOP 09 (24 %) a KSČM (23 %). Obdobně jako v minulém případě nejmenší rozlohu měly VV, u nichž velká část kandidátů pocházela přímo z města Pardubice.

Ze stran, kterým se nepodařilo proniknout do Poslanecké sněmovny, překročily ovšem 2 z nich 5% hranici v kraji. Jednalo se o KDU-ČSL (5,9 %) a SPOZ (5,2 %). Dále uskupení Suverenita získalo 3,5 %. Z hlediska podpory v rámci 5km zóny je pozoruhodný zisk KDU-ČSL. Uvnitř zóny obdržela 4,7 % hlasů, mimo ni 7,3 % (index 65 %). Většina jejích kandidátů pocházela z měst, ale nikoliv z jejích tradičně silných

oblastí jako je jih chrudimského (oblast Hlinska) či západní oblast svitavského okresu (okolí Poličky, Litomyšle). U Suverenity byla také nižší, naopak u SPOZ dosáhla o čtvrtinu vyšší hodnoty v oblasti poblíž bydliště nominovaných. Podíl plochy 5km zóny se pohyboval od 21 % z plochy kraje u SPOZ po 25 % u KDU-ČSL.

Tab. 35: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 v zóně do 5 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	rozloha 5km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B)(%)	počet kandidátů mimo kraj/ celkový počet kand.
ČSSD	22,35	21,58	25,71	21,96	103,59	0/19
KSČM	11,03	11,38	22,70	11,22	96,91	0/19
ODS	21,01	17,53	27,50	19,42	119,88	0/19
TOP 09	17,19	13,85	23,84	15,46	124,11	0/19
VV	12,11	11,26	19,38	11,63	107,58	1/19
KDU-ČSL	4,71	7,25	25,24	5,94	64,94	1/19
SPOZ	5,85	4,75	21,37	5,23	123,26	0/19
SUVER	3,39	3,70	24,09	3,55	91,62	0/19
ČPS	0,99	0,89	17,19	0,92	110,49	0/10
DSSS	1,00	1,08	13,54	1,05	92,72	1/19
KONS	0,16	0,08	1,40	0,08	202,92	3/4
OBČANÉ.CZ	0,24	0,23	3,51	0,23	103,30	7/19
PB	0,56	0,53	11,98	0,54	105,71	0/17
SSO	0,98	0,74	7,87	0,80	133,57	1/11
STOP	0,12	0,08	2,77	0,09	137,37	5/7
SZ	2,10	1,72	19,69	1,87	122,40	0/19

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

U ostatních neúspěšných subjektů byla situace obdobná jako ta u Královéhradeckého kraje. Velmi vysokou hodnotu lze nalézt pouze u Konzervativní strany, u níž index dosáhl 203 %. Ovšem ze 4 jejich kandidátů pouze jediný měl trvalé bydliště na území kraje (obec Prachovice). (Pozn. Evropský střed v Pardubickém kraji nekandidoval.) Zisk v této obci dosahoval 0,4 %, v okolních byl nižší, naopak v obcích z jiných okresů dosáhla tato strana vyšších zisků. Kandidát mírně ovlivnil chování voličů ve své obci, ovšem nikoliv tak jako v případě předešlého kraje. (Mapa 19) 130 % hranici indexu byla překonána ještě u subjektu STOP (137 %) a dále u SSO (133 %). Ovšem prvně zmíněný měl také omezený počet kandidátů, pouze 2 pocházeli z území kraje. U SSO byla situace odlišná, protože 10 nominovaných mělo trvalý pobyt na

území Pardubického kraje. Mírně vyšší hodnoty lze nalézt ještě u ČSP (110 %) a Pravého bloku (105 %), naopak podobně jako v Královéhradeckém kraji měla DSSS nižší preference uvnitř zkoumané zóny. Tedy efekt kandidáta nejvýrazněji se projevil u Konzervativní strany.

Pří rozšíření zóny na 10 km od bydliště kandidátů došlo u většiny stran k poklesu hodnot vůči těm z 5km zóny. (Tab. 36) Výjimku tvořily obdobné strany jako v případě Královéhradeckého kraje: KDU-ČSL, DSSS a také Suverenita. Především u KDU-ČSL byl rozdíl výrazný. V rozšířené zóně dosáhla o pětinu vyššího zisku. Totožný výsledek při porovnání obou zón obdržela KSČM. Na rozdíl od předešlého kraje se výše podpory ODS při zvětšení plochy zachovala tradičně, a to poklesla.

Tab. 36: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 v zóně do 10 km od místa bydliště kandidátů*

strana	(A) zisk v 10km zóně (%)	(B) zisk mimo 10km zónu (%)	rozloha 10km zóny z plochy kraje (%)	krajský zisk (%)	index (A)/(B) (%)	index (A) /zisk z 5km zóny
ČSSD	22,08	21,44	68,08	21,96	103,01	98,80
KSČM	11,06	11,78	66,19	11,22	93,90	100,24
ODS	19,79	18,13	71,36	19,42	109,16	94,16
TOP 09	16,34	12,93	61,07	15,46	126,36	95,06
VV	11,83	11,25	47,94	11,63	105,20	97,72
KDU-ČSL	5,60	7,22	68,12	5,94	77,47	118,93
SPOZ	5,66	4,49	50,81	5,23	126,13	96,71
SUVER	3,52	3,64	57,78	3,55	96,85	103,89
ČPS	0,98	0,86	45,64	0,92	113,00	99,12
DSSS	1,03	1,08	37,03	1,05	95,48	102,64
KONS	0,10	0,08	6,29	0,08	130,84	64,46
OBČANÉ.CZ	0,24	0,23	9,13	0,23	103,55	100,02
PB	0,54	0,54	34,37	0,54	99,51	96,02
SSO	0,95	0,72	20,50	0,80	132,47	96,96
STOP	0,12	0,08	10,44	0,09	138,49	98,71
SZ	2,00	1,66	47,96	1,87	120,81	95,33

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

U indexu porovnávající hodnoty z 5km zóny od bydliště kandidátů s vyloučením obcí s více než 2 000 obyvateli a stejné zóny zahrnující všechny obce lze nalézt nejvyšší hodnotu 225 % u uskupení OBČANÉ.CZ a dále i KDU-ČSL (149 %), Suverenity (138 %) a DSSS (132 %). (Tab. 37) Naopak nízké výsledky zaznamenaly pravicové ODS a TOP 09 či SZ. U stran, zejména mimoparlamentního uskupení OBČANÉ.CZ, mohlo

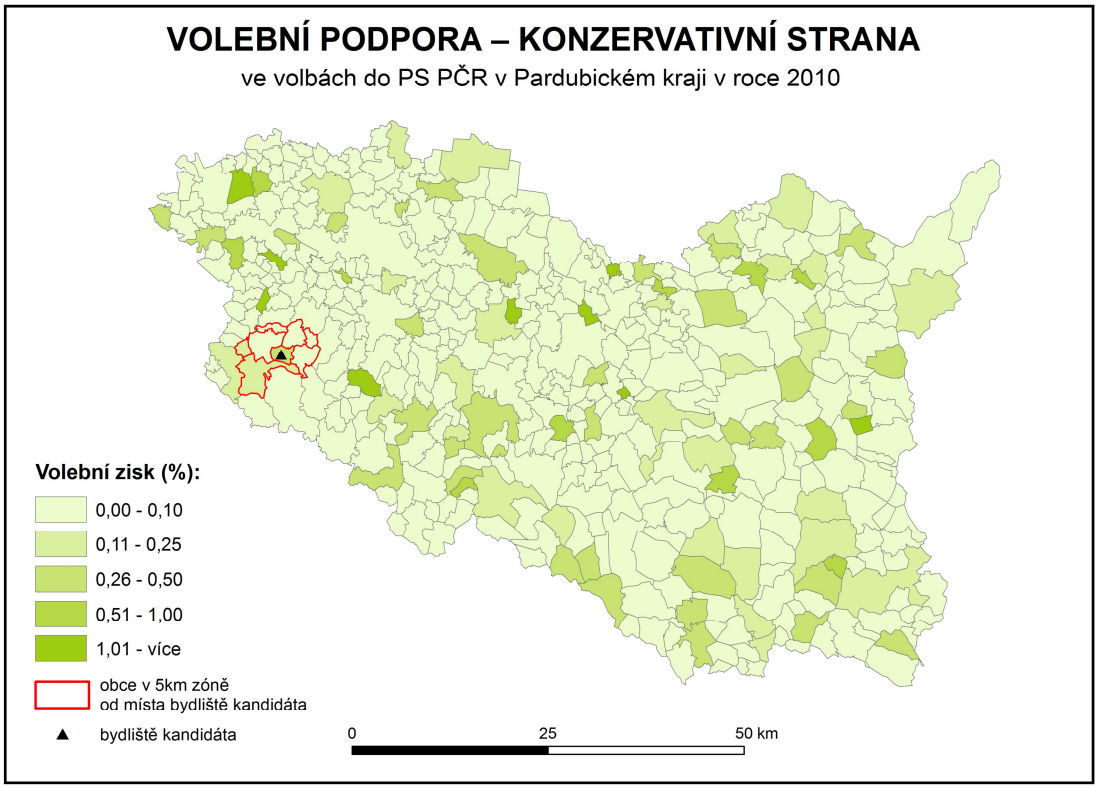

Mapa 19: *Volební podpora – Konzervativní strana ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

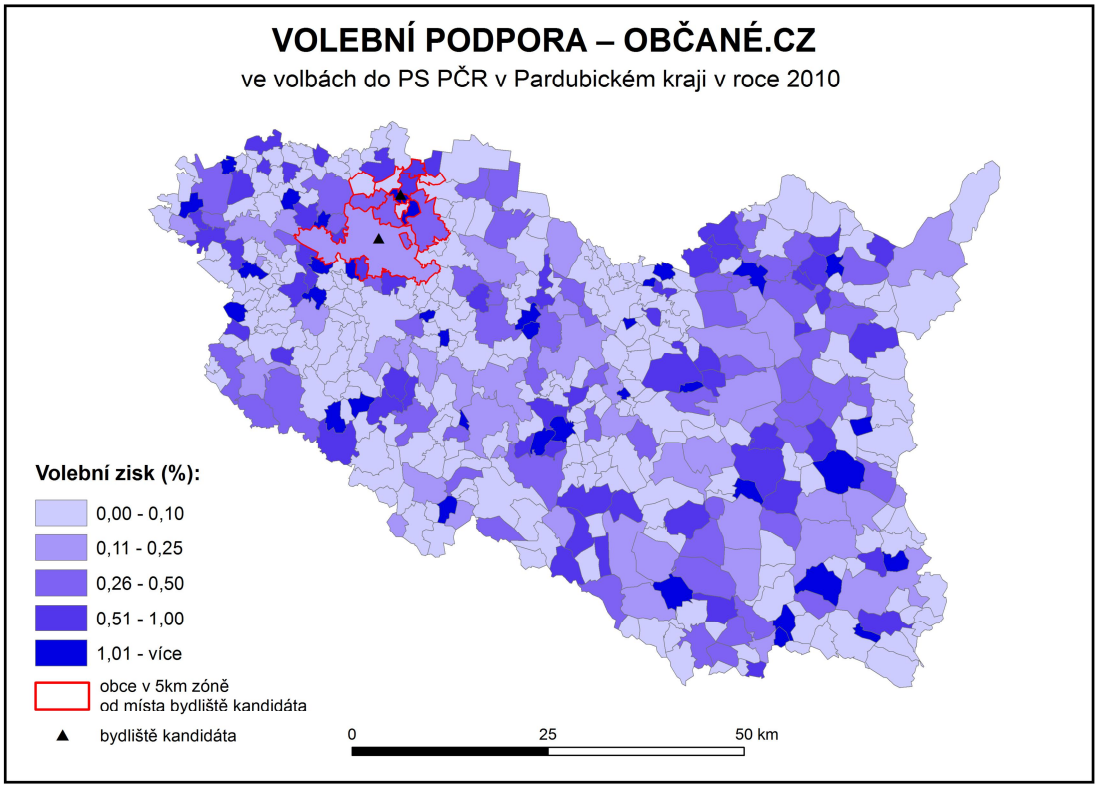

Mapa 20: *Volební podpora – OBČANÉ.CZ ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010*
Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty a zpracování

dojít díky předešlé metodice zahrnující i vliv městského prostředí k omezení či zakrytí efektu kandidáta.

Tab. 37: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2010 v zóně do 5 a 10 km od místa bydliště kandidátů pro obce do 2 000 obyvatel*

strana	zisky v obcích do 2 000 obyv.							
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu (%)	index (A)/(B) (%)	(C) zisk v 10km zóně (%)	(D) zisk mimo 10km zónu (%)	index (C)/(D) (%)	*(E) zisk v 5km zóně - všechny obce (%)*	index (A)/(E) (%)
ČSSD	21,90	21,75	100,68	21,85	21,65	100,91	*22,35*	97,98
KS**Č**M	13,56	12,45	108,91	12,93	12,13	106,62	*11,03*	122,93
ODS	19,54	16,34	119,57	17,46	16,34	106,86	*21,01*	92,97
TOP 09	15,88	12,99	122,21	14,74	12,00	122,78	*17,19*	92,41
VV	13,16	11,45	114,88	11,99	11,60	103,32	*12,11*	108,66
KDU-**Č**SL	7,00	7,91	88,54	7,70	7,67	100,37	*4,71*	148,84
SPOZ	6,28	4,91	127,80	6,61	4,66	141,86	*5,85*	107,29
SUVER	4,67	3,99	116,89	4,23	4,04	104,85	*3,39*	137,58
ČPS	1,17	0,92	126,88	1,05	0,88	119,16	*0,99*	118,70
DSSS	1,32	1,14	116,35	1,21	1,13	107,18	*1,00*	131,58
KONS	0,16	0,10	163,71	0,13	0,10	136,30	*0,16*	100,00
OB**Č**ANÉ.CZ	0,54	0,29	185,35	0,35	0,29	121,16	*0,24*	225,49
PB	0,69	0,57	121,64	0,56	0,59	94,63	*0,56*	123,23
SSO	1,01	0,80	125,22	0,91	0,79	115,41	*0,98*	102,32
STOP	0,10	0,10	93,91	0,11	0,10	107,53	*0,12*	82,00
SZ	1,78	1,66	107,44	1,78	1,59	111,91	*2,10*	84,59

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

A právě politický subjekt OBČANÉ.CZ zaznamenal hodnotu 185 % u indexu porovnávající volební výsledky z 5km zóny a mimo ni bez větších obcí. Kandidáti pocházeli ze dvou obcí: Pardubic (9 kandiátů) a Němčic (3 kandidáti). V Pardubicích byl zisk mírně pod průměrem (0,2 %), ovšem v Němčicích překročil devítinásobně krajský výsledek. Tedy nastal zde efekt kandidáta, při minulé analýze se všemi obcemi byl však znehodnocen vlivem Pardubic. Tento údaj svědčí o možném vlivu znalosti kandidátů na volbu strany. (Mapa 20) Vysoké hodnoty 164 % dosáhla i zmíněná Konzervativní strana. U ostatních jsou výsledky nízké. Ovšem některé další strany získaly vyšší míru preferencí při použití těchto ukazatelů než u těch neobsahující větší obce, jako např. KSČM. Při rozšíření zóny na 10 km od místa bydliště kandidáta došlo

u stran, které postoupily do Poslanecké sněmovny, spíše k snížení hodnot podpory či její stagnaci vůči údajům z 5km oblasti. U ostatních byly výsledky nejednotné.

7.2. Efekt kandidáta se zaměřením na prvních 5 kandidátů z kandidátní listiny

Z předcházejících kapitol vyplynulo, že nejvíce hlasů získávají kandidáti uvedení na začátku kandidátní listiny. V části práce Rozvrstvení kandidátní listiny bylo zjištěno, že nejvíce preferenčních hlasů obdrželi kandidáti z první čtvrtiny kandidátní listiny. První čtvrtina kandidátní listiny u stran, které nominovaly maximální počet kandidátů, odpovídá jak v případě Královéhradeckého, tak Pardubického kraje prvním pěti. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno na analýzu tohoto počtu nominovaných.

Původním záměrem bylo provést analýzu posledních voleb do Poslanecké sněmovny z důvodu aktuálnosti. Do voleb v roce 2006 se počet přednostních hlasů v souhrnu pro první čtvrtinu z kandidátní listiny pohyboval na úrovni 50 % a vyšší, ovšem v posledních zkoumaných volbách došlo k poklesu a spíše k přerozdělení preferenčních hlasů rovnoměrněji v rámci celé kandidátky. Vysoké počty preferenčních hlasů zaznamenali zejména kandidáti na posledních místech listiny, tedy jedná se o tzv. protestní hlasy. Díky tomu byli kandidáti z prvních pozic potlačeni, a tím i možný zkoumaný vliv efektu kandidáta. Proto bude analýza provedena pro volby v roce 2006.

Výzkum efektu kandidáta probíhal dle stejných metod jako v předešlém oddílu. Byla zjištěna místa pobytu prvních pěti kandidátů politické strany. Pokud některý z kandidátů neměl trvalý pobyt na území kraje, byl vynechán a dále bylo počítáno pouze s počtem kandidátů do první pětice. V potaz byly brány ty strany, které nominovaly většinu kandidátů pocházejících z patřičného kraje. (Pozn. analyzovány byly ještě SZR v Pardubickém a PaS v Královéhradeckém s 9 kandidáty z kraje.) Následně byl využit program ArcGIS 9.3 a pomocí něho byly vytvořeny obalové zóny. V tomto případě pouze ta do 5 km. Zóna do 10 km, jak ukázala předešlá část práce, je již velmi rozměrná a efekt kandidáta je rozmělněn. Získány byly dvě výsledné hodnoty podpory politického subjektu, a to v rámci 5km zóny a mimo ni pomocí indexů. Následně byla provedena srovnání mezi nimi a také srovnání se zónou do 5km obsahující všechny kandidáty, která byla získána již v předešlé analýze.

7.2.1. Volby do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006

Ze 14 porovnávaných stran jich 8 dosáhlo vyšší podpory v oblasti 5km zóny od bydliště pětice nejvýše postavených kandidátů než mimo ni. Ze stran zastoupených v Poslanecké sněmovně to však byly pouze ODS a SZ. ODS v rámci zóny zaznamenala zisk 40,8 %,

naopak mimo ni 36,3 % (index 112,5 %). Výsledek SZ byl o 11 % vyšší uvnitř zóny. Mírně nižší hodnoty zaznamenaly ČSSD a KDU-ČSL. Rozdíl u KSČM byl výraznější, dosahoval 12 % ve prospěch výsledku z vně 5km zóny. Pokud tyto hodnoty budou porovnány s těmi z předešlé analýzy, při níž byli použiti všichni kandidáti, jsou velmi podobné. Pouze u KDU-ČSL byla v předešlé analýze zaznamenána o 0,4 % vyšší hodnota v rámci 5km zóny (se všemi kandidáty).

Tab. 38: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Královéhradeckém kraji v roce 2006 v zóně do 5 km od místa bydliště první pětice kandidátů na kandidátní listině*

strana	zisk stran v 5km zóně od bydliště - první pětice kandidátů na kandidátní listině					
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu	rozloha zóny z kraje (%)	index(A)/(B)	*zisk v 5km zóně /vně (všichni kandidáti)*	index (A)/ zisk v 5km zóně (*všichni*)
ČSSD	29,62	30,34	8,24	97,60	*99,32*	98,58
KČ	0,21	0,20	2,22	106,65	*115,43*	94,42
KDU-**Č**SL	6,61	6,77	10,12	97,60	*108,67*	94,76
Koal_**Č**R	0,15	0,22	3,70	70,05	*72,17*	96,75
KS**Č**M	10,57	11,96	8,41	88,39	*91,16*	96,30
NEZ	0,50	0,58	6,92	86,88	*89,59*	97,66
NEZ/DEM	0,91	0,68	6,37	135,08	*105,64*	127,56
ODS	40,81	36,28	8,90	112,49	*110,59*	102,92
PaS	0,23	0,23	5,91	99,28	*114,84*	89,95
PB	0,70	0,56	9,04	124,29	*96,04*	123,95
SNK ED	3,41	2,97	7,38	114,83	*127,03*	97,90
SZ	7,38	6,66	6,89	110,89	*120,74*	99,19
SZR	0,92	0,56	7,56	163,42	*87,57*	167,15
US-DEU	0,58	0,45	7,74	129,76	*189,14*	87,38

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Svoji roli sehrál patrně vliv městského prostředí, tak jako u předešlé analýzy. Většina z pětice kandidátů těchto subjektů měla totiž trvalé bydliště ve větším městě, což ovlivnilo hodnoty u stran, které jsou zaměřeny levicověji nebo jejich voličskou základnu tvoří určitá specifická část populace jako v případě KDU-ČSL (osoby s římskokatolickým vyznáním), která má ve větších obcích nízký podíl zastoupení. Efekt kandidáta tedy patrně neovlivnil výsledné hodnoty.

Z mimoparlamentních stran nejvyšší hodnota indexu porovnávající obě oblasti byla u SZR (163 %). Tato strana ovšem, pokud budou brány údaje z předešlé analýzy (se všemi kandidáty), zaznamenala pouze hodnotu indexu 88 %. To znamená, že první pětice kandidátů ovlivnila výsledky dost výrazně. Dále vyšší hodnoty dosáhl i subjekt

NEZ/DEM, který zaznamenal v 5km oblasti kolem bydlišť první pětice kandidátů o 35 % vyšší hodnotu než mimo ni. Při minulé analýze se všemi kandidáty však hodnota indexu ukazovala pouze 105 %. Podobný případ nastal také u Pravého bloku, u něhož dosáhla hodnota indexu z hlediska první pětice kandidátů 124 %, ta předešlá byla 96 %. Opačný stav se projevil u US-DEU. Hodnota indexu se všemi kandidáty činila 189 %, nynější s omezeným počtem nominovaných pouze 130 %.

Jelikož se jednalo u prvních třech zmíněných o strany s nízkou podporou, lze předpokládat, že znalost kandidáta u nich hraje větší roli. Získané výsledky proto naznačují, že úloha první pětice jejich kandidátů při rozhodování voliče byla významná, zejména u SZR. Patrně se tak efekt kandidáta u první pětice jejich kandidátů projevil výrazněji.

Následné porovnání hodnot z 5km zóny od bydliště první pětice kandidátů a této zóny od místa pobytu všech kandidátů potvrzuje výše zmíněné konstatování. Nejvyšší hodnoty provedeného indexu mezi oběma ukazateli se objevily u všech třech výše zmíněných stran, a to v prakticky shodné podobě. Z dalších stran byla na podobné úrovni pouze ODS, ostatní vykazují mírně nižší výsledky. Nejmenší se objevil u US-DEU (87 %).

7.2.2. Volby do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006

Ze stran zastoupených Poslanecké sněmovně dosáhly tři z nich vyšší podpory v oblasti 5km zóny od bydliště pětice nejvýše postavených kandidátů než mimo ni. Opětovně jako v Královéhradeckém kraji to byly ODS a SZ a dále také KDU-ČSL. Index porovnávající oba ukazatele byl nejvyšší u ODS, která zaznamenala o čtvrtinu vyšší zisk v oblasti 5km zóny od pětice nejlépe postavených kandidátů než vně. Nominovaní pocházeli z 3 okresních měst kraje včetně Pardubic. Tato skutečnost se samozřejmě promítla do výsledku. ODS je strana, která má své voličské zázemí ve městech. Téměř totožný výsledek nastal i u KDU-ČSL. Tato strana nominovala kandidáty, kteří pocházely z oblasti vysoké podpory KDU-ČSL, jako je Litomyšl, Ústí nad Orlicí či Hlinsko. O 13 % vyšší než z oblasti vně 5km zóny byl u SZ. Obě levicové strany zaznamenaly nižší hodnoty. Zejména u KSČM, jejíž zisk byl o 10 % nižší, u ČSSD byl podstatně vyrovnanější. Platí podobné zhodnocení jako z předešlého kraje. Vysoké zisky u ODS a KDU-ČSL jsou dány tím, že první pětice kandidátů pocházela z míst, kde tyto strany tradičně mají nadprůměrnou podporu. Opačný stav platí u ČSSD a

KSČM, jejíž kandidáti také pocházejí z městského prostředí, přestože vyšší výsledky mají spíše ve venkovských oblastech.

Tab. 39: *Vybrané ukazatele volebního chování ve volbách do PS PČR v Pardubickém kraji v roce 2006 v zóně do 5 km od místa bydliště první pětice kandidátů na kandidátní listině*

strana	zisk stran v 5km zóně od bydliště - první pětice kandidátů na kandidátní listině					
	(A) zisk v 5km zóně (%)	(B) zisk mimo 5km zónu	rozloha zóny z kraje (%)	index (A)/(B)	*zisk v 5km zóně /vně (všichni kandidáti)*	index (A)/ zisk v 5km zóně (*všichni*)
ČSSD	32,59	33,08	8,16	98,50	103,43	97,34
KDU-**Č**SL	10,58	8,49	10,09	124,67	77,22	136,55
Koal_**Č**R	1,18	0,23	7,17	516,89	153,47	334,35
KS**Č**M	11,68	12,72	9,86	91,81	95,03	96,70
NEZ	1,07	0,81	5,60	133,11	130,48	102,10
NEZ/DEM	0,67	0,54	7,60	123,59	129,99	98,66
ODS	38,79	30,67	8,67	126,49	120,82	107,49
PB	0,49	0,37	7,91	134,59	135,56	99,62
SNK ED	3,65	1,92	7,61	190,60	183,71	106,72
SZ	6,86	6,03	8,44	113,69	111,59	103,24
SZR	0,41	0,58	8,01	70,98	84,37	87,13
US-DEU	0,56	0,31	7,39	179,24	132,37	137,82

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočty

Z mimoparlamentních stran nejvyšší hodnota indexu porovnávající preference z 5km zóny od bydlišť první pětice kandidátů a oblasti vně zóny byla u subjektu Koalice pro ČR, který zaznamenal 517 %. Více než trojnásobně překročil výsledek analýzy z předcházející části práce, tedy podpory ze zóny, při níž byli bráni všichni kandidáti (153 %). Přičemž také rozloha 5km zóny s omezeným počtem kandidátů byla obdobná jako u ostatních stran. Nešlo tedy pouze o malé území. Lze konstatovat, že první pětice kandidátů této strany výrazně ovlivnila rozhodování voličů, a tím i výsledky tohoto subjektu v blízkosti bydliště. Pro srovnání v Královéhradeckém kraji hodnota indexu dosahovala velmi nízké hodnoty, a to pouhých 70 %, což však bylo ovlivněno tím, že první pětice kandidátů pocházela pouze ze dvou sídel, z nichž jedno bylo krajské město Hradec Králové.

Dále vysoká hodnota indexu byla i u uskupení SNK ED, u něhož dosahovala 190 %. Ovšem i hodnota indexu, u níž byli bráni všichni kandidáti, byla vysoká (183 %). Na rozdíl od předešlého kraje zaznamenala značnou podporu v oblasti pobytu první pětice kandidátů i US-DEU. Výsledek uvnitř zóny o 79 % překročil míru preferencí

z oblasti mimo zónu. Pokud bude vzata hodnota indexu z předešlé analýzy se všemi kandidujícími, je u něho nižší. Dosahovala 132 %. Tato strana dosáhla na rozdíl od předešlých voleb (v roce 2002 v rámci Koalice a 1998 samostatně) velmi nízkých hodnot. Je tedy pravděpodobné, že výsledek byl ovlivněn znalostí konkrétních nominovaných na předních pozicích. Vysoké podpory v oblasti zóny dosáhly i subjekty Pravý blok a Nezávislí, ovšem podobně jako u SNK ED jsou hodnoty velmi blízké s těmi z analýzy se všemi kandidáty.

Patrně u subjektu Koalice pro ČR se výrazně projevil efekt kandidáta u první pětice nejvýše nominovaných v rámci kandidátní listiny na výsledcích tohoto subjektu. Tedy tito kandidáti byli zásadní pro utváření míry podpory. Hodnoty u předešlé analýzy dosahovaly třetinového množství. Určitou roli pro zisky strany mohla hrát znalost předně postavených kandidátů i u US-DEU.

Následné porovnání hodnot podpory z 5km zóny od bydliště první pětice kandidátů s mírou preferencí všech kandidujících z téže zóny potvrzuje zmíněné výsledky. Hodnoty tohoto indexu jsou obdobné s těmi uvedenými výše. Nejvyšší se objevily u Koalice pro ČR, US-DEU a KDU-ČSL.

8. Závěr

Tato práce se zabývala efektem kandidáta. Identifikací jevu a analýzou jeho působení. Dalším výzkumným cílem bylo také zhodnocení strategie pro obsazování kandidátní listiny specifickými typy kandidátů. Stěžejní část však byla zaměřena na efekt kandidáta. Efekt kandidáta byl analyzován pomocí místa trvalého pobytu kandidátů jednotlivých politických stran a volebních výsledků stran v určitém území od místa bydliště. Efekt kandidáta však může ovlivnit volební chování i v jiných místech, jakými mohou být sídla, v nichž se konala volební kampaň, předcházející bydliště či místa pracoviště kandidátů aj., ovšem pouze ke zvolené metodě jsou dostupná data. Hlavní analýza spočívala ve výzkumu, zda na území ležícím v blízkosti bydliště kandidátů (okruh 5 a 10 km) dosahuje strana vyšší volební podpory, tedy zda a do jaké míry ovlivňují kandidáti volební výsledky politických stran.

Z hlediska stran, které postoupily do Poslanecké sněmovny, jsou výsledné hodnoty metody analyzující efekt kandidáta neprůkazné v celém zkoumaném období. V oblasti menší zóny, tedy 5km od místa trvalého pobytu kandidátů, zaznamenaly zpravidla vyšších hodnot pravicové strany, nežli mimo ni. Naopak levicově orientované strany povětšinou v této oblasti dosahovaly nižších volebních zisků. Totéž platí i o stranách, jejichž voličskou základnu tvoří určitá specifická část populace jako v případě KDU-ČSL (osoby s římskokatolickým vyznáním), která má ve větších obcích nižší podíl zastoupení.

Z hlediska těchto výsledků je však nutné vzít v úvahu, ze kterých sídel (velikostně) převažovali kandidáti stran, a s tím i voličskou základnu jednotlivých stran. U stran zastoupených v Poslanecké sněmovně převažovali kandidáti pocházející z městského prostředí. To ovlivnilo rozdílným způsobem výsledné hodnoty ideově protichůdně orientovaných stran. Pravicové strany (ODS, ODA, TOP 09) mají ve větší míře voličskou základnu ve městech, a to působilo pozitivně na výsledné hodnoty v oblasti zóny. Naopak levicové strany (ČSSD a KSČM) nedosahují tak vysoké podpory ve městech, jelikož jejich voliči pocházejí spíše z venkovského prostředí. Tedy u stran se do volebních výsledků promítají více socioekonomické faktory než vliv kandidátů. To vede též k omezení či překrytí efektu kandidáta.

Ani u analýzy, při níž byly vynechány obce větší než 2 000 obyvatel, nebyly zjištěny průkazné hodnoty. Došlo často k nárůstu podpory právě levicových stran a KDU-ČSL a naopak většinou k oslabení pravicově zaměřených stran, což má opět

spojitost s voličskou základnou, a tím i socioekonomických faktorů, ale nikoliv s efektem kandidáta. Při rozšíření zóny na 10 km následoval povětšinou pokles hodnot ve srovnání s volebními výsledky z 5km zóny. Došlo k vyrovnání se či přiblížení se volebních výsledků politických subjektů na úroveň preferencí v rámci celého kraje. Oblast 10 km byla již prostorově velmi rozsáhlá, a proto se do ní dostali voliči z širokého území. Vyšší hodnoty u některých stran lze přičíst zvětšení plochy, čímž se dostalo do zóny mnohem více venkovského obyvatelstva, jež u některých stran tvoří voličskou základnu a naopak. Hodnot indikujících vliv kandidátů nebylo dosaženo ani při analýze volebních výsledků s prvními pěti kandidáty z kandidátní listiny. Efekt kandidáta je tedy u větších stran neprůkazný i při obměně výzkumných metod. Vlivem značného množství voličů došlo k jeho překrytí či omezenému vlivu.

Odlišný stav byl u menších politických subjektů, které nepronikly do Poslanecké sněmovny. Zejména strany, které nominovaly velmi omezený počet kandidátů, dosáhly výsledků nasvědčujících působení efektu kandidáta. Hodnoty volební podpory uvnitř 5km zóny od bydliště kandidátů u nich několikanásobně překračovaly volební zisky mimo ni. Jednalo se o zejména Českou pravici, Národní stranu, Stranu zdravého rozumu, Evropský střed či Konzervativní stranu. U těchto stran přesahovala v jednotlivých volbách a krajích podpora v oblasti do 5km od bydliště kandidátů dvojnásobně hodnotu z vnější oblasti. Avšak i u některých stran, které nominovaly maximální možný počet kandidátů na kandidátní listině či se mu přibližovaly, byl vliv efektu patrný, např. u Humanistické aliance, Cesty změny, Republikánů apod. Při omezení výběru obcí na ty nepřesahující 2 000 obyvatel, tedy metodě snižující vliv městského prostředí, byly hodnoty naznačující efekt kandidáta zaznamenány i u jiných stran, u kterých při prvně zvolené metodě efekt kandidáta nebyl prokázán. Jednalo se o Koalici pro ČR, Stranu rovnosti šancí, Demokratickou ligu aj. Taktéž při analýze s použitím prvních pěti uvedených kandidátů z kandidátní listiny byly u některých stran zjištěny hodnoty naznačující efekt kandidáta. Zejména se to týkalo Koalice pro ČR a SZR, svědčí to tedy o větším významu výše postavených kandidátů pro voliče některých stran.

U všech zmíněných stran však nepřesáhly krajské volební preference 0,5 %. Jejich voličská základna byla tvořena voliči pouze v řádu několika stovek či ještě méně. Tedy volební podpora těchto stran je vázána přímo na kandidáty a efekt kandidáta se projevuje mnohem výrazněji. Strana není volena pro sympatie k programu, ale spíše pro sympatie k určitému kandidátovi.

Nelze přesně určit hranici, kdy už lze konstatovat, že efekt kandidáta výrazně ovlivňuje volební výsledky stran a kdy se spíše jedná o socioekonomické vlivy. Z pohledu jednotlivých voleb nejvíce stran dosahovalo vysokých hodnot uvnitř 5km zóny ve volbách v roce 2002, a to v obou zkoumaných krajících. Poté nastala proměna, a až na výjimky byly výsledky s ohledem na efekt kandidáta neprůkazné především v Královéhradeckém kraji. V Pardubickém se i ve volbách v roce 2006 vyskytovaly velmi vysoké hodnoty u některých politických stran, ovšem v posledních analyzovaných volbách byly výsledky naznačující efekt kandidáta přítomny pouze u 2 až 3 subjektů. Možná souvislost s množstvím preferenčních hlasů ve volbách a účinku efektu kandidáta, která byla uvedena v úvodních kapitolách, se neprokázala.

Efekt kandidáta působí pouze v prostorově omezeném území. Jak ukázaly dosažené hodnoty, při rozšíření území z 5 km na 10 km došlo v značném množství případů k poklesu. Efekt kandidáta tedy působí na výsledky stran pouze v bezprostředním okolí od bydliště kandidáta. Také velká města potlačovala zejména u menších stran zkoumané hodnoty efektu. Pokud někteří kandidáti těchto subjektů pocházeli z krajských měst, došlo v mnoha případech k rozmělnění hodnot vyjadřující efekt v důsledku velkého množství celkového počtu voličů z těchto sídel. Až při analýze volební podpory, při níž byly vzaty pouze s obce do 2 000 obyvatel, se u nich zpětně projevil.

Pro další cíl práce, tedy zhodnocení strategie pro obsazování kandidátní listiny určitým typem kandidátů, byly použity výsledky preferenčního hlasování pro analyzování počtu hlasů připadajících na jednotlivé skupiny kandidátů dle postavení na kandidátní listině, pohlaví, vzdělání, profese a velikostní kategorie sídla, v němž měli uvedený trvalý pobyt. Při analýze výsledků preferenčních hlasů pro kandidáty z jednotlivých částí kandidátní listiny vyplynulo, že nejvyšší množství hlasů zaznamenávali kandidáti z první čtvrtiny kandidátní listiny (s výjimkou ODS v roce 2010). Ve všech zkoumaných volbách až do roku 2006 byl jejich podíl na celkovém množství preferenčních hlasů zhruba poloviční. Ovšem v posledních volbách došlo k výrazné změně chování. Voliči rozložili preferenční hlasy rovnoměrněji po celé kandidátní listině a vliv první čtvrtiny nebyl již tak dominantní. Navíc se v posledních analyzovaných volbách objevil též fenomén protestních hlasů, tedy upřednostňování voličů z posledních míst kandidátní listiny, což značí nespokojenost voliče s vnitřním stavem příslušné strany.

Dle zjištěných hodnot má pohlaví kandidátů na voliče neutrální charakter. Průměrné počty preferenčních hlasů pro kandidující ženy nenaznačily gendrové vlivy na voliče. Výsledky byly velmi proměnlivé u jednotlivých (relevantních) politických stran v průběhu celého zkoumaného období. Také u kandidátů s vysokoškolským titulem ve shodě s výše zmíněným nebylo identifikováno působení na voliče. Spíše u obou těchto skupin záleželo na osobních kvalitách kandidátek a kandidátů, zejména na jejich známosti pro veřejnost.

Naopak profese kandidáta má při výběru voliče určitý prokazatelný vliv. Nejvyšší množství hlasů připadalo na opětovně kandidující poslance. Do jejich výsledných hodnot se promítlo i to, že byli řazeni na první místa kandidátní listiny a jejich vyšší známost pro voliče. Velmi vysokých zisků dosáhli zástupci lékařské profese. Na rozdíl od poslanců jejich umístění na kandidátní listině nebylo tak vysoké (průměrná pozice kolísala kolem 10. místa). Svojí roli sehrála patrně vyšší známost pro voliče v okolí a jistá prestiž lékařské profese. Vysoké hodnoty zaznamenali i kandidující starostové a jejich zástupci, do jejichž výsledků se promítly podobné faktory jako u lékařů. Také nominovaní pedagogové dosahovali ve volbách většinou nadprůměrných zisků hlasů.

Místo bydliště kandidáta má také význam na výši preferenčních hlasů. Nejvíce byli upřednostňováni kandidáti pocházející z měst. Hodnoty z analyzovaných voleb ukazují, že nejvyšší průměrný zisk měli kandidáti pocházející z měst s více než 5 000 obyvateli, a to i včetně okresních měst zkoumaných krajů. Ovšem nikoliv kandidáti z krajských měst, jejich výsledky byly velmi nevyrovnané. Nejmenší průměrné zisky přednostních hlasů vykazovali kandidáti žijící v menších městech (o 5 000 obyvatelích a méně) a ve venkovských sídlech.

9. Shrnutí

Cílem diplomové práce byl výzkum efektu kandidáta a jeho projevů. Mimoto bylo účelem práce též zhodnocení kvalitativních rysů jednotlivých kandidátů či jejich skupin s ohledem na podporu strany. Jednalo se o strategii obsazování kandidátních listin konkrétními kandidáty, tedy o výběr vhodných kandidátů, kteří by zajistili politickému subjektu lepší výsledky. Analyzovány byly výsledky voleb a výsledky preferenčního hlasování ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Analýza probíhala na území Královéhradeckého kraje a Pardubického kraje, popř. předešlého Východočeského kraje a zkoumány byly volby v období od roku 1996 až 2010. V úvodní části byla cílem identifikace efektu kandidáta. Z hlediska strategie proběhla analýza preferenčních hlasů. Byly vybrány specifické skupiny kandidátů – ženy, vysokoškolsky vzdělaní, profese kandidátů a místa bydliště kandidátů. Zjišťován byl průměrný počet preferenčních hlasů, které připadaly na jednotlivé kandidáty. Dle tohoto ukazatele se posuzovala vhodnost zvolených skupiny pro obsazení kandidátní listiny. Výzkum efektu kandidáta probíhal na základě určení bydliště kandidátů politické strany a volebních výsledcích v jeho okolí. Byla zjišťována podpora politické strany v zóně (5 km, 10 km) od bydliště kandidátů. Dále probíhala tato analýza pouze pro obce do 2 000 obyvatel, tedy s vyloučením měst. Poslední analýza efektu kandidáta se zaměřovala na výzkum podpory strany pouze s použitím první pětice kandidátů z kandidátní listiny. Zjištěné hodnoty určovaly význam efektu kandidáta a potenciální přínos kandidátů pro stranu. Efekt kandidáta se projevil hlavně u politických stran s velmi nízkou volební podporou.

Klíčová slova: volby, efekt kandidáta, preferenční hlasování

10. Summary

The objective of the thesis was the candidate effect and its expressions. In addition, it also works to assess the qualitative characteristics of individual candidates or its groups regard to promoting the party. This was aimed at the strategy of filling of slates with concrete candidates. The intention was the selection appropriate candidates who could provide better results of party. The election results and the results of preferential voting were analyzed in elections to the Chamber of Deputies. It was analyzed the election in Pardubicky Region, Kralovehradecky Region and prior Vychodocesky Region from

1996 to 2010. In the introduction, it was to identify the candidate effect. The next section, there was an analysis of preferential votes of party. That was selected a specific group of candidates - women, higher education, occupation of candidates and place of residence of candidates. For these groups, it has been calculated average number of preferential votes. According to this indicator, it aimed at assess the appropriateness the selected group for the slate of parties. Research on the candidate effect was based on the residence of candidates and election results in his neighborhood. It were analyzed the results of parties in the area (5 km, 10 km) from the residence of candidates. Furthermore, this analysis was conducted the exclusion of municipalities with the population 2,000 inhabitants or more. Further analysis was focused only on the first five from the slate. The values determined the importance of the candidate effect and their contribution to for the party. The effect was appeared for political parties with very low voter support.

Key words: election, friend and neighbours effect, candidate effect, preferential voting

Literatura a zdroje:

Primární zdroje (legislativní normy)**:**

Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod - Dodatkový protokol. Přístupné z: European Court of Human rights. *Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod* [online]. 2010 [cit. 2011-01-27]. Consil of Europe. Dostupné z WWW: <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/82E3CE7F-5D3D-46EB-8C13-4F3262F9E20B/0/CZE_CONV.pdf>.

Listina základních práv a svobod. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Přístupné z: OSN. *Informační centrum OSN v Praze* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Dostupné z WWW: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/mezinar.pakt-obc.a.polit.prava.pdf>.

Ústava České republiky. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Ústava České republiky. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>.

Všeobecná deklarace lidských práv. Přístupné z: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. *Parlament ČR - Poslanecká sněmovna* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Listina základních práv a svobod. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

Zákon 247/1995 Sb. Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

*Zákon 204/2000 Sb. (*novelizující zákon *247/1995 Sb.).* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

Nález Ústavního soudu 98/2001 Sb. Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

*Zákon 37/2002 Sb. (*novelizující zákon *247/1995 Sb.).* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

*Zákon 480/2006 Sb. (*novelizující zákon *247/1995 Sb.).* Přístupné z: Ministerstvo vnitra ČR. *Sbírka zákonů a Sbírka mezinárodních smluv* [online]. 2010 [cit. 2011-01-26]. Dostupné z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

Sekundární zdroje:

ANTOŠ, Marek. *Principy voleb v České republice*. Praha: Linde Praha, 2008. 192 s. ISBN 978-80-7201-734-9.

COX, Kevin R. The spacial components of urban voting response surfaces. *Economic Geography*. 1971, roč. 47, č. 1, s. 27-35.

FOLADARE, Irving S. The Effect of Neighborhood on Voting Behavior. *Political Science Quarterly*. 1968, roč. 83, č. 4, s. 516-529.

GIMPEL, James G., et al. Distance-decay in the political geography of friends-and-neighbors voting. *Political Geography*. 2008, roč. 27, č. 2, s. 231-252.

JIRÁSKOVÁ, Věra. Demokracie reprezentativní a přímá v ČR. In:PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda, II. díl: Ústavní právo České republiky, část I.* Praha: Linde Praha, 2001.

JOHNSTON, Ron, et al. Party support and the neighbourhood effect: spatial polarisation of the British electorate, 1991–2001. *Political Geography*. 2004, roč. 23, č. 4, s. 367-402.

JOHNSTON, Ronald J. *The dictionary of human geography*. 4th ed. Malden : Wiley-Blackwell , 2000. 958 s. ISBN 0631205608.

KREJČÍ, Oskar. *Nová kniha o volbách*. 2006. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006. 481 s. ISBN 80-86946-01-0.

LEBEDA, Tomáš. Hlavní proměnné proporčních volebních systémů. *Sociologický časopis*. 2001, roč. XXXVII, č. 4., s. 425-449.

LEBEDA, Tomáš. Vybrané dopady volební reformy. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.

MILLER, Walter L. Social class and party choice in England: a new analysis. *British Journal of Political Science*. 1978, roč. 8, č. 3, s. 257-284.

PECHÁČEK, Štěpán. Preferenční hlasování ve volbách do PS. In LÍNEK, Lukáš. *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2003. s. 264. ISBN 80-7330-021-4.

ŠARADÍN, Pavel. Ideologie a politické strany. In ŠARADÍN, Pavel. *Volby 2002: Analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc: Periplum, 2002. s. 119.

TATALOVICH, Raymond. "Friends and Neighbors" Voting: Mississippi. *The Journal of Politics*. 1975, roč. 37, č. 3, s. 807-814.

VODA, Petr. *Efekt kandidáta ve volbách v českém prostředí*. Brno, 2009. 91 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

VODA, Petr; PINK, Michal. Kandidáti v poslaneckých volbách. Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006. *Středoevropské politické studie*. 2009, roč. XI, č. 2-3, s. 163-180. ISSN 1212-7817.

WOLFE, J. S.; BURGHARDT, A. F. The Neighbourhood Effect in a Local Election. *The Canadian Geographer - Le Géographe canadien*. 2008, roč. 22, č. 4, s. 298-305.

Data pro vypracování – výsledky voleb a počet obyvatel:

Český statistický úřad. *Volby.cz* [online]. 2011 [cit. 2011-01-31]. Dostupné z WWW: <http://volby.cz/>.

Český statistický úřad. *Databáze demografických údajů za obce ČR: Územní změny, počty obyvatel, narození, zemřelí, stěhování (1971-2009)* [online]. 2011 [cit. 2011-01-31]. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm>.